

Møteinnkalling

UTVAL:	Kommunestyret
MØTESTAD:	Bykle rådhus
DATO:	28.08.2025
TIDSPUNKT:	17:00

Forfall meldast på tlf 379 38 500 eller post@bykle.kommune.no som syter for innkalling av varamenn. Varamenn møter berre ved særskild innkalling. Representantar som meiner dei er ugilde i ei sak, vert bede om å melde frå før møtet.

Nokre vedlegg til sak PS 89/25 er unnateke offentlegheit heimla i offentleglova §13 jmf forvaltningslova §13 2.ledd

Orienteringar:

Orientering frå Ski-NM ved Roar Hjelmeset og Olav Mandt (30 min)
Orientering om kommunikasjonsarbeid i Bykle kommune ved Ole Birger Lien (20 min)

Saksnr.	Innhold
PS 83/25	Godkjenning av innkalling og saksliste
RS 38/25	Protokoll frå styremøte og representantskapsmøte i Regionrådet onsdag 11.06.2025
RS 39/25	Årsrapport 2025 - NAV Midt-Agder
RS 40/25	Rettslege rammer for innbyggerpanel etter kommuneloven
RS 41/25	Masteroppgåve: Kunnskap om natur og makt i fritdisboligplanlegging. Naturvern eller utbygging.
RS 42/25	Årsrapport for Lyntogforum Vestlandsbanen for 2024
FO 8/25	Førespurnader
OS 17/25	Orientering frå Ordføraren
OS 18/25	Orientering frå Kommunedirektøren
PS 84/25	Årsrapport 2024 - Interkommunalt samarbeid om UNESCO-satsing i oppvekst i øvre Setesdal
PS 85/25	Innkjøpsreglement for Bykle kommune
PS 86/25	Omgjering av vedtak om Levekårsråd
PS 87/25	Planstrategi Bykle kommune 2025-2028
PS 88/25	Revidert utkast strategisk næringsplan - høyring
PS 89/25	Søknad om støtte - Elvate AS

PS 83/25 Godkjenning av innkalling og saksliste

Møteprotokoll

Utval: Setesdal interkommunalt politisk råd - representantskap

Møtestad: Revsnes hotell

Dato: 11.06.2025

Tid: 12:30 - 14:15

Setesdalssamarbeid

Bygland, Evje og Hornnes,
Valle, Bykle og Åseral

Faste medlem som møtte:

Namn	Funksjon	Representerer
Hans Blattmann	Medlem	BYKLE KOMMUNE
Bjørn Erling Bakken	Medlem	BYKLE KOMMUNE
Auestad		
Steinar Haugen	Medlem	BYKLE KOMMUNE
Lars Tarald Myrum	Medlem	VALLE KOMMUNE
Margit Dale	Medlem	VALLE KOMMUNE
Frøydis Henriksen Junge	Medlem	VALLE KOMMUNE
Runar Flåt Granheim	Nestleiar	BYGLAND KOMMUNE
Vigdis Beisland	Medlem	BYGLAND KOMMUNE
Anne Eikerapen	Medlem	BYGLAND KOMMUNE
Tor Kasin	Medlem	BYGLAND KOMMUNE
Morten Haraldstad	Leiar	EVJE OG HORNNES KOMMUNE
Grethe Nygård	Medlem	EVJE OG HORNNES KOMMUNE
Finn Bjørn Rørvik	Medlem	EVJE OG HORNNES KOMMUNE
Cecilie Kyllingstad	Medlem	EVJE OG HORNNES KOMMUNE
Inger Lise Lund Stulien	Medlem	ÅSERAL KOMMUNE
Jan Stangvik	Medlem	ÅSERAL KOMMUNE
Oddmund Ljosland	Medlem	ÅSERAL KOMMUNE

Varamedlem som møtte:

Namn	Møtte for	Representerer
------	-----------	---------------

Kim Pedersen

Knut Vatsend

Kjell Ove Tveiten

Kjell Rune Heia

VALLE KOMMUNE

BYGLAND KOMMUNE

Andre som møtte:

Namn

Stilling

Gunn Marith Homme

utvalssekretær

Rita Hansen

Dagleg leiar

Roy Bakke

Visit Setesdal/reiseliv

Karina Sloth

Kommunedirektør Bykle kommune

Vidar Homme

Kommunedirektør Valle kommune

Aslak Jørundland Brekke

Kommunedirektør Bygland kommune

Frantz Are Nilsen

Kommunedirektør Evje og Hornnes kommune

Kåre Einar Larsen

Kommunedirektør Åseral kommune

Arne Thomassen

Fylkesordfører, Agder fylkeskommune

Kristin Tofte Andresen

Fylkesdirektør næring, kultur og kulturminnevern, Agder fylkeskommune

Morten Haraldstad

Leiar

Gunn Marith Homme

politisk sekretariat

Saksnummer	Innhold
PS 1/25	Godkjenning av innkalling og sakliste
PS 2/25	Referatsaker
RS 1/25	Brev nr 1 2024 - manglende midler på skattetrekkkonto
PS 3/25	Årsmelding Setesdal IPR 2024
PS 4/25	Rekneskap Setesdal IPR 2024
PS 5/25	Strategi og utvalstruktur for Setesdal IPR
PS 6/25	Uttale - flytting av ambulanseressurs frå Bygland kommune
PS 7/25	Eventuelt

PS 1/25 Godkjenning av innkalling og sakliste

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - representantskap - 11.06.2025

Ingen merknader til innkalling eller sakliste. Jan Stangvik og Margit Dale vart samrøystes valde til å godkjenne protokollen.

PS 2/25 Referatsaker

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - representantskap - 11.06.2025

Referatsaka vart teke til orientering.

PS 3/25 Årsmelding Setesdal IPR 2024

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

Årsmelding for 2024 vert godkjend som framlagt.

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - representantskap - 11.06.2025

Handsaming:

Innstillinga frå styret vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

Årsmelding for 2024 vert godkjend som framlagt.

PS 4/25 Rekneskap Setesdal IPR 2024

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

Rekneskapen vert godkjend som framlagd.

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - representantskap - 11.06.2025

Handsaming:

Innstillinga frå styret vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

Rekneskapen vert godkjend som framlagd.

PS 5/25 Strategi og utvalstruktur for Setesdal IPR

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Røysting punkt for punkt.

Punkt 1. vart samrøystes vedteke

Punkt 2. alternativ 2 vart samrøystes vedteke.

Punkt 3. vart samrøystes vedteke.

Vedtak:

1. Styret gir tilslutning til strategien slik den er skildra i saka.

2. Styret gir tilslutning til revisjon av utvalstruktur med alternativforslag 2:

Styret tilrår at representantskapet opprettar eit ad hoc-utval med følgjande mandat:

a) Vurdere noverande utvalsstruktur og eventuelt fremje forslag til ny utvalsstruktur.

b) Dersom ad hoc-utvalet konkluderer med at det er trong for endringar i utvalsstrukturen, blir utvalet òg bedt om å gjere ei vurdering av når det er ønskjeleg at ny struktur trer i kraft.

3. Både revisjon av strategi og endringar i utvalsstruktur krev handsaming først i styret og representantskapet, deretter i alle dei fem kommunestyra. Styret tilrår at revisjon av strategi og eventuell endring i utvalsstruktur vert handsama i same sak.

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - representantskap - 11.06.2025**Handsaming:**

Framlegg frå Morten Haraldstad:

Formannskapa i kvar enkelt kommune melder inn sin representant til ad-hoc utvalet så snart som råd.

Innstillinga frå styret vart samrøystes vedteke.

Vedtak:

1. Styret gir tilslutning til strategien slik den er skildra i saka.

2. Styret gir tilslutning til revisjon av utvalstruktur med alternativforslag 2.

Styret tilrår at representantskapet opprettar eit ad hoc-utval med følgjande mandat:

a) Vurdere noverande utvalsstruktur og eventuelt fremje forslag til ny utvalsstruktur.

b) Dersom ad hoc-utvalet konkluderer med at det er trong for endringar i utvalsstrukturen, blir utvalet òg bedt om å gjere ei vurdering av når det er ønskjeleg at ny struktur trer i kraft.

3. Både revisjon av strategi og endringar i utvalsstruktur krev handsaming først i styret og representantskapet, deretter i alle dei fem kommunestyra. Styret tilrår at revisjon av strategi og eventuell endring i utvalsstruktur vert handsama i same sak.

Formannskapa i kvar enkelt kommune melder inn sin representant til ad-hoc utvalet så snart som råd.

PS 6/25 Uttale - flytting av ambulanseressurs frå Bygland kommune

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - representantskap - 11.06.2025

Handsaming:

Representantskapet stør uttalen frå Bygland kommune i høve flytting av ambulanseressurs frå Bygland til Kristiansand.

Vedtak:

Uttale i høve flytting av ambulanseressurs frå Bygland til Kristiansand

Bygland kommune er gjort kjent med at (notat av 15.05) Sørlandet sykehus HF, ved Klinik for prehospitale tenester, flyttar ambulanseressursen frå Bygland til Kristiansand i vekene 25 til og med 33 – altså i sommarferien. Ambulansen frå Bygland vil i denne perioden vere fysisk stasjonert i Kristiansand på måndagar og tysdagar.

Grunngjevinga er at det er behov for å disponere regionale ressursar for å kunne oppretthalde legevaktsbil i Kristiansand. Statistikken syner at det er god dekning per 1000 innbyggjarar i Setesdal, og risikoen vert vurdert til å vere låg. Tiltaket vil etter sommarferien bli evaluert.

Styret i Setesdal interkommunale politiske råd uttrykkjer sterk bekymring for å flytte ressursar knytt til livsviktig beredskap ut av distrikta. Tiltaket vil utan tvil svekkje beredskapen i Bygland kommune. Særleg sårbare er vi i ferieperiodar, med auka tal på menneske, høgare aktivitetsnivå og meir trafikk. Vi er òg sårbare når det gjeld generell beredskap med tanke på brann og redning, og har erfaringar med stengt legekontor i feriar.

Setesdal IPR uttrykkjer vidare sterk uro for at eit tiltak som dette kan bli gjort varig.

Tryggleik for innbyggjarar og besøkande er eit felles ansvar for det offentlege, men kommunen har ei heilt sentral rolle i å sikre lokal beredskap innanfor egne tenestoområde.

Ambulanseberedskap lokalt er avgjerande for å ivareta dette ansvaret i praksis.

Å svekkje lokal beredskap i distrikta på denne måten skaper mindre tryggleik og påverkar omdømmet svært negativt.

Vidare stiller Setesdal IPR seg undrande til at det i hovudsak er ambulansen i éin kommune

som skal lette b ra for Kristiansand. Ei slik oppgåve burde prinsipielt og praktisk fordelast på fleire kommunar i regionen.

Setesdal IPR oppmodar Sørlandet sykehus HF til å revurdere vedtaket om å flytte ambulanseressurs fr  Bygland kommune. Vidare bør evalueringa og eventuelle varige tiltak forankrast og vurderast i open dialog med berørte kommunar og distrikt.

PS 7/25 Eventuelt

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - representantskap - 11.06.2025

Kim Pedersen kom med framlegg om eit seminar i regi av Regionrådet.

Bakgrunn:

Kommunane i Setesdal m ter stadig meir komplekse utfordringar innan arealforvaltning. Det handlar både om å ta vare på naturen, leggje til rette for utbygging og tilpasse seg nye lover og reglar. For å styrkje kompetansen og samarbeidet mellom dei ulike forvaltningsniv a, er det ønskjeleg å arrangere eit felles seminar i lag med Agder fylkeskommune og Statsforvaltaren i Agder.

Føremål:

Målet med seminaret er å auke forståinga for dei lovene og reglane som gjeld, dele erfaringar og vise fram god praksis innan arealforvaltning. Det skal også leggje til rette for betre samarbeid mellom kommunane, Agder fylkeskommune og Statsforvaltaren i Agder.

Framlegg til vedtak:

Det setjast i gang planlegging av eit felles seminar for alle kommunane i SIPR.

Tema for seminaret skal vere natur, arealforvaltning og juridiske problemstillingar. Seminaret skal gjennomførast i samarbeid med Agder fylkeskommune og Statsforvaltaren i Agder. Administrasjonen og styret f r i oppdrag å ta kontakt med dei aktuelle partane og kome tilbake med forslag til tidspunkt, innhald og budsjett for gjennomføringa.

Representantskapet valde samrøystes   ikkje votere over framlegget.

Margit Dale kom med framlegg.

Setesdal er ein særprega og turistdestinasjon. Det er viktig å løfte fram det som gjer Setesdal unik. Eit av desse kjenneteikna er byggeskikken i dalen.

Fram til 1900-talet var bygnadstradisjonane i Setesdal tydelege og lett å kjenne att – med lokale særtrekk som gav dalen identitet og stoltheit. I Valle delte ut ein byggeskikkpris i år for å motivere, stimulere til god byggeskikk.

Av mange grunnar meiner eg tida er inne for å rette merksemda mot dette att. Kan Regionrådet ta initiativ til ei felles satsing på kompetanseheving innan byggeskikk, slik at Setesdal kan utvikle seg med utgangspunkt i sine eigne tradisjonar og kvalitetar.

Framlegg:

Regionrådet startar eit arbeid for å fremje god og stadstilpassa byggeskikk i Setesdal.

Representantskapet røysta ikkje over framlegget.

Møteprotokoll

Utval: Setesdal interkommunalt politisk råd - styre

Møtestad: Revsnes Hotell

Dato: 11.06.2025

Tid: 10:00 - 12:00

Setesdalssamarbeid

Bygland, Evje og Hornnes,
Valle, Bykle og Åseral

Faste medlem som møtte:

Namn	Funksjon	Representerer
Hans Blattmann	Leiar	BYKLE KOMMUNE
Bjørn Erling Bakken	Medlem	BYKLE KOMMUNE
Auestad		
Lars Tarald Myrum	Medlem	VALLE KOMMUNE
Frøydis Henriksen Junge	Medlem	VALLE KOMMUNE
Runar Flåt Granheim	Medlem	BYGLAND KOMMUNE
Vigdis Beisland	Medlem	BYGLAND KOMMUNE
Morten Haraldstad	Medlem	EVJE OG HORNNES KOMMUNE
Grethe Nygård	Medlem	EVJE OG HORNNES KOMMUNE
Inger Lise Lund Stulien	Nestleiar	ÅSERAL KOMMUNE
Jan Stangvik	Medlem	ÅSERAL KOMMUNE

Varamedlem som møtte:

Namn	Møtte for	Representerer
------	-----------	---------------

Andre som møtte:

Namn	Stilling
Gunn Marith Homme	Utvalssekretær
Rita Hansen	Dagleg leiar
Roy Bakke	Visit Setesdal/reiseliv
Karina Sloth	Kommunedirektør Bykle kommune
Vidar Homme	Kommunedirektør Valle kommune
Aslak Jørundland Brekke	Kommunedirektør Bygland kommune

Frantz Are Nilsen	Kommunedirektør Evje og Hornnes kommune
Kåre Einar Larsen	Kommunedirektør Åseral kommune
Arne Thomassen	Fylkesordfører, Agder fylkeskommune
Kristin Tofte Andresen	Fylkesdirektør næring, kultur og kulturminnevern, Agder fylkeskommune

Hans Blattmann
Leiar

Gunn Marith Homme
politisk sekretariat

Saksnummer	Innhald
PS 39/25	Godkjenning av innkalling og sakliste
PS 40/25	Val av representantar til godkjenning av møteprotokoll
PS 41/25	Styreleiar orienterar
PS 42/25	Dagleg leiar orienterar
PS 43/25	Leiar kommunedirektørutvalet orienterar
PS 44/25	Fylkeskommunen orienterar
PS 45/25	Referatsaker
RS 19/25	Brev nr 1 2024 - manglende midler på skattetrekkkonto
RS 20/25	Referat møte i næringsforum 090525 m/vedlegg
RS 21/25	Korrespondanse vedr. Skole og tilbudsstruktur Agder fk - skisse til vidare prosess i indre del av Agder
RS 22/25	Spørsmål vedkomande vilkår for medlemskap i foreininga Agder Europakontor
RS 23/25	Korrespondanse vedr. Møte om utbedring av fv. 42 mellom rv. 9 og fv. 43
PS 46/25	Delegerte saker
DS 2/25	Delegert vedtak: Forprosjekt utvikle bærekraftige opplevelser i Agder - RV9 - opplevelsesveien
PS 47/25	Drøfting/orienteringssaker
DR 4/25	Setesdal IPR på Arendalsuka 2025 - notat til drøfting og avklaring
PS 48/25	Orientering ymse repr / utval
PS 49/25	Førespurnader
PS 50/25	Årsmelding Setesdal IPR 2024
PS 51/25	Rekneskap Setesdal IPR 2024
PS 52/25	Regionalt næringsfond Setesdal
PS 53/25	Strategi og utvalstruktur for Setesdal IPR
PS 54/25	Oppfølging av prosjekt Regionalt samarbeid om lokalisering av statlege arbeidsplassar til Agder

PS 55/25	Svar på søknad om støtte til SYR-forprosjekt - Setesdal Miljø & Gjenvinning IKS
PS 56/25	Regionalt næringsfond Setesdal: Svar på søknad - EK Service AS
PS 57/25	Regionalt næringsfond Setesdal: Svar på søknad - Alexander Skeibrok ENK
PS 58/25	Uttale - helhetlig omstilling og effektivisering av tannhelsetjenesten i Agder

PS 39/25 Godkjenning av innkalling og sakliste

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Ingen merknader til innkalling eller sakliste.

PS 40/25 Val av representantar til godkjenning av møteprotokoll

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Bjørn Erling Bakken Auestad og Inger Lise Lund Stulien vert samrøystes valde til å godkjenne protokollen.

PS 41/25 Styreleiar orienterar

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

- Arbeid med strategi
- Avslutning av prosjekt for lokalisering av statlege arbeidsplassar i Agder og vegen vidare
- Deltaking Rådsmøte i Fjellnettverket
- Positivt vedtak i Setesdal Eigedom IKS om tillatelse til oppstart av grunnarbeid til Stavkirka
- Informasjon om regionrådet i samtlege kommunestyre. Siste kommune ut er Bykle.
- Regionale saker som er utfordrande for kommunane i regionen og regionen som heilskap

- Norconsultrapporten og framtidens VGS-tilbud i regionen (Byremo og Setesdal vgs)
 - Tannhelsetilbud og sentralisering
 - Holdning til Stavkyrkjeprojektet hjå Setesdalsmuseet og AAMA
 - Reduksjon av ambulanseberedskap i Bygland i sommar (uttalen vert lagt fram for handsaming i representantskapsmøte i etterkant av styremøtet).
 - Forslag til revidert selskapsavtale i AAMA som gjev regionen mindre innflytelse
- Dette er en tendens eller trend vi er bekymra for.

PS 42/25 Dagleg leiar orienterar

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

- Bemanning
- Kompetanseprogram bærekraft SMB
- Setesdalskonferansen 23. oktober Hovdestøylen
- Regionalt næringsfond – årets budsjett
- Agder Europakontor
- Fv42
- Temadag Nasjonal sykkelrute 3, 19. august
- Arendalsuka
- Studietur

PS 43/25 Leiar kommunedirektørutvalet orienterar

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Kommunedirektør i Bykle kommune Karina Sloth:

- Strategi regionrådet
- Omstilling av tannhelsetenesta
- Næringsforum form og mandat
- Beredskap
- Felles IKT Selskap agder - utgreiing
- Auka tilskot til veterinærvakt
- Eigarstyring

PS 44/25 Fylkeskommunen orienterar

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Fylkesordfører Arne Thomassen:

- Fylkesveg 42 - fleire prosjekt som vert jobba med i hht plan.
- Anbud på Osebrua vert sendt ut i september.
- Kulturarv/UNESCO
- Tannhelse og skulestrukturplanar ute på høyring.

Fylkesdirektør for næring, plan og kultur Kristin Tofte Andresen:

- Planprogram for grønn industri og energi.
- Rv 9 som nasjonal turistveg.

PS 45/25 Referatsaker

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Referatsaker vart tekne til orientering.

PS 46/25 Delegerte saker

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Delegert sak vart teke til orientering.

PS 47/25 Drøfting/orienteringssaker

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Arendalsveka 2025:

Styret stiller seg bak tidsplanen utarbeida av dagleg leiar. Den enkelte kommune står fritt til å ta med andre aktuelle frå sin kommune. Ordfører er kontaktperson for sin kommune.

PS 48/25 Orientering ymse repr / utval

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Ingen orienteringar.

PS 49/25 Førespurnader

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Ingen førespurnader.

PS 50/25 Årsmelding Setesdal IPR 2024

Dagleg leiar tilrår:

Årsmelding for 2024 vert godkjend som framlagt.

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

Årsmelding for 2024 vert godkjend som framlagt.

PS 51/25 Rekneskap Setesdal IPR 2024

Dagleg leiar tilrår:

Rekneskapen vert godkjend som framlagd.

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

Rekneskapen vert godkjend som framlagd.

PS 52/25 Regionalt næringsfond Setesdal

Dagleg leiar tilrår:

- 1.Styret i Setesdal IPR tek rapporten som er oversendt Agder fylkeskommune til orientering.
- 2.Styret i Setesdal IPR ser behov for revidering av vedtektene for regionalt næringsfond Setesdal, og ber om å få ei sak til handsaming innan utgangen av 2025.

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

- 1.Styret i Setesdal IPR tek rapporten som er oversendt Agder fylkeskommune til orientering.
- 2.Styret i Setesdal IPR ser behov for revidering av vedtektene for regionalt næringsfond Setesdal, og ber om å få ei sak til handsaming innan utgangen av 2025.

PS 53/25 Strategi og utvalstruktur for Setesdal IPR

Dagleg leiar tilrår:

- 1.Styret gir tilslutning til strategien slik den er skildra i saka.

2. Styret gir tilslutning til revisjon av utvalstruktur med enten alternativforslag 1 eller alternativforslag 2.

Alternativforslag 1:

Forslag til utvalsstruktur samt tidspunkt for ikrafttredelse vert fremja i møte av styreleiar og nestleiar.

Alternativforslag 2:

Styret tilrår at representantskapet opprettar eit ad hoc-utval med følgjande mandat:

- a) Vurdere noverande utvalsstruktur og eventuelt fremje forslag til ny utvalsstruktur.
- b) Dersom ad hoc-utvalet konkluderer med at det er trong for endringar i utvalsstrukturen, blir utvalet òg bedt om å gjere ei vurdering av når det er ønskjeleg at ny struktur trer i kraft.

3. Både revisjon av strategi og endringar i utvalsstruktur krev handsaming først i styret og representantskapet, deretter i alle dei fem kommunestyra. Styret tilrår at revisjon av strategi og eventuell endring i utvalsstruktur vert handsama i same sak.

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Røysting punkt for punkt.

Punkt 1. vart samrøystes vedteke

Punkt 2. alternativ 2 vart samrøystes vedteke.

Punkt 3. vart samrøystes vedteke.

Vedtak:

1. Styret gir tilslutning til strategien slik den er skildra i saka.

2. Styret gir tilslutning til revisjon av utvalstruktur med alternativforslag 2:

Styret tilrår at representantskapet opprettar eit ad hoc-utval med følgjande mandat:

- a) Vurdere noverande utvalsstruktur og eventuelt fremje forslag til ny utvalsstruktur.
- b) Dersom ad hoc-utvalet konkluderer med at det er trong for endringar i utvalsstrukturen, blir utvalet òg bedt om å gjere ei vurdering av når det er ønskjeleg at ny struktur trer i kraft.

3. Både revisjon av strategi og endringar i utvalsstruktur krev handsaming først i styret og representantskapet, deretter i alle dei fem kommunestyra. Styret tilrår at revisjon av strategi og eventuell endring i utvalsstruktur vert handsama i same sak.

PS 54/25 Oppfølging av prosjekt Regionalt samarbeid om lokalisering av statlege arbeidsplassar til Agder

Dagleg leiar tilrår:

1. Styret i Setesdal IPR stør mandatet som skissert i saka om å etablere ei arbeidsgruppe for å greie ut eit Oslokontor for Agder i tett samarbeid med andre interkommunale politisike råd, Agder fylkeskommune og Næringsalliansen i Agder.
2. Eit eiga regionalt prosjekt i regi av Setesdal IPR med mål om å lokalisere fleire statlege arbeidsplassar til regionen vår, vert vurdert i samband med kommande handlingsplanarbeid og ordinært budsjettarbeid.
3. Gjenståande midlar kr 350 000,- på fond 55608038 pro 8255, *Prosjekt Regionalt samarbeid om lokalisering av statlege arbeidsplassar* vert ført tilbake til fond 55608052_ ledig ramme.

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøytes vedteken.

Vedtak:

1. Styret i Setesdal IPR stør mandatet som skissert i saka om å etablere ei arbeidsgruppe for å greie ut eit Oslokontor for Agder i tett samarbeid med andre interkommunale politisike råd, Agder fylkeskommune og Næringsalliansen i Agder.
2. Eit eiga regionalt prosjekt i regi av Setesdal IPR med mål om å lokalisere fleire statlege arbeidsplassar til regionen vår, vert vurdert i samband med kommande handlingsplanarbeid og ordinært budsjettarbeid.

3.Gjenstående midlar kr 350 000,- på fond 55608038 pro 8255, Prosjekt Regionalt samarbeid om lokalisering av statlege arbeidsplassar vert ført tilbake til fond 55608052_ledig ramme.

PS 55/25 Svar på søknad om støtte til SYR-forprosjekt - Setesdal Miljø & Gjenvinning IKS

Dagleg leiar tilrår:

1.Styret i Setesdal IPR er positive til forprosjekt SYR, og løyver inntil kr 600 000,- til forprosjektet.

2.Løyvinga vert henta med kr 319 643,- frå Rv9-fond 55608060, og med kr 280 357,- frå Rv9-fond 55608058.

3.Løyvinga vert gitt på ordinære vilkår, og sluttutbetaling skjer når prosjektrapport og prosjektrekneskap ligg føre.

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Grethe Nygård bad styret vurdere sin gildskap då hennar sambuar er driftsleiar på Setesdal miljø og gjenvinning IKS.

Grethe Nygård vart samrøystes funnen gild til å handsame saka.

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

1.Styret i Setesdal IPR er positive til forprosjekt SYR, og løyver inntil kr 600 000,- til forprosjektet.

2.Løyvinga vert henta med kr 319 643,- frå Rv9-fond 55608060, og med kr 280 357,- frå Rv9-fond 55608058.

3.Løyvinga vert gitt på ordinære vilkår, og sluttutbetaling skjer når prosjektrapport og prosjektrekneskap ligg føre.

PS 56/25 Regionalt næringsfond Setesdal: Svar på søknad - EK Service AS

Dagleg leiar tilrår:

1. Styret i Setesdal IPR løyver EK Service AS inntil kr 200 000,- til etablering av lager/verkstad.
2. Løyvinga blir ytt frå ansvar 20007 ansvar 80000, regionalt næringsfond. Fondet består av rådets eigne middel og rammeløyving frå Agder fylkeskommune.
3. Løyvinga blir ytt med ordinære vilkår, slik dei går fram av «Standard utbetalingsvilkår».

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

1. Styret i Setesdal IPR løyver EK Service AS inntil kr 200 000,- til etablering av lager/verkstad.
2. Løyvinga blir ytt frå ansvar 20007 ansvar 80000, regionalt næringsfond. Fondet består av rådets eigne middel og rammeløyving frå Agder fylkeskommune.
3. Løyvinga blir ytt med ordinære vilkår, slik dei går fram av «Standard utbetalingsvilkår».

PS 57/25 Regionalt næringsfond Setesdal: Svar på søknad - Alexander Skeibrok ENK

Dagleg leiar tilrår:

1. Styret i Setesdal IPR løyver Alexander Skeibrok ENK inntil kr 200 000,- til etablering av nytt næringsbygg.
2. Løyvinga blir ytt frå ansvar 20007 ansvar 80000, regionalt næringsfond. Fondet består av rådets eigne middel og rammeløyving frå Agder fylkeskommune.
3. Løyvinga blir ytt med ordinære vilkår, slik dei går fram av «Standard utbetalingsvilkår».

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

1. Styret i Setesdal IPR løyver Alexander Skeibrok ENK inntil kr 200 000,- til etablering av nytt næringsbygg.
2. Løyvinga blir ytt frå ansvar 20007 ansvar 80000, regionalt næringsfond. Fondet består av rådets egne middel og rammeløyving frå Agder fylkeskommune.
3. Løyvinga blir ytt med ordinære vilkår, slik dei går fram av «Standard utbetalingsvilkår».

PS 58/25 Uttale - helhetlig omstilling og effektivisering av tannhelsetjenesten i Agder

Dagleg leiar tilrår:

Styret i Setesdal IPR sluttar seg ikkje til framlegget til ny tannklinikkstruktur i Agder slik det er skissert i høringsdokumentet "Helhetlig omstilling og effektivisering av tannhelsetjenesten i Agder".

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 11.06.2025

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

Styret i Setesdal IPR sluttar seg ikkje til framlegget til ny tannklinikkstruktur i Agder slik det er skissert i høringsdokumentet "Helhetlig omstilling og effektivisering av tannhelsetjenesten i Agder".

Med venleg helsing
Gunn Marith Homme
Leiar | Velkomstsenter

M 91837000 | **E** gunn.marith.homme@valle.kommune.no
[Web](#) | [Facebook](#)

NAV MIDT-AGDER

Årsrapport 2024

Nav Midt-Agder

Nav Midt-Agder er et interkommunalt samarbeid mellom kommunene Bykle, Valle, Bygland, Åseral, Iveland og Vennesla. Vennesla kommune er vertskommune for samarbeidet. Alle kommunene har egne Nav kontor med mulighet for både drop-in samtaler og avtalte møter.

Nav Midt-Agder leverer alle tjenester et lokalt NAV kontor har ansvaret for. I tillegg har Nav Midt-Agder ansvar for saksbehandling av bostøtte fra Husbanken i alle kommuner i vertskommunesamarbeidet. I Vennesla kommune leverer og Nav tjenestene tildeling av startlån og tilskudd fra Husbanken, bosetting og oppfølging av nyankommet flyktninger, oppfølging av unge foreldre og eget oppfølgingstiltak for ungdom; Basen. I 2024 er det og inngått en midlertidig avtale om en 20% stilling på vedtak og oppfølging av Startlån og en 100% stilling programrådgiver med arbeidsrettet oppfølging, for Iveland kommune.

NAV Midt-Agder er organisert med en enhetsleder, Cecilie Limm Pedersen, med en liten stab til HR, økonomi og merkantile oppgaver.

NAV Midt-Agder har tre avdelinger:

Økonomi og veiledningssenter – Vibeke Helen Valum begynte som avdelingsleder etter Gyro Heia, høsten 2024.

Avdelingen har ca 15 årsverk. Avdelingen har ansvar for drop-in sentrene i alle kommunene, oppfølging av brukere som ikke har annen veileder i Nav, Startlån og bostøtte fra Husbanken, råd og veiledning, gjeldsrådgivning og oppfølging, veiledning og saksbehandling etter Lov om Sosialtjenester i Nav.

Oppfølgingsavdelingen – Anne Beate Hagen Vetrhus er avdelingsleder. Avdelingen har ca 36 årsverk. Avdelingen har ansvar for oppfølging av alle som har et §14 a vedtak fra Nav, markedsrettet arbeid, oppfølging av Unge foreldre og Basen i Vennesla, arbeidsrettet oppfølging, Arbeid med støtte og oppfølging av sykemeldte. I tillegg har avdelingen en stilling som veileder ved poliklinikk Kongsgård sykehus,

Flyktning avdelingen – Eirik Haanes er avdelingsleder. Avdelingen har ca 14 årsverk. Avdelingen har bosettere, programrådgivere, tilskudds ansvarlig og veiledere for arbeidsrettet oppfølging.

Nav Midt-Agder er i tillegg til å være et vertskommunesamarbeid, et partnerskap mellom Vennesla kommune og Nav Agder. De administrative eierne av dette partnerskapet er kommunedirektør Svein Skisland og direktør for Nav Agder, Øyvind Vedal. Marianne Wegge er kommunalsjef for Oppvekst og inkludering i Vennesla kommune, og er enhetsleders nærmeste overordnede i forhold til kommunal drift og kommunale tjenester.

Kontoret har månedlige møter mellom ledelsen, tillitsvalgte fra de største forbundene og verneombudene -MBA (vi har to verneombud, en statlig og en kommunalt ansatt). Det er kvartalsvis møter i AMU, hvor ledelse, verneombud, ansattrepresentant og representant fra kommunal bedriftshelsetjeneste møter. Nav Midt-Agder har dedikerte tillitsvalgte og verneombud, som er svært viktig for driften og miljøet på kontorene.

Sammen med Nav Evje arrangeres det møter med brukerutvalg tre ganger i året.

Personale – og sykefravær

I medarbeiderundersøkelsen for 2023 scoret vi 100% på det psykososiale arbeidsmiljøet. Dette er vi veldig stolt av, og i 2024 var et av tiltakene etter undersøkelsen å jobbe videre med hvordan vi kan opprettholde et godt psykososialt arbeidsmiljø. Det legges vekt på at vi må treffes fysisk og ha sosiale og faglige samlinger. Med seks kontorer med stor geografisk avstand, har vi behov for arenaer for å bli kjent med hverandre.

I 2024 har vi hatt et høyt sykefravær.

	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des	Total
Kommune	11,3	9,6	10,4	7,9	8,1	10,1	12	7,1	6,4	5,4	7,7	9,8	8,8
Stat	9,3	4,9	15,2	18,5	22,1	23,0	23,8	13,8	18,7	19,4	21,0	20,0	17,9

Det har i løpet av året vært satt inn ulike tiltak sammen med HR-avdelingen til Nav Agder for å redusere sykefraværet. MBA og AMU har og diskutert og igangsatt ulike tiltak.

Prosjekter i Nav Midt-Agder

Basen er et tiltak for ungdom mellom 16-30 år som trenger bistand for å komme i arbeid eller utdanning. Basen er et treårig prosjekt, finansiert gjennom midler fra Statsforvalteren, som avsluttes i 2024. I en periode på inntil tre år har vi og fått tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet. Det er tett samarbeid mellom Nav, Enhet for livsmestring, Barn og familie, Hunsfos næringspark og arbeidsgivere. Det hentes og inn kompetanse fra bruker og pårørende organisasjoner og Frivilligsentralen. Basen gir tilbud til unge mennesker som ønsker og har behov for kunnskap og kompetanse innen livsmestringsområder, samt innsikt innen ulike yrker. Det gis også tilgang på tett individuell oppfølging over en 6 ukers periode i grupper, med mulighet for videre individuell oppfølging hos arbeidsgiver i ettertid. Basen gir oss som kommune en god mulighet til å bli kjent og kartlegge unge mennesker på for å kunne gi riktig bistand videre.

I desember 2024 ble vi innvilget et tilskudd fra Arbeids og velferdsdirektoratet på 1 million kroner. Tilskuddet skal brukes til å delta i en søknadsprosess for å søke om videre midler til utvikling av arbeidsrettede lavterskeltilbud til unge under 30 år. Vi er et av 12 Nav kontor i Norge som får denne muligheten. Innvilges vi videre tilskuddsmidler høsten 2025, er dette knyttet opp mot Stortingsmelding 33 (2023-2024) der det er foreslått at det skal settes i gang utviklingsarbeid i arbeids og velferdsforvaltningen for å utvikle bedre lavterskeltilbud og

mer tilpassende tjenester for de under 30 år. Vi er veldig stolte av at vi har blitt plukket ut til å være med i denne søknadsprosessen, og kommer til å jobbe aktivt med dette i 2025.

Jobbskaper og inkluderingsveileder har over en treårsperiode vært delvis finansiert av prosjektmidler fra Statsforvalteren og ved bruk av tilskuddsmidler vi får for bosetting av flyktninger fra IMDI. Stillingene har som hensikt å finne egnede arbeidsteder til flyktninger. Stillingene skal jobbe etter SE-metodikken, og samtidig ha fokus på å sikre at forholdene rundt den enkelte tilrettelegges slik at det er lettere å være klar for å ut i arbeidslivet. Dette er et tiltak som har vært svært vellykket og har vært med å få flere som har stått langt fra arbeidslivet i lang tid, ut i ordinært arbeid. Tiltaket har vært med å senke utgiftene til økonomisk sosialhjelp, og aller viktigst gi den enkelte et arbeid å gå til, med alle de positive effekter det medfører både for den enkelte og dens familie. Tilskuddsperioden fra Statsforvalteren var over i 2024, og vi har valgt å implementere stillingene flyktningeavdelingen i Nav Midt-Agder.

Drift / økonomi

På den statlige siden av Nav Midt-Agder hadde vi et budsjett på 14 078 140, vi hadde et underforbruk på ca 200 000, som i hovedsak skyldes et høyt sykefravær over store deler av 2024.

Vennesla kommune er ansvarlig for driften av vertskommunesamarbeidet, og fakturerer samarbeidskommunene for kommunenes andel av driften med utgangspunkt i folketall per inngangen til kalenderåret. For 2024 har fordelingsnøkkelen vært slik:

Kommune	Innbyggere	Andel
Totalt	21 071	
Vennesla	15 405	73,11%
Iveland	1 375	6,53 %
Åseral	917	4,35 %
Bygland	1 169	5,55 %
Valle	1 203	5,70 %
Bykle	1 002	4,76 %

I møte med kommunaldirektørene tilhørende vertskommunesamarbeidet høsten 2023, var det enighet om at fordelingsnøkkelen justeres 01. januar hvert år, med tall over antall innbyggere tilgjengelig på det tidspunkt.

For 2024 var det kommunale budsjettet til Nav Midt Agder 79 362 600 kr. Resultatet for 2024 endte med at vi hadde balanse i regnskap opp mot budsjett.

For 2024 er de 5 samarbeidskommunene fakturert følgende for drift

	Lønnskostnader	Felles drift	Sum refusjoner
Funksjon	242	242	
Iveland	1 413 127	61 589	1 474 716
Åseral	971 452	42 339	1 013 791
Bygland	1 192 289	51 965	1 244 254
Valle	1 236 340	53 885	1 290 225
Bykle	1 060 139	46 205	1 106 344

Sosiale tjenester i vertskommunesamarbeidet

Utbetalt 2024

Kommune	Økonomisk sosialhjelp (uten flyktninger)	Økonomisk sosialhjelp – flyktninger innenfor 5-års-perioden	Kvalifiseringsstønad	Totalt – stønader etter Lov om sosiale stønader i NAV
Vennesla	9 107 456	13 352 493	5 559 412	28 019 361
Iveland	619 544	988 629	272 304	1 880 477
Åseral	286 893	1 382 357	22 152	1 691 402
Bygland	299 290	1 038 611	29 095	1 366 996
Valle	107 851	485 177	0	593 028
Bykle	192 596	1 438 114	0	1 360 710

Vennesla 10.03.2025

Kommentarer og sammenstilling

Cecilie Limm Pedersen, leder for vertskommunesamarbeidet

Landets kommuner
Landets fylkeskommuner

Deres ref

Vår ref
24/2292-2

Dato
8. mai 2025

Rettslige rammer for innbyggerpanel etter kommuneloven

I dette brevet gjør Kommunal- og distriktsdepartementet rede for relevant regelverk i kommuneloven som gjelder for såkalte «innbyggerpanel».

Departementet er kjent med at en stor andel kommuner har opprettet ulike ordninger for aktiv innbyggerdeltakelse. Dette brevet sendes derfor til alle landets kommuner og fylkeskommuner, til orientering. Brevet sendes også til statsforvalterne, som har i oppgave å gi veiledning til kommunene om reglene i kommuneloven.

Bakgrunnen for brevet

Kommunal- og distriktsdepartementet mottok en anmodning fra Sivilombudet 31. mai 2024 om å klargjøre de rettslige rammene for kommunenes handlefrihet for ulike ordninger for innbyggerdeltakelse. Sivilombudets anmodning til departementet var knyttet til en sak i Røros kommune, som gjaldt innsyn i dokumenter i en digital plattform som ble brukt av et innbyggerpanel (sak 2024/73). Innsynssaken i Røros kommune er avsluttet.

I dette brevet går vi ikke inn i den konkrete saken som ble vurdert av Sivilombudet, men gir generell veiledning om departementets forståelse av kommuneloven. Vi går heller ikke nærmere inn i offentlighetslovens regler om krav til innsyn i dokumenter. Spørsmål om tolkningen av offentlighetsloven faller inn under Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde.

Om innbyggerpanel og andre ordninger for innbyggerdeltakelse

Norske kommuner har et representativt politisk system, hvor innbyggerne hvert fjerde år velger hvem som skal sitte i kommunestyret. Det er først og fremst gjennom det representative systemet at innbyggerne i kommunen påvirker styringen av kommunen.

Regelverket legger likevel til rette for deltakelse fra innbyggerne mellom valg.

Medvirkningsreglene i plan- og bygningsloven er et eksempel på dette. Videre har kommuneloven regler om innbyggerdeltakelse. Kommuneloven har regler om rådgivende folkeavstemninger og om innbyggerforslag, og stiller krav om å ha elderråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd. I noen saker er det krav om å involvere innbyggerne før det tas en endelig beslutning, for eksempel i forbindelse med planforslag eller ved høring av lokale forskrifter.

I tillegg til lovregulerte tiltak for medvirkning, kan kommunene velge å opprette andre ordninger for innbyggerdeltakelse. Eksempler er folkemøter, elektroniske høringer og plattformer, faste kanaler for medvirkning i budsjettprosessen, kontaktutvalg for frivillige organisasjoner, samarbeid- og kontaktforum for næringslivet, m.fl.¹

Siden tiltak for innbyggerdeltakelse mellom valg kan gjøres på mange ulike måter, er det ikke mulig å si akkurat hvilke regler som gjelder for ulike tiltak. Sentrale forhold som har betydning for hvilket regelverk som gjelder er blant annet hvem som velger deltakerne, hvem som styrer tiltaket og bestemmer over organet, hva slags saker organet skal behandle og hva som er tilknytningen til kommunen som organisasjon. Medvirkningstiltak kan organiseres som folkevalgte organer eller som en del av administrasjonen.

«Innbyggerpanel/borgerpanel», eller «innbyggerhøringer», er et eksempel på medvirkningstiltak kommuner kan opprette som *ikke* er direkte lovregulert. Siden innbyggerpanel ikke har et fastsatt rettslig innhold, er det stor variasjon i hvordan slike paneler organiseres og brukes. Vanlige krav til panel er at de skal ivareta representativitet. Representativitet oppnås gjerne ved en eller annen form for tilfeldig uttrekk eller utvelgelse blant innbyggerne i kommunen. Et annet kjennetegn er ofte at meningsutvesking (deliberasjon) mellom deltakerne skjer i fysiske møter, digitale møter eller på digitale plattformer. Sakstypene som paneler tar opp, kan variere fra å følge større prosesser til å gi innspill til konkrete enkeltsaker.

Departementet legger til grunn at kommunene har stor frihet til å opprette ulike former for innbyggerdeltakelse som ikke er regulert i lov, slik som innbyggerpanel. Innbyggerpanel og andre tiltak for innbyggermedvirkning, må imidlertid innrettes på en slik måte at kommuneloven, forvaltningsloven, offentlighetsloven og annet relevant regelverk overholdes.

¹ Se f.eks. Innbyggermedvirkning. Hvordan koble innbyggerdeltakelsen til det representative systemet i kommunene? Brosjyre, Kommunal- og distriktsdepartementet 06/2024.

Forholdet mellom folkevalgte og administrative organer

Når kommuner vil opprette innbyggerpanel, er det viktig å være bevisst på forholdet mellom folkevalgte og administrative organer. Dette fordi reglene som gjelder for administrasjonen og for folkevalgte organer er forskjellige, og fordi administrasjonen og folkevalgte har ulike roller.

Folkevalgt organ

Kommuneloven har en uttømmende opplisting av hva som er folkevalgte organer i § 5-1 og § 5-2. Det er ikke anledning til å opprette andre folkevalgte organer enn de som listes opp i disse bestemmelsene.

Dersom et innbyggerpanel eller et annet medvirkningstiltak som ikke er lovregulert skal organiseres som et folkevalgt organ, må kommunen opprette tiltaket som ett av organene som listes opp i § 5-1 eller § 5-2. Utvalg etter § 5-7 er den mest nærliggende organiseringen, siden kommunene har stor frihet til å velge hvilken myndighet og hvilken funksjon utvalg skal ha. Det er for eksempel mulig med rådgivende utvalg, med medlemmer som representerer organisasjoner eller forskjellige interessegrupper (og ikke politiske partier).

Alle folkevalgte organer må følge reglene i kommuneloven for folkevalgte organer, uavhengig av hvem som sitter i de folkevalgte organene og hvilken myndighet organet har. Det innebærer bl.a. at det folkevalgte organet må opprettes i tråd med reglene i kapittel 5, medlemmene må være valgbare og velges i tråd med valgreglene i kapittel 7, medlemmene av organet har rettigheter og plikter som folkevalgte etter kapittel 8 og organet må følge saksbehandlingsreglene i kapittel 11.

Saksbehandlingsreglene i kommuneloven krever at folkevalgte organer skal behandle saker i åpne møter som er tilgjengelige for allmenheten. Skriftlig saksbehandling er bare lov i hastesaker i tråd med kommuneloven § 11-8. Møteprinsippet som følger av § 11-2 innebærer at folkevalgte organer ikke kan behandle saker i en digital portal, hvor møtedeltakerne for eksempel diskuterer ulike løsninger gjennom skriftlige innlegg. Dette gjelder uavhengig av om de skriftlige diskusjonene er åpne og tilgjengelige for allmennheten.

Administrativt organ

I motsetning til folkevalgte organer, finnes det ikke noen opplisting eller legaldefinisjon av hva som menes med administrativt organ. I denne sammenhengen bruker vi begrepet om et tiltak som er underlagt administrasjonen, som for eksempel kan være en arbeidsgruppe, et panel, et team, en komité eller en annen type gruppe.

Utgangspunktet er at det er kommunedirektøren som bestemmer om det skal være administrative organer i kommunen og hva slags rolle og myndighet administrative organer skal ha. Dette følger av at kommunedirektøren skal lede den samlede administrasjonen og at kommunedirektøren har det løpende personalansvaret for den enkelte, jf. kommuneloven § 13-1. Hvis et innbyggerpanel organiseres som et administrativt organ, er tiltaket underlagt kommunedirektørens ansvarslinje.

Kommunedirektøren står likevel ikke helt fritt bestemme over administrasjonen. Dette er presisert i kommuneloven § 13-1 andre ledd, hvor det står at kommunedirektøren skal lede den samlede administrasjonen «innenfor de instruks, retningslinjer eller pålegg» kommunestyret gir. Hvilken myndighet og hvilket handlingsrom kommunedirektøren har, vil følge av den lovbestemte kompetansen kommunedirektøren har etter kommuneloven § 13-1, politiske vedtak, budsjettet og hva som er delegert av myndighet. I tillegg kan ikke kommunedirektøren delegeres myndighet til å ta beslutninger i prinsipielle saker.

Som øverste organ i kommunen, er det kommunestyret som til syvende og sist har ansvaret for at den administrative organiseringen er hensiktsmessig. Saker som handler om organisering kan ha stor politisk betydning, blant annet fordi dette kan henge tett sammen med budsjett, tjenestetilbud, oppgaveløsning og andre politiske målsettinger. Tiltak for innbyggerinvolvering i kommunen er ofte av politisk interesse, og noe de folkevalgte i kommunen kan legge føringer for administrasjonen om.

Det er imidlertid en grense for hvor langt kommunestyret og andre folkevalgte organer kan gå i å bestemme over administrasjonen. Kommunedirektørens lovfestede personalansvar betyr blant annet at folkevalgte organer ikke kan involvere seg i enkeltansettelser. Det vil si at folkevalgte organer ikke kan beslutte konkret *hvem* som skal sitte i administrative organer. Kommunestyret har samtidig det overordnede ansvaret for arbeidsgiverpolitiske spørsmål, og kan dermed ta mer overordnede beslutninger om personalmessige forhold.²

I motsetning til i folkevalgte organer, kan saksbehandling i administrative organer skje skriftlig, og det er ikke krav om møteoffentlighet eller om å kunngjøre agenda eller publisere møtereferater. Et innbyggerpanel som er underlagt administrasjonen, kan dermed behandle saker både skriftlig (inkludert via en digital portal), i møter og på andre måter. Administrasjonen må imidlertid sørge for at forvaltningsloven, reglene om innsyn i offentlighetsloven og annet regelverk følges. Det kan ofte være grunnlag for å unnta dokumenter innad i administrasjonen fordi de er organinterne etter offentlighetsloven § 14, men kommunen må i slike tilfeller vurdere merinnsyn.

Ikke lov med kombinasjonsorganer

Det er ikke lov til å opprette såkalte kombinasjons- eller blandingsorganer, som både består av folkevalgte og administrasjonen. Etter kommuneloven må organer enten være folkevalgte eller administrative. Grunnen til dette er at administrasjonen og de folkevalgte har ulike roller og ulik myndighet, og at kombinasjonsorganer kunne ført til uklare ansvarslinjer. Kommunelovutvalget beskrev dette slik i NOU 2016:4 kapittel 8.6.2.3:

² Se NOU 2016:4 kapittel 8.5.2.3 side 91–92, hvor kommunelovutvalget bl.a. la til grunn at folkevalgte kan beslutninger om budsjettering til stillinger og bestemme hvilke stillingskategorier eller hvor mange årsverk som skal reduseres ved nedbemanninger.

De folkevalgte og administrasjonen har prinsipielt svært ulike roller. Utvalget mener derfor at organer enten skal være folkevalgte eller administrative. En sammenblanding kan få uheldige konsekvenser for en ryddig og åpen håndtering av saker.

Skillet mellom folkevalgte og administrasjonen er således viktig også når det gjelder organer. Organer eller arbeidsgrupper e.l. skal enten være et folkevalgt organ og følge reglene for disse, eller være et administrativt organ innenfor administrasjonen og følge den arbeidsformen som gjelder der. Et organ eller en arbeidsgruppe e.l. kan således ikke bestå av både folkevalgte og administrasjonen. I tillegg til at dette bryter med det prinsipielle skillet mellom folkevalgte og administrasjon, så vil slike blandingsorganer skape uklare ansvarslinjer. Medlemmer i administrative organer har en administrativ ansvarslinje som går opp til kommunedirektøren. Kommunedirektøren svarer til de folkevalgte. Om det da skulle sitte folkevalgte i administrative organer, ville det blitt en uklar ansvarslinje. På tilsvarende måte blir det uklart om administrasjonen sitter i folkevalgte organer.

Reglene for folkevalgte organer og administrative organer er uforenelige på en del områder. I valget mellom om det skal opprettes et folkevalgt organ eller et administrativt organ, er det derfor viktig å kjenne godt til de rettslige rammene som gjelder for organiseringen av organet. Det vil få ulik rettsvirkning om organet opprettes som folkevalgt eller administrativt.

Bør innbyggerpanel være folkevalgt eller administrativt?

Kommunen avgjør selv om de ønsker å opprette et innbyggerpanel som et folkevalgt organ eller om de ønsker at det skal være et medvirkningstiltak underlagt administrasjonen. I mange tilfeller er det uproblematisk å avgjøre om innbyggerpanelet/organet bør opprettes som folkevalgt eller administrativt. Hvis det er ønskelig at kommunestyret oppretter organet, velger medlemmene, gir instruks til organet, bestemmer hvilke saker organet skal behandle og hvilken godtgjøring medlemmene skal ha, tilsier det et folkevalgt organ. Er det derimot ønskelig at kommunedirektøren/administrasjonen oppretter organet, bestemmer medlemmene, fastsetter mandat, innkaller til møter og bestemmer hvilken økonomisk kompensasjon medlemmene eventuelt skal ha, tilsier et tiltak underlagt administrasjonen.

Dersom kommunen vil at både de folkevalgte og administrasjonen skal ha en rolle i opprettelsen og driften av et innbyggerpanel, blir det mer problematisk. I og med at organer, inkludert innbyggerpanel, skal være enten folkevalgte eller administrative, må kommunen i forkant av etableringen ta stilling til hva som er viktigst for at organet skal kunne fylle sin funksjon.

Eksempler på momenter som kan tale for administrativt organ er:

- Det er nødvendig av hensyn til fri diskusjon og meningsutveksling at uttalelser fra den enkelte i organet ikke blir kjent for allmennheten
- Valg av medlemmer og endringer i sammensetningen i organet kan overlates til administrasjonen, og forholdsvalg/avtalevalg er en lite hensiktsmessig måte å velge medlemmer på

- Behandlingen av saker bør kunne skje skriftlig gjennom en digital portal eller på andre måter enn i formelle møter
- Innkalling til møter og fastsettelse av agenda kan gjøres av administrasjonen

Eksempler på momenter som kan tale for folkevalgt organ er:

- Sakene organet skal behandle tilsier at det bør fattes vedtak og stilles krav om bl.a. vedtaksførhet og stemmeplikt for medlemmene
- Det er avgjørende for tilliten til prosessen at organet behandler saker og tar beslutninger i åpne møter og med åpenhet rundt innkalling og møtebok
- Kommunestyret må selv bestemme hvem som skal være medlemmer, inkludert alle etterfølgende endringer i sammensetning
- Kommunestyret må kunne gi direkte instruks til organet og bestemme hvilke konkrete saker organet skal behandle

Dersom kommunen bestemmer at et innbyggerpanel skal være underlagt administrasjonen, betyr ikke det at de folkevalgte er avskrevet fra å ha noen påvirkning. Kommunedirektøren må forholde seg til rammene som er fastsatt av de folkevalgte gjennom budsjett, instruks, delegering og eventuelle andre vedtak. Som beskrevet over, kan tiltak for innbyggermedvirkning være av stor politisk interesse. Saker om hvilke ordninger for innbyggermedvirkning det skal være og hvordan disse skal brukes inn i saksbehandlings- og beslutningsprosesser i kommunen, kan også være av prinsipiell betydning, og dermed utenfor det kommunedirektøren selv kan bestemme. At kommunestyret har bedt om at det etableres ordninger for innbyggermedvirkning, betyr ikke at panelet/organet blir et folkevalgt organ.

Dersom kommunen bestemmer at innbyggerpanelet skal organiseres som et folkevalgt organ (vanligvis et utvalg etter kommuneloven § 5-7), vil administrasjonen på vanlig måte utføre administrative oppgaver for panelet/utvalget.

Oppsummering

I tillegg til lovregulerte tiltak for medvirkning mellom valg, kan kommunene velge å opprette andre ordninger for innbyggerdeltakelse. Innbyggerpanel er et eksempel på et slikt tiltak. Innbyggerpanel kan opprettes som et folkevalgt organ eller som en del av administrasjonen. Reglene som gjelder for innbyggerpanel og andre medvirkningstiltak vil være ulike, avhengig av hvordan tiltaket er organisert.

Det er ikke lov til å opprette såkalte kombinasjons- eller blandingsorganer, som både består av folkevalgte og administrasjonen. Organer i kommunen må enten være folkevalgte eller administrative. Hvis kommunen vurderer å opprette et medvirkningstiltak i form av et innbyggerpanel, er det derfor avgjørende å ta stilling til om panelet skal være et folkevalgt organ eller underlagt administrasjonen.

Dette brevet blir lagt ut sammen med andre tolkningsuttalelser om kommuneloven på [Kommunalrett - regjeringen.no](http://Kommunalrett-regjeringen.no)

Nye tolkningsuttalelser om kommuneloven sendes regelmessig ut i nyhetsbrevet [Kommunalnytt](#), som det er mulig å abonnere på. Kommunalnytt er et nyhetsbrev om kommune- og fylkesforvaltningen som sendes ut fra Kommunalavdelingen i Kommunal- og distriktsdepartementet.

Med hilsen

Ragnhild Spigseth (e.f.)
avdelingsdirektør

Siri Sand Kaastad
utredningsleder

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Sivilombudet
Statsforvalteren i Agder
Statsforvalteren i Innlandet
Statsforvalteren i Møre og Romsdal
Statsforvalteren i Nordland
Statsforvalteren i Rogaland
Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Statsforvalteren i Trøndelag
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Statsforvalteren i Vestland
Statsforvalteren i Østfold Buskerud Oslo og Akershus
Statsforvalterens fellestjenester

Se vedlagte saksdokumenter.

Svar på denne e-posten eller ny henvendelse sendes til postmottak@kdd.dep.no

Med hilsen

Kommunal- og distriktsdepartementet

Postboks 8112 Dep

0032 Oslo

Telefon: 22 24 90 90

E-post: postmottak@kdd.dep.no

Nettadresse: www.regjeringen.no/kdd

Sjå vedlagde saksdokument.

Svar på denne e-posten eller ny førespurnad skal sendast til
postmottak@kdd.dep.no

Med helsing

Kommunal- og distriktsdepartementet

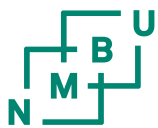
Postboks 8112 Dep

0032 Oslo

Telefon: 22 24 90 90

E-post: postmottak@kdd.dep.no

Nettadresse: www.regjeringen.no/kdd

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2025 30 stp
Fakultet for landskap og samfunn

Naturvern eller utbygging? Kunnskap om natur og makt i fritidsboligplanlegging

Nature Conservation or Development? Knowledge of
Nature and Power in Second-Home Planning

Selma-Josephine Doksæter

By- og regionplanlegging

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på fem år ved masterstudiet By- og regionplanlegging. Den avslutter en lang og lærerik periode på Norges miljø- og biovitenskaplige universitet. Oppgaven er skrevet som en del av forskningsprosjektet SECPLAN - Planning for Sustainable Second Home Development.

Det er mange jeg ønsker å takke for hjelp og støtte i løpet av det siste semesteret. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til min veileder, Jin Xue, for verdifull hjelp og veiledning gjennom hele arbeidet med oppgaven. Jeg setter stor pris på all den faglige støtten og oppmuntringen i løpet av skriveprosessen. En stor takk rettes også til Bykle kommune og alle som stilte opp til intervjuer. Jeg satte stor pris på deres åpenhet og vennlighet under besøket mitt, samt deres positive innstilling til å være casekommune i oppgaven. Takk til mine venner, som har bidratt til fem fine år på studiet. Kakefredagene på mastersalen, filmkveldene i helgene og lunsj ute i solen har vært en stor motivasjon gjennom skriveperioden. Til slutt vil jeg rette en spesielt stor takk til min mor, far og søster, som har vært mine største støttespillere gjennom hele studietiden og masterløpet.

Jeg har lært mye, både faglig og personlig, i løpet av disse fem studie-årene og under arbeidet med masteroppgaven. Jeg ser derfor frem til å ta med meg erfaringene og kunnskapen videre inn i arbeidslivet.

Ås, mai 2025

Selma-Josephine Doksæter

Sammendrag

Hytteutbyggingen i Norge har økt betydelig de siste tiårene, både i antall, standard og størrelse. Utviklingen har ført til økt press på naturområder, og reiser viktige spørsmål om hvordan arealer forvaltes i møte med økende utbygging og motstridende interesser. En sentral del av planleggingen i hyttekommuner handler derfor om hvordan man kan oppnå mer bærekraftig hytteplanlegging.

Formålet med denne masteroppgaven er å undersøke hvordan kunnskap om natur og arealbruk kan integreres i planlegging og forvaltning av fritidsboliger, med særlig fokus på planleggeres rolle i å fremme mer miljøvennlig hytteutbygging. Gjennom en kvalitativ casestudie av Bykle kommune benyttes empiriske data fra intervjuer, dokumentanalyse og observasjoner fra et politisk verksted for å besvare oppgavens problemstillinger. Analysen bygger på teori om makt og kunnskap i planlegging, samt relevant litteratur om bærekraftig hytteplanlegging, natur og klima.

Funnene viser at naturkunnskap i økende grad inngår i planprosesser, men at det eksisterer et tydelig gap mellom intensjoner og praksis. Kunnskapen som formidles i plandokumenter er ofte generell, begrenset til noen naturhensyn, og gir i liten grad konkrete føringer for en bærekraftig arealforvaltning. Hvordan kunnskapen formidles og vektlegges er avgjørende for hvilken innflytelse den får i beslutningsprosesser. Dette understreker betydningen av makt og faglig autoritet i planleggingen.

I diskusjonen argumenteres det for at planleggere bør ta en mer aktiv rolle som kunnskapsformidlere i møte med politiske beslutninger. Verktøy som arealregnskap og naturregnskap kan bidra til et mer konkret og helhetlig kunnskapsgrunnlag. Det pekes også på et behov for nasjonale retningslinjer som kan tydeliggjøre hvordan naturkunnskap kan anvendes i praksis i planleggingen. Oppgaven bidrar til forskning på feltet ved å belyse samspillet mellom makt og kunnskap i hytteplanleggingen.

Abstract

The development of second homes in Norway has increased significantly in recent decades, both in number, standard and size. This development has led to increased pressure on nature areas and raises important questions about how land is managed in the face of growing development and conflicting interests. A central aspect of planning in cabin municipalities is therefore how to achieve more sustainable second-home planning.

The purpose of this master's thesis is to investigate how knowledge about nature and land use can be integrated into the planning and management of second homes, with a focus on the role of planners in promoting more environmentally friendly second-home development. Through a qualitative case study of Bykle municipality, empirical data from interviews, document analysis, and observations from a political workshop are used to answer the research questions. The analysis is based on theories of power and knowledge in planning, as well as relevant literature on sustainable cabin planning, nature, and climate.

The findings show that knowledge of nature is increasingly included in planning processes, but that there is a clear gap between intentions and actual practice. The knowledge conveyed in planning documents is often general, limited to certain selected environmental concerns, and provides few concrete guidelines for sustainable land management. How the knowledge is communicated and emphasized is crucial to the influence it has in decision-making processes. This highlights the significance of power and academic authority in planning.

In the discussion it is argued that planners should take a more active role in communicating knowledge in the face of political decisions. Tools such as land accounting and nature accounting can contribute to a more concrete and comprehensive knowledge base. It is also pointed out the need for national guidelines that can clarify how knowledge of nature can be practically applied in planning. The thesis contributes to research in the field by highlighting the connection between power and knowledge in second-home planning.

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Sammendrag	2
Abstract	3
1. Innledning.....	6
1.1 Innledende ord.....	6
1.2 Problemstilling	9
1.3 Oppgavens oppbygning.....	10
2. Metode.....	11
2.1 Forskningsdesign.....	11
2.2 Valg av metode	12
2.3 Valg av case	12
2.4 Bruk av KI	13
2.5 Datainnsamlingsmetoder	13
2.6 Reliabilitet, validitet, etikk	17
2.7 Svakheter ved valg av metode.....	18
3. Teori og litteraturgjennomgang	19
3.1 Litteraturgjennomgang	19
3.1.1 Natur, klima og miljømessige konsekvenser av fritidsboliger	19
3.1.2 Bærekraft som begrep i planleggingen.....	21
3.2 Teori.....	23
3.2.1 Kunnskap i planlegging.....	23
3.2.2 Makt og kunnskap i planlegging	25
3.2.3 Planleggere og deres rolle i samspillet mellom makt og kunnskap	27
4. Bakgrunn	30
4.1 Plansystemet i Norge og maktfordelingen	30
4.2 Globale bærekraftsmål og bærekraftig utvikling.....	30
4.3 Nasjonale føringer for fritidsboliger.....	32
4.4 Verktøy i arbeid med arealbruk og naturvern.....	33
5. Analyse	36
5.1 Casekommunen Bykle.....	36
5.1.1 Bykle kommune i Agder fylkeskommune.....	36
5.1.2 Status og planlegging	37

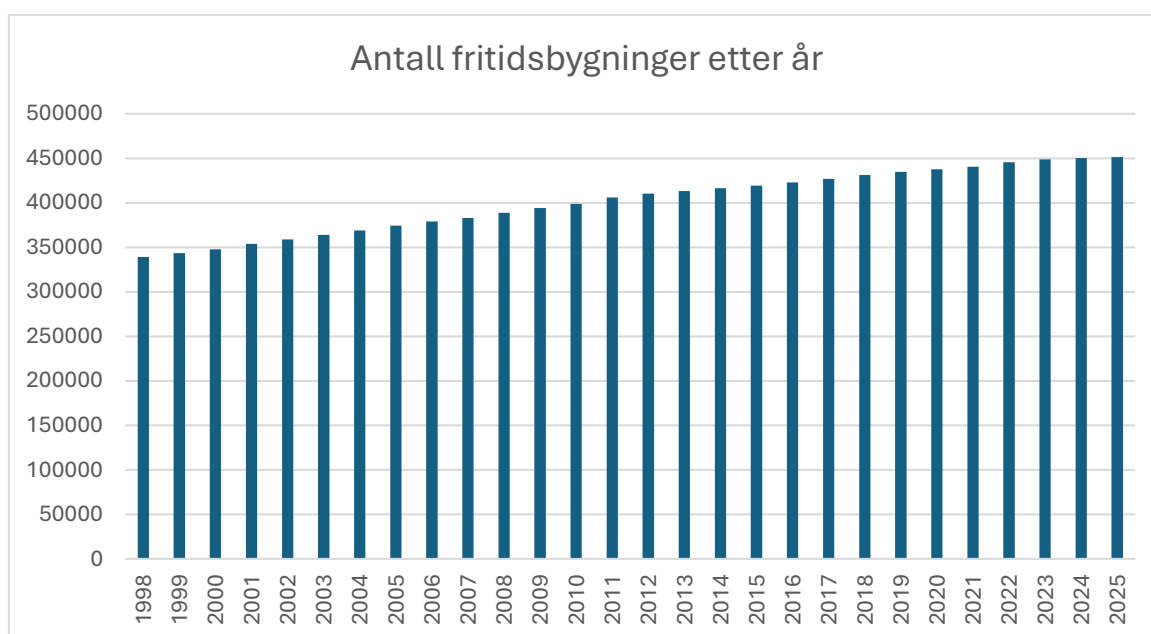
5.1.3 Arealbruk.....	39
5.1.4 Hytteutvikling.....	41
5.2 Naturkunnskap og fritidsboliger i planer.....	43
5.2.1 Naturhensyn i planlegging og utvikling	45
5.2.2 Strategisk utvikling av fritidsboliger	50
5.2.3 Romlig utvikling av fritidsboliger	54
5.3 Arealregnskap i kommuneplanleggingen	58
5.3.1 Arealregnskap og fritidsboliger i Bykle	58
5.3.2 Arealregnskap i fritidsboligplanleggingen	60
5.4 Makt og kunnskap i planleggingen	66
5.4.1 Kunnskap planleggere tar i bruk	66
5.4.2 Planleggeres rolleforståelse i maktspeillet	68
5.4.3 Kunnskap i møte med politisk makt.....	70
6. Diskusjon.....	72
7. Konklusjon	75
Tabell- og figurliste	76
Kildeliste	77

1. Innledning

1.1 Innledende ord

Hytteutbyggingen i Norge har vokst betydelig de siste tiårene, både i antall, standard og størrelse. Dagens hytter minner ofte mer om fullverdige boliger, med en høy teknisk standard og krav til komfort. De fleste nye hytter har i dag tilgang til strøm, vann og avløp, samt opparbeidede veier helt frem til tomten. Samtidig har bruken av hyttene endret seg. De brukes oftere og gjennom hele året, i motsetning til tidligere tradisjonell og sesongbasert bruk (Statistisk sentralbyrå, u.å.-c; Østlandsforskning, 2021).

Denne utviklingen har fått konsekvenser for både natur, klima og økologiske systemer. I dag er arealbruk regnet som den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge (Miljødirektoratet, 2025b). Hytteutbygging skjer ofte i eller i nærheten av sårbare naturområder, langs fjell, skog og kysten, og bidrar til fragmentering og tap av urørt natur. En rapport fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) viser at påvirkningen fra hytteutbygging strekker seg langt utover det bebygde arealet (Lyngstad et al., 2023). Den viser at en gjennomsnittlig hytte på 100 m² kan påvirke mellom 13 og 15 ganger så mye av omkringliggende natur, noe som tilsvarer omtrent 1,5 dekar. Dette illustrerer hvordan utbygging av selv små hyttefelt kan få store økologiske ringvirkninger.

Figur 1 Utvikling av antallet fritidsboliger etter år, fra 1998 til 2025. Merk. Data hentet fra Statistisk sentralbyrå (2025).

Per 2025 finnes det rundt 450 000 fritidsboliger i Norge. I motsetning var det 340 000 i 1998, som viser en økning på over 100 000 hytter på 27 år (Statistisk sentralbyrå, 2025). Denne veksten illustreres i Figur 1. I tillegg har gjennomsnittsstørrelsen på hytter økt fra ca. 60 m² på 1960-tallet til rundt 99 m² i 2024 (Statistisk sentralbyrå, u.å.-c; Østlandsforskning, 2021). Samtidig viser beregninger fra en NINA-rapport at det finnes planreserver tilsvarende 1479 km² avsatt til fremtidige fritidsboliger. Dersom disse reservene realiseres, vil det kunne bygges rundt 500 000 nye hytter, som ville doblet dagens hyttebestand (Blumentrath et al., 2022).

Denne utviklingen har vært særlig utbredt i fjell- og skogskommuner, spesielt i Sør-Norge, hvor rekreasjons og turistbasert arealbruk har overtatt mye av den tradisjonelle næringen. Mange småkommuner har derfor flere fritidsboliger enn helårsboliger (Brastad et al., 2024). Dette har skapt en ubalanse mellom permanent bosetting og fritidsbruk, og har samtidig økt presset på både naturen og lokal infrastruktur.

Spørsmålet om hvordan hytteutbyggingen skal styres i fremtiden, og hvordan den kan gjøres mer bærekraftig, er derfor veldig aktuell i lokal planlegging. Bærekraft i denne sammenhengen handler ikke bare om klima og energi, men også om å bevare økologiske funksjoner og ivareta naturens tålegrenser (Meld. St. 35 (2023–2024)). Dette gjør at planlegging er et viktig virkemiddel i vern av naturen. Det finnes i dag flere verktøy som skal bidra til bedre oversikt over arealer og naturen, som arealregnskap og naturregnskap, hvor disse kan brukes til å vurdere planvask av arealreserver og vern av økosystemer. Mange av disse verktøyene har bakgrunn fra internasjonale initiativer som Naturpanelet (IPBES). Det er nå også en nasjonal forventning med arealregnskap på kommunalt nivå. Det er et mål å arbeide mot bærekraftig bruk og forvaltning, hvor naturregnskap kan bidra til bedre kunnskap om naturen og dens tålegrenser (Meld. St. 35 (2023–2024)).

Regjeringen har i økende grad satt krav til at kommunene må forbedre naturkunnskapen som grunnlag for arealplanlegging. Arealer er en begrenset ressurs, hvor det i dag er en mangel på forskning og data om naturforvaltning, arealforvaltning, endringer og belastninger på naturen. Det er derfor behov for mer kunnskap om bærekraftig areal og naturbruk, som vil kunne bidra til å bevare naturen bedre og bremse klimaendringer (Meld. St. 35 (2023–2024)). Dette innebærer å tette kunnskapshull og sikre at kommunene har kompetanse til å ta vare på naturen. Det vil innebære at kommunen har god kunnskap, verktøy og rammer for å kunne arbeide mot å ta vare på norsk natur.

Inn i dette perspektivet har makt en sentral rolle. Planlegging er ikke en nøytral prosess, men preges av konflikter i interesser og prioriteringer. I dagens debatt om hytteutbygging i og rundt naturen, står kommunens beslutninger sentralt. Kartlegging av viktig naturskog, gjort av miljøorganisasjonen Sabima, har vist hvor viktige naturområder ligger, og hvordan noen kommuner velger å bygge ut i disse områdene allikevel (Gregersen, 2025). Argumentet om sosial og økonomisk vekt står ofte sentralt i vektleggingen av videre utbygging i naturen. Siden beslutningene om utbygging ligger på kommunalt nivå er planprosessen som blir gjort i kommunen viktig. Det er ofte planleggeren som avgjør hvilken informasjon som løftes frem og hvordan den presenteres for de politiske beslutningstakere (Tennøy et al., 2016). Planleggeres rolle i å lage, fremme og formidle kunnskap spiller derfor en viktig rolle inn i denne prosessen.

Dette legger bakgrunn for å undersøke hvordan kunnskap om natur og arealbruk i planleggingen blir sett sammen med fritidsboligplanleggingen. Denne oppgaven har som formål å undersøke denne tematikken, for å belyse hvordan kunnskap blir brukt av planleggere til vern av naturen.

1.2 Problemstilling

Basert på dette har jeg kommet frem til en problemstilling som reflekterer denne tematikken.

Problemstilling:

«Hvordan blir kunnskap om natur og arealbruk tatt inn i planlegging og forvaltning av fritidsboliger?»

For å svare på denne problemstillingen og spisse tematikken har jeg utarbeidet noen delproblemstillinger.

Delproblemstillinger:

1. *«På hvilke måter har bruken av naturkunnskap påvirket utformingen av planer for lokalisering og utvikling av fritidsboliger?»*

Delproblemstilling 1 går ut på hvordan naturkunnskap blir inkludert og presentert i planer, og hvordan det blir brukt til å styre lokalisering og utvikling av nye og eksisterende hytteområder.

2. *«Hvordan kan arealregnskap påvirke bærekraftig kommunal planlegging og forvaltning av fritidsboliger?»*

Delproblemstilling 2 går ut på hvordan verktøy som arealregnskap kan bli tatt inn i kommunens planlegging. Det går ut på hva kommunen bruker dette verktøyet til i dag, og hvordan det kan bidra i planlegging og forvaltning av fritidsboliger fremover.

3. *«Hvordan bruker planleggere kunnskap og makt til å påvirke beslutninger knyttet til fritidsboligplanleggingen?»*

Delproblemstilling 3 går ut på rollen til planleggere i samspillet mellom kunnskap og makt. Spørsmålet ser også på hvordan planleggere bruker kunnskap om natur og arealbruk til å påvirke planleggingen og forvaltningen av fritidsboliger i kommunen.

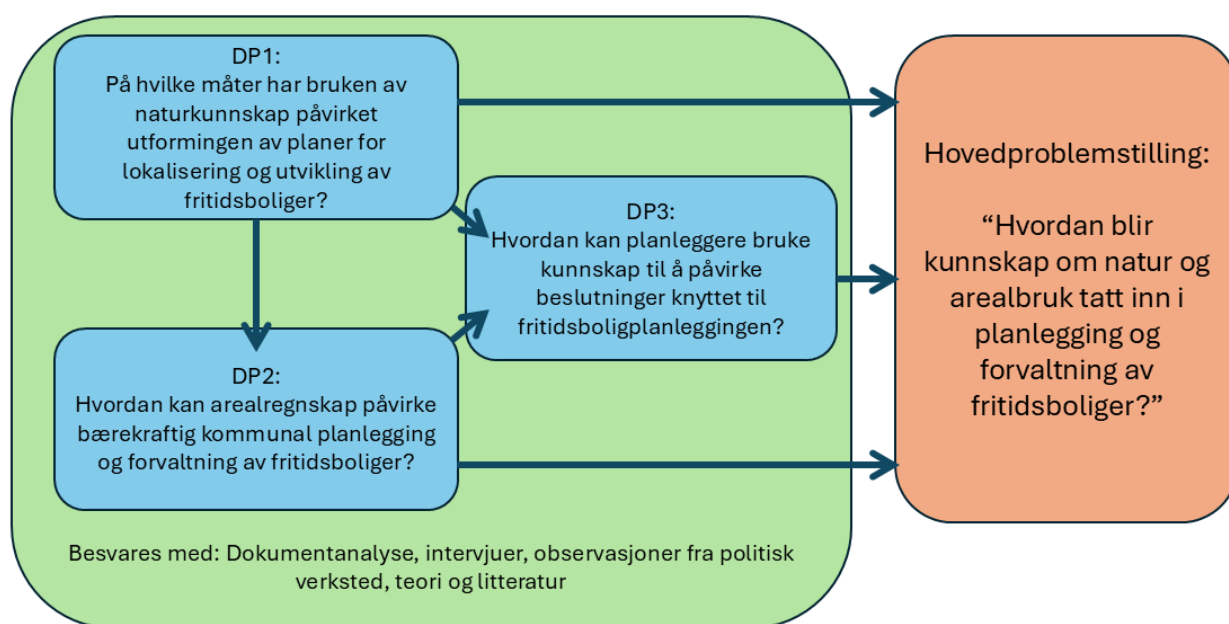
1.3 Oppgavens oppbygning

Denne oppgaven er bygget opp av syv kapitler som til sammen skal besvare delproblemstillingene og hovedproblemstillingen. Kapittel 1 inneholder en innledning om den norske hyttetradisjonen og forholdet til kunnskap og makt, samt inkluderer en sammenstilling av hovedproblemstillingen og tilhørende delproblemstillinger. Kapittel 2 redegjør for oppgavens metodiske tilnærming, og beskriver hvordan data er samlet inn og analysert. I kapittel 3 presenteres relevant teori og tidligere forskning som danner grunnlaget for den videre analysen i oppgaven. Kapittel 4 gir nødvendig bakgrunnsinformasjon for å forstå tematikkene i oppgaven, inkludert gjeldende nasjonale føringer, plansystemet, bærekraft og verktøy i planleggingen. Deretter kommer kapittel 5, som inneholder selve analysen. Først gis det i 5.1 en overordnet analyse av arealbruken og statusen i casekommunen Bykle, deretter kommer analyse og drøftelse av de tre delproblemstillingene i delkapitlene 5.2 til 5.4. I kapittel 6 besvares hovedproblemstillingen, samt at funnene i lys av dette blir sett i et større samfunnsperspektiv. Til slutt oppsummerer kapittel 7 de viktigste funnene fra oppgaven.

2. Metode

Metodekapittelet beskriver metoden som er tatt i bruk for å utforske, analysere og besvare oppgavens problemstilling og delproblemstillinger. Kapittelet er videre delt opp tematikkene forskningsdesign, metodebruk, case, samt beskrivelse av prosessen for datainnsamling for å gi innsikt i oppgavens tilnærming.

2.1 Forskningsdesign

Figur 2 Forskningsdesign. Merk. Egen illustrasjon.

Figur 2 viser forskningsdesignet til oppgaven, hvor de tre delproblemstillingene skal bidra til å svare på hovedproblemstillingen. Funnene fra delproblemstilling 1 (DP1) vil blir hovedsakelig besvart med en dokumentanalyse, som kombineres med teori, litteratur og analyse av intervjuer. DP1 vil deretter bidra til å besvare delproblemstilling 2 (DP2) og delproblemstilling 3 (DP3). DP2 vil hovedsakelig bli besvart med analyse av intervjuer og politisk verksted, som kombineres med tolkning av forarbeider til planer og teori. DP2 vil deretter bidra til å besvare DP3. DP3 vil bli besvart med teori og litteratur sett sammen med analyse av intervjuer og politisk verksted. De tre delproblemstillingene vil gi et grunnlag for besvarelsen av hovedproblemstillingen til oppgaven.

2.2 Valg av metode

I oppgaven vil jeg ta i bruk empiri og teori for å svare ut hovedproblemstillingen og delproblemstillingene. Metoden som er tatt i bruk er kvalitativ, gjennom case studie med analyse av intervju, dokumentanalyse av plandokumenter og deltagelse på politisk verksted.

En casestudie kan defineres som:

«[...] en empirisk undersøkelse som undersøker et samtidsfenomen i dets virkelige kontekst, spesielt når grensene mellom fenomenet og konteksten ikke er klart avgrenset.» (Yin, 2009, s. 18)

Ifølge Yin (2009) er det flere positive aspekter ved en casestudie. Dette er blant annet at den er særlig egnet når forskningsspørsmålet er av typen «hvordan» eller «hvorfor», og gir mulighet til å undersøke komplekse sosiale fenomener i deres kontekst. En styrke ved casestudien som metode er at den gir mulighet til å bruke og kombinere ulike typer empiriske data, utover det som ofte er tilgjengelig gjennom mer konvensjonelle studier. Det er derfor sentralt at casestudier benytter ulike datatyper og kombinerer disse for å gi et mer helhetlig og nyansert bilde (Yin, 2009). I tråd med dette bygger denne oppgaven på flere datakilder, der både intervjuer, dokumentanalyse og observasjoner fra et politisk verksted inngår i analysen. Dette bidrar til å styrke casestudiens validitet og gir et mer robust grunnlag for analysen.

2.3 Valg av case

Det var flere kommuner som var aktuelle å se nærmere på som case, men jeg landet på å bruke Bykle kommune for å undersøke og analysere problemstillingene for denne oppgaven. Dette kom jeg frem til ved å vurdere flere kommuner i forskjellige fylker i Norge. Jeg tok kontakt med planleggere fra de aktuelle kommunene via mail, samt undersøkte hvordan de vurderte hytteutbygging og natur i plandokumenter. Ut ifra dette kom jeg frem til at Bykle kommune passet godt som casekommune til oppgaven. Bakgrunnen for dette var at Bykle er en hyttekommune med omfattende vernede naturområder, noe som gjør planleggingen av fritidsboliger spesielt aktuelt i kommunen. Bykle har også nylig rullert samfunnsdelen og påbegynt arbeidet med rullering av arealdelen, noe som ga en mulighet til å analysere hvordan kommunen per i dag arbeider med fritidsboliger og naturhensyn, samt hvordan dette kan planlegges fremover. Jeg valgte å ha en enkelcasestudie, da dette ga meg mulighet til å

undersøke kommunen i dybden. Denne tilnærmingen kan ofte gi en dypere forståelse og en nyansert beskrivelse av fenomenet som undersøkes (Johannessen et al., 2021).

2.4 Bruk av KI

For å samle inn litteratur til litteraturgjennomgangen tok jeg i bruk kunstig intelligens (KI) verktøyet Keenious. Dette er et verktøy som var tilgjengelig via NMBU abonnement for studenter. Keenious søke igjennom noen avsnitt som jeg hadde skrevet i fra litteraturgjennomgangen, hvor den deretter basert på teksten min foreslo relevante artikler fra universitetsbibliotekets nettsider. Verktøyet ble brukt til å finne litteratur etter at manuelle kildesøk allerede hadde blitt tatt i bruk, med hensikt å finne ytterligere relevante tekster. Keenious ga lenker til kilder som var tilgjengelige i biblioteksbasen Oria, som sikret at alle tekstene ble hentet fra en pålitelig kilde.

KI verktøyet Autotekst er utviklet av UiO til å transkribere lydopptak til tekst. Tjenesten er sikret å kunne transkribere opp til røde data, som sensitive personopplysninger inngår i (Universitetet i Oslo, u.å.). Verktøyet ble brukt i grovtranskriberingen av alle intervjuene. Deretter hørte jeg igjennom alle intervjuene og korrigerer teksten manuelt for å fikse eventuelle feil av den automatiske transkriberingen, hvor teksten også ble anonymisert.

Jeg har også brukt KI verktøyet ChatGPT til skrive støtte i form av å rette grammatikk og foreslå bedre formuleringer av setninger som trengte tydeliggjøring. Verktøyet har også blitt brukt til å oversette enkelte ord og setninger i litteratur og teori dokumenter fra engelsk til norsk. Den faglige vurderingen, analysen og innhold i oppgaven er skrevet og kvalitetssikret av meg.

All bruk av KI i oppgaven har vært i tråd med NMBU sine retningslinjer for bruk av KI verktøy.

2.5 Datainnsamlingsmetoder

En del av casestudiet av Bykle var å samle inn data til analysen. Derfor inkluderes det tre datagrunnlag i denne oppgaven: intervjuer, observasjoner og dokumenter.

Intervjuer

Det ble foretatt 5 intervjuer med politikere og planleggere i Bykle kommune. Intervjuene var med to planleggere som jobber i kommunen og tre politikere som satt i kommunestyret. Disse intervjuene ble utført fysisk, og ble gjennomført på en egenorganisert felttur i Bykle kommune mellom 18. februar til 21. februar 2025. Turen ga også et unikt innblikk i å observere hvordan kommunen så ut og hvordan tettstedene opplevdes på nært hold.

Tabell 1 Intervjuobjekter etter arbeidstittel og kommune. Merk egen tabell.

Intervjuobjekter	Arbeidstittel	Kommune
Planlegger 1	Planlegger i administrasjonen	Bykle kommune
Planlegger 2	Planlegger i administrasjonen	Bykle kommune
Politiker 1	Politiker i kommunestyret	Bykle kommune
Politiker 2	Politiker i kommunestyret	Bykle kommune
Politiker 3	Politiker i kommunestyret	Bykle kommune

Intervjuobjektene ble valgt fordi jeg ville ha et nyansert bilde av planleggingen og beslutningene knyttet til planarbeidet i kommunen. Jeg valgte derfor intervjuobjekter som både kom fra administrasjonen og kommunestyret i Bykle. Jeg tok kontakt med alle intervjuobjektene via mail, deretter avtalte jeg intervjuene til dagene hvor jeg var på felttur til kommunen. Alle intervjuobjektene mottok et informasjonsskriv i forkant av intervjuet. Skrivet informerte dem om hvordan personopplysningene deres ville bli behandlet, samt hva den innhentede informasjon skulle brukes til. Alle deltakerne signerte samtykkeskjemaet før intervjuene ble gjennomført.

Intervjuene var semi-strukturert, hvor intervjuguiden som ble laget på forhånd fungerte som et utgangspunkt for samtale. Intervjuguiden var strukturert etter de fire temaer: intervjuobjektens rolle i kommunen, fritidsboliger og planer, areal- og naturregnskap og samarbeid mellom kommunestyret og administrasjonen. Intervjuene var ment å gi innsikt i informasjon som ikke var tilgjengelig i skriftlige kilder eller plandokumenter, og skulle dermed komplementere funnene fra disse, samt observasjonene gjort under det politiske verkstedet. Spørsmålene ble endret basert på om intervjuobjektene jobbet i administrasjonen eller satt i kommunestyret. Dette ble gjort for å sikre gyldighet og sammenlignbarhet i datainnsamlingen. Alle intervjuene var tatt opp på lydopptak og transkribert i ettertid, hvor jeg deretter lagde oppsummeringer fra hvert av intervjuene fordelt på de fire temaene. Til oppsummeringene tok jeg i bruk en innholdsanalyse, hvor jeg trakk ut og tolket funnene og

satt dem sammen til en sammenhengende og oppsummerende tekst. Jeg brukte deretter oppsummeringene og direkte sitater i analysen av delspørsmålene.

I analysen blir funn fra intervjuene brukt i kombinasjon med analyse av plandokumentene og det politiske verkstedet. Intervjuutsagnene blir blant annet benyttet til å støtte og utdype funnene fra dokumentanalysen, og brukt videre i analysen med teorien og annen relevant informasjon.

Observasjoner

Et av hovedmålene med feltturen til Bykle var å delta på et politisk verksted den 20. februar, som omhandlet revidering av arealdelen og dens kunnskapsgrunnlag. Et politisk verksted, som beskrevet av Hanssen et al. (2024), er:

«[...] en sekkekategori for en metodikk hvor man etablerer dialogarenaer for lokalpolitikere (og kommuneadministrasjon), gjerne i en planprosess eller i viktige beslutningsprosesser.» (Hanssen et al., 2024, s. 25)

Mitt hovedformål med deltakelse på verkstedet var å observere. Hovedfokuset under observasjonen var å undersøke forholdet mellom administrasjonen og kommunestyret, hvordan planleggerne formidlet kunnskapsgrunnlaget til politikerne og hvilke tanker deltakerne hadde rundt videre utvikling av fritidsboligplanleggingen.

Observasjon egner seg godt når man vil få direkte tilgang til det man undersøker, slik at man kan forstå hvordan fenomener oppstår og utformes, samt hvordan man kan tolke de (Johannessen et al., 2021). Å delta som observatør på verkstedet var derfor en mulighet til å samle inn data som belyser maktstrukturene i kommunen og fremtidige mål ved planlegging.

På det politiske verkstedet fikk jeg vært med å observere og prate med personer fra både administrasjonen og kommunestyret. I løpet av verkstedet presenterte administrasjonen kunnskapsgrunnlaget for politikerne, en representant fra fylkeskommunen presenterte arealregnskapet og politikerne fikk prate og diskutere i grupper gjennom dagen om det som ble presentert. Det ble også oppsummert hva gruppene snakket om, slik at administrasjonen i kommunen kunne ta innspillene og spørsmålene videre i prosessen med revidering av arealdelen.

Dokumenter

Jeg utførte en dokumentanalyse for å finne ut av hvordan kommunen har jobbet med planleggingen av fritidsboliger og naturhensyn. Dokumenter er god datakilde da den er stabil der en forskers nærvær ikke vil endre det som blir studert (Johannessen et al., 2021). Det er derfor nøyaktig og upåvirket data.

I dokumentanalysen har jeg sett på tidligere og gjeldende kommuneplan og kommunedelplan for Bykle, samt regional plan for Agder. Dette skulle bidra til å gi et bilde av hvordan kommunens planlegging har vært rundt natur og arealbruk, spesielt med tanke på fritidsboliger. Det var spesielt fem planer som var relevant å analysere til denne oppgaven, vist i Tabell 2. Jeg har også sett på forarbeidene for revidering av arealdelen belyse dette i analysen. Jeg har brukt planprogram og kunnskapsgrunnlag som har blitt utarbeidet så langt. Planprogrammet lå tilgjengelig på kommunens nettsider, mens kunnskapsgrunnlaget som ikke er tilgjengelig på nettet, ble tilsendt av en informant fra kommunen via personlig kommunikasjon.

Tabell 2 Plan etter plantype og vedtatt år. Merk. Egen tabell

Plan	Plantype	Vedtatt
Samfunnsdelen	Kommuneplan	2017
Samfunnsdelen	Kommuneplan	2024
Arealdelen	Kommuneplan	2019
Kommunedelplan Hovden Aust	Kommunedelplan	2021
Heiplanen	Regional plan	2013

Jeg gikk igjennom dokumentene i kronologisk rekkefølge etter type plandokument, slik at jeg fikk et overblikk av utviklingen til planene og deres prioriteringer over tid. Jeg trakk ut informasjon fra delene av planene som nevnte temaene natur, klima, bærekraft og hytter. Deretter skrev jeg sammendrag fra hver plan som jeg brukte til å analysere funnene. Oppgavens dokumentanalyse er noe lengre enn de andre delene av analysen, da den danner et viktig grunnlag for å forstå kommunens planlegging rundt natur og arealbruk, noe som var essensielt for å kunne besvare de andre delspørsmålene.

2.6 Reliabilitet, validitet, etikk

Reliabilitet handler om pålitelighet av forskningens data, og hvorvidt dataen som samles inn er nøyaktig og er til å stole på (Johannessen et al., 2021). For å sikre reliabilitet er det gjort lydopptak av alle intervjuene. Dette er i tillegg transkribert nettopp for å ivareta reliabiliteten under bearbeidingen og analysen av data. Ved å gjøre lydopptak og i tillegg høre gjennom alle lydklipp og transkribere de, er det mulig å ettergå svarene i intervjuet slik at de blir tolket og sitert korrekt. Etter transkribering av intervjuene, ble de ulike svarene samlet inn og sortert basert på tema, samtidig som de ble anonymisert for videre bruk i bearbeidingen av data og videre i oppgaven. I dokumentanalysen er det kun brukt dokumenter som er vedtatt av kommunen. Dette sikrer høy reliabilitet da dette er dokumenter som inneholder informasjonen som er laget av kommunen selv.

Validitet, eller gyldighet, går ut på hvor troverdig dataen er og om den er overførbar (Johannessen et al., 2021). Johannessen et al. (2021, s. 43) legger vekt på at validitet dreier seg om hvorvidt «data representerer fenomenet» som blir undersøkt. Det ble gjort flere intervjuer med ulik tilknytning, perspektiv og yrkestittel nettopp for å sikre høy validitet og at dataen representerer problemstillingen som ble undersøkt. Intervjuguidene er strukturert basert på samme temaer, men med tilpassede spørsmål til de ulike yrkene som ble intervjuet, for å sikre relevans av spørsmål og svar.

Da en stor del av metoden er basert på intervjuer, inneholder disse personopplysninger om de ulike intervjuobjektene. Det er derfor viktig å ivareta visse etiske forholdsregler inn i bearbeidingen av data og utarbeidelse av oppgaven. For å kunne behandle personopplysninger i forbindelse med forskningsprosjektet, er det sendt inn en søknad til Sikt, Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, som er godkjent. Dette er for å kunne dokumentere behandlingen av personopplysninger som skjer, og for å sikre at prosjektet møter kravene i personvernlovverket. Alle intervjuobjektene har fått informasjonsskriv og samtykkeerklæring om hvordan deres personopplysninger behandles, og alle har gitt sitt samtykke. Intervjuobjektene er anonymisert, og det er kun stillingstittel som er fremstilt i oppgaven. Anonymisert intervjumateriale og data kan deltes med SECPLAN for videre forskning, hvilket innebærer at dataen kan lagres i to år.

2.7 Svakheter ved valg av metode

Som med alle metoder, har casestudier både styrker og svakheter, og relevansen avhenger av hvilken type problemstilling man arbeider med. Noen svakheter ved valg av metode er at resultatene kan være vanskelig å overføre til andre kontekster og risiko for at undersøkerens subjektivitet påvirker analysen. Ved en analyse av kvalitativ data er en utfordring at undersøkerens egne perspektiver kan påvirke utvelgelsen og tolkningen av dataene (Johannessen et al., 2021).

Det kan også anses som en svakhet at studien kun bruker en casekommune, selv om dette muliggjorde en dypere analyse av et avgrenset område. For å kunne besvare problemstillingen og delspørsmålene mer inngående, ville det vært nødvendig med dypere innsikt i kommunens planleggingsprosesser, noe som ikke lot seg gjennomføre innenfor tidsrammen til oppgaven. I tillegg var kommunen tidlig i rulleringen av kommunedelplanens arealdel, noe som begrenset data om hvordan den reviderte samfunnsdelen vil påvirke arealbruken.

3. Teori og litteraturgjennomgang

I kapittel om teori og litteraturgjennomgang legges det frem og drøftes relevant forskningslitteratur og teori til oppgaven. Disse vil bli tatt i bruk til å analysere funnene fra oppgavens case og drøfte delproblemstillingene i analysekapitlet.

3.1 Litteraturgjennomgang

Litteraturgjennomgangen presenterer og drøfter relevant forskning, samt hvordan denne oppgaven bygger videre på tidligere arbeid. Det tas utgangspunkt i artikler og oppgaver som har undersøkt temaer knyttet til bærekraftig hytteutbygging og planlegging. De siste tiårene har utviklingen av fritidsboliger skapt store utfordringer for bærekraftig arealbruk i fjell og kystområdene i Norge. Dette har vært et tema for forskningen og hvordan fritidsboliger kombinert med politiske og økonomiske faktorer, har skapt konflikt mellom naturvern og lokal samfunnsutvikling.

3.1.1 Natur, klima og miljømessige konsekvenser av fritidsboliger

Den norske hyttetradisjonen, som tidligere ble sett på som enkel og naturfokusert, har utviklet seg mot en trend med høyere forbruk og større standard (Xue et al., 2020). En fremvoksende «flerboliglivsstil» innebærer at mange husholdninger har flere boliger som de pendler mellom, ofte med privatbil. Litteraturen viser at moderne hytter har større areal, høyere energibruk og bygges i områder som krever omfattende transportinfrastruktur. Dette resulterer i vesentlig høyere klimagassutslipp enn de tradisjonelle og enklere hyttene (Xue et al., 2020). I tillegg er det betydelige utslipp knyttet til produksjonen av byggematerialer og driften av fritidsboliger.

Denne problemstillingen løftes også frem i annen forskning, som viser at hytteutbygging fører til tap av naturtyper, økte inngrep i landskapet og et høyere ressursforbruk (Overvåg et al., 2024). Spesielt trekkes fragmenteringen ved «bit for bit» utbygging i naturområder frem som en alvorlig konsekvens av hytteutbyggingen, med store virkninger på biologisk mangfold og økosystemtjenester (Overvåg et al., 2024). Dette peker på at dagens praksis motarbeider Norges mål om redusert arealforbruk og naturinngrep. Mye av fritidsboligutviklingen er planlagt i fjellandskap i Sør-Norge, hvor mye av dette er planlagt i eller nære myr- og

villreinsområder (Overvåg et al., 2024). Disse naturtypene har derfor fått stor oppmerksomhet i regionale og nasjonale planer.

En studie undersøker hvordan naturvern integreres i arealforvaltningen i fire norske kommuner med ulike utviklingstrekk, og belyser hvordan kommunenes praksis preges av spenninger mellom natur- og miljøhensyn og mål om økonomisk og demografisk vekst (Tønnesen et al., 2023). Den viser at i kommuner hvor naturvern kommer i konflikt med økonomiske interesser, som hytteutbygging i Sigdal, boligpress i Frøya og vindkraftutbygging i Åfjord, blir naturhensyn ofte nedprioritert. Beslutningene er i stor grad påvirket av lokale næringsinteresser, private grunneiere og forventninger om kortsiktig verdiskaping. Casekommunen, Flakstad fremstår som et kontrasterende eksempel, der kommunen har vedtatt en restriktiv arealpolitikk basert på prinsippet om arealnøytralitet. Her ses naturvern som en ressurs for lokal verdiskaping, særlig gjennom turisme, selv om dette også reiser spørsmål om klimapåvirkning fra økt reisevirksomhet. Studien peker på at kommunenes mulighet til å ivareta naturhensyn begrenses av manglende ressurser og institusjonell støtte. Studien representerer dermed et viktig bidrag til forståelsen av hvordan natur og miljøhensyn blir tatt med i lokal planlegging og hvordan konflikter om mål håndteres i praksis.

Vektleggingen av natur og klima varierer i lokal planleggingen, og må forstås i henhold til lokale forutsetninger. En studie har sammenlignet tre caseområder, Sjusjøen, Renåfjellet og Lygna, som illustrerte variasjonene (Ericsson et al. (2022)). I Sjusjøen skaper rask kommersiell utbygging sosiale konflikter og svekker landskapets sin åpne karakter, mens i Renåfjellet anses hytteutbyggingen som nødvendig for den økonomiske situasjonen i en liten kommune. På Lygna var det derimot en mer miljøbevisst tilnærming, med fokus på å utvikle en klimavennlig destinasjon basert på energieffektive bygg og begrenset arealbruk. Casestudien illustrerer at en lik tilnærming til bærekraft i hytteplanlegging kan være vanskelig, og at tiltak noen ganger må tilpasses for å passe de lokale forholdene (Ericsson et al., 2022).

Lokal tilpasning av bærekraft hjelper med å ta stilling til de lokale forskjellene, men samtidig skaper det utfordringer rundt en samlet nasjonal miljø- og klimapolitikk. Flere studier beskriver hvordan arealplanleggingen i hytteområder ofte er preget av fragmenterte prosesser og svak offentlig styring. En studie analyserer hvordan ansvaret for fysisk planlegging i Sørøst-Norges fjellområder i økende grad har blitt overført fra lokale myndigheter til private utviklere (Tjørve et al., 2022). Forskningen knytter utviklingen til en bredere internasjonal

trend mot «neoliberal» planlegging, der offentlige myndigheter i større grad fungerer som tilretteleggere for privat vekst, fremfor som aktive styringsaktører.

Eksempelet i studien fra Sørøst-Norges fjellområder illustrerer hvordan manglende helhetlig styring kan få konkrete konsekvenser: Vannmangel for både hytter og snøkanonanlegg har ført til forslag om å tappe vann fra uberørte innsjøer på fjellet, noe som har ført til sterke motsigelser fra folk om hensynet til miljøet (Tjørve et al., 2022). Dette belyser blant annet hvordan økonomisk vekst ofte prioriteres over langsiktig naturforvaltning, særlig når små kommuner mangler ressurser og kompetanse til å si nei til ønsket utbygging fra grunneiere og utbyggere.

En studie av Overvåg et al. (2024) bekrefter dette, ved å peke på at kommunene ofte mangler proaktive arealstrategier. De foreslår derfor i denne studien at det bør etableres regionale styringsmekanismer og økt samarbeid mellom kommuner for å motvirke fragmentert og kortsiktig planlegging.

3.1.2 Bærekraft som begrep i planleggingen

Forskning på forståelsen av begrepet «miljømessig bærekraft» i norsk hytteplanlegging er relevant i hvordan begrepet anvendes i planprosesser på lokalt nivå. I en studie ved bruk av casestudiene Krødsherad og Sigdal blir det sett på hvordan begrepet miljømessig bærekraft ofte i praksis fungerer som en tom betegnelse (empty signifier) (Mapis & Xue, 2024).

Begrepet brukes for å legitimere utbygging, selv når prosjektene i realiteten innebærer store naturinngrep og økte klimagassutslipp (Mapis & Xue, 2024). I casestudiet ble det funnet at begrepet «bærekraft» fremstår som fleksibelt. I Krødsherad tolkes bærekraft som fortetting nær skianleggene, mens i Sigdal defineres spredt hyttebygging som bærekraftig basert på lokale tradisjoner (Mapis & Xue, 2024). Dette viser hvordan lokale interesser tilpasser globale miljømål til egne vekststrategier.

En studie av Tjørve et al. (2022) støtter opp om dette, hvor den viser hvordan både utbyggere og kommuner bruker bærekrafts begrepet strategisk for å få gjennomslag for prosjekter, uavhengig av miljøhensynene. Derfor bidrar begrepet i mange sammenhenger til å skjule de faktiske konsekvensene av hytteutviklingen.

Flere av studiene peker på hvor nødvendig det er med strukturelle reformer for å sikre bærekraftig hytteutvikling, nettopp for å sikre at det for eksempel ikke brukes som et tomt og

politisk begrep. Forskning viser at man kan skille mellom «svak bærekraft», hvor teknologiske løsninger som energieffektivisering og kompakt utbygging dominerer, og «sterk bærekraft», som krever en revurdering av forbruker mønstre og livsstiler, inkludert begrensning i antallet nye fritidsboliger (Xue et al., 2020). Forskning viser til at bedre planlegging alene ikke er nok, men at det må etableres sterkere nasjonale og regionale rammer som kan bremse lokal vekst basert på kortsiktig økonomisk gevinst (Overvåg et al., 2024; Tjørve et al., 2022).

Felles for litteraturen presentert er at uten mer helhetlige planprosesser, bedre koordinering mellom forvaltningsnivåene og mer langsiktig arealbruk og naturvern, vil dagens hyttekultur fortsette å motarbeide bærekraftsmålene og ødelegge den norske naturen. Det finnes mye forskning på konsekvensene av hytteutbyggingen og fritidsplanlegging rundt natur, miljø og klima. Det denne oppgaven ser nærmere på innen makt og kunnskaps dynamikk i hytteplanleggingen, har ikke blitt studert i større omfang.

3.2 Teori

Forholdet mellom kunnskap og makt er en viktig del av hvordan planer blir utarbeidet og vedtatt. Kunnskap spiller en essensiell rolle i grunnlaget for beslutninger knyttet til fritidsboligplanleggingen. Kunnskap, makt og planleggeres rolle i samspillet mellom de to, er derfor en viktig teoretisk bakgrunn for å kunne belyse hovedproblemstillingen i oppgaven. Teorien er relevant i å besvare delproblemstillingene, spesielt DP3. Dette kapitlet tar derfor for seg forholdet mellom makt, kunnskap og planleggers rolle innenfor dette.

3.2.1 Kunnskap i planlegging

Kunnskap spiller en viktig rolle i planlegging og samfunnsutvikling, da et kunnskapsgrunnlag kreves for å ta fornuftige og solide beslutninger innenfor planfeltet. Kunnskap i planlegging bør ikke reduseres til et middel som anvendes, men heller forstås som en kontinuerlig praksis av å vite. Det er en dynamisk prosess der en planlegger kontinuerlig skaper, forhandler og anvender kunnskap i møte med komplekse og ofte politiske utfordringer. Tradisjonelt har planlegging vært mye preget av en bevisbasert tilnærming, der det har vært praksis at mer og bedre kunnskap og data fører til bedre beslutninger. Nyere teori kritiserer denne tilnærmingen for å være begrenset, da den ser på kunnskap som objektiv (Davoudi, 2015). Å inkludere kunnskap i planleggingen kan ses på som en blandet, ikke-lineær prosess der kunnskap og handling henger sammen.

Kunnskap kan heller ikke ses på som objektiv, siden det avhenger av hvilken kunnskap som blir presentert og hvordan den blir lagt frem. Det er derfor misgivende å tenke på kunnskap som informasjon som kommer før handling og deretter leder til den rette beslutningen. Den ikke lineære prosessen fra kunnskap til beslutning er preget av usikkerhet, siden planleggingen i virkeligheten ofte er både rotete og politisk. For at kunnskapen i denne prosessen skal være mer nyansert, er det viktig å bruke forskjellige typer kunnskap, som kunnskap basert på teori, praksis, moral og handling (Davoudi, 2015).

Ut ifra dette perspektivet er det derfor viktig å ha et bredt spekter av kunnskap. Mengden av kunnskap er derfor ikke like viktig som kvaliteten av den og hva den blir brukt til. Mer kunnskap fører heller ikke automatisk til bedre beslutninger (Davoudi, 2015). Man kan ha store mengder kunnskap om en tematikk, men det betyr ikke at denne vil bli vektlagt og brukt

på en måte som fører til bra beslutninger. Det er derfor viktig med flere forskjellige typer kunnskap i planleggingen og at de blir vektlagt og brukt på riktig måte.

Det finnes blant annet fire typer kunnskap som kan bli brukt i planleggingsprosesser. Den første er ekspertkunnskap, som bygger seg på forskning og teori. Den andre er kontekstuell kunnskap, og handler om lokal forståelse og politiske føringer. Den tredje er prosesskunnskap og dreier seg om regler og prosedyrer. Den fjerde og siste er praksisbasert kunnskap og kommer fra erfaringer og tidligere arbeid. Alle de fire kunnskapstypene kan bli brukt og kombinert av planleggere for å danne kunnskapsgrunnlag, men det er ikke alltid de blir utnyttet på best mulig måte (Tennøy et al., 2016).

I planlegging kan ekspertkunnskap for eksempel innebære at en planlegger anvender forskningsbasert kunnskap for å vurdere ulike løsninger. Kontekstuell kunnskap viser til innsikt i lokale politiske føringer og behov, som planleggeren tar hensyn til i planarbeidet. Prosesskunnskap kan innebære at planleggeren sikrer at planprosessen følger gjeldende lover og forskrifter, som plan- og bygningsloven. Praksisbasert kunnskap bygger på erfaring, for eksempel når en planlegger vet at en bestemt form for medvirkning fungerer godt, og derfor velger å benytte den.

De forskjellige typene for kunnskap viser hvordan man i planlegging krever tilgang til forskjellig og nyansert kunnskap (Davoudi, 2015; Tennøy et al., 2016). Det viser at ulike former for kunnskap virker sammen i praksis. Kunnskap er ikke statisk, men noe som forhandles fram, tolkes og brukes i samspill med andre aktører og innenfor institusjonelle rammer. Det er særlig interessant hvordan ideen om at mer kunnskap alltid gir bedre beslutninger blir utfordret.

Planleggere kan også bli satt ovenfor feilinformasjon, hvor det er viktig at de vet hvordan man motvirker og håndterer dette. Kunnskap kan bli presentert på mange ulike måter, og kan også bli snudd til å følge et narrativ. Det kan bli oppfattet ulikt, basert på hvordan det blir presentert, for eksempel ved bruk av vanskelig terminologi eller ved å bruke utvalgte deler til å argumentere for egen agenda. Det er derfor viktig at planleggere vet hvordan de kan avdekke feilinformasjon, bruke motekspertise for å oppklare feilaktig informasjon, og ikke minst forstå hvordan maktstrukturer påvirker informasjon. De kan bruke denne kunnskapen til å støtte opp om en mer delaktig og rettferdig beslutningsprosess. (Forester, 1982)

Kunnskap om klima, natur og teknisk kunnskap

Det er viktig at kunnskap om natur og klima blir inkludert i planleggingen (Patano & Camarda, 2023). Samtidig har planleggingen tradisjonelt vært dårlig på å planlegge rundt miljømessig kompleksitet. Dette kommer blant annet fra flere forskjellige motsigende interesser i planleggingen, som gjør det vanskeligere å planlegge helhetlig og bærekraftig. Dette har ført til et behov for mer helhetlig og økologisk kunnskap i planprosesser. For å planlegge for bærekraft er det behov og bedre kunnskap på kompleksiteten og omfanget av økosystemer. Det kan også være viktig med et større bilde av økosystemer, som sett i en biologisk region (bioregion). En bioregion defineres ikke av politiske grenser, men heller av naturlige grenser hvor vann og terrenget går. For å sikre bærekraft på tvers av regioner kan naturkunnskap på større, sammensatte områder være viktig. Naturkunnskap kan også ofte være ganske teknisk og faglig, men det er viktig at kunnskapen ikke bare er ekspertbasert. Naturkunnskap burde inkludere både ekspertkunnskap med forskningsbasert kunnskap, samt erfaringsbasert med lokalbasert kunnskap (Patano & Camarda, 2023).

Bredere teknisk kunnskap har lenge vært underbrukt i planleggingen (Mazza, 2002). Dette er kunnskap som refererer til en metodisk og rammeverksbasert tilnærming i planleggingsprosessen. Denne kunnskapen marginaliseres ofte til fordel for politiske analyser, og etiske spørsmål. De teoretiske utfordringene knyttet til teknisk planleggingskunnskap diskuteres derfor sjeldent. Planleggingen burde derfor bli sett på som en dynamisk prosess hvor beslutningstaking innebærer en konstant dialog som inkluderer tekniske vurderinger, politiske aspekter og samfunnsmessige behov (Mazza, 2002). En sterkere teknisk kunnskapsbase kan derfor bidra til et bedre kunnskapsgrunnlag, hvor det bør være en balanse mellom den mer tekniske kunnskapen og den politiske forståelsen. Den tekniske kunnskapen kan brukes til å bedre kunnskapsgrunnlag for naturkunnskapen, som ved bruk av mer rammeverk og tekniske verktøy.

3.2.2 Makt og kunnskap i planlegging

Makt spiller en viktig rolle i planleggingsprosesser, ettersom det påvirker både hvilke typer kunnskap som benyttes og hvilke saker som får gjennomslag. Derfor er det relevant å undersøke samspillet mellom makt og kunnskap i denne prosessen, samt samspillet mellom dette og rasjonalitet og objektivitet.

Det finnes tre maktformer som er nyttige for å forstå hvordan makt kan bli tatt i bruk (Lukes, 2005; Tennøy et al., 2016):

1. Direkte makt: Brukt til å vinne i åpne konflikter.
2. Makt for agenda-setting: Bestemmer hvilke temaer som får oppmerksomhet.
3. Strukturell makt: Former oppfatninger og normer.

Hvilken type makt som blir benyttet sammen med kunnskap, kan ha en innvirkning på planleggingsprosesser. De som sitter med den mest relevante kunnskapen, sitter ofte med mer makt. Planleggere har makt, siden kunnskap de velger frem vil bli brukt av politikere i beslutningsprosesser (Tennøy et al., 2016). Alle de tre formene for makt kan være relevante i planleggingsprosesser.

Et eksempel på direkte makt i planlegging kan være når en statsforvalter fremmer innsigelse mot en kommunal plan.

Et eksempel på indirekte makt kan gis ved å se på hvordan rasjonalitet, kunnskap og makt henger sammen i planlegging. Det tradisjonelle synet på rasjonalitet som objektiv og nøytral kan utfordres, og i stedet fremheves hvordan som at de som har makt også har innflytelse på hva som regnes som kunnskap og hva som blir oppfattet som rasjonelt (Flyvbjerg, 2003). Rasjonalitet benyttes ofte som et redskap for makt, ikke nødvendigvis gjennom åpen og direkte makt, men gjennom kontroll av hvilke stemmer som blir hørt, hvilke data som brukes, og hvilke temaer som løftes frem (Flyvbjerg, 2003). Makt kan derfor skape en egen form for sannhet, basert på hvordan den blir brukt.

Dette samsvarer med det som omtales som agenda-setting makt, der kontroll over dagsorden utgjør en form for innflytelse (Flyvbjerg, 2003). Et konkret eksempel på dette er når planleggere i en sak utelukket alternative utviklingsforslag ved å fremstille dem som urealistiske, irrasjonelle eller teknisk umulige, uten å åpne opp for diskusjon. På denne måten påvirket planleggerne hvilke forslag som skulle få oppmerksomhet, og hvilke som ikke skulle bli prioritert (Flyvbjerg, 2003).

Strukturell makt kan eksempelvis forstås gjennom hvordan evalueringsmetoder former hvilke prosjekter som realiseres i strategisk planlegging, for eksempel innenfor EU. Når store prosjekter innen byutvikling, samferdsel eller miljø skal vurderes, har valget av evalueringsmetoder stor betydning. Dersom økonomiske analyser vektlegges sterkest, kan miljømessige og sosiale hensyn bli skjøvet til siden (Dabinett & Richardson, 1999). Dette

illustrerer hvordan strukturelle forhold og institusjonelle rammer kan gi noen aktører betydelig større innflytelse over hva som anses som gjennomførbart og verdifullt (Dabinett & Richardson, 1999). Strukturell makt innen planleggingen kan derfor innebære innflytelse over mål i planprosessen, basert på formelle strukturer og rammer.

Hvordan kunnskap blir brukt er også ofte påvirket av maktforhold og institusjonelle rammer. Det kan stilles spørsmål til om kunnskap, som ekspertkunnskap, faktisk er objektiv og nøytral (Tennøy et al., 2016). Beslutninger tas ikke bare basert på rasjonelle vurderinger, men også på egne verdier og politiske interesser. Hvordan kunnskap blir tolket og formidlet spiller derfor en stor rolle, og kan påvirke planleggingsprosesser og beslutninger. Det som telles som aktuell kunnskap avgjøres ofte av maktforhold, og ikke bare objektiv kvalitet av kunnskapen (Davoudi, 2015). Derfor kan beslutninger bli formet av interesser, selv når man har god kunnskap tilgjengelig.

Planleggere må derfor være bevisste på at kunnskapen de bruker, og måten den tolkes på, ikke nødvendigvis er objektiv, men kan være preget av maktstrukturer og andre sine verdier. Objektivitet i planlegging handler derfor ikke om å fjerne verdier, men om å være bevisst og transparent om hvilke verdier og interesser som er i spill.

3.2.3 Planleggere og deres rolle i samspillet mellom makt og kunnskap

Planleggeres rolle i dag er tett knyttet opp mot i samspillet mellom makt og kunnskap. Det er politikere som gjør beslutningene i kommunene, men planleggere kan selv utøve makt ved å fremme eller undertrykke kunnskap, ofte i tråd med politiske føringer. Særlig i strategiske planleggingsprosesser har planleggere stor innflytelse, siden de setter hovedmål og rammer for beslutninger (Tennøy et al., 2016).

Rasjonalitet kan brukes til å legitimere beslutninger som i realiteten er politisk betinget. Det finnes derfor ikke en ren rasjonalitet adskilt fra makt, og forskere og planleggere må derfor være bevisst i sin rolle i maktforhold og bidra til en mer refleksiv og demokratisk praksis (Flyvbjerg, 2003).

Planleggerens rolle ligger tett opp mot det politiske, men det er politikerne som sitter med den endelige beslutningsmakten. Planer som planleggere utarbeider, kan lett bli satt til side når de kommer til politisk behandling. Dette er en del av maktsystemet som er bygget opp av

demokratisk valg av politikere. Samtidig er det flere måter en planlegger kan legge til rette for en mer demokratisk planleggingsprosess. De har muligheten til å tilrettelegge for at innbyggere og aktører kan bidra til medvirkning i planer som påvirker deres liv (Forester, 1982).

I tillegg til at planleggere former dokumenter og kan legge opp til medvirkning i planleggingsprosessen, kan de også bestemme hvem og hvilke grupper som kan være en del av medvirkningen. En planlegger kan også forme hvordan informasjon og kunnskap blir presentert til innbyggere og politikere. Planleggere har derfor makt til å utøve innflytelse over folk, som viser til en grad av kontroll over kunnskap (Forester, 1982).

Planleggere kan ha forskjellige tilnærminger til makt i planleggingen. Fem slike tilnærminger er *teknikeren*, *pragmatikeren*, *den liberale talsmannen*, *strukturelisten* og *den progressive* (Forester, 1982). Planleggere kan ta i bruk en tilnærming, eller kombinere flere av dem. Tilnærmingene viser til hvordan kontrollen og håndteringen av kunnskap kan gjøre en praktisk forskjell i planlegging eller i bredere politiske prosesser.

Teknikeren: Teknikerens tilnærming er at makt ligger i teknisk informasjon. De bruker teknisk informasjon som data, spørsmål og analysemetoder, hvor å vite hvordan man håndterer og presenterer denne kunnskapen er en kilde til makt. Dette er en tradisjonell tilnærming som antar at teknisk arbeid taler for seg selv og hvor planleggere med denne tilnærmingen ofte vil unngå politiske vurderinger.

Pragmatikeren: Pragmatikeren ser ofte makt i organisatorisk forståelse. De vet hvordan å navigere systemer, få prosjekter godkjent og hvem man skal snakke med. Dette er en praktisk tilnærmelse.

Den liberale talsmannen: Den liberale talsmannen ser kunnskap i seg selv som en kilde til makt som kan brukes til støtte opp underprioriterte temaer eller grupper i en politisk setting. Tilnærmingen fokuserer på å gi lik mulighet til deltakelse og løfte opp tematikker i planleggingen.

Strukturalisten: Strukturalisten mener at kunnskap ofte tjener til å opprettholde eksisterende maktstrukturer. De mener at planleggere har makt, men at denne er bundet til den politiske maken.

Den progressive: Den progressive kombinerer innsiktene fra den liberale talsmannen og strukturalisten. Men det som skiller den fra de to andre tilnærmingene er at det

legges mer vekt på å forsøke å motvirke systematisk feilinformasjon og maktmisbruk i planleggingen. Tilnærmingen går ut på å gjøre kunnskap tilgjengelig og skape mer demokratiske prosesser.

De fem tilnærmingene viser ulike måter planleggere kan forstå og bruke kunnskap på som et middel til makt i planleggingen. De er relevante å se på for å analysere hvilken type tilnærming planleggere har til makt i praksis.

4. Bakgrunn

I dette kapitlet presenteres bakgrunnsinformasjon som er relevant for problemstillingen og delproblemstillingene i denne oppgaven. Disse er delt opp i fire undertemaer: plansystemet i Norge og maktfordelingen, globale bærekraftsmål og bærekraftig utbygging, nasjonale føringer for fritidsboliger og verktøy i arbeid med arealplanlegging og naturvern.

4.1 Plansystemet i Norge og maktfordelingen

Planlegging i Norge er fordelt på tre forvaltningsnivåer: Nasjonalt, regionalt og lokalt. Dette fremkommer av Plan- og bygningsloven (2008). Staten gir nasjonale føringer gjennom lover, retningslinjer og statlige planbestemmelser. Fylkeskommunen lager regionale planer, som skal samordne statlige, regionale og kommunale interesser. Fylket har også som ansvar å koordinere planleggingen som skal skje på tvers av kommunegrensene. På lokalt nivå har kommunene ansvar for kommuneplaner og reguleringsplaner (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2024).

I Norge er det lang tradisjon for lokalt selvstyre, hvor mye av makten ligger på lokalt nivå. Dette er lovfestet i både grunnloven og plan- og bygningsloven, som gir kommunene en betydelig myndighet innenfor de rammene som er satt av staten. I kommunene, samt fylket, blir folkevalgte valgt inn gjennom et demokratisk valg. De representative folkevalgte sitter lokalt i kommunestyret, hvor en av deres hovedroller er å fatte beslutninger i saker og vedta planer. Det finnes likevel begrensninger i hvor stor innflytelse de folkevalgte har på beslutningsprosessene. Dette skyldes blant annet forholdet mellom politikk og administrasjon. I kommuneadministrasjonen er det planleggere og fagpersoner som utfører mye av det praktiske arbeidet med å utarbeide planforslag og gi faglige anbefalinger. Over tid har en del av myndigheten til lokalpolitikere blitt delegert til administrasjonen, noe som har ført til at det er en balanse i maktforholdet mellom de i kommunen. Likevel er det kommunestyret som til slutt fattet de endelige beslutningene (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2014).

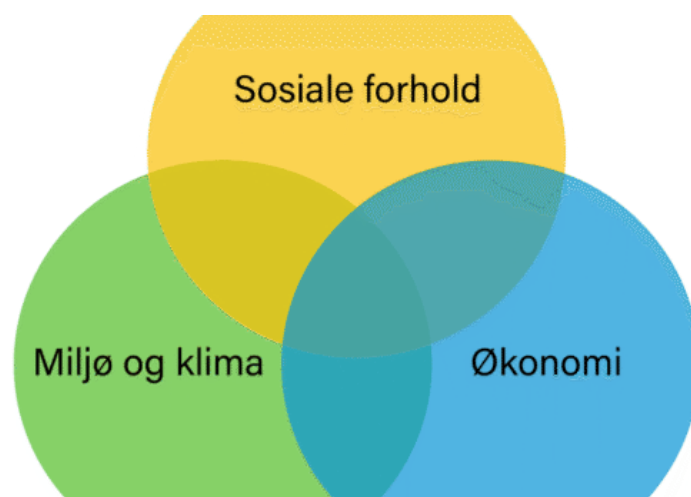
4.2 Globale bærekraftsmål og bærekraftig utvikling

Den største trusselen til naturmangfoldet er arealendringer (Miljødirektoratet, 2025b). Dette innebærer nedbygging av natur, hvor dette ødelegger, deler opp eller kan redusere kvaliteten på leveområdene til både dyr og planter. De forente nasjoner (FN) sitt naturpanel har

rapportert at på global basis blir verdens planter, dyr og økosystemer utryddet på et høyere tempo enn noen gang (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023). Det er derfor av nasjonal interesse for Norge å bevare og restaurere naturen fremover.

Som nevnt tidligere har hytter en stor påvirkning på naturen, og arealendringene medført av hytteutbyggingen er en del av trusselen mot naturen. Norge har sagt seg enig i flere internasjonale avtaler som skal beskytte naturen og minske klimautslippene. Norge jobber blant annet mot de 17 bærekraftsmålene, som er utarbeidet av FN, og som skal oppnås innen 2030. Norge har nådd flere av målene, men mange av målene som omfatter natur og klima er fortsatt langt fra å være nådd. Et problem i Norge er blant annet at utnyttelse av naturens resurser ofte er prioritert fremfor å bevare økosystemer og naturmangfoldet (De forente nasjoner, 2024).

Bærekraftig utvikling bygger på tre hoveddimensjoner: økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig bærekraft. For at en utvikling skal kunne kalles bærekraftig, må det være et balansert samspill mellom disse tre dimensjonene (De forente nasjoner, 2025). Det er i denne sammenhengen, hvor hensynene overlapper, at bærekraftig utvikling oppstår. Figuren under illustrerer dette forholdet, og viser hvordan bærekraftig utvikling forutsetter en integrering av alle de tre dimensjonene.

Figur 3 De tre dimensjonene for bærekraft, som overlapper hverandre og går ut på miljø og klima, sosiale forhold og økonomi. Merk. Gjengitt fra Bærekraftig utvikling (De forente nasjoner, 2025).

4.3 Nasjonale føringer for fritidsboliger

Et økt fokus på naturvern og behovet for å gjøre fritidsboligplanlegging mer bærekraftig kommer frem i både nasjonale forventninger og veiledere. Føringerne fra nasjonalt nivå viser hvordan natur og bærekraft blir tolket i den nasjonale politikken.

Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging

De nasjonale forventningene for kommunal og regional planlegging legges ut hvert fjerde år og gir føringer og retningslinjer for hvordan kommuner og fylkeskommuner bør bruke samfunns- og arealplanlegging for å møte nasjonale mål. De nasjonale forventningene for 2023-2027 har som formål å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet, og legger til grunn at kommunene sin planlegging vektlegger bærekraft og de 17 bærekraftsmålene. Målene omfatter blant annet temaene klima, natur, og verdiskaping. De nasjonale forventningene skal følges opp gjennom regionale og kommunale planstrategier og er ment å bidra til en helhetlig og samordnet samfunnsutvikling (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023).

Forventningene legger også føringer for planleggingen av fritidsboliger. Det er viktig med regional og kommunal planlegging for å avklare rammer og lokalisering av ny fritidsbebyggelse, og at dette må ta hensyn til naturmangfold, friluftsliv, landskap, kulturmiljø, landbruk, villrein og reindrift. Dette bør forankres i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, slik at det blir en helhetlig planlegging. Kommunal og regional planlegging skal også ivareta naturen, bidra til reduserte klimagassutslipp og tilpasning til klimaendringer. Videre fritidsbebyggelse bør skje og fortettes rundt eksisterende hytteområder og infrastruktur, og tilpasses terrenget og landskapet. Det skal unngås omfattende utbygging i naturområder, spesielt på myr. (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023).

Det kommer også frem i de nasjonale forventningene at kommunene bør utarbeide arealregnskap som en del av kunnskapsgrunnlaget i planleggingen. Arealregnskap kan gi en god oversikt over arealutviklingen og bidra til en mer kunnskapsbasert og helhetlig planlegging. Arealregnskap kan derfor gi viktig kunnskap til kommunene for å vurdere klimavirkningen av forskjellige planforslag (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023).

Nasjonal veileder for planlegging av fritidsboliger

I 2022 utarbeidet kommunal og distriktsdepartementet en ny veileder for fritidsboliger, som erstattet den gamle fra 2005. Veilederen hadde som formål å bidra til en mer bærekraftig utvikling av fritidsboliger, i tråd med FNs bærekraftsmål (Kommunal- og

distriktsdepartementet, 2022). Den belyser miljømessige, økonomiske og sosiale hensyn som burde ligge til grunn ved planlegging og utbygging av fritidsbebyggelse.

Veilederen er strukturert i to hoveddeler. I den første delen av veilederen presenteres det nasjonale føringer og hensyn som er sentrale for å sikre en bærekraftig planlegging. Denne delen legger vekt på hvordan nasjonale mål og rammer kan støtte opp under en helhetlig og bærekraftig utvikling av fritidsboliger. Her kommer det også frem de nasjonale føringene om at fritidsboliger hovedsakelig skal bygges rundt eksisterende hyttefelt og infrastruktur, samt unngå nedbygging av store naturområder. Både villrein og myr blir også tatt frem som viktige naturhensyn overfor fritidsboligutbyggingen. (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2022).

4.4 Verktøy i arbeid med arealbruk og naturvern

Det finnes mange verktøy som regner på og gir oversikt over arealbruk, naturresurser, klimapåvirkninger og andre miljømessige faktorer. Dette er alt fra klimaregnskap, klimakalkulator, naturbaser, naturregnskap og arealregnskap. Det sistnevnte, arealregnskap, er et ganske nytt verktøy som har blitt tatt i bruk i planleggingen. Det har blitt jobbet med på internasjonalt og nasjonalt nivå, og har også de siste årene blitt implementert i nesten alle fylkeskommuner i Norge. Det foreligger også en nasjonal anbefaling om at kommunene tar i bruk arealregnskap (Meld. St. 35 (2023–2024)).

Arealregnskap

Arealregnskap er verktøy som kan bli brukt i planleggingen av arealbruk, og er en systematisk oversikt over hvordan arealer brukes og hvordan arealbruk endrer seg over tid. Det fungerer som et regnskap for arealressurser, der ulike arealtyper, som skog, jordbruksareal, bebyggt areal, myr og naturarealer, registreres og følges opp etter hvert som de påvirkes av planlegging og utbygging. Et slikt regnskap gir kommunen et konkret og kvantifiserbart bilde av utviklingen innen arealbruk, og synliggjør konsekvensene av vedtatte planer og gjennomførte tiltak (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023).

Arealregnskap kan være et viktig verktøy i kommuneplanlegging fordi det gir et bedre beslutningsgrunnlag for å vurdere arealpolitikkenes bærekraft og måloppnåelse. Ved å følge med på hvordan arealene faktisk endres, kan kommunen lettere oppnå nasjonale og lokale mål for arealforvaltning, som for eksempel null netto tap av natur eller jordvernmål. Det bidrar til mer åpenhet og etterprøvbarehet i planprosessene, noe som styrker demokratiet og gir

innbyggerne bedre innsikt i konsekvensene av arealpolitiske valg (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023).

Gjennom bruk av arealregnskap kan kommunen jobbe mer helhetlig og kunnskapsbasert i arealforvaltning sin. Det muliggjør en bedre balanse mellom utviklingsbehov og hensynet til naturmangfold, klimahensyn og jordvern (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023).

Slik som tidligere nevnt skal kommunene, i tråd med de nasjonale forventningene til kommunal og fylkeskommunal planlegging, inkludere de 17 bærekraftsmålene i sitt planarbeid. Arealregnskap er et verktøy som har blitt trukket frem som en måte å bidra til dette arbeidet. Det er anbefalt fra nasjonalt nivå at kommunene bruker arealregnskap, da det er et verktøy som inngår i arbeidet med FNs bærekraftsmål om å stoppe klimaendringene (Meld. St. 35 (2023–2024)). Regnskapet er med på å kartlegge utbygging i natur- og kulturlandskapsområder og gi kommunene en bedre oversikt over deres arealforbruk.

Arealregnskap kan derfor bidra med å gi oversikt over faktisk arealbruk og endringer over tid, og på den måten synliggjøre hvordan arealressursene forvaltes i kommunen. Det gir bedre grunnlag for beslutninger knyttet til fortetting, nedbygging av natur, bevaring av grøntområder og langsiktig arealplanlegging. Et godt utarbeidet arealregnskap kan dermed fungere som en viktig kunnskapsbase for å vurdere kommunens bidrag til å nå bærekraftsmålene, og redusere konflikter mellom ulike interesser i arealforvaltningen.

Naturregnskap

Naturregnskap er et verktøy, som i likhet med arealregnskap, er et verktøy som kan tas i bruk i planleggingen av arealbruk. Et naturregnskap er derimot et verktøy som viser naturverdier, og som bidrar til å fremme naturkunnskap. Regnskapet er en systematisk måte å samle inn, organisere og bruke kunnskap om naturen og dens goder. Målet er å få en bedre oversikt over naturens tilstand og verdier, slik at man kan ta bedre og mer informerte beslutninger om arealbruk, miljøvern og samfunnsutvikling (Miljødirektoratet, 2025a).

Et naturregnskap, etter FNs standard vedtatt i 2021, skal satt sammen av flere lag som bygger på hverandre, og former regnskapet. Det er bygget opp basert på kart over økosystemene, arealregnskap, tilstandsregnskap, naturgodene fra ulike typer natur og naturgodenes pengeverdi. Slik situasjonen er nå arbeider miljødirektoratet med andre institusjoner for å lage et arealregnskap som viser økosystemtyper i drift i løpet av 2025 (Miljødirektoratet, 2025a).

Ifølge Miljødirektoratet (2025a) er kunnskapen om natur mangelfull, og det må jobbes mot å lage et naturregnskap for å tette dette gapet. Det må samtidig arbeides mot bedre miljøovervåkning og naturkartlegging fremover, hvilket innebærer at mye arbeid må til for å sikre norsk natur fremover.

5. Analyse

Dette kapitelet inneholder analysen av oppgaven som drøfter problemstillingen, med tilhørende delproblemstillinger. I delkapittel 5.1 analyseres arealbruken og statusen til casekommunen Bykle, for et overordnet bilde og i delkapittel 5.2 til 5.4 presenteres analyse og besvarelse av delproblemstilling 1, 2 og 3.

5.1 Casekommunen Bykle

Analysens første del fokuserer på en gjennomgang av Bykle kommune som casekommune i oppgaven. Det er derfor relevant å se nærmere på Bykles posisjon i fylke, den gjeldende statusen, planlegging og hytteutbygging i kommunen.

5.1.1 Bykle kommune i Agder fylkeskommune

Bykle kommune er en av 25 kommuner som ligger innenfor Agder fylkeskommune, vist i figur 4. Bykle er den nest største kommunen i Agder, med et landareal på 1 552 km² (Bykle kommune, 2024a). Agder er det sørligste fylket i Norge og grenser mot Telemark i nord og øst og Rogaland i nordvest og vest. Agder strekker seg fra kysten på Sørlandet opp i fjellene, langs Setesdalen, til Bykle, som er den nordligste kommunen i fylket. Agder kommune har laget en regionalplan, hvor hovedmålet ved denne er at Agder skal bli et miljømessig, økonomisk, sosialt bærekraftig fylke innen 2030. Det er derfor forventninger fra regionalt nivå at

Figur 4 Enkel fremstilling som viser plassering av Bykle kommune i Agder fylke, og Agder fylke i Norge. Merk. Egen illustrasjon basert på kartdata fra Norkart (2019) og Wikimedia Commons (u.å.)

kommunene jobber mot en bærekraftig arealforvaltning (Agder fylkeskommune, 2024b; Thorsnæs, 2024)

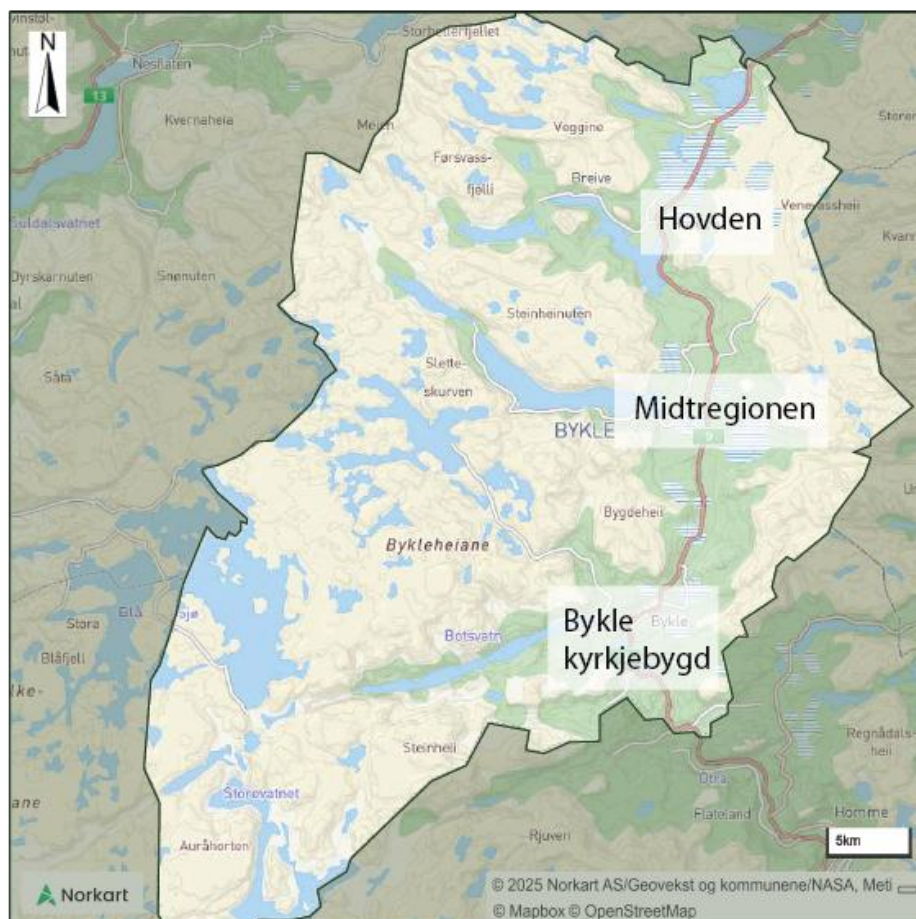
Agder fylkeskommune har laget arealregnskap for fylket og alle dens kommuner for å bidra til bedre kunnskapsgrunnlag for arealbeslutninger. De har samlet informasjon fra eksisterende data, som hovedsakelig fantes i separat form. Fylkeskommunen har tatt i bruk kilder som Statistisk sentralbyrås datasett for arealbruk og AR5 og AR50 som viser arealtyper. For å vise planlagt arealbruk har de brukt kommuneplaner, kommunedelplaner og reguleringsplaner. Samlet sett gir det fylket og kommunene en oversikt over arealer og arealbruk. Agder var en av de første kommunene som utarbeidet et arealregnskap, hvor deres regnskap har bidratt med et utgangspunkt for andre kommuner (Agder fylkeskommune, 2024a; Kommunesektorens Organisasjon, 2024).

5.1.2 Status og planlegging

Per 4. kvartal 2024 hadde Bykle kommune 1 039 registrerte innbyggere. I kontrast til dette var det i 2025 registrert 2 837 fritidsboliger i kommunen (Statistisk sentralbyrå, u.å.-b). Disse tallene viser at det er 2.73 ganger flere hytter enn innbyggere i Bykle, og kan derfor omtales som en hyttekommune. Dette preger både samfunnsstrukturen og arealbruken i kommunen.

Selv om Bykle er en geografisk stor kommune, er det kun en svært liten andel av arealet som faktisk er utbygd. 0,5% av det totale arealet i kommunen er utbygd, hvor dette inkluderer veier, anlegg, hytter og andre bygg. Det er flere faktorer som setter restriksjoner på videre utbygging i kommunen. Det er blant annet at 60% av kommunen er varig vernet etter naturmangfoldloven, av hensyn til natur og villreinen. I tillegg er flere store områder lagt som hensynsoner av samme grunn. Hvilket betyr at til sammen er 94% av kommunes areal er hensynssoner og vernede arealer (Bykle kommune, 2025). Til sammen er store deler av kommunens areal vernet, som hovedsakelig legger grunnlaget for videre utbygging langs riksvei 9 (Brastad et al., 2024).

Kommunesenteret til kommunen ligger i kyrkjebygda Bykle, som vist sør på kartet i Figur 5. Hovden, som ligger nord i Figur 5, er en vinterdestinasjon hvor mange av hyttene i kommunen er lokalisert. Midtregionen, også kalt Hovden Sør, ligger mellom kyrkjebygda Bykle og Hovden, der størsteparten av de resterende hyttene i kommunen ligger.

Figur 5 Kart over Bykle Kommune, med navn på hovedområdene som er utbygd i kommunen. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnskart fra Norkart (2019).

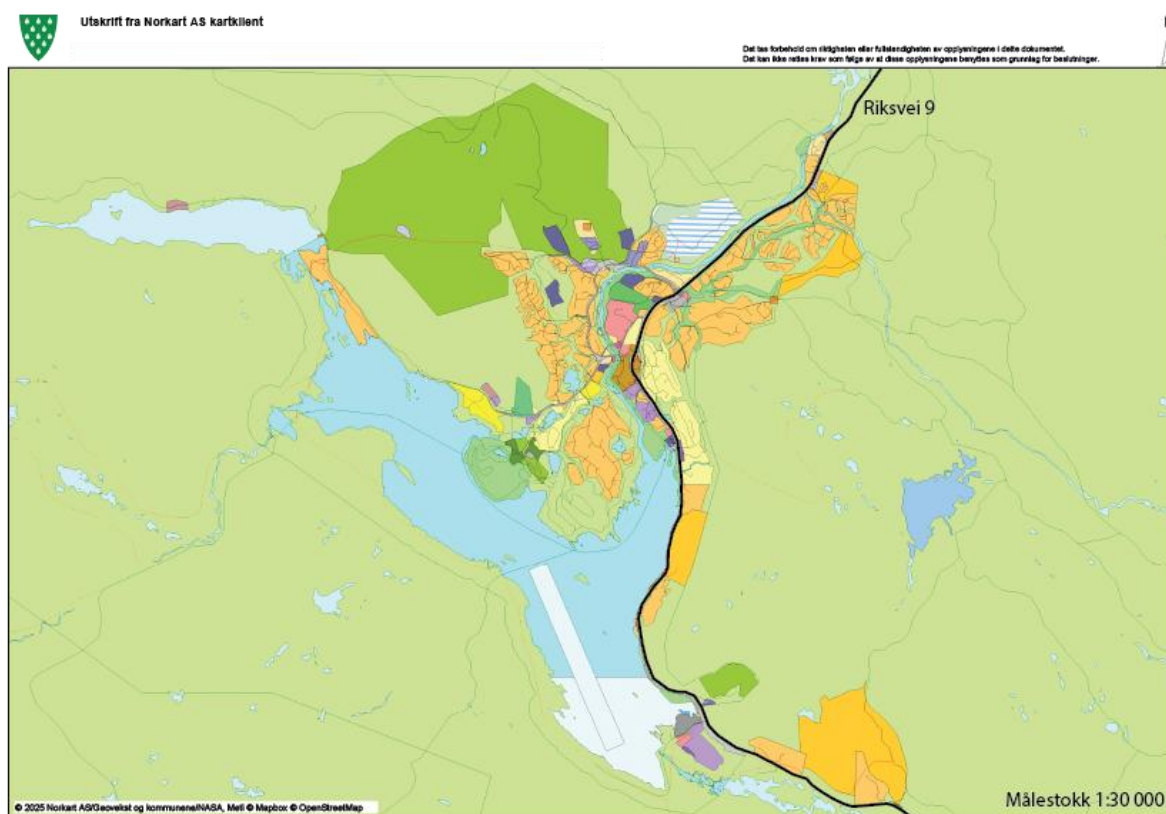
Bykle er kjent for sin storslåtte natur, høye fjell med snø om vinteren og rike økosystemer, som gjør at kommunen tiltrekker seg mange besøkende i ferisesongene. Kommunen har et særlig ansvar for å ivareta villreinens leveområder, som er under sterkt press i flere deler av Sør-Norge. Samtidig har kraftutbygging vært en viktig del av kommunens historie og økonomiske utvikling, men denne næringen har også medført store landskapsinngrep og endringer i økosystemene. Dam Sarvsfossen i Bykle, som vist i Figur 6, viser den store preget vannkraften har på landskapet. Hytteutbyggingen i kommunen har også vært utbredt de siste tiårene, og har også bidratt til den økonomiske veksten (Brastad et al., 2024). Balansen mellom vern og utvikling er dermed en sentral utfordring i arealforvaltningen til kommunen.

Kommunen er i gang med revidering av kommuneplanen. De har nylig i 2024 vedtatt en ny samfunnsdel, og startet i 2024 arbeidet med å revidere kommuneplanens arealdel. Den er derfor under arbeid, hvor kommunen har laget et planprogram og jobber med kunnskapsgrunnlaget til planen.

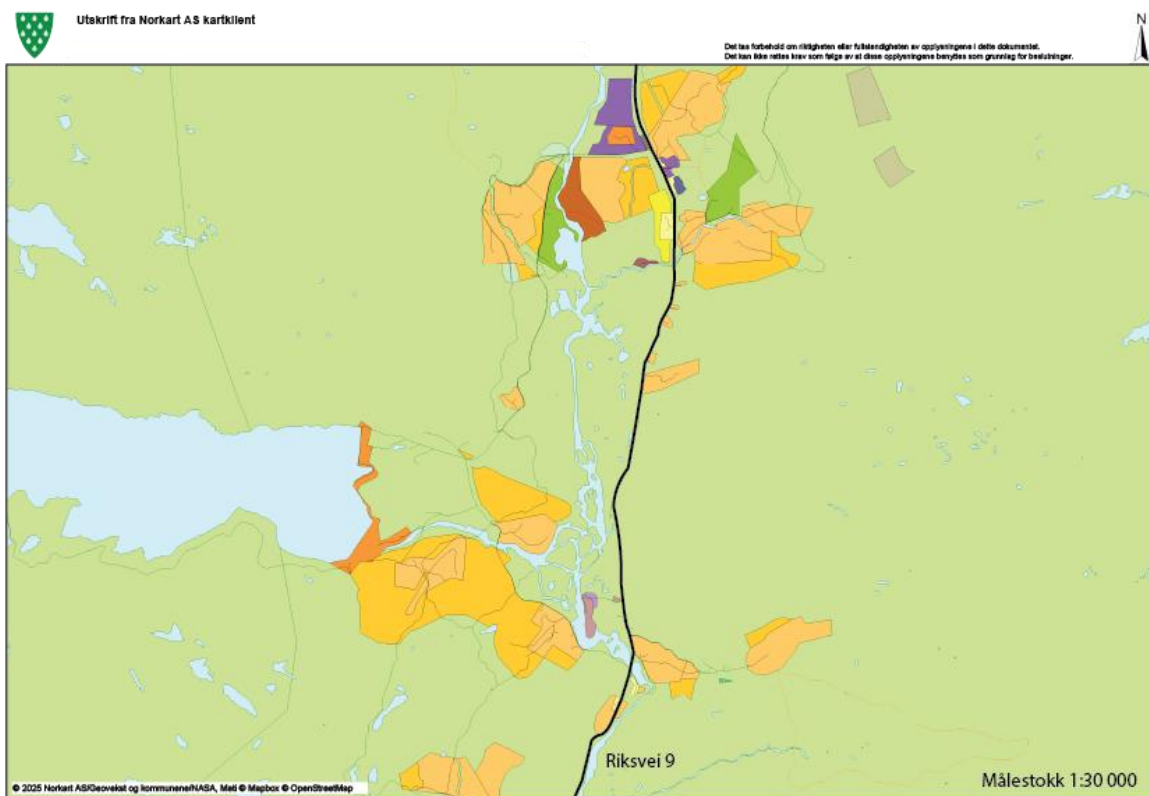

Figur 6 Dam Sarvsfossen i Bykle kommune, februar 2025. Merk. Eget fotografi.

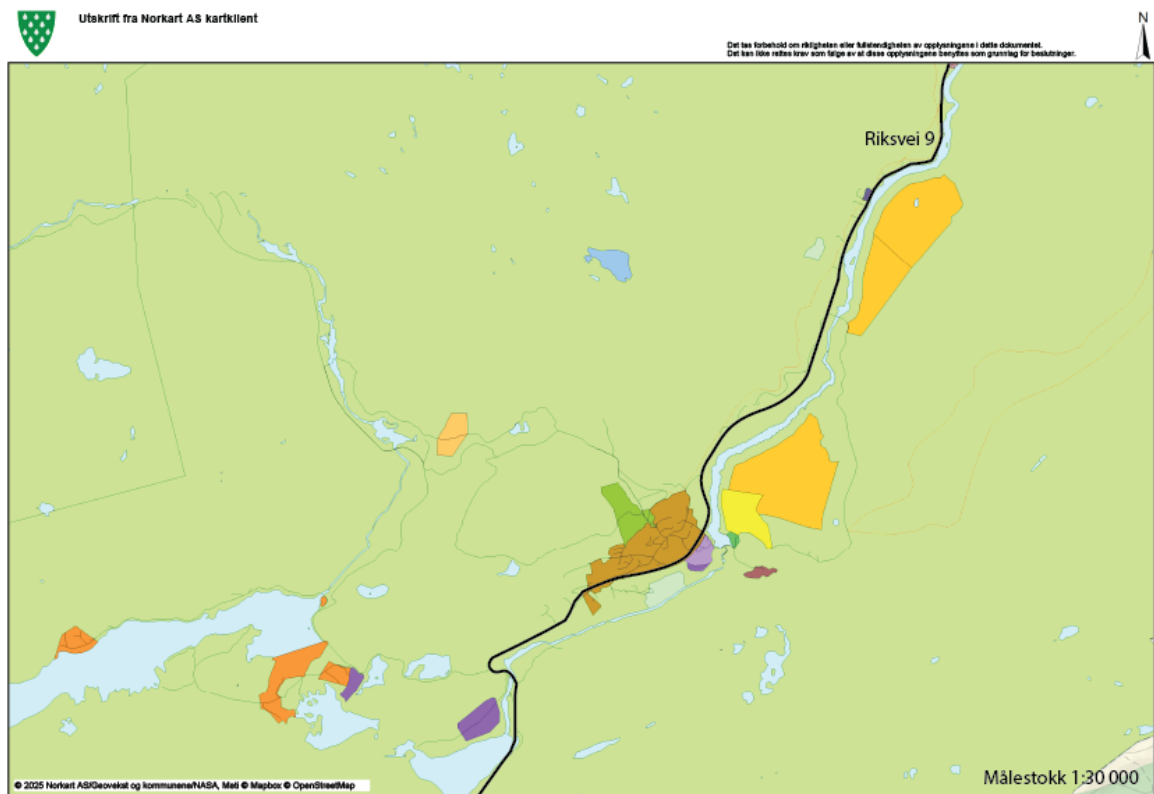
5.1.3 Arealbruk

Figur 7 Kart som viser dagens arealbruk på Hovden. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnskart fra Norkart (2019).

Figur 8 Kart som viser dagens arealbruk i Midtregionen. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnskart fra Norkart (2019).

Figur 9 Kart som viser dagens arealbruk i Bykle Kyrkjebygd. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnskart fra Norkart (2019).

Fremtidig og nåværende arealbruk i Bykle kommune illustreres i figurene 7, 8 og 9, med tegnforklaring presentert i figur 10.

Figur 7 viser arealformålene på Hovden, hvor mye av bebyggelsen i kommunen er konsentrert. Store deler av arealet på Hovden er satt av til fritidsboliger, som hovedsakelig er plassert rundt sentrumsformålet. Selv om det finnes enkelte boligområder, er det langt flere arealer avsatt til fritidsboliger, noe som gjør at denne typen bebyggelse dominerer arealbruken i området. I den nordlige delen av Hovden, som vist i Figur 7, ligger et større område avsatt til idrettsformål, hvor blant annet Hovden skisenter befinner seg. Sør og nordøst i kartet vises også flere større områder satt av som arealreserver for fremtidige fritidsboliger.

Figur 8 viser arealformålene i store deler av Midtregionen. Også her er fritidsboliger det dominerende formålet, samt noen områder for næring og idrettsanlegg. Det er i tillegg avsatt flere arealer til fremtidig fritidsboligutbygging.

Figur 9 viser Bykle Kyrkjebygd, hvor hoveddelen av arealet er satt av til sentrumsformål. Innenfor dette området finnes både boligområder og næringsområder, blant annet langs riksvei 9. I tillegg er det avsatt arealer til fremtidige fritidsboliger.

Samlet viser de tre kartene at hovedtyngden av kommunens eksisterende og planlagte fritidsboliger ligger på Hovden og i Midtregionen. Det er også tydelig at kommunen har satt av betydelige arealer til fremtidig utbygging av fritidsboliger.

5.1.4 Hytteutvikling

I Bykle kommune er det som tidligere nevnt 2 837 fritidsboliger. I motsetning til dette er det 689 boliger i kommunen per 2025 (Statistisk sentralbyrå, u.å.-a) Dette betyr at det er rundt fire ganger så mye fritidsboliger enn vanlige boliger. Tabell 3 viser at mellom 2015 og 2024

Tegnforklaring

Figur 10 Tegnforklaring for figur 7, 8 og 9.
Merk. Gjengitt fra Norkart (2019).

ble det i gjennomsnitt bygd 49 nye hytter i Bykle, hvor det har vært kontinuerlig utbygging (Brastad et al., 2024). I motsetning til dette, ble det bare bygd 7 boliger i gjennomsnitt i den samme tidsperiode på 9 år (Statistisk sentralbyrå, u.å.-a). Sammenlignet med nabokommuner som Øyer og Vinje, som har en vekst på rundt 125 hytter i året, blir det ikke bygget ut i like stor grad i Bykle (Brastad et al., 2024). Sett i forhold til Bykles lave folketall, utgjør en årlig økning på rundt 50 hytter en betydelig vekst.

Tabell 3 Antall hytter bygget årlig i Bykle mellom 2015 og 2024. Merk. Egen tabell med data fra (Brastad et al., 2024).

År	Årlig vekst
2015	41
2016	44
2017	51
2018	69
2019	45
2020	35
2021	46
2022	74
2023	36
2024	41
Gjennomsnittlig årlig vekst	49

Majoriteten av hyttene i Bykle er konsentrert rundt Hovden og midtregionen som vist i Figur 7 og 8. Hovden er en stor hyttestedstasjon, samt den største vintersportsdestinasjonen i Agder fylke, som har gjort området til et sentralt knutepunkt for fritidsboliger, alpinsport og reiseliv (Brastad et al., 2024; Bykle kommune, 2024b). Statistikken viser at mange av de som reiser til Hovden for hytteferier og vintersport, kommer fra Kristiansand kommune (Bykle kommune, 2024b). Ytterligere statistikk om type og standard for hytter i Bykle kommune er enten ikke kartlagt eller offentlig tilgjengelig informasjon per i dag.

5.2 Naturkunnskap og fritidsboliger i planer

For å kunne svare ut delproblemstilling 1 om hvilke måter bruken av naturkunnskap har påvirket utformingen av planer, vil jeg analysere noen av de tidligere og gjeldende planene til Bykle kommune. Disse gir innsikt i hvordan naturkunnskap har påvirket både lokalisering og utvikling av fritidsboliger, samt hva som er målene videre for fremtidig planlegging. Ved å analysere disse dokumentene, samt komplimentere med funn fra intervjuene, gir det et grunnlag for å besvare delproblemstillingen.

Planene analysert i dette delkapitlet er av plantypene kommuneplan, kommunedelplan og regional plan. Det var også relevant å se på forarbeidene til revidering av arealdelen, om hvordan kommunen har omtalt naturhensyn og hytter så langt i planprosessen. I dokumentanalysen er det tematikken naturhensyn og fritidsboligutvikling som er sentralt. Analysen blir derfor delt opp i tre kategoriseringer: Naturhensyn i planlegging og utvikling, strategisk utvikling av fritidsboliger og romlig utvikling av fritidsboliger. Det første temaet går ut på hvilke naturhensyn kommunen har fokusert på i planene. Den strategiske utviklingen handler om de helhetlige føringene og retningene for fritidsboligutviklingen i planene, mens romlig utvikling konkretiserer hvordan og hvor utbyggingen skjer i det fysiske landskapet. Den romlige og strategiske utviklingen av fritidsboliger overlapper hverandre noe, ettersom disse to dimensjonene henger tett sammen. I både den strategiske og romlige utviklingen av fritidsboliger spiller naturkunnskap en sentral rolle. I tillegg til de nevnte planene over, har jeg brukt intervjuer som datakilde for å utforske tematikken.

Delproblemstilling 1:

«På hvilke måter har bruken av naturkunnskap påvirket utformingen av planer for lokalisering og utvikling av fritidsboliger?»

Tabell 4 viser hovedfunnene fra dokumentanalysen basert på de tre kategoriene og de dem utvalgte plandokumentene. Dette skal bidra til å illustrere fokuset i planene basert på de relevante temaene.

Tabell 4 Hovedfunnene fra analysen i 5.2, basert på de tre delkapitlene og fem plandokumentene. Merk. Egen tabell.

Tema/ Kommuneplan	Naturhensyn i planlegging og utvikling	Strategisk utvikling av fritidsboliger	Romlig utvikling av fritidsboliger
Kommuneplanens samfunnsdel, 2017	-Generell beskrivelse av naturhensyn i planen - Villrein, vannkraft og naturområder blir trukket frem som styrker i kommunen - Mål om langsiktig forvaltning av natur og friluftsområder	- Hytteutbygging er en viktig del av den økonomiske utviklingen	- Kommunen vil fokusere og fortette utbyggingen av fritidsboliger på Hovden og midtregionen
Kommuneplanens samfunnsdel, 2024	- Villrein står sentralt - Vekt på sammenhengende naturområder, og naturens sårbarhet - Hensyntar økonomisk, samfunnsmessig, miljømessig bærekraft, samt FNs 17 bærekraftsmål - Nasjonal kvalitetsnorm for villrein - Inngrep i naturen må vurderes nøye opp mot utbygging	- Økt etterspørsel etter bærekraftig hytteutbygging med mindre tomter, arealendringer og klimafotavtrykk - Delingsøkonomimodeller - Øke fokuset på klimavennlige løsninger	- Utviklingen skal drives i retning miljømessige og bærekraftige løsninger - Sentrumsutvikling legges frem som satsningsområde for kommunen - Fokus på at villreinen hensyntas
Arealdelen, 2019	- Mål om å være trygg og fremtidsrettet i det grønne skiftet - Mål om verdiskapning knyttet til naturen og fornybar energi skal komme Bykle kommune til gode - Minimeres skade på miljø grunnet kraftutbygging - Være forberedt på klimaendringer i all arealplanlegging - Store deler vernet areal som er båndlagt for villrein- og naturhensyn	- Fokusere på eksisterende fritidsboligområder før utbyggingen av nye	- Planen illustrerer nye og ikke-realiserte områder for hytteutbygging - Planen legger ved på viktighet av utvikling av skiløyper og stier i takt med økt hytteutbygging - Planen fremhever fordelene ved økt hytteutbygging, og vurderer disse som mer betydningsfulle enn de potensielle ulempene.

Heiplanen, 2013	- Beskytter naturen knyttet til villreinen - Mål om å fastsette en klar grense for Nasjonalt villreinområde - Kan ses på som den viktigste planen for naturvern i kommunen	- Villreinens interesser tas hensyn til i arealforvaltning og saksbehandling - Ikke tillatt med utbygging av fritidsboliger i planens hensynssoner - Tiltak som fremmer friluftsliv kan tillates - Utfordring å lokalisere passende arealer for videre utbygging pga. hensynssoner	- Utfordring å lokalisere passende arealer for videre utbygging pga. hensynssoner
Kommunedelplan Hovden Aust, 2021	- Formålet med planen er å gi føringer som tar hensyn til natur og friluftsliv - Løfter frem fritidsbebyggelse som en trussel mot natur i fjellområder og årsaker til svekkelse i karbonbalanse - Foreslår bevaring av våtmarker, myrområder, og unngå inngrep i urørt mark	- Mål om bærekraftig og langsiktig planlegging - Sentral strategi om framtidig hytteliv og overordnet arealpolitikk - Økt fokus på deling av uteområder, redusert bilbruk, mer arealeffektiv utbygging	- Helhetlig fremstilling av utbygging gjennom større delfelt, sammenlignet med tidligere. - Fortetning av eksisterende hytteområder, og mer konsentrert utbygging - Bærekraftsprinsippene skal ligge til grunn - Benytte eksisterende infrastruktur - Redusere antall parkeringsplasser per hytte gjennom felles parkeringsløsninger

5.2.1 Naturhensyn i planlegging og utvikling

Kommuneplanens samfunnsdel, 2017 og 2024

Den tidligere kommuneplanens samfunnsdel (Bykle kommune, 2017), ble nylig revidert og erstattet i 2024 (Bykle kommune, 2024b). Ved å sammenligne den eldre planen med den nye, kan man blant annet se hvordan kommunenes prioriteringer innen natur og arealbruk har utviklet seg. Den eldre planen fulgte Agders regionplan for 2020 og strukturerte hovedmålene for planen etter: klima, det gode liv, utdanning, kommunikasjon, kultur og samfunnsutvikling. Den reviderte planen bygger derimot på FNs 17 bærekraftsmål og de tre bærekraftsdimensjonene: økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig bærekraft. De 17 bærekraftsmålene blir derimot ikke omtalt i teksten, selv om de blir inkludert som illustrasjoner under de tre bærekraftsdimensjonene.

Å legge FNs bærekraftsmål og bærekraftig utvikling til grunn i planleggingen er en forventning fra nasjonalt nivå (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023). Ved å implementere bærekraftsmålene og de tre bærekrafts-dimensjonene i den reviderte planen, følger Bykle de nasjonale forventningene. Det kom frem i intervju med planlegger 2 at miljømessig bærekraft var viktig for kommunen, siden «[...] naturverdiene er viktig for Bykle. Både for hyttebeboere og de som bor her, og alle som besøker. [...] Og det er det som er hovedkvaliteten». Fokuset på natur og ivareta dette i det lange løp er derfor sentralt for kommunen, slik at de kan beholde den storslåtte naturen. Samtidig kommer det frem i intervjuet at sosial og økonomisk bærekraft er viktig for å sikre beboerne et godt lokalsamfunn og gode økonomiske vilkår. De vil derfor finne en balanse mellom de tre bærekrafts dimensjonene, slik at alle hensyn blir vektlagt.

I den tidligere kommuneplanens samfunnsdel blir kommunens naturresurser, som villrein og naturområder trukket frem som styrker, samtidig kommer det frem at det skal legges vekt på utvikling av reiselivet og fritidsboliger. Planen vektlegger at det skal være en balanse mellom bruk og vern, med mål om langsiktig forvaltning av natur- og friluftsområder. Den reviderte planen viderefører mange av disse målene, men understreker villreinens sårbarhet, spesielt i møte med økt ferdsel rundt reiselivsutviklingen. Det legges mer vekt på behovet for vern av sammenhengende naturområder og nøye vurdering av inngrep i urørt natur, da naturhensyn skal veies opp mot samfunnsmessige behov ved utbygging. Sammenlignet med den eldre planen gir den reviderte planen klarere mål om bevaring og vektlegging av natur og klima i arealutviklingen.

Den reviderte samfunnsdelen legger vekt på å begrense ytterlige nedbygging naturområder, spesielt med ved villreinens leveområder, hvor det fra 2024 innføres en nasjonal kvalitetsnorm som kan føre til strengere restriksjoner. Det er også et mål om å bevare naturen som en ressurs for klima- og miljøtiltak, med fokus på klimatilpassingstiltak og karbonbinding via myr.

[Arealdelen, 2019, og revidering av arealdelen](#)

Kommuneplanens gjeldende arealdel ble vedtatt i 2019 (Bykle kommune, 2019). Arealdelen er basert på den tidligere kommuneplanens samfunnsdel fra 2017, og er nå til revidering.

Planen legger frem arealstrategier som baserer seg på målene som ble lagt frem i samfunnsdelen fra 2017. Under temaet klima er målene blant annet at Bykle skal være

fremtidsrettet i det grønne skiftet, og at verdiskapning knyttet til naturen og fornybar energi skal komme kommunen til gode. Planen i sin helhet nevner få strategier som omhandler naturvern knyttet til kommunens arealbruk. Under arealstrategier for klima blir det nevnt at det skal minimeres skade på miljøet grunnet kraftutbygging, og at kommunen må være forberedt på at klimaendringer påvirker arealplanleggingen. Utover dette er det få tiltak i arealstrategiene som sikrer natur i arealbruken til kommunen.

Det kommer frem i planen at selv om kommunen er stor, er det kun en liten del av den som er utbygd. Dette skyldes blant annet at mye av kommunen er vernet for villrein- og naturhensyn via naturmangfoldloven og Heiplanen. Heiplanens bestemmelser ble i 2014 innarbeidet i kommuneplanen til Bykle. Endringen førte til at hensynssoner og tilhørende bestemmelser ble rettslig bindende for kommunen. Bykle har i tråd med Heiplanen utarbeidet en ski og løypeplan i arealdelen for 2019, som vurderer løypene opp mot hensynssonene i Heiplanen, hvor hensyn for villrein blir tatt med i konsekvensutredninger av nye og gamle løyper i kommunen.

Kommunen har i arbeidet med revidering av arealdelen utarbeidet et planprogram og lagt frem relevant kunnskapsgrunnlag som vil inngå i planprosessen (Bykle kommune, 2024c). I planprogrammet kommer det frem at:

«Gjeldande arealdel vart vedteken i februar 2019. I åra etter har det kome nye signal både frå statleg og lokalt hald, mellom anna i høve til klima- og naturkrisa. Dette vil vere med å prege planprosessen.» (Bykle kommune, 2024c, s. 3)

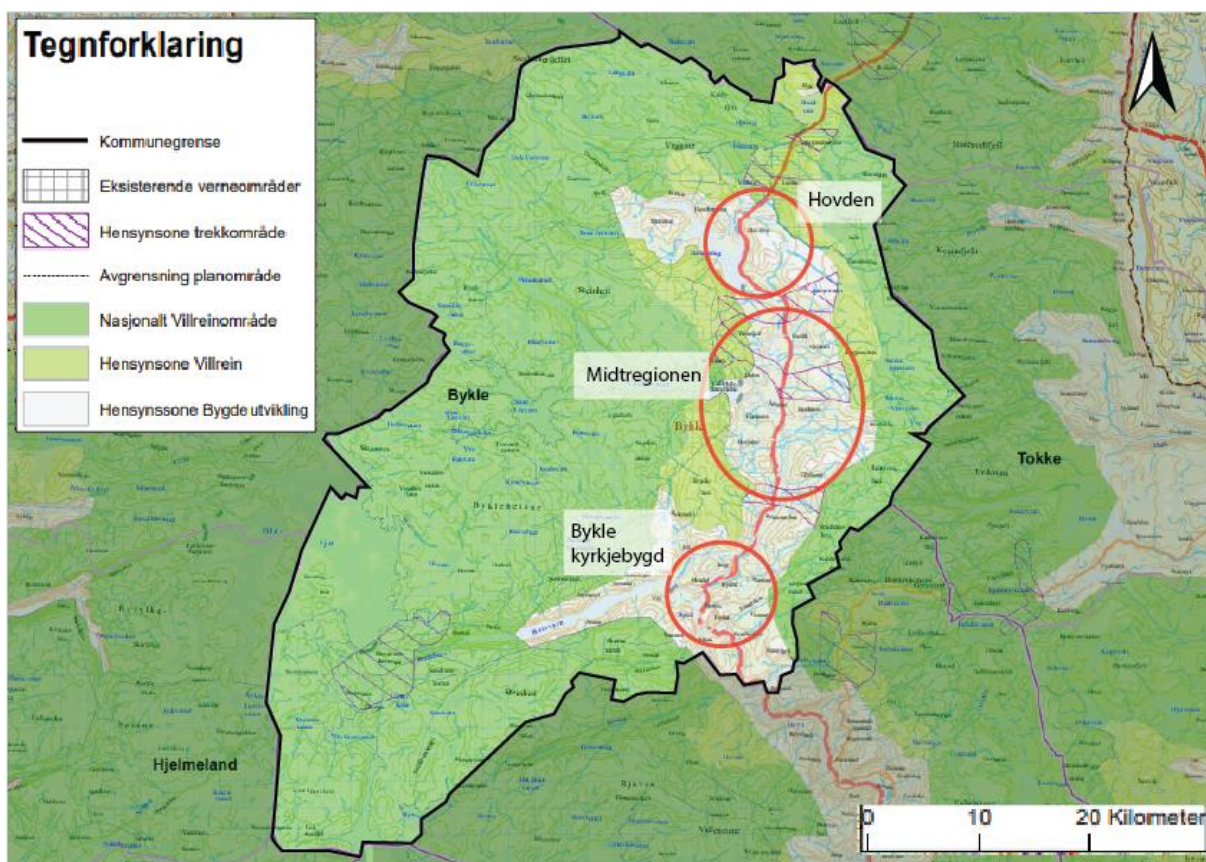
Natur- og klimahensyn har derfor vært en viktig del av grunnlaget for å revidere arealdelen, selv om den ikke var særlig gammel.

Forarbeidene til kunnskapsgrunnlaget for revidering av arealdelen legger frem flere forskjellige kilder til kunnskap, som blant annet inkluderer naturverdier, klima, villrein og utbyggingsstrukturer (Bykle kommune, 2025). I forarbeidet tar kommunen inn generell kunnskap om naturhensyn knyttet til arealbruk, og hvilke muligheter og utfordringer videre utbygging kan ha. Det legges frem at det er forventninger fra staten om at kommunen setter seg mål om å redusere nedbygging av natur og at tidligere godkjent arealbruk satt av til utbygging blir revurdert. Kunnskapsgrunnlaget legger derfor opp til et utvidet grunnlag for mer kunnskap om natur og klima knyttet til arealbruken.

Heiplanen, 2013

Heiplanen er en regional plan som bidrar til å beskytte naturen knyttet til villreinen på kommunalt og regionalt nivå (Aust-Agder fylkeskommune et al., 2013). Heiplanen ble vedtatt i 2013, og inkluderer 22 kommuner fordelt på 5 fylker i Sør-Norge, og dekker hele Bykle kommune. Det er en regional plan som i utgangspunktet ikke er rettslig bindende, men retningsgivende. Etter at Heiplanen ble innarbeidet i Bykles arealdel, ble den likevel rettslig bindende. Store deler av planområdet i Heiplanen er vernet med hjemmel i naturmangfoldloven. Målet med Heiplanen er blant annet å fastsette en klar grense for nasjonalt villreinområde som ivaretar villreinen og dens leveområder. Planen skal være med på å legge til rette for bærekraftig bruk innenfor planområdet, øke kunnskapsnivået om villrein og bidra til helhetlig forvaltning og samarbeid.

Heiplanen legger til rette for mange viktige hensyn til naturvern i Bykle. Ut ifra omfanget planen har og de store områdene den dekker, kan Heiplanen ses på som den viktigste planen for naturvern i kommunen. Det er denne planen som legger flest restriksjoner og grunnlag for vurdering av naturpåvirkninger ved utbygging.

Figur 11 Kartet viser Heiplanens plankart for Bykle, med plassering av områdene Hovden, midtregionen og Bykle kyrkjebygd. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnskart fra Aust-Agder fylkeskommune et al. (2013).

Kommunedelplan Hovden Aust, 2021

Det var behov for å utarbeide en overordnet plan som ga klare føringer for videre utvikling av et område øst på Hovden, og det ble derfor laget en kommunedelplan for Hovden Aust, vedtatt i 2021 (Bykle kommune, 2021). Den skulle gi klare føringer for videre utvikling med tanke på fortetting, nye byggefelt, forbedret infrastruktur og hensyn til natur og friluftsliv. Planen for Hovden Aust legger frem at naturhensyn skal vektlegges i videre utvikling. Forskningen viser nemlig at fritidsboliger er en av de største truslene mot naturen i fjellområder, da det ofte innebærer fjerning av vegetasjon og jordsmonn, noe som svekker områdets karbonbalanse. Det finnes slike naturtyper innenfor planområdet, som for eksempel myr, og de refererer derfor til at dette må hensyntas. Delplanen foreslår derfor tiltak om bevaring av våtmarker og myrområder, og unngå nye inngrep i urørt mark.

Oppsummering og analyse av funnene

Kommuneplanens samfunnsdel vedtatt 2017, og revidert 2024, viser hvordan fokuset på natur i planene har endret seg. Det har blitt mer fokus på bærekraft, blant annet ved implementering av FNs 17 bærekraftsmål, hvilket er i tråd med nasjonale forventinger. Sammenligner man de to samfunnsdelene, fremkommer det at den reviderte planen fokuserer mer på naturens sårbarhet i form av å beskytte og ivareta villrein og sammenhengende naturområder, samt begrense utbygging av urørt natur. Bykle har i den nye samfunnsdelen og kommunedelplan for hovden Aust fokusert mer på bevaring av naturtyper som verneområdene til villreinen og myr. Planen vider imidlertid lite fokus på bevaring av andre naturtyper.

Bykle kommune omtaler ofte bærekraft i den nye samfunnsdelen, men bruker begrepet bærekraft i en overordnet kontekst, der de mangler konkrete handlingsplaner for å bevare natur utenom villreinsområder. Tidligere forskning viser at begrepet «miljømessig bærekraft» ofte blir brukt som en tom betegnelse, hvor den brukes til å legitimere utbygging selv om prosjektene innebærer store naturinngrep (Mapis & Xue, 2024; Tjørve et al., 2022). Begrepet miljømessig bærekraft i Bykles nye samfunnsdel blir hyppig brukt gjennom planen, men blir ikke brukt til å legitimere utbygging. Begrepet kan derfor fungere som en tom betegnelse, med mindre konkrete tiltak blir lagt frem i den reviderte arealdelen. FNs 17 bærekraftsmål blir hovedsakelig benyttet i symbolsk form, ettersom de kun fremkommer som illustrasjoner og ikke integreres i teksten. Bærekraft i planen kan derfor gi noe inntrykk av en symbolsk tilnærming uten konkret forankring.

Kommuneplanens arealdel vedtatt 2019, viderefører mange av prinsippene og målene som fremkommer i samfunnsdelen fra 2017. Derfor fremkommer det også få konkrete tiltak for å ivareta naturen i kommunen, spesielt i forhold til arealbruken. Vektleggingen av natur og klima varierer ofte i lokal planlegging. Overordnede bærekraftsmål fungerer ikke alltid i praksis, da kommunene ofte mangler konkrete portative arealstrategier (Ericsson et al., 2022; Overvåg et al., 2024). For at kommunen skal kunne oppnå bærekraftig bruk, er det behov for konkrete tiltak som kan bli tatt i bruk i praksis. Den nye samfunnsdelen nevner noen overordnede mål, hvor den reviderte arealdelen trenger mer konkrete tiltak om naturvern hvis den skal oppnå målene til samfunnsdelen.

Heiplanen verner store deler av kommunen, og siden den har blitt rettslig bindende etter å ha bli tatt inn i arealdelen, har den en større påvirkning en regionale planer vanligvis har. Regionale planer slik som Heiplanen er også en bra måte å se naturhensyn på som går på tvers av kommunegrenser, som trykkområdene til villrein. Det gir et større bilde av økosystemene, som i en bioregion (Patano & Camarda, 2023), slik at naturhensynene blir tatt i betraktning av sine naturlige grenser istedenfor de politiske. Dette gjør at Heiplanen er en viktig plan for å verne villreinen og dens områder i Bykle og på tvers av kommunens grenser.

5.2.2 Strategisk utvikling av fritidsboliger

Kommuneplanens samfunnsdel, 2017 og 2024

Hytteutbygging og dens konsekvenser tas opp i begge samfunnsdelene. I den reviderte kommuneplanen er hytteutbygging fortsatt en viktig del av næringsutviklingen, men det er økt bevissthet rundt potensielle konflikter med naturvern. I den tidligere kommuneplanen blir det presisert at hytteutbygging er en viktig del av den økonomiske utviklingen, hvor det er lite begrensninger på utbygging knyttet til klima- og naturvern utover standard arealregulering. Planlegger 2 har lagt frem at det er et ønske fra planleggerne og politikerne om å redusere hytteutbygging, men at det vil fortsette å være en viktig del av økonomien i de kommende årene.

Den tidligere planen legger ikke frem konkrete forslag til mer bærekraftige løsninger eller konsepter for hytteutviklingen. Den reviderte planen legger derimot frem et ønske om at mer bærekraftige løsninger og konsepter skal prege hytteutbyggingen i kommunen fremover. Det kommer frem i planen at kommunen opplever etterspørsel i markedet etter løsninger med mindre tomter, arealendringer og klimafotavtrykk. Delingsøkonomimodeller fremmes også

som en løsning som kan øke antallet brukere per hytte. Det presiseres i den reviderte planen at kommunen, næringslivet og innbyggerne må være forberedt på å øke fokuset på klimavennlige løsninger. I intervju med politiker 1 nevner hen også at flere av politikerne er åpen for å være med på pilotprosjekter, men at prosjektene som har blitt lagt frem så langt ikke fikk gjennomslag politisk. Fra intervjuene med politiker 1 og 2 forklarer de at flere er positive til nye løsninger. Politiker 1 mente at trender har snudd og flere folk, spesielt unge, er innstilt på mindre hytter og enklere standard.

Selv om den nye samfunnsdelen løfter frem slike løsninger, presenterer den ikke konkrete forslag til hvordan dette kunne blitt realisert i praksis, eller vært en prioritet ved videre utbygging. Det blir av den grunn relevant å se om kommunen vil følge opp med en handlingsplan i revideringen av arealdelen, eller om det forblir et generelt signal om at kommunen er åpne for initiativ fra utbyggere.

Arealdelen 2019, og revidering av arealdelen

I arealdelen blir fokusområdene fra den tidligere samfunnsdelen videreført. Kommunen har lite areal som kan utbygges på grunn av verneområdene, hvilket innebærer at de vil fokusere på å fortette eksisterende fritidsboligområder, før det tar i bruk nye. De vil fokusere på å bygge ut nære eksisterende infrastruktur.

Ved revidering av arealdelen kommer det frem usikkerhet rundt hvor videre hytteutbygging skal skje, der også hensynet til naturen trekkes frem som en begrunnelse for å revurdere enkelte områder i Bykle. I intervju med politiker 3, forteller hen at midtregionen muligens ikke kan videreutvikles, på grunn av hensynssonene til villreinbasert på nye regionale myndigheters føringer. Hen mener det er stor usikkerhet knyttet til dette, der det er uavklart hvorvidt kommunen faktisk får bruke området til noe.

«[...] nå har de jo i utgangspunktet nærmest bedt oss om å ta ut hele Midtregionen. Og hvorvidt det blir realisert, det kan en jo ikke si på det nåværende tidspunkt, for vi vet ikke.» -Politiker 3

Ut ifra denne uttalelsen, kan man anta at det vil føre til mindre rom for kommunen å planlegge og vedta videre utbygging i midtregionen. Ettersom midtregionen har vært et av fokusområdene for hytteutbygging i kommunen, vil dette få konsekvenser for hvordan Bykle legger opp til videre utbygging. Det fremkom på det politiske verkstedet at å ikke bygge ut i

midtregionen vil bety at kommunen må fokusere på fortetting mer av fritidsboligutbyggingen rundt selve Hovden.

Heiplanen, 2013

Siden Heiplanen er tatt inn i Bykles kommuneplan, legger den flere rettslig bindende føringer for kommunen. Innenfor planen er hensynssonene delt i tre: nasjonalt villreinsområde, hensynssoner for villrein og hensynssoner for trekkområder. Dette skaper utfordringer for kommunen når det gjelder å finne egnede arealer til utbygging, ifølge planlegger 1, som også fremhevet at Bykle er den største villreinskommunen i Sør-Norge.

I nasjonale villreinområder (NVO) skal det tas særlig hensyn til villreinens interesser i all arealforvaltning og saksbehandling. Derfor er utbygging av nye fritidsboliger ikke tillatt innenfor dette området. Hensynssone for villrein utgjør viktige leveområder for villreinen. Her gjelder i stor grad de samme bestemmelsene som i NVO, men med noe større handlingsrom for aktivitet. Tiltak som fremmer friluftsliv kan tillates, og ferdsel skal kanaliseres på en styrt måte for å sikre en balansert forvaltning. Hensynssone for trekkområder markerer viktige trekkområder for villrein, som delvis overlapper de andre hensynssonene. Som følge av dette er den definert som en egen sone, med bestemmelser som kommer i tillegg til de underliggende sonene. Området har stor verdi for villreinens trekk, noe som betyr at bruken er sporadisk og sesongbasert. Alle tiltak i denne sonen må godkjennes gjennom planprosesser, med særlig fokus på plassering og drift basert på oppdatert kunnskap om villreinens behov. Dette kan tyde på at permanente fritidsboliger i utgangspunktet ikke skal bygges i disse områdene.

Kommunedelplan Hovden Aust, 2021

Fra intervjuet med planlegger 2 kom det frem at den planen som til nå har vurdert naturhensyn mest sett opp mot hytteutbyggingen, er kommunedelplanen for Hovden Aust. I denne planen kommer bærekraftig og langsiktig planlegging frem som et tydelig mål. Den strategiske utviklingen av fritidsboliger på Hovden Aust skal støtte opp under kommunes overordnede mål om en bærekraftig og helhetlig utvikling av Hovden som fjelldestinasjon. Planen legger frem to sentrale strategier om framtidig hytteliv og overordnet arealpolitikk. Strategien om framtidig hytteliv fokuserer på økt deling av uteområder, redusert bilbruk og mer arealeffektiv utbygging. Strategien om overordnet arealpolitikk reiser diskusjon om

markagrensen og hvordan man kan unngå bygging i sårbare naturområder. Bakgrunnen for å videreutvikle Hovden Aust er at hvis ikke dette området skal videreutvikles, må andre områder bli vurdert istedenfor. Strategien går ut på at hytteutbyggingen vil fortsette uansett, men på en måte som tar bedre vare på naturen.

Oppsummering og analyse av funnene

Den strategiske utviklingen av fritidsboliger er vurdert for å se på de helhetlige føringene for fritidsboligutvikling. Dersom vi ser nærmere på de to samfunnsdelene, er det i den eldre planen mer fokus på økonomisk utvikling kontra hensyn til klima og natur utover standard arealregulering. I den reviderte planen løftes bærekraftige løsninger og konsepter i hytteutbyggingen frem som et alternativ som kan utvikles fremover, hvilket bekreftes gjennom intervjuene hvor de har observert endring i trenden om bevissthet rundt klima og natur.

Hvis hytteutbyggingen fortsetter med dagens standard og størrelse, kan dette få langsiktige konsekvenser for natur og klima. Forskning viser at hytter, som i dag ofte er større, mer energi- og ressurskrevende, fører til tap av naturtyper og større inngrep i landskapet (Overvåg et al., 2024; Xue et al., 2020). Det er derfor viktig å vurdere alternative løsninger dersom utbyggingen skal fortsette. Dette innebærer løsninger som fremmer sterk bærekraft. I de nye overordnede planene har Bykle lagt stor vekt på fortetting. Tidligere forskning viser at tiltak som energieffektivitet og kompakt utbygging ofte dominerer planleggingen, men disse regnes ofte som en svakere form for bærekraft. Sterk bærekraft forutsetter en endring i forbruksmønstre og en begrensning i antall nye fritidsboliger (Xue et al., 2020). Bykle har foreløpig ikke lagt opp til slike begrensninger i sine overordnede planer, men prioriterer i stedet fortetting av ny utbygging.

Heiplanen legger generelle overordnede føringer for hytteutbygging innenfor planområdet, som hovedsakelig fastsetter at det ikke er lov med hytteutbygging innenfor villreinsområdene. Selv om bærekraft er løftet frem som et fokusområde, blant annet i kommunedelplanen for Hovden Aust, ønsker kommunen fortsatt å utvikle og styrke økonomien, med mulighet for videreutvikling av fritidsboliger. Videre økonomisk vekst og utvikling står sentralt, men balansen mellom utvikling og bærekraft får stadig større plass i planleggingen og kommuneplanene. Tidligere studier viser at det er forskjell i hvordan kommuner tar inn natur og miljøhensyn, hvor det ofte er spenninger mellom naturhensynene og økonomisk og

demografisk vekst (Tønnesen et al., 2023). Planene har vist at Bykle vurderer de miljømessige hensynene mer, men at de økonomiske og sosiale fordelene ved utbygging fortsatt veier tungt.

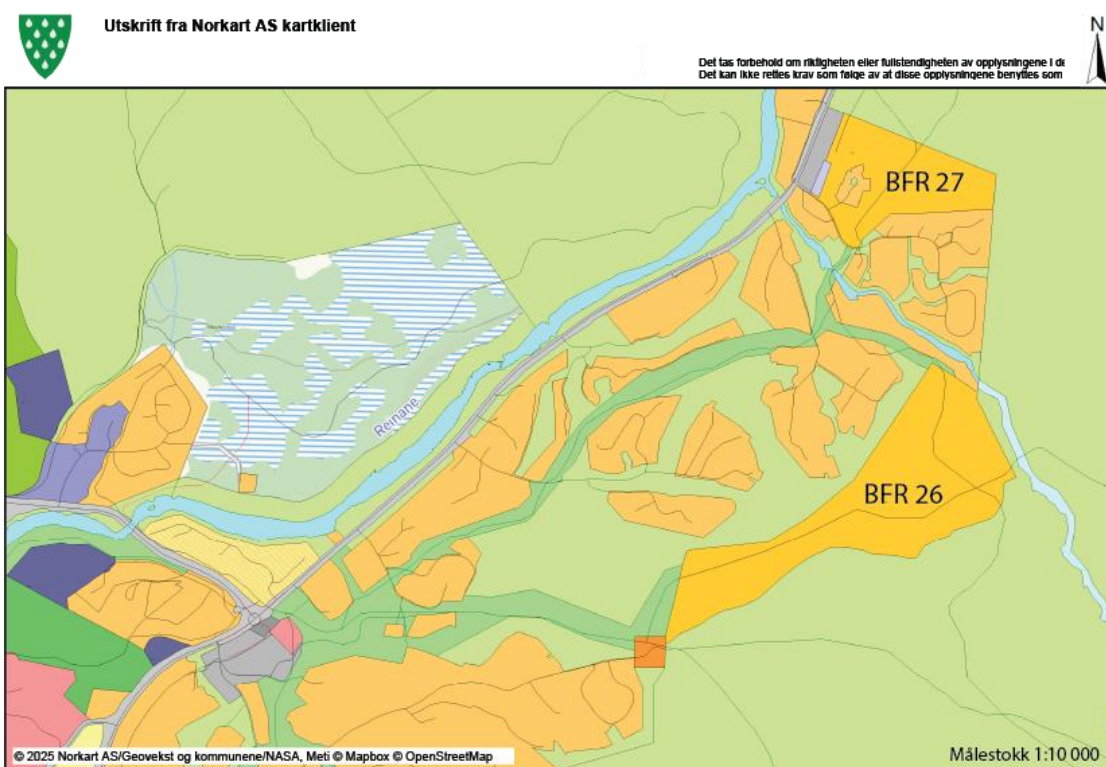
5.2.3 Romlig utvikling av fritidsboliger

Kommuneplanens samfunnsdel, 2017 og 2024

Det fremgår i begge samfunnsdelene at videre hytteutbygging og fortetting hovedsakelig skal skje på Hovden og i midtregionen. Naturverdiene i kommunene er en viktig del av reiselivet, så å bevare det vil også opprettholde attraktiviteten for beboere og besøkende. Planen legger også frem sentrumsutvikling i Hovden som et satsningsområde for kommunen, som også kommer frem i arealstrategiene. I intervjuet med planlegger 1 sier hen at de ikke har sagt nei til mer hytteutbygging, siden det er en viktig del av økonomien i kommunen. Samtidig sier hen at det mange som reagerer på at utbyggingen har presset grensene mot de omliggende naturområdene. Hytteutbyggingen videre blir derfor sentral i diskusjonene rundt revidering av den nye arealdelen.

Arealdelen, 2019

Arealdelen viser til at antall nye fritidsboliger i Bykle øker omtrent ti ganger raskere enn antall boliger. Planen legger frem at det skal skje både fortetting og etablering av nye områder, spesielt på Hovden Sør (midtregionen) og Hovden Aust. Tidligere hadde området Hovden Sør en maks begrensning på 465 hytteenheter som var fastsatt i en kommunedelplan for midtregionen. Denne grensen kom frem via megling med statsforvalter, slik at det ble hensyntatt for bredere trekk-korridorer for villreinen. Begrensningen ble opphevd i den gjeldende arealdelen, der utbyggingen ville styres av områdets kapasitet. I planen illustreres det hvor mange nye og ikke realiserte områder det finnes for hytteutbygging. Tallene viser at det er satt av 1800 dekar i Bykle (kirkebygda), 3398 dekar for Hovden Sør og 447 dekar for Hovden. Dette legger et potensial for over 600 nye hytter i Bykle, 1100 i Hovden Sør og omkring 150 i Hovden. Mange av arealreservene for fritidsboliger i kommunen er illustrert i 5.1, i kartene i Figur 7, 8 og 9. Utbyggingen av hyttefelt i Bykle kirkebygda vil sannsynligvis ligge lenger fram i tid på grunn av infrastrukturutfordringer. I Hovden Sør ligger det rundt 2592 dekar med godkjente områder som ennå ikke er ferdig utbygd, og disse kan nå utvikles ettersom begrensningen på antall hytter i midtregionen er opphevet. Området ligger innenfor reguleringsplan for midtregionen, og er tett på hensynssonen til villrein.

Figur 12 Kart over områdene BFR 26 og BFR27. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnskart fra Norkart (2019).

Planen refererer til at fordelene med økt hyttebygging er vesentlig større enn ulempene for å sikre at Bykle kommune, og spesielt Hovden, beholder sin posisjon som Agders viktigste vinterdestinasjon. Det ble tatt inn to nye områder for Hovden i kommuneplanens arealdel fra 2019. Disse områdene illustrert i Figur 12, kalt BFR26 og BFR27 i planen, var begge tidligere helt eller delvis LNRF områder, som ble omregulert til arealformålet fritidsbebyggelse.

For området midtregionen er det å ta bort begrensningene i antall hytter som kan bygges ut i tråd med kommunens mål om å videreutvikle hytteutbyggingen rundt eksisterende felt og fortette områdene ytterligere. En mulig tolkning er at opphevingen av begrensningen bygger på en

Tegnforklaring

Kommuneplan-Bygninger og anlegg	
	Bustader - noverande
	Fritidsbusetnad - noverande
	Fritidsbusetnad - framtidig
	Sentrumsformål - noverande
	Forretnings - noverande
	Offentleg eller privat tenesteyting - i
	Fritids- og turistformål - noverande
	Fritids- og turistformål - framtidig
	Idrettsanlegg - noverande
	Andre typar bygningar og anlegg - n
	Grav- og urnelund - noverande
	Kombinert byggje- og anleggsformål
Kommuneplan-Samferdselsanlegg og	
	Køyreveg - noverande
	Køyreveg - framtidig
	Parkering - noverande
	Trasé for teknisk infrastruktur - noverande
Kommuneplan-Grøntstruktur (PBL200)	
	Grøntstruktur - noverande
	Friområde - framtidig
Kommuneplan-Landbruks-, natur- og	
	LNRF-areal - noverande
Kommuneplan-Bruk og vern av sjø og vassdrag	
	Bruk og vern av sjø og vassdrag med
	Friluftsområde - noverande

Figur 13 Tegnforklaring for figur 12. Merk. Gjengitt fra Norkart (2019).

vurdering der fordelene ved hytteutbygging blir sett på som å veie tyngre enn ulempene. Dette kan indikere at de økonomiske gevinstene knyttet til å opprettholde Bykle som en viktig vinterdestinasjon i Sør-Norge, har fått forrang fremfor hensynet til naturen i arealdelen.

Kommunedelplan Hovden Aust, 2021

Tidligere planlegging av hytter på Hovden Aust har vært preget av mange små delområder. I kommunedelplanen til Hovden Aust legges derfor opp til en mer helhetlig og effektiv utbygging gjennom større delfelt. Planen legger hovedsakelig opp til fortetting rundt eksisterende hytteområder, samt noen nye felt imellom. Fortetting er derfor et viktig fokus i planen. Det kommer også fram at det er viktig at det blir lagt vekt på nytenking og innovative formingsgrep og løsninger, hvor bærekrafts prinsippene skal ligge til grunn. Dette går ut på alternativer innen struktur, boformer, størrelser og utnytting av terrenget for å unngå mest mulig landskapsinngrep.

Det bør blant annet vurderes å utnytte eksisterende infrastruktur i størst mulig grad og unngå nye inngrep i naturen, som bygging av nye veier og ledningsnett. Videre kan man prioritere utvikling av områder rundt eksisterende hytter før man tar i bruk arealer høyere opp i fjellet. Kravet om parkeringsplasser per hytte kan reduseres, til fordel for felles parkeringsløsninger. Det kan også legges til rette for at bilen kan stå parkert store deler av oppholdet, gjennom gode forbindelser for gange, sykkel og ski.

Det kan bygges mer konsentrert, med mindre fotavtrykk, som for eksempel i form av leiligheter eller rekkehus i stedet for frittstående hytter. Mindre hytter som krever mindre energi, samt flere fellesarealer som fremmer deling, kan også bidra til en mer bærekraftig utvikling. I tillegg kan det legges til rette for utleiehytter som kan gi mer utnyttelse av hyttene. Fritidsboligene kan tilpasses landskapet og ha minimal terrengpåvirkning. Dette innebærer blant annet å gjøre bedre plassering i forhold til eksisterende skiløyper og friluftsområder, samt kompakte løsninger som skal minimere inngrep.

Et sentralt punkt som fremgår i planen, er at i løpet av planprosessen har de redusert selve planområdet. Området BFR 26, som originalt var inkludert i kommuneplanens arealdel, var vurdert for kommunedelplanen Hovden Aust. I planen kom det fram at området ikke skulle bli inkludert, men heller forbli i kommuneplanens arealdel som en arealreserve for fritidsboliger. Det ble gjort grundige vurderinger knyttet til infrastruktur, naturmiljø, villreininteresser og

lokal motstand, som gjorde at området ble ekskludert. Det var blant annet konflikter rundt naturmiljøet, hvor området består av myr, og grenser til en viktig vinterbeite for villreinen.

På bakgrunn av disse forholdene, som inkluderte både praktiske, økologiske og sosiale konsekvenser, ble BFR 26 tatt ut av delplanen i løpet av planprosessen. Denne planen viser til en grundigere vurdering av de tre dimensjonene av bærekraft. Miljømessig bærekraft, både med tanke på bærekraftig hytteutbygging og naturvern, har blitt nøyere vurdert enn tidligere planer. Fra intervjuene med flere av intervjuobjektene kom det frem at det ble laget en reguleringsplan for området BFR 26 på Hovden Aust i ettertid. Denne har nylig vært oppe i kommunestyret og ble nedstemt.

Oppsummering og analyse av funnene

Den romlig utvikling konkretiserer hvordan og hvor utbygging skjer i det fysiske landskapet. Planene adresserer den romlige utviklingen i ulik grad. I arealdelen er det i hovedsak fokus på utbygging av Hovden og midtregionen, der det er et ønske om å videreutvikle deler av kommunen, samtidig som man hensyntar naturverdier som er viktig for turisme. Forskning belyser at den økonomiske veksten ofte har større forankring enn langsiktig naturforvaltning (Tjørve et al., 2022). Selv om Bykle arbeider mot bedre naturforvaltning, fremkommer videre utbygging i nye og eksisterende felt. Dette kommer blant annet frem i at det maksimale antallet på antall hytteenheter ble fjernet da det ifølge arealdelen var kapasiteten som skal råde over utbyggingen. Kommunedelplanen til Hovden Aust ser på konkrete felt og delfelt, og legger opp til fortetning rundt eksisterende hytteområder. I denne planen blir spesielt bærekraft løftet opp som et nøkkelord, der det legges vekt på å utnytte eksisterende ressurser og infrastruktur. Det er gjort grundige vurderinger av ulike områder, der det fremgår at det er forsøkt balansert mellom hytteutbygging, eksisterende løsninger, villrein, løyper og meningen til den lokale befolkningen. Kommunedelplanen for Hovden Aust drøfter mer om hvordan den romlige planleggingen av hytter skal gjøres med naturen og omgivelsene i tankene. Tidligere forskning viser at arealplanleggingen i hytteområder ofte er preget av fragmenterte planprosesser og svak offentlig styring, hvor utbyggere har stor innflytelse (Tjørve et al., 2022). Å legge flere og mer konkrete føringer i de overordnede planene for utbyggingen kan derfor potensielt bidra til at bærekraftige løsninger blir tatt i bruk.

5.3 Arealregnskap i kommuneplanleggingen

For å kunne svare på delproblemstilling 2 om hvordan arealregnskap kan være med å påvirke kommunens forvaltning og planlegging av fritidsboliger, vil jeg analysere intervjuer med planleggere og politikere i Bykle kommune. Jeg vil også se på forarbeider så langt for revideringen av kommuneplanens arealdel, samt observasjoner fra politisk verksted som jeg deltok på i Bykle. Denne analysen vil gi innsikt i hvordan kommunen har jobbet med arealregnskap så langt, og hva som er veien videre. Dette kan også gi et innblikk i hvordan kommunen kommer til å ta i bruk arealregnskap ved videre forvaltning og planlegging av fritidsboliger.

Delproblemstilling 2: «Hvordan kan arealregnskap påvirke bærekraftig kommunal planlegging og forvaltning av fritidsboliger?»

5.3.1 Arealregnskap og fritidsboliger i Bykle

Bykle kommune skal ta i bruk arealregnskap som et nytt verktøy i planleggingen. I planprogrammet til revidering av arealdelen kommer det frem at arealregnskapet, utarbeidet av Agder fylkeskommune, skal inngå som en del av kunnskapsgrunnlaget (Bykle kommune, 2024c). I intervju med Planlegger 1 forteller hen at arealregnskap er et relativt nytt verktøy for Bykle kommune og har hittil ikke vært en integrert del av planleggingsprosessen. I intervjuet sa også hen at arealregnskapet skulle presenteres ordentlig for politikerne for første gang på det politiske verkstedet, da det ikke var et stort tema i kommuneplanarbeidet for 2024. Kommunen hadde tidligere sett noe på arealregnskapet under revideringen av samfunnsdelen, der det hovedsakelig ble omtalt under situasjon og utviklingstrekk for Bykle.

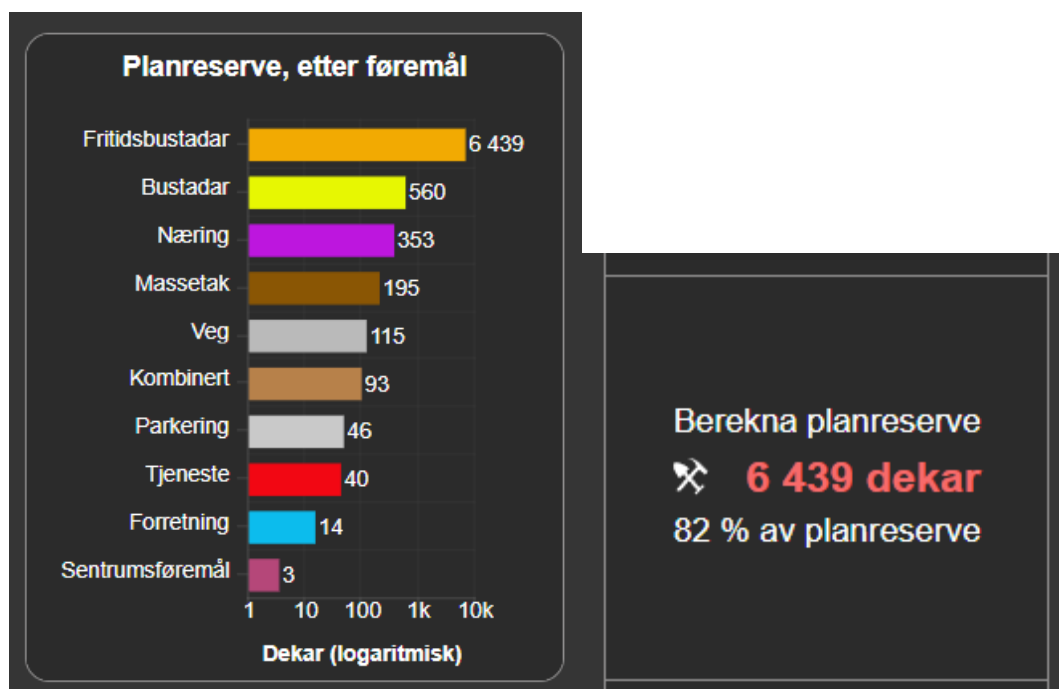
Planlegger 1 nevner at areal regnskapet tidligere har blitt introdusert til planleggerne i møte med fylkeskommunen, hvor de har fått anledning til å gi tilbakemeldinger på innholdet. Hen refererer til et problem som oppstod i starten, hvor den første versjonen av regnskapet ikke tok hensyn til verneområder og hensynssoner knyttet til villrein. Dette ga et feilaktig bilde av at det var mye ledig areal i kommunen. Etter at slike forhold ble inkludert, kom det tydelig frem at 94 % av kommunens arealer er vernet eller båndlagt. Planleggerne mener at

regnskapet kan være et nyttig verktøy for å illustrere de reelle mulighetene for arealbruk, særlig fordi mye av kommunen ikke er tilgjengelig med bil.

Arealregnskapet til Agder fylkeskommune er delt opp etter kommunene i fylket, og presenteres gjennom et digitalt dashbord som gir en god oversikt over kart og data.

Regnskapet viser blant annet hvilke arealer som er tatt i bruk, fordelingen av ulike naturtyper og planlagt arealbruk. Fylkeskommunen peker på at arealregnskapet kan brukes som kunnskapsgrunnlag ved revisjon av kommuneplanen og i arbeidet med planstrategier (Agder fylkeskommune, 2024a). Arealregnskapet kan vises kommunevis, slik at regnskapet for Bykle kommune kan bli vist separat fra andre kommuner i fylket.

Når det politiske verkstedet om arealdelen og kunnskapsgrunnlaget ble holdt, var arealregnskapet et sentralt fokus. Politikerne i kommunen hadde fått tilsendt link til et dashbord for arealregnskapet, som de kunne se og interagere med før verkstedet. Under verkstedet presenterte en representant fra fylkeskommunen arealregnskapet. De viste vil hvordan arealendringer er den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge (Miljødirektoratet, 2025b). Arealregnskapet ble presentert som et av mange verktøy som kan være med på å løse dagens naturkrise. Fylkeskommunen viste deretter til flere tall og data fra arealregnskapet som illustrerte plansituasjonen i kommunen.

Figur 14 Til venstre: Planreserver etter formål. Merk. Gjengitt fra Arealreikneskap for Bykle (Agder fylkeskommune, 2025).
Figur 15 Til høyre: Beregna planreserve i dekar. Merk. Gjengitt fra Arealreikneskap for Bykle (Agder fylkeskommune, 2025).

I dashbordet til arealregnskapet blir blant annet planreservene fordelt etter arealformål, som vist i Figur 14. I dag er om lag 2300 dekar utbygd til fritidsboliger i Bykle kommune (Statistisk sentralbyrå, u.å.-b). Arealregnskapet viser at det i gjeldende planer ligger en planreserve på 6439 dekar satt av til fritidsboliger, illustrert i Figur 14. Dersom hele reserven skulle bli bygd ut, kunne arealet for fritidsboliger nesten tredoblet seg. Ifølge arealregnskapet utgjør fritidsboliger hele 82 % av planreserven til Bykle, vist i Figur 15. Dette viser til at planreserven for fritidsboliger er den desidert største reserven i plandokumentene.

Ved å se nærmere på hvilke planer reservene er knyttet til, viser tallene fra regnskapet at 489 dekar er regulert i nyere planer, 1136 dekar i eldre planer (før 2008) og 4815 dekar ligger i kommuneplanens arealdel (Agder fylkeskommune, 2025). Disse tallene ble presentert både i selve regnskapet og av fylkeskommunen på det politiske verkstedet. I presentasjonen på verkstedet påpeker representanten fra fylkeskommunen at store deler av planreserven ligger innenfor villreinsområdet. Ifølge arealregnskapet utgjør denne delen 2154 dekar, hvorav 171 dekar er innenfor reguleringsplaner og 1983 dekar ligger i kommuneplanen (Agder fylkeskommune, 2025).

I intervjuene med planleggerne kommer det frem at de arealreservene som ligger i og nære villreinsområdene er ganske konfliktfylte. Begge planleggerne er enige i at arealregnskapet er et nyttig verktøy for å vurdere slike reserver, særlig knyttet til fritidsboliger. Et stort antall av reservene for fritidsboliger finnes særlig i midtregionen, hvor planleggerne mener at disse kan være relevant å revurdere nærmere i revisjonen av arealdelen.

5.3.2 Arealregnskap i fritidsboligplanleggingen

Arealregnskapet illustrerer de store reservene av arealer som er satt av til fritidsboliger. Samtidig understreker planlegger 2 i intervjuet at arealregnskapet i seg selv er et nøytralt verktøy. Det kan benyttes både for å argumentere for bevaring og for utbygging, avhengig av hvordan det tolkes og anvendes. Planlegger 2 peker på at det er politikerne som tar de endelige beslutningene, men at det viktigste med arealregnskapet er: «[...] å bruke det på en måte som gjør at politikerne gjør vedtak med åpne øynene, og skjønner konsekvensene». Hen refererer også til at verktøyet er enkelt å navigere og har en lav brukerterskel.

Arealregnskap som kunnskapsgrunnlag

I planprogrammet for revisjon av arealdelen legges det frem at arealregnskap skal være en del av kunnskapsgrunnlaget i planarbeidet knyttet til boliger, fritidsboliger og landbruk. Under temaet fritidsboliger presiseres det at arealregnskapet kan brukes i utgreiing og vurdering av fritidsboligutbygging, blant annet ved forslag til endringer i kommuneplanen, og for å vurdere hvordan kommunen kan legge til rette for en mer bærekraftig utvikling av hytteområdene (Bykle kommune, 2024c).

Dette ble også løftet frem under det politiske verkstedet, hvor arealregnskapet først ble presentert for politikerne. På verkstedet fikk politikerne arbeide i grupper og diskuterte både regnskapet og det øvrige kunnskapsgrunnlaget. Gruppene fikk i oppgave å lage lister over hva de var overrasket over, nysgjerrige på og hva de mente manglet i kunnskapsgrunnlaget for revisjonen av arealdelen. Flere grupper uttrykte både overraskelse og nysgjerrighet knyttet til tallene fra arealregnskapet.

Politikerne var blant annet overrasket over størrelsen på tomtereservene, hvor mye allerede lå inne i eksisterende planer uten å være bygd ut. De var også overasket over hvor mye av det som var lokalisert innenfor villreinens hensynssoner. De uttrykte også nysgjerrighet rundt handlingsrommet innenfor vedtatte planer, føringer knyttet til arealregnskap og arealnøytralitet, og muligheten for fortetting som alternativ til utbygging i mer perifere områder. Videre uttrykte de et ønske om mer kunnskap og detaljer rundt hvor de største tomtereservene ligger, hvor mye som er regulert, og hva som allerede er utbygd eller påbegynt. De etterspurte også bedre innsikt i naturverdier, som for eksempel hvilke myrområder som er særlig viktige.

Dette viser at politikerne både var nysgjerrige og ønsket økt forståelse for hva arealregnskapet faktisk fortalte, og at de etterlyste mer naturfaglig kunnskap for å få et bredere beslutningsgrunnlag. Til sammen peker dette på at verktøy som arealregnskap kan bidra til å skape diskusjon og refleksjon rundt kommunens arealbruk. Det åpner også opp for spørsmål knyttet til hvor reservene ligger og hvilke konsekvenser ulike valg kan få. Diskusjonene fra verkstedet viser at arealregnskapet kan bli et viktig verktøy i vurderingen av fremtidig arealbruk i kommunen, særlig med tanke på de store fritidsboligreservene.

Planreserver for fritidsboliger

Funnene fra intervjuene og verkstedet viser til at tematikken om planreserver er forventet å få stor betydning i arbeidet med revidering av kommuneplanens arealdel. Dette gjelder spesielt planreservene som er satt av til fritidsboliger, hvor det uttrykkes behov for å revurdere arealene i eksisterende planer. Hvis kommunen fremover vil arbeide mot mer bærekraftig arealbruk, slik det kom frem i dokumentanalysen av den nye samfunnsdelen, vil revurdering av de store fritidsboligreservene være relevant.

Planlegger 2 peker på at mange av reservene til fritidsboliger nå vurderes som urealistiske, blant annet fordi de forutsetter infrastruktur som ikke er planlagt eller gjennomførbar. Dette har ført til at kommunen nå vurderer planvask som en del av arbeidet med den nye arealdelen. Det innebærer å gå gjennom tidligere vedtatte planer og revurdere urealiserte arealer med tanke på om de fortsatt er aktuelle for utbygging. Politiker 3 sa at hen var overasket over reservene, men at de ikke var realistiske, siden det er mye mer enn de trenger fremover: «[...] vi var jo litt overraska over disse grafene som kom opp. At vi har utbygget så mye og kan bygge ut betydelig mer. Men det kommer ikke til å skje». På verkstedet uttrykte noen av politikerne at reservene trolig er mer enn tilstrekkelig for de neste 20–30 årene, og stilte spørsmål ved om det i det hele tatt er behov for å sette av nye områder. Dette førte til spørsmål rundt om det bør gjøres en grundigere gjennomgang i forbindelse med revideringen av arealdelen. Det ble spesielt trukket frem at reservene i midtregionen må vurderes nærmere, da deler av disse ligger innenfor hensynssonen for villrein.

Disse innspillene viser hvordan arealregnskapet kan brukes til å synliggjøre omfanget av planreservene ovenfor politikerne. Det understreker også hvordan regnskapet kan fungere som et sentralt kunnskapsgrunnlag for politikerne i deres videre arbeid med å skape en mer bærekraftig arealforvaltning. Diskusjonene som arealregnskapet førte til, særlig knyttet til de store arealreservene i midtregionen som ligger innenfor villreinens leveområder, er viktige i arbeidet med revisjon av arealdelen. Dette er spesielt relevant ettersom den gjeldende kommuneplanens arealdel peker ut Hovden og midtregionen som satsingsområder for videre hytteutbygging. I denne sammenhengen fremstår arealregnskapet som et nyttig verktøy som kan gi politikerne et bedre kunnskapsgrunnlag for de fremtidige beslutningene om arealbruken i Bykle kommune.

Fra arealregnskap til naturregnskap

Arealregnskapet kan betraktes som en enkel og oversiktlig måte å få overblikk over arealreserver. Regnskapet viser derimot ikke detaljert informasjon om naturverdier. Dette kom frem på verkstedet, hvor det vises til at det per i dag ikke finnes heldekkende data om økosystemers utbredelse eller arters leveområder. Etter at dette har blitt bedre kartlagt, kan naturregnskap bidra videre i arbeidet mot å illustrere naturressursene og -hensynene bedre. Da vil et arealregnskap være det første steget mot et naturregnskap. Dette kom frem i både fylkeskommunens presentasjon på verkstedet og fra deres uttalelser på fylkeskommunens nettside (Agder fylkeskommune, 2024a).

Et naturregnskap vil kunne gi dypere innsikt i naturverdier og endringer i biologisk mangfold, og dermed også i omfanget av naturtap (Miljødirektoratet, 2025a). Arealregnskapet legger grunnlaget for dette arbeidet, ettersom å få et overblikk over arealene og hvilke formål de er fordelt på, er grunnleggende. Fylkeskommunen refererte i presentasjonen deres til at et naturregnskap er noen år unna, men at det er et naturlig neste steg for dem i utviklingen av verktøyet.

Naturkunnskap og teknisk kunnskap i planleggingen

Overgangen fra arealregnskap til naturregnskap henger tett sammen med utviklingen av mer naturbasert og teknisk kunnskap i planleggingen. I nyere tid har det kommet frem mer fokus på at integrering av naturbasert kunnskap i planleggingen (Patano & Camarda, 2023).

Naturregnskap kan ses på som en del av denne utviklingen, der verdien av natur forsøkes å bli synliggjort mer i planleggingen.

Det er derfor behov for å innarbeide mer datagrunnlag om naturen i kommunen, slik at man kan utvikle et naturregnskap. Planlegger 2 peker på at kvaliteten på kart- og datagrunnlaget til kommunen varierer veldig. Det finnes områder som er godt kartlagt, siden det har blitt utført konsekvensanalyser i henhold til planleggingen, eller at områdene har vært NIN-kartlagt. Noe av naturdataene for områdene ligger derfor allerede inne i arealregnskapet. Den viser til at områder hvor det ikke er gjennomført slike detaljerte naturkartlegginger, er det knyttet noe usikkerhet til informasjonen i arealregnskapet. Regnskapet gir derfor en god pekepinn på hvilke områder det kan være behov for nærmere undersøkelser og vurderinger av naturen. Planlegger 2 understreker også at Bykle er en liten kommune, som er avhengig av

fylkeskommunen til å utvikle slike verktøy. Det er derfor viktig med et samarbeid, slik at kommunen kan være en del av utviklingen til areal- og naturregnskapet.

Forskning viser at kunnskap om natur ofte ikke inkluderer naturen og økosystemene i det store bildet, på tvers av kommunegrenser (Patano & Camarda, 2023). Arealregnskapet for Agder inkluderer hele fylket og videre utvikling til et naturregnskap av fylket kan dermed bidra til bedre oversikt over økosystemene i et regionalt perspektiv. Slik som villreinen har mye kartlegging på tvers av kommunegrenser, kan et regionalt naturregnskap bidra til at naturen bli sett i en større og mer sammensatt kontekst.

Dersom arealregnskapet videreutvikles til et naturregnskap, åpner dette for å inkludere mer teknisk kunnskap i planleggingen. Tidligere kom det frem at naturregnskap kan bidra til å styrke naturkunnskapen i planprosesser. Samtidig kan det bidra til å skape et mer teknisk og spesialisert verktøy for naturkunnskapen. Ifølge teorien gir teknisk kunnskap grunnlag for mer informerte beslutninger, som er forankret i et solid kunnskapsgrunnlag (Mazza, 2002).

Innenfor denne forståelsen av teknisk kunnskap, kan naturregnskap betraktes som et teknisk planverktøy. Planlegging bør forstås som en dynamisk prosess, hvor beslutningstaking skal skje i et samspill mellom tekniske vurderinger, politiske interesser og samfunnsmessige behov (Mazza, 2002). Å integrere mer teknisk kunnskap, som et naturregnskap, bidrar derfor til et sterkere grunnlag for beslutninger og legger til rette for en mer kunnskapsbasert planlegging.

Oppsummering og analyse av funnene

Arealregnskapet fremstår som et nøytralt og brukervennlig verktøy som gir oversikt over store arealreserver for fritidsboliger i Bykle kommune. Det brukes som kunnskapsgrunnlag i kommuneplanarbeidet, og har bidratt til økt politisk bevissthet og diskusjon rundt behovet for å revurdere planreserver, særlig i områder med sårbar natur, som villreinens leveområder. Politisk verksted og intervjuer viser at mange av dagens planreserver vurderes som urealistiske, hvor regnskapet synliggjør behovet om bedre teknisk og naturbasert kunnskap. På lengre sikt kan arealregnskapet utvikles videre til et naturregnskap, som vil gi et mer detaljert bilde av naturverdier og bidra til en mer kunnskapsbasert og bærekraftig arealforvaltning. Det kommer frem fra verkstedet at dette er en naturlig utvikling av arealregnskapet for fylkeskommunen.

Arealendringer er den største trusselen til naturmangfoldet (Miljødirektoratet, 2025b), og det er derfor viktig med verktøy som bidrar til å kartlegge arealbruken, samt naturen og

økosystemtjenestene. Arealregnskap og naturregnskap er slike verktøy, som kan bidra til en bedre og mer sammenhengende kartlegging. Forskning viser at hytteutbyggingen skaper «bit for bit» utbygging av naturen (Overvåg et al., 2024). For å unngå mer bit for bit utbygging, kan verktøy med bedre kartlegging av naturen i en større kontekst være nyttige.

Arealregnskap, som hovedsakelig viser arealer og reserver, blir et første steg i bedre naturbasert og teknisk kunnskap. Ved å bruke disse verktøyene som kunnskapsgrunnlag i planleggingen kan de bidra til å påvirke arealbruken i forvaltningen og planleggingen av fritidsboliger.

5.4 Makt og kunnskap i planleggingen

I dette delkapitlet besvares delproblemstilling 3, om hvordan planleggere påvirker beslutninger knyttet til fritidsboligplanlegging gjennom bruk av kunnskap og makt, med utgangspunkt i casekommunen Bykle. For å besvare dette analyseres funnene fra de tidligere delproblemstillingene i kombinasjon med intervjuer og observasjoner fra det politiske verkstedet. Disse kobles videre til relevant teori og litteratur som ble presentert i kapittel 3. Målet er å gi innsikt i hvordan maktstrukturene fungerer i kommunen, og hvordan planleggernes rolle påvirker beslutningsprosessene knyttet til hytteutbyggingen og naturvern.

Delproblemstilling 3: «Hvordan bruker planleggere kunnskap og makt til å påvirke beslutninger knyttet til fritidsboligplanleggingen?»

5.4.1 Kunnskap planleggere tar i bruk

Utarbeidelsen og presentasjonen av det faglige grunnlaget ligger hovedsakelig hos planleggerne og fagfolkene i administrasjonen. Dette innebærer at planleggerne får en indirekte, men betydelig, rolle i beslutningsprosessen, ettersom beslutningene i stor grad bygger på administrasjonens vurderinger og fremlegg. Mye av administrasjonens makt kommer derfor fra kunnskap. Det gir planleggere stor påvirkningskraft over hytteplanleggingen, spesielt gjennom hvilken kunnskap som blir brukt og lagt frem i planprosessen.

I kapittel 3.2 ble det presentert teori som viser hvordan kunnskap spiller en sentral rolle i planleggingen, ved at den legger grunnlaget for beslutninger. For at naturhensyn skal tas med i denne prosessen, har planleggere et ansvar for å inkludere kunnskap om natur, økosystemer og klima. Kunnskapen som legges frem i planprosessen er derfor ikke nøytral, da planleggere i stor grad velger hvilken kunnskap som presenteres og i hvilket omfang (Davoudi, 2015).

For å inkludere et bredere spekter av kunnskap i planleggingen er det behov for flere typer kunnskap. Planleggere kan ta i bruk ulike kunnskapsformer i planprosessen, som ekspertkunnskap, kontekstuell kunnskap, prosesskunnskap og praksisbasert kunnskap (Davoudi, 2015; Tennøy et al., 2016). Kunnskapen som planleggere bruker er heller ikke statisk, men er del av prosessen hvor det forhandles frem, tolkes og brukes i samspill med

andre aktører og institusjoner (Davoudi, 2015; Tennøy et al., 2016). Samarbeidet mellom planleggerne og politikerne i denne prosessen har derfor en stor betydning.

Dokumentanalysen viser at planleggere benytter flere former for kunnskap i planleggingen av fritidsboliger, ofte med en blanding av teori, politiske føringer, prosedyrer og praksis (Davoudi, 2015). Det varierer imidlertid hvorvidt kunnskapen blir aktivt brukt i praksis, eller bare presentert i overordnede planer. I den gjeldende samfunnsdelen og arealdelen kommer det frem at kunnskap om natur- og miljøhensyn er inkludert og fremmet, samtidig blir de sosiale og økonomiske hensynene vektlagt betydelig. Dette vises særlig i arealdelen, hvor det fremheves at fordelene ved videre hytteutbygging for å utvikle kommunen som en vinterdestinasjon vurderes å veie tyngre enn de negative konsekvensene. Funnene tyder derfor på at ekspertkunnskap er tatt i bruk, men at naturhensynene blir nedprioritert som følge av hvilken kunnskap som blir vektlagt. Prioriteringene vises i stor grad å bygge på praksisbasert kunnskap, der tidligere praksis med hytteutbygging til fordel for sosial og økonomisk gevinst har blitt videreført. Analysen viser også at planleggerne generelt bruker kontekstuell og prosesskunnskap i utformingen av planene, der lokale forhold, politikk, regelverk og prosedyrer blir tatt i bruk.

Dokumentanalysen viser at planene frem til 2019 i mindre grad bruker ekspertkunnskap om naturhensyn. Kommunedelplanen for Hovden Aust viser til en skiftende trend, hvor planen benytter et bredere kunnskapsgrunnlag enn tidligere planer. Det inkluderes ekspertkunnskap om natur, økonomi og sosiale forhold, hvor disse vektlegges mer likt i vurderingen av områder for hytteutbygging. Den nye samfunnsdelen, vedtatt i 2024, viser også økt bruk av naturbasert ekspertkunnskap, men planen konkretiserer ikke hvordan denne kunnskapen skal bli tatt i bruk i praksis. Det gjenstår derfor å se hvordan denne kunnskapen vil påvirke arealdelen, og hvorvidt det vil bidra til en mer bærekraftig hytteutbygging i kommunen.

Kunnskap kan også bli snudd til å passe en bestemt narrativ, og fremstå som utilgjengelig gjennom faglig og vanskelig terminologi (Forester, 1982). Det politiske verkstedet og intervjuene tyder imidlertid på at planleggerne forsøker å formidle kunnskapen på en forståelig måte, uten å skjule informasjon eller bruke et unødvendig komplisert språk. I planene brukes derimot kunnskapen ofte generelt.

Tidligere studier viser at kommuner bruker begrepet «miljømessig bærekraft» for å legitimere hytteutbygging, basert på perspektivet om at bærekraft har inngått som en del av vurderingene (Mapis & Xue, 2024). Funnene fra analysen av plandokumentene til Bykle viser at den

tidligere samfunnsdelen og den gjeldende arealdelen i liten grad har omtalt miljømessig bærekraft. Den nye samfunnsdelen bruker imidlertid begrepet aktivt. Likevel konkretiseres det ikke hvordan den pågående hytteutbyggingen kan gjøres mer bærekraftig. I analysens første del ble det vist at kommunen har hatt en jevnlig utbygging på gjennomsnittlig 49 hytter i året de siste ni årene, hvor trenden verken har økt eller avtatt. Det kan derfor argumenteres for at bruken av begrepet miljømessig bærekraft i hytteplanleggingen ikke har ført til bærekraftige arealstrategier som reduserer utbyggingen så langt.

5.4.2 Planleggeres rolleforståelse i maktspillet

Dagens beslutningsstruktur i kommunen er preget av en maktbalanse mellom folkevalgte politikere og kommuneadministrasjonen. Kommunestyret har den endelige beslutningsmyndigheten, men administrasjonen bidrar med faglige innspill og vurderinger, særlig i spørsmål knyttet til arealbruk og naturforvaltning. Både fra verkstedet og intervjuet med Politiker 1 kommer det frem at det eksisterer en tydelig, men dynamisk, rollefordeling:

«Politikerne blander seg ikke inn i den administrative fasen, og administrasjonen blander seg ikke inn i politikken. Så vi har en fin, avklart rollefordeling. I enkelte sammenhenger mener kanskje noen politikere at administrasjonen er for politisk. Men deres rolle er jo å iverksette de vedtakene som kommunestyret vedtar.» - Politiker 1

Selv om denne rollefordelingen fremstår som klar, er den noe mer nyansert. Administrasjonen påvirker i praksis politiske prosesser ved å komme med anbefalinger som ikke alltid er nøytrale, men som kan ha en politisk dimensjon til seg. Dette er særlig relevant i saker der naturhensyn står i konflikt med utbyggingsinteresser, som ved fritidsboligutbygging:

«Du kan på en måte ikke si at dette er fag, for vi beveger oss inn i politikken. Det må vi bare være klar over. Vi kommer med anbefalinger som også til en viss grad bygger opp under, eller jobber mot en eller annen politisk retning. Så tror jeg det er viktig å være transparent. At all kunnskap kommer på bordet. [...] så er det litt vår jobb, å gjøre en helhetlig vurdering.» - Planlegger 2

Planleggerne opplever at deres kunnskap er viktig, men at det er politikerne som avgjør hvordan denne brukes. Dette er tydelig i saker om hytteutbygging, hvor faglige vurderinger knyttet til naturvern ofte møter politiske interesser om videre vekst og utvikling. For eksempel blir spørsmålet om planreserver for fritidsboliger vurdert som et politisk spørsmål:

«Og hvor stor reserve kan man ha? [...] Det er jo litt politikk, da. Så på et vis så må vi jo prøve å synliggjøre alle scenarioene og legge konsekvenser av å gå alle veier, og så prøve å legge det fram på en så god måte at politikerne kan gjøre veloverveide valg.» - Planlegger 2

Planleggerne har også mulighet til å utøve både agenda-settende makt og strukturell makt, gjennom valg av hvilke temaer og kunnskapsformer som løftes frem (Flyvbjerg, 2003). Likevel brukes denne makten lite av planleggerne i kommunen. De legger frem faglige vurderinger og mulige konsekvenser, som for eksempel økologiske effekter av hytteutbygging, men de holder en viss avstand til det politiske aspektet.

Et eksempel på denne dynamikken, som kom frem i flere av intervjuene, er den politiske behandlingen av reguleringsplanen for hyttefeltet Lundane på Hovden. Selv om administrasjonen anbefalte å vedta planen om utbygging, som var i tråd med kommuneplanens arealdel fra 2019, ble forslaget nedstemt av kommunestyret i andregangsbehandlingen. Dette illustrerer tydelig at den endelige beslutningsmakten ligger hos politikerne, selv om administrasjonen ofte legger premissene. Intervjuene viser at kommunestyret som oftest følger administrasjonens anbefalinger, på grunn av tilliten til planleggerens kompetanse. Samtidig viser eksempelet at dette ikke alltid er tilfellet, hvor det finnes unntak der politiske prioriteringer overstyrer de faglige rådene. I dette tilfellet anbefalte planleggerne å godkjenne utbyggingen, siden det ville fulgt og fremmet bedre forutsigbarhet av den gjeldende arealdelen.

De fem tilnærmingene til planlegging, som ble presentert i teorien, viser også til hvordan planleggere kan ha forskjellige tilnærminger overfor kontroll og håndtering av kunnskap i samspillet mellom planleggingen og politikken: teknikeren, pragmatikeren, den liberale talsmannen, strukturalisten og den progressive (Forester, 1982). I spørsmålet om naturhensyn i casekommunen påtar planleggerne seg ofte tilnærmingen som teknikeren. De presenterer naturkunnskap og konsekvensutredninger, men blander seg i liten grad inn i politiske vurderinger.

Tekniker-rollen bidrar til at informasjon om natur og bærekraft blir gjort tilgjengelig for politikerne, men planleggerne unngår å argumentere for sterkt i en bestemt retning. Dette er i tråd med deres forståelse av egen rolle, men kan føre til at de store utfordringene knyttet til naturtap og klimaendringer ikke løftes tydelig nok inn i den politiske diskusjonen.

Det kommer frem i analysen at planleggerne har bidratt til forbedringer i naturkunnskapen i de nyere planene, blant annet gjennom sterkere fokus på natur og bærekraft i den reviderte samfunnsdelen fra 2024 og kommunedelplanen for Hovden Aust fra 2021. Likevel er det en fare for at målene om bærekraftig arealbruk ikke oppnås dersom planleggerne holder seg for langt unna den politiske diskusjonen.

5.4.3 Kunnskap i møte med politisk makt

Kunnskap kan være en kilde til makt, og planleggere kan utøve makt ved å fremme eller holde tilbake kunnskap (Tennøy et al., 2016). Det er derfor en viktig del av planleggenes rolle å formidle relevant kunnskap i møte med den politiske makten.

Analysen i oppgaven viser at arealregnskap kan være et nyttig verktøy for å styrke kunnskapsgrunnlaget om arealbruken i kommunen. Et slikt regnskap kan bidra til en økt bevissthet hos politikerne, ettersom det på en oversiktlig og interaktiv måte kan synliggjøre store arealreserver. I tråd med nasjonale forventninger om å revurdere arealer som allerede ligger inne i planer, kan arealregnskapet fungere som et viktig kunnskapsgrunnlag for politiske vurderinger. Dette kan bidra til bedre vern av natur, gjennom tiltak som planvask, fortetting og å unngå at nye arealer tas inn i planreserven. Dermed kan denne kunnskapen spille en sentral rolle i politiske beslutninger, hvis den blir tatt i bruk. Dette er avhengig av makt og vektleggingene av kunnskapen, hvor den politiske makten spiller en viktig rolle.

Dette trekker frem argumentet om at mer kunnskap ikke nødvendigvis fører til mer fornuftige beslutninger, siden det er avhengig av kunnskapens bruk og vektlegging basert på makt (Davoudi, 2015). Analysen viser at Bykle kommune ønsker å revurdere noen av fritidsboligreservene, hvor politikerne har blitt mer bevisst på tomtereserver via arealregnskapet. Mengden kunnskap som politikerne har fått om arealene i kommunen er derfor viktig, men betyr ikke automatisk at det vil lede til mindre utbygging. Politikerne får muligens et klarere og bredere bilde over arealene satt av til fritidsboliger, men det er fortsatt usikkerhet rundt hvordan det vil bli fremover. Hvordan politikerne bruker og vektlegger kunnskapen de får, og om de tar den i bruk eller ikke, kommer an på politisk makt.

Kunnskap er ikke objektiv eller nøytral, og planleggeres formidling spiller en sentral rolle, ettersom definisjonen av relevant kunnskap formes av de underliggende maktstrukturene. (Davoudi, 2015; Tennøy et al., 2016). Planleggere kan derfor bruke denne makten til å fremme naturkunnskapen som relevant og viktig. Selv om den endelige beslutningen ligger

hos politikerne, har planleggerne mulighet til å bruke sin makt til å tydeliggjøre og fremme kunnskap om natur og klima. Planleggere kan fremme naturkunnskap gjennom flere formidlingsmåter. Det kom frem under verkstedet at planleggerne i kommunen har tatt i bruk mer aktive metoder for å fremme naturkunnskap, blant annet gjennom å arrangere en temadag om myr, hvor de formidlet hvorfor denne naturtypen er viktig å bevare. Det politiske verkstedet er et annet eksempel på en interaktiv og inkluderende prosess, som involverer politikerne mer i å forstå og bruke kunnskapen som planleggerne og andre aktører legger frem. Dette er noen av eksemplene på hvordan planleggerne aktivt har fremmet formidlingen av kunnskap i arbeidet opp mot den politiske beslutningsprosessen.

6. Diskusjon

For å svare på hovedproblemstillingen vil jeg bruke funnene fra analysen av de tre delproblemstillingene. Dette vil bidra til å gi innsikt i hvordan kunnskap om natur og arealbruk blir tatt inn i planlegging og forvaltning av fritidsboliger.

Hovedproblemstilling: «Hvordan blir kunnskap om natur og arealbruk tatt inn i planlegging og forvaltning av fritidsboliger?»

Funnene fra analysen viser at det blir inkludert mer naturkunnskap i planer, men det varierer i hvilken grad denne kunnskapen faktisk blir tatt i bruk i praksis. Det eksisterer et tydelig gap mellom det som løftes frem i planer og det som faktisk implementeres, altså er det et gap mellom narrativ og handling. Begrepet miljømessig bærekraft har fått mer fremtredende plass i planer de siste årene, men dette fremmes på et overordnet og generelt nivå (Mapis & Xue, 2024). Når naturhensyn nevnes i fritidsboligplanleggingen, handler det ofte om å beskytte visse naturtyper, som villreinområder og myr (Overvåg et al., 2024). Dette er naturtyper som er godt forankret i nasjonale føringer og retningslinjer for kommunal planlegging og hytteplanlegging (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2022, 2023). Funnene fra oppgaven viser til at vern av andre naturtyper, som ikke har tilsvarende forankring i regional og nasjonal planlegging, i mindre grad kommer frem i den kommunale planleggingen. Det er viktig at hensynet til villrein og myr ivaretas i hytteplanleggingen, særlig fordi mye av planlagt utbygging er i eller nære disse naturområdene (Overvåg et al., 2024). Samtidig får disse naturtypene en slags symbolsk status, hvor andre naturtyper i mindre grad inkluderes i den lokale planleggingen. Naturen er kompleks og inngår i økologiske systemer som krever et helhetlig perspektiv for å sikre et effektivt vern (Patano & Camarda, 2023). Når fokuset snevres inn til noen få naturtyper, og det større bilde av naturen overses, svekkes vernet av naturen som helhet. Analysen peker derfor på et behov for mer kunnskap og økt oppmerksomhet rundt vern av et bredere spekter av naturtyper. I denne sammenhengen kan verktøy som naturregnskap, som legger til rette for bedre kartlegging av naturen, bidra til et mer sammenhengende og oppdatert bilde av økosystemtjenestene.

Funnene fra analysen viste at den overordnede naturkunnskapen brukes relativt generelt, med få konkrete tiltak som kan bli inkludert i praksis. Dette bidrar til å skape et gap mellom

plannivået og praksisen. Arealplanleggingen i hyttekommuner kan ofte være preget av svak offentlig styring, hvor en økende grad av ansvaret for den fysiske planleggingen har blitt flyttet til private utviklere (Tjørve et al., 2022). Kommuner kan ofte mangle proaktive arealstrategier, slik at den økonomiske veksten får prioritering over den langsiktige naturforvaltningen (Overvåg et al., 2024; Tjørve et al., 2022). Det er derfor viktig at kunnskapen blir brukt til å fremme konkrete arealstrategier som kan sikre naturvernet på langsiktig basis.

For å styrke kunnskapsgrunnlaget og fremme en helhetlig arealbruk, kan verktøy som arealregnskap være nyttige. De gir bedre oversikt over arealbruken på kommunalt nivå, og representerer et nytt kunnskapsgrunnlag som kan bli verdifullt i fremtidig planlegging av fritidsboliger. Norge har store arealreserver for fritidsboliger, hvor mange av disse ligger i eldre planer (Blumentrath et al., 2022). Arealregnskap kan derfor gi bedre innsikt i slike reserver, og danne grunnlag for en revurdering av arealbruk gjennom planvask, fortetting og muligens redusere implementeringen av nye reserver. Dersom videre kartlegging av naturen kombineres med arealregnskap, kan dette på sikt danne grunnlag for kommunale eller regionale naturregnskap. Dette vil kunne styrke kunnskapsgrunnlaget i planleggingen, slik at kunnskap om natur- og økosystemtjenester får en tydeligere og mer solid forankring.

Planleggere jobber i økende grad for å integrere naturhensyn i arealplanleggingen, som en del av forventningene fra både regionalt og nasjonalt nivå. For å nå bærekraftsmålene Norge har forpliktet seg til innen 2030, tyder det på at dagens praksis og forvaltning av natur ikke er tilstrekkelig og må forbedres (De forente nasjoner, 2024). Arealendringer utgjør den største trusselen mot naturmangfoldet (Miljødirektoratet, 2025b), og det er derfor avgjørende at arealbruk styres i en mer bærekraftig retning. Et viktig virkemiddel i dette arbeidet kan være at planleggere tar en mer aktiv rolle i å fremme naturhensyn, og i større grad formidler fagkunnskapen sin på en aktiv og mindre nøytral måte.

Planleggere er viktige aktører i lokal forvaltning, noe som gir dem et særskilt ansvar for å synliggjøre naturhensyn. De har også med makt gjennom hvordan de formidler kunnskap som kan påvirke beslutningsprosesser. Mer kunnskap fører imidlertid ikke automatisk til bedre beslutninger, ettersom hvordan kunnskapen brukes og fremmes er nært knyttet til maktforhold (Davoudi, 2015). Dette kom frem i analysen, hvor ulike former for kunnskap ble tatt med,

men få konkrete arealstrategier ble presentert. Det kan være behov for at planleggere i større grad benytter sin faglige autoritet til å delta i politiske diskusjoner og synliggjøre hvordan kunnskap kan anvendes i arbeidet med bærekraftige løsninger. Dette krever at planleggere beveger seg bort fra den rent tekniske tilnærmingen til makt, og heller tar i bruk en mer progressiv tilnærming (Forester, 1982), med mer involvering i det politiske og en sterkere rolle i formidling av kunnskap.

Denne oppgaven bidrar til forskningen på feltet ved å fremme maktperspektivet i studiet av bærekraftig hytteutbygging. Makt er et sentralt element i forholdet mellom politikk og fag, der kunnskap fungerer som en viktig kilde til makt. Planleggere har et ansvar for å synliggjøre og fremme kunnskap beslutningstakere, særlig når det gjelder konsekvensene for naturen ved videre hytteutbygging.

De nasjonale føringene viser til at det trengs et bedre kunnskapsgrunnlag for å fatte gode beslutninger. Likevel tar ikke disse føringene opp at mer kunnskap i seg selv ikke nødvendigvis fører til bedre beslutninger. Det er også nødvendig med en dypere forståelse av maktforhold og strukturer i planleggingsprosessene. Det mangler nasjonale føringar for hvordan kunnskap faktisk skal anvendes i praksis. Derfor handler det ikke bare om å produsere mer kunnskap, men om å sikre at eksisterende kunnskap blir brukt på en måte som styrker naturvernet i konkrete beslutninger.

7. Konklusjon

Oppgaven har undersøkt hvordan kunnskap om natur og arealbruk tas inn i planlegging og forvaltning av fritidsboliger. Analysen viser at selv om naturkunnskap i økende grad inkluderes i planprosessen og planer, eksisterer det et gap mellom intensjoner og praksis. Naturkunnskapen som kommer frem i plandokumentene er ofte generell, og mangler konkrete arealstrategier for bærekraftig hytteutbygging. Fokuset rettes mot noen utvalgte naturtyper, mens andre naturhensyn ikke får like stort fokus.

Det er ikke nødvendigvis mengden kunnskap som er avgjørende, men heller hvilken kunnskap som blir brukt og hvordan den brukes og vektlegges i beslutningsprosesser. Dette viser til betydningen av makt og faglig autoritet i planleggingen. Planleggere spiller en viktig rolle som kunnskapsformidlere, og har en viktig rolle i å inkludere naturhensynene i planprosesser. Det er derfor et spørsmål om planleggere i større grad burde tre inn i en mer aktiv rolle, der de både tilgjengeliggjør og argumenterer for fagkunnskapen i møte med politiske prosesser. For å realisere dette potensialet må også planleggeres tilnærming til makt utvikles fra en teknisk formidler av kunnskap til en mer aktiv deltaker i den politiske diskusjonen rundt arealbruken. På denne måten kan kunnskap om natur, økosystemer og klima få større gjennomslag og bidra til bedre forvaltning av dagens og framtidens fritidsboliger.

Verktøy som arealregnskap kan bidra til et mer konkret og helhetlig kunnskapsgrunnlag, og dermed styrke arbeidet for en mer bærekraftig arealforvaltning. Det er derfor viktig at planleggere både tar i bruk og fremmer slike verktøy overfor beslutningstakere. Videre kartlegging av naturen kan også legge grunnlaget for naturregnskap, som vil kunne gi bedre innsikt i økosystemtjenester og styrke beslutningsgrunnlaget i planprosesser.

Oppgaven bidrar til forskningen på bærekraftig arealplanlegging ved å tydeliggjøre samspillet mellom kunnskap og makt i hytteplanleggingen, og ved å løfte frem behovet for at planleggere styrker sin rolle i møte med politisk makt. Selv om det fra nasjonalt nivå legges frem behov om bedre naturkunnskap, mangler det konkrete føringer for hvordan denne kunnskapen skal brukes i praksis. Det kan derfor være behov for nasjonale retningslinjer som viser hvordan kunnskap faktisk kan brukes aktivt og konkret i planlegging og beslutningstaking.

Tabell- og figurliste

Tabell 1 Intervjuobjekter etter arbeidstittel og kommune. Merk egen tabell.

Tabell 2 Plan etter plantype og vedtatt år. Merk. Egen tabell

Tabell 3 Antall hytter bygget årlig i Bykle mellom 2015 og 2024. Merk. Egen tabell med data fra (Brastad et al., 2024).

Tabell 4 Hovedfunnene fra analysen i 5.2, basert på de tre delkapitlene og fem plandokumentene. Merk. Egen tabell.

Figur 1 Utvikling av antallet fritidsboliger etter år, fra 1998 til 2025. Merk. Data hentet fra Statistisk sentralbyrå (2025).

Figur 2 Forskningsdesign. Merk. Egen illustrasjon.

Figur 3 De tre dimensjonene for bærekraft, som overlapper hverandre og går ut på miljø og klima, sosiale forhold og økonomi. Merk. Gjengitt fra Bærekraftig utvikling (De forente nasjoner, 2025).

Figur 4 Enkel fremstilling som viser plassering av Bykle kommune i Agder fylke, og Agder fylke i Norge. Merk. Egen illustrasjon basert på kartdata fra Norkart (2019) og (Wikimedia Commons, u.å.)

Figur 5 Kart over Bykle Kommune, med navn på hovedområdene som er utbygd i kommunen. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnsakart fra Norkart (2019).

Figur 6 Dam Sarvsfossen i Bykle kommune, februar 2025. Merk. Eget fotografi.

Figur 7 Kart som viser dagens arealbruk på Hovden. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnsakart fra Norkart (2019).

Figur 8 Kart som viser dagens arealbruk i Midtregionen. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnsakart fra Norkart (2019).

Figur 9 Kart som viser dagens arealbruk i Bykle Kyrkjebygd. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnsakart fra Norkart (2019).

Figur 10 Tegnforklaring for figur 7, 8 og 9. Merk. Gjengitt fra Norkart (2019).

Figur 11 Kartet viser Heiplanens plankart for Bykle, med plassering av områdene Hovden, midtregionen og Bykle Kyrkjebygd. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnsakart fra Aust-Agder fylkeskommune et al. (2013).

Figur 12 Kart over områdene BFR 26 og BFR27. Merk. Egen illustrasjon med bakgrunnsakart fra Norkart (2019).

Figur 13 Tegnforklaring for figur 12. Merk. Gjengitt fra Norkart (2019).

Figur 14 Til venstre: Planreserver etter formål. Merk. Gjengitt fra Arealreikneskap for Bykle (Agder fylkeskommune, 2025).

Figur 15 Til høyre: Beregna planreserve i dekar. Merk. Gjengitt fra Arealreikneskap for Bykle (Agder fylkeskommune, 2025).

Kildeliste

- Agder fylkeskommune. (2024a, 4. november). *Presenterer et helhetlig arealregnskap for Agder*. <https://agderfk.no/aktuelt/presenterer-et-helhetlig-arealregnskap-for-agder.52395.aspx>
- Agder fylkeskommune. (2024b). *Regionplan Agder 2030 med regional planstrategi 2024–2027*. <https://agderfk.no/vare-tjenester/regionplan-agder-2030/hva-er-regionplan-agder-2030/>
- Agder fylkeskommune. (2025, 10. februar). *Arealreikneskap for Bykle [Interaktivt dashbord]*. <https://agderfk.maps.arcgis.com/apps/dashboards/8ac343d7808f4ddd84cdd32a3d205e43>
- Aust-Agder fylkeskommune, Vest-Agder fylkeskommune, Telemark fylkeskommune, Hordaland fylkeskommune & Rogaland fylkeskommune. (2013). *Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen)*. <https://www.arealplaner.no/4036/arealplaner/190>
- Blumentrath, S., Simensen, T. & Nowell, M. (2022). *Kartlegging av tomtereserver for fritidsbolig i Norge* (NINA Rapport 2171). <https://hdl.handle.net/11250/3027391>
- Brastad, B., Khovrak, I., Akerholt, U. O. & Kjell Overvåg. (2024). *Ringvirkningsanalyse av hyttebygging i Bykle*. Oxford Research AS. <https://oxfordresearch.no/publications/ringvirkningsanalyse-av-hyttebygging-i-bykle/>
- Bykle kommune. (2017). *Kommuneplan for Bykle 2016 - 2026 Samfunnsdelen*.
- Bykle kommune. (2019). *Kommuneplanen sin arealdel for perioden 2018-2030 Planskildring* <https://www.arealplaner.no/bykle4222/arealplaner/223?term=kommune>
- Bykle kommune. (2021). *Kommunedelplan for Hovden Aust Planomtale med konsekvensutgreiing*. <https://www.arealplaner.no/bykle4222/arealplaner/241?term=kommunedel>
- Bykle kommune. (2024a, 18. november). *Kommunefakta*. <https://bykle.kommune.no/om-kommunen/>
- Bykle kommune. (2024b). *Kommuneplan samfunnsdel*. <https://bykle.kommune.no/aktuelt/endeleg-vedteken-samfunnsdel-av-kommuneplanen-i-bykle.6960.aspx>
- Bykle kommune. (2024c). *Planprogram for revisjon av arealdelen til kommuneplanen, Bykle kommune 2025-2035*. <https://bykle.kommune.no/aktuelt/arealdel-i-kommuneplan-bykle-2025-2035-ut-pa-hoyring.6844.aspx>

- Bykle kommune. (2025, 17. februar). *Kunnskapsgrunnlag og utviklingstrekk Kommuneplan 2025-2035 Arealdelen*. Tilsendt ved personlig kommunikasjon, 19.02.2025
- Dabinett, G. & Richardson, T. (1999). The European Spatial Approach: The Role of Power and Knowledge in Strategic Planning and Policy Evaluation. *Evaluation*, 5(2), 220-236. <https://doi.org/10.1177/13563899922208931>
- Davoudi, S. (2015). Planning as practice of knowing. *Planning Theory*, 14(3), 316-331. <https://doi.org/10.1177/1473095215575919>
- De forente nasjoner. (2024, 01. februar). *FNs bærekraftsmål*. <https://fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- De forente nasjoner. (2025, 17. mars). *Bærekraftig utvikling*. <https://fn.no/tema/baerekraftig-utvikling-fattigdom-og-befolkning/baerekraftig-utvikling>
- Ericsson, B., Hogne, Ø., Kjendlie, S. S., Merethe, L. & and Breiby, M. A. (2022). Planning of second-home tourism and sustainability in various locations: Same but different? *Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography*, 76(4), 209-227. <https://doi.org/10.1080/00291951.2022.2092904>
- Flyvbjerg, B. (2003). Rationality and Power. I S. Campbell & S. S. Fainstein (Red.), *Readings in Planning Theory* (3. utg., s. 318-329). Blackwell.
- Forester, J. (1982). Planning in the Face of Power. *Journal of the American Planning Association*, 48(1), 67-80. <https://doi.org/10.1080/01944368208976167>
- Gregersen, R. (2025, 29. april). Planlagt hyttebygging truer naturskogen. *NRK*. <https://www.nrk.no/innlandet/planlagt-hyttebygging-truer-naturskogen-1.17393553>
- Hanssen, G. S., Plathe, E. & Berby, H. (2024). Politiske verksted som modell for bedre samspill mellom fag og politikk i strategisk planlegging. *Plan*, 56(2), 24-29. <https://doi.org/10.18261/plan.56.2.5>
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utg.). Abstrakt forlag.
- Kommunal- og distriktsdepartementet. (2014, 06. januar). *Lokaldemokratiet i kommuner og fylkeskommuner*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/valg-og-demokrati/lokaldemokrati/mer-om-lokaldemokrati/id550479/>
- Kommunal- og distriktsdepartementet. (2022). *Rettleiar om planlegging av fritidsbustader* (H-2528 N). Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/retteiar-om-planlegging-av-fritidsbustader/id2929289/>
- Kommunal- og distriktsdepartementet. (2023). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027*. Regjeringen.

- <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonale-forventninger-til-regional-og-kommunal-planlegging-20232027/id2985764/>
- Kommunal- og distriktsdepartementet. (2024, 18. november). *En kort oversikt over planlegging etter plan- og bygningsloven*. https://www.regjeringen.no/no/tema/plan-bygg-og-eiendom/plan_bygningsloven/planlegging/nyiplan/oversikt_planlegging_plan_bygningsloven/id2868449/
- Kommunesektorens Organisasjon. (2024, 10. juni). *Arealregnskap på plass i Agder*. <https://www.ks.no/fagomrader/samfunnsutvikling/miljo/sirkular-okonomi/veileder-for-sirkular-okonomi/eksempelbanken/arealregnskap-pa-plass-i-agder/>
- Lukes, S. (2005). *Power: A Radical View* (2. utg., Bd. 9). Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.2307/2065624>
- Lyngstad, A., Simensen, T. & Kyrkjeeide, M. O. (2023). *Naturekneskap for ei hyttegrenn. Otrosåsen på Hovden i Bykle kommune* (NINA Rapport 2354). Norsk institutt for naturforskning. <https://hdl.handle.net/11250/3103075>
- Mapis, C. & Xue, J. (2024). Mountains of meaning: the empty signification of environmental sustainability in Norwegian second-home planning. *Journal of Environmental Planning and Management*, 1-23. <https://doi.org/10.1080/09640568.2024.2418346>
- Mazza, L. (2002). Technical Knowledge and Planning Actions. *Planning Theory*, 1(1), 11-26. <https://doi.org/10.1177/147309520200100102>
- Meld. St. 35 (2023–2024). *Bærekraftig bruk og bevaring av natur. Norsk handlingsplan for naturmangfold*. Klima- og miljødepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-35-20232024/id3054780/>
- Miljødirektoratet. (2025a, 09. januar). *Naturegnskap*. <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/naturegnskap/>
- Miljødirektoratet. (2025b, 10. januar). *Norges verneområder*. <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/norges-verneomrader/>
- Norkart. (2019). *Kommuneplanens arealdel [Kart]*. Hentet 09. mai fra <https://kommunekart.com/klient/setesdal/bykle>
- Overvåg, K., Jin, X., Nedergård, S. R. & Singsaas, M. (2024). Land use planning as an instrument for more environmentally sustainable second-home developments: Hindrances and potentials. *Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography*, 78(4), 210-221. <https://doi.org/10.1080/00291951.2024.2423645>

- Patano, M. & Camarda, D. (2023). Managing Complex Knowledge in Sustainable Planning: A Semantic-Based Model for Multiagent Water-Related Concepts. *Sustainability*, 15(15), 11774. <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/15/11774>
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling* (LOV-2008-06-27-71). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71>
- Statistisk sentralbyrå. (2025, 04. februar). *Statistikk om Bygningsmassen* <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/bygg-og-anlegg/statistikk/bygningsmassen>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-a). 06265: *Boliger, etter bygningstype (K) 2006 - 2025*. Hentet 05. mai 2025 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06265/>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-b). *Bykle (Agder)*. Hentet 25. mars 2025 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/bykle>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-c). *Fakta om hytter og fritidsboliger*. Hentet 18. april 2025 fra <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/faktaside/hytter-og-ferieboliger>
- Tennøy, A., Hansson, L., Lissandrello, E. & Næss, P. (2016). How planners' use and non-use of expert knowledge affect the goal achievement potential of plans: Experiences from strategic land-use and transport planning processes in three Scandinavian cities. *Progress in Planning*, 109, 1-32. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.progress.2015.05.002>
- Thorsnæs, G. (2024, 7. juni). *Agder*. SNL. <https://snl.no/Agder>
- Tjørve, E., Tjørve, K. & Owusu, K. (2022). Barriers and challenges to sustainable physical planning for mountain destinations and second-home developments in the mountain region of south-eastern Norway: the reign of governments or developers? *European Spatial Research and Policy*, 29, 115-129. <https://doi.org/10.18778/1231-1952.29.2.07>
- Tønnesen, A., Guillen-Royo, M. & Cottis Hoff, S. (2023). The integration of nature conservation in land-use management practices in rural municipalities: A case study of four rural municipalities in Norway. *Journal of Rural Studies*, 101, 103066. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2023.103066>
- Universitetet i Oslo. (u.å.). *Autotekst*. Hentet 11. mai 2025 fra <https://www.uio.no/tjenester/it/lyd-video/autotekst/>
- Wikimedia Commons. (u.å.). *Kommuneinndelingen i Agder [Kart]*. Wikimedia Commons. <https://norge.sandalsand.net/reisemal/agder/>
- Xue, J., Petter, N., Harpa, S., Rasmus, S. & and Richardson, T. (2020). The hidden side of Norwegian cabin fairytale: climate implications of multi-dwelling lifestyle.

Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 20(5), 459-484.

<https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1787862>

Yin, R. K. (2009). *Case study research - design and methods* (4. utg.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Østlandsforskning. (2021, 01. juni). *Når bruker vi hytta?*

<https://www.ostforsk.no/forskningsomrader/regional-utvikling-fjellomrader/kunnskapsstatus-fritidsboliger-i-innlandet-2021/fritidsboliger-og-deres-beboere/nar-bruker-vi-hytta/>

Intervjuguide

Spørsmål til kommuneadministrasjonen:

Planleggenes rolle i kommunen:

1. Kan du fortelle kort om hva din rolle er innen kommunens planlegging og forvaltning?

Fritidsboliger og planer:

2. Hva skal være kommunens fokus i den nye arealdelen for fritidsboligutbyggingen fremover?
3. Hvordan jobber kommunen med bærekraft i planleggingen av fritidsboliger i dag?
4. Har kommunen spesifikke strategier eller mål for å minimere arealinngrep og ivareta naturverdier?
5. Hvilke utfordringer opplever dere med dagens praksis for planlegging og forvaltning av hytteområder?

Areal- og naturregnskap:

6. Blir areal- og naturregnskap brukt i planleggingsprosessen i dag?
7. Hvorfor bruker eller bruker ikke dere areal- og naturregnskap, og hva føler dere at det kan bidra med i planleggingsprosessen?
8. Er det krav for dere å ha med et arealregnskap i kommuneplanen?
9. Hvordan opplever dere arealregnskap er som et kunnskapsgrunnlag?
10. Føler dere at det er noen barrierer for å ta i bruk areal- og naturregnskap i praksis?
11. Har kommunen tidligere brukt noen form for kartlegging eller regnskapsmetoder for å måle arealinngrep, planreserver eller naturverdier?
12. Hvilke nivåer av planleggingen bruker dere/planlegger dere å bruke areal- og naturregnskap på?

Samarbeid mellom kommunestyret og administrasjonen:

13. På hvilken måte blir areal- og naturregnskap presentert for politikerne? Er informasjonen lett tilgjengelig og forståelig?
14. Vil dette kunnskapsgrunnlaget bli brukt i arealbeslutninger knyttet til fritidsboliger?
15. Kan dette brukes som kunnskapsgrunnlag til å vurdere nye områder til utbygging, fortetting eller til mulig planvask av tomtereserver?

16. Tror dere verkstedet kommer til å være nyttig for å formidle om arealregnskap og andre kunnskapsgrunnlag til politikerne?
17. Legger arealregnskap mer legitimitet til planer og beslutninger for å bevare natur?
18. Opplever du at planleggenes faglige vurderinger blir tilstrekkelig vektlagt i politiske beslutninger? Hvorfor eller hvorfor ikke?
19. Finnes det eksempler på saker der politiske prioriteringer har gått på tvers av det kunnskapsgrunnlaget som er lagt frem?

Takk:

- Tusen takk for at du deltok! Dine svar er veldig verdifulle for oppgaven min.

Spørsmål til politikere i kommunen:

Politikeres rolle i kommunen:

1. Kan du fortelle kort om hva din rolle/jobb er i kommunen?

Fritidsboliger og politikk:

2. Hvordan er deres politikk om fritidsboliger?
3. Står dere ovenfor noen utfordringer med fritidsboligplanleggingen i kommunen?
4. Hvordan vil dere gjøre hytteutbyggingen i kommunen mer bærekraftig? For eksempel verktøy eller andre føringer?
5. Er det forskjellige meninger om fritidsboligpolitikken blant partiene i kommunen?

Areal- og naturregnskap:

6. Har dere vært innom areal- eller naturregnskap tidligere? Har du/dere godt kjennskap til det?
7. Hvordan blir areal- og naturregnskap presentert til dere politikerne som et kunnskapsgrunnlag? Er informasjonen lett tilgjengelig og forståelig?
8. Hvor mye vekt legger dere på kunnskapsgrunnlag, som arealregnskap, i beslutningene deres om fritidsboliger?
9. Hvordan vurderer du nytten av slike regnskap i beslutningsprosessene med tanke på fritidsboliger?

10. Føler dere at arealregnskap kommer til å være noe dere aktivt vil ta i bruk fremover med tanke på å vurdere arealer til fritidsboligutbygging?
11. Har dere/vil dere ta i bruk arealregnskap som grunnlag til å vurdere ny utbygging, fortetting eller planvask?
12. Ser du/dere noen utfordringer/barrierer ved bruk av areal- og naturregnskap for å vurdere utbygging, planvask eller fortetting?
13. Er det noe krav fra overordnede myndigheter til å inkludere arealregnskap, for eksempel statsforvalter?

Samarbeid mellom kommunestyret og administrasjonen:

14. Hvordan samhandler politikere og planleggere i kommunen når det gjelder bruk av kunnskapsgrunnlag, som areal- og naturregnskap?
15. Hvordan bruker dere kunnskapsgrunnlag gitt av planleggere eller fagfolk i beslutningene deres om fritidsboliger?
16. Hvordan sikrer dere at politiske beslutninger er basert på oppdatert og relevant kunnskap om natur og arealbruk?
17. Har dere tidligere brukt kartlegging eller regnskapsmetoder om arealinngrep, planreserver eller naturverdier som kunnskapsgrunnlag i beslutninger knyttet til hytter?

Takk:

- Tusen takk for at du deltok! Dine svar er veldig verdifulle for oppgaven min.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelege universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway

Årsrapport Lyntogforum Vestlandsbanen over Haukeli for 2024

1. Om lyntogforumet

Lyntogforum Vestlandsbanen over Haukeli er etablert i samarbeid mellom næringsliv, fylkeskommunene og kommunene langs traséen for å arbeide for Vestlandsbanen over Haukeli, en høyhastighetsbane i flerbrukskonsept for langdistanse-, regional- og godstrafikk, som del av et moderne, nasjonalt banenett. Fra Norsk Banes utredning med Deutsche Bahn International har vi detaljerte traséforslag og drifts- og samfunnsøkonomiske analyser med svært positive resultat. Etter støtte fra Telemark fylkeskommune, videreførte Norsk Bane i 2014 utredningen av Vestlandsbanen med ei grein mellom Bø/Notodden og Grenland, Vestfoldbanen og ny Sørlandsbane langs kysten.

I 2023 engasjerte Norsk Bane det spanske konsultentselskapet Sener til en ny og oppdatert utredning om Vestlandsbanen over Haukeli, inkludert tilknytningen til Grenlands/Vestfoldbanen. Svenske Kreera bistår Sener i forhold til bl.a. norske og nordiske kostnadstall. Utredningen er finansiert gjennom støtte fra kommuner, fylkeskommuner og bedrifter/organisasjoner langs banen.

Det er lyntogforum i fem fylker: Lyntogforum Vestlandsbanen over Haukeli, med fylkesavdelinger i Rogaland, Vestland og Vestfold og Telemark, Lyntogforum Møre og Romsdal og Lyntogforum Gudbrandsdalen/Mjøsa. Det er med på å styrke bredden og tyngden i arbeidet inn mot nasjonale prosesser. Her bygges også opp en viktig kompetanse for saken, mellom mange sentrale deltakere. Norsk Bane er sekretariat og fagressurs for alle lyntogfora. I det følgende gir vi et kort sammendrag om arbeidet i 2024.

2. Ny og oppdatert utredning om Vestlandsbanen over Haukeli. Et viktig pilotprosjekt for hele Norge.

Som kjent engasjerte Norsk Bane i 2008 Deutsche Bahn International (DBI) til en utredning om mulige høyhastighetsbaner i Norge. DBI anbefalte høyhastighetsbaner i et flerbrukskonsept for langdistanse, regional-/InterCity- og godstrafikk, med mange stasjoner. De kom til svært positive resultater, blant annet reisetider på om lag 2 ½ time mellom endepunktene, grunnlag for mange avganger og stasjoner, store klimagevinster og at frakt- og billettinntekter som ville dekke både drift og vedlikehold av tog og baner og nedbetaling av investeringene i løpet av 30 år.

Jernbaneverket valgte i sin oppfølgende utredning bl.a. å utelate godstrafikken, mesteparten av regionaltrafikken og regnet med at under 45 % av flypassasjerene ville velge lyntog. Det påvirket selvsagt både klimaeffekter og lønnsomhet i deres utredning, og et negativt inntrykk fra denne fikk dessverre satt seg hos mange. Uansett er begge utredningene er nå over 10 år gamle, og lyntogfora ønsket en ny og oppdatert utredning fra et nytt og høyt kompetent internasjonalt selskap.

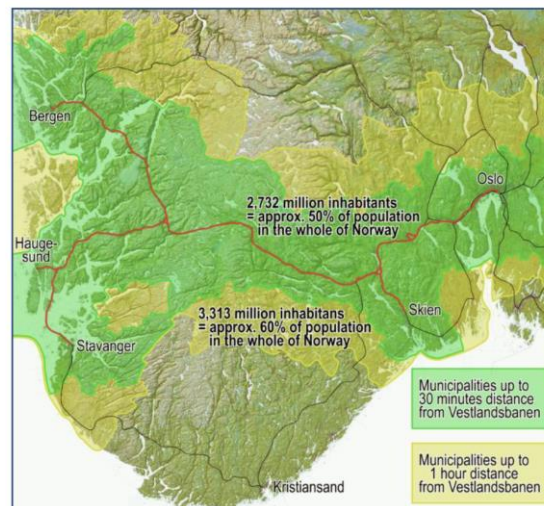
Norsk Bane engasjerte høsten 2023 det spanske konsultentselskapet Sener¹ for en ny og oppdatert utredning av i første omgang Vestlandsbanen over Haukeli, hvor det alt på forhånd var flere som hadde signalisert interesse for å være med i finansieringen av en slik utredning. Om resultatene fra denne utredningen blir positive, vil det danne et godt grunnlag for oppfølgende utredninger, også for andre strekninger. Det er ønske om etter hvert å kunne utvikle et nasjonalt nett av høyhastighetsbaner, knyttet til Norden og Europa, slik det skjedde i Spania etter åpningen av den første strekningen Madrid – Sevilla i 1992. Vestlandsbanen via Haukeli vil kunne bli en norsk pilotstrekning i denne utviklingen.

Utredningen til Sener har blitt utsatt pga. omfattende arbeid med transportmodeller, kvalitetssikringer m.m., som har krevd en del ekstra tid. Den ventes nå like etter sommeren 2025. Selv om vi svært gjerne skulle hatt utredningen tidligere, er det trolig likevel viktigst med tid til en så god og grundig utredning som mulig på dette stadiet.

¹ Målt etter global omsetting, var Sener i 2021 blant de 20 største europeiske selskapene innen ingeniørfaglige konsulenttenester. Selskapet arbeider også med miljøteknologi, romfart og forsvar i tillegg til infrastruktur og drift for fly, biler, skip og tog. Spania har i løpet av vel 30 år bygd nesten 400 mil med høyfartsbaner, det nest største nettet av høyfartsbaner i verden (etter Kina). Sener har medvirket i nesten alle prosjektene, i tillegg til prosjekt i flere andre land. Se evt. mer om dette i årsmeldingen for 2023.

Fire innledende delrapporter ble for øvrig publisert i november 2024 som hovedoppslag på www.norskbane.no. I særlig de to om "Overordnede mål" og "Kartlegging og beskrivelse av området for studien" finner man allerede veldig mye interessant og lett tilgjengelig stoff, som at:

- Flystrekningene Oslo – Trondheim, Oslo – Bergen og Oslo – Stavanger var de hhv. 3., 4. og 9. mest trafikkerte i Europa i 2022. Og hvis man ser bort fra de flystrekningene som gikk over hav (til Mallorca, Catania, Tenerife og Gran Canaria, hvor jernbane ikke er mulig), og ser bare på flyruter over land, er disse norske flyrutene hhv. på 1., 2. og 5. plass over listen over de meste trafikkerte flyrutene i 2022.
- Halvparten av Norges befolkning bor mindre enn omtrent 30 minutt fra en av de 31 planlagte stasjonene i banenettverket Vestlandsbanen.
- Ny jernbanetunnel og dobbeltsporet bane Oslo–Drammen, av stor betydning for togtrafikken på Østlandet, er også inkludert i planene for Vestlandsbanen.

Figur 3: Antall innbyggere i influensområdet til Vestlandsbanen

Vi er glade for at Sener også har understreket de positive distriktspolitiske virkningene banene vil ha, bl.a. slik i rapporten «Overordnede mål»: «Det er et viktig mål å bidra til rask og effektiv transport mellom ulike deler av landet og større byer, men også til og fra andre områder langs banen. Dette vil stimulere bosetting og næringsutvikling langs hele linjen, avlaste presset på de store byene og bidra til en balansert utvikling av landet.»

Presentasjonen av hele utredningen vil bli en fin anledning til å konsolidere arbeidet i Lyntogforum og rekruttere nye deltakere. Vi legger derfor opp til presentasjoner for kommuner, fylkeskommune, bedrifter/organisasjoner og åpne møter når den tid kommer. Positive resultat fra Sener-utgreiinga vil trolig være ekstra interessant også sett i lys av alle problemene med jernbanen i Norge i dag.

Vi minner her om at DBI beregnet at Vestlandsbanen ville få en persontrafikk på 5,14 mrd. pkm, og 4,87 mrd. pkm for Oslo–Trondheim/Ålesund. Det er for hver av disse banene mer persontrafikk enn i hele det nåværende norske jernbanenettet, som hadde et transportarbeid på 3,7 mrd. pkm i 2019 (før covid) og 3,5 mrd. pkm i 2023. Trafikktall på rundt 5 mrd. pkm for norske høyfartsbaner viser dessuten et stort potensial også i internasjonal sammenligning. Det vil også kunne gi svært høye årlige driftsinntekter².

Det er ellers ønske om etter hvert å kunne utvikle et nasjonalt nett av høyhastighetsbaner, knyttet til Norden og Europa, slik det skjedde i Spania etter åpningen av den første strekningen Madrid–Sevilla i 1992. Et slikt nasjonalt perspektiv vil også kunne bidra til styrke det nasjonale, politiske grunnlaget og arbeidet for saken.

3. Høringsuttalelsen til rapporten fra Klimautvalget 20250

[Klimautvalget 2050](#) sin rapport hadde høringsfrist 28.02.2024. Lyntogfora leverte en grundig høringsuttalelse, som vi tror er interessant lesning for alle miljø- og jernbaneinteresserte. Den kan lastes ned fra [facebooksidene til Lyntogets Venner](#) eller ved å gå til «Lyntogforum» på [regjeringens samleside for alle høringsuttalelsene](#). Høringsuttalelsen fra Besteforeldrenes klimaaksjon (BKA) omhandler også høyhastighetsbaner.

² En gjennomsnittlig billettinntekt på f.eks. 2 kr per pkm, vil med 5 mrd. pkm da gi en årsinntekt fra persontransporten på 10 mrd. kroner, med gjennomsnittlig billettpris Oslo–Bergen (ca. 410 km) og Oslo – Stavanger (ca. 430 km) på ca. 820 kr – 860 kr per tur, med lavpris noe billigere og normalpris noe dyrere. I tillegg kommer inntekter fra godstrafikken.

I en ellers god og viktig klimarapport, er det synd å se hvordan jernbane er i blindsonen i norsk klimadebatt, mens den er i sentrum hos bl.a. EU og IEA. Det er i Norge, inkl. store deler av miljøbevegelsen, også en helt urealistisk forestilling om hva som er mulig å få til av overført trafikk på dagens bane. Dagens bane har verken den kapasitet og attraktivitet som er nødvendig. Det er heller ikke mulig å få til gjenbruk av dagens bane ved «oppgradering» av den til dobbeltspor, da det i realiteten alltid er nybygging. Uttalelsen til både Lyntogforum og BKA tar opp dette.

4. Nasjonal transportplan 2025 – 2036

Lyntogfora leverte 03.07.2023 en omfattende felles høringsuttalelse, «[En ny samferdselspolitikk for en ny tid. Få fart på Norge og det grønne skiftet med høyfartsbaner](#)», til etatenes forslag til ny NTP. Til Stortingets høring våren 2024 var sekretær forhindret fra å delta pga. sykdom og ingen av lederne kunne heller delta. Vi støttet derfor i stedet Norsk Banes uttalelse om [Et effektivt, miljøvennlig og trygt transportsystem i hele landet i 2050 med moderne jernbane](#). BKA og For Jernbane sine høringsuttalelser tar også opp høyhastighetsbaner.

Det ble ikke noe flertallsvedtak om høyhastighetsbaner i ny NTP, men V, SV, MDG og Rødt har med høyhastighetsbaner i sine alternative forslag. V og SV gikk også sammen om en mindretallsmerknad der de ber regjeringen komme med en ny høyhastighetsutredning i løpet av første seksårsperiode. Slik behandlingen av NTP 2025 – 2036 utviklet seg, med et flertall på tvers av regjeringspartiene, vil mange mene at det ga en litt svekket NTP. Når utredningen til Sener kommer, vil den også gi ny kunnskap i forhold til det Stortinget hadde når de fattet sine vedtak om NTP.

5. Høringsinnspill til statsbudsjettet for 2025

Lyntogforum fikk plass i Transport- og kommunikasjonskomiteens [muntlige høring](#) om Statsbudsjettet for 2025. Vårt skriftlig høringsinnspill kan lastes ned her: [Klima- og transportpolitikken trenger konkurransedyktige jernbaner](#)

6. Tiltaksplan for villreinen på Dovrefjell. Traseplanen for høyhastighetsbanen går i tunnel under reintrekk.

Statsforvalterne i Trøndelag og Innlandet har i tiltaksplan for villreinen på Dovrefjell foreslått at vei og jernbane legges i tunnel for slik å kunne «gjenopprette trekk mellom Knutshø og Snøhetta villreinområder. Tilsvarende vil tunnel ved Fokstua åpne trekk mellom Snøhetta og Rondane villreinområder». I epost til statsforvalterne er de gjort oppmerksom på at det gjennom planlagt trasé for høyhastighetsbanen Oslo–Trondheim/Ålesund, allerede foreligger et detaljert traséforslag for jernbane i tunnel nettopp i de områdene på Dovrefjell som de her peker på. Illustrasjoner på dette ble vedlagt. Dette er for øvrig også et godt eksempel på at ny trase ofte kan bety vesentlig bedre miljømessige løsninger enn å flikke på gamle traseer, selv om mange ofte tror det motsatte.

Traséen for Vestlansbanen har heller ingen konflikt med reintrekk. Traséen er planlagt med en knapt 30 km lang tunnel under høyfjellet vest for Haukeligrend.

7. Notat som viser at bredde for dobbeltsporet jernbane i praksis er lik for 200 – 300 km/t, og andre notat.

På oppdrag fra Lyntogforum har sekretariatet utarbeidet et notat om bredde for dobbeltspor dimensjonert for ulike fartsnivået. Notatet viser at bredden er praktisk talt den samme, selv om vi ofte møter forestillinger om det motsatte. Av en samlet bredde på 13 – 15 meter for et dobbeltspor, er det snakk om 10 cm forskjell i bredde mellom sporene på høyhastighetsbanene for inntil 300 km/t vi arbeider for i Norge, sammenlignet med Bane NORs planer for Arna Stanghelle, dimensjonert for 200 km/t. Notatet [kan lastes ned her](#), sammen med også et om kapasitet på dobbeltsporet jernbane i forhold til vei og et om jernbanens energieffektivitet.

8. Valget i 2025

Sekretariatet og representanter for de politiske partiene som er med i lyntogfora har i 2024 og starten av 2025 søkt å følge opp med informasjon inn mot en del av prosessene når det gjelder valgprogrammet til ulike politiske partier. Det ville her selvsagt vært en fordel om Sener-utredningen var ferdig i god tid før landsmøtesesongen.

Men partiene må likevel kunne forhold seg til ny informasjon som også kommer i etterkant av landsmøtene, både inn mot valget i 2025 og i kommende stortingsperiode.

9. Nord-Norgebanen som del av et nasjonalt høyhastighetsnett i flerbrukskonsept

Lyntogforum mener at en framtidig Nord-Norgebane bør planlegges som en del av et nasjonalt høyhastighetsnett i flerbrukskonsept for langdistanse-, regional- og godstrafikk. Det vil da være mulig å komme ned i vel 6 ½ times reisetid Oslo–Tromsø. Vi har derfor støttet en slik måte å tenke utvikling av en Nord-Norgebane på. Det er bl.a. 4,7 millioner innenriks flyreisende til/fra/i Nord-Norge. En oppfølgende utredning av Nord-Norgebanen må ta med slike perspektiver i vurderingene, noe dessverre Jernbanedirektoratets KVVU ikke gjorde.

I dette perspektivet er det også interessant å sammenligne med Spania. De åpnet sin første høyhastighetsbane, Madrid – Sevilla, i 1992. Vel 30 år etter har de bygd et nasjonalt nett med nesten 400 mil høyhastighetsbaner, og utvider stadig. Et nasjonalt nett i Norge, inkludert helt til Tromsø og til grensen mot Sverige i retning Stockholm og Göteborg, vil til sammenligning bli på ca. 320 mil.

10. Muligheter for parsellvis utbygging av høyhastighetsbanene

Lyntogforum har også tatt opp mulighetene for parsellvis utbygging av høyhastighetsbanene, om det ikke er tilgjengelige midler til å bygge ut alt på en gang. Det vil være mer rasjonelt å bygge slike dobbeltsporparseller enn å bare flikke på dagens baner med ekstra krysningsspor. Ellers kan man risikere å bruke milliardbeløp på en bane som likevel ikke blir konkurransedyktig. Vi ser flere slike muligheter for en parsellvis utbygging av Vestlandsbanen, men da innenfor en gjennomtenkt, helhetlig plan for en framtidig konkurransekraftig bane.

11. Media og nyhetsoppslag

Det er stor aktivitet på www.facebook.com/lyntogetsvenner/, med mange innlegg, spørsmål, svar og kommentarer. Her kan man plukke opp mange gode fakta, og vi anbefaler alle facebook-brukere som er for lyntog å følge med på disse sidene. Lyntogfora bidrar også jevnlig med informasjon og notat via aktuelle kontakter.

I 2024 har det vært mange aktuelle innlegg, artikler og kronikker i media. Som vedlegg følger er et interessant utvalg, med utdrag av noen av poengene og kommentarer til noen av oppslagene. Vi tar med oppslag også knyttet til andre strekninger, da disse også har betydning for den breie forståelsen av saken. Mange oppslag er dessverre knyttet til kriser og sprengt kapasitet på jernbanen. Dette understreker etter vår mening viktigheten av å snarest mulig å komme i gang med videre bygging av moderne dobbeltspor.

Av egne innlegg fra lyntogfora, vil vi peke på (mer utdrag fra disse i vedlegget):

11.09.2024 Gudbrandsdalen/Dagningen (og i HA), [Framtidsrettet satsning på Dovrebanen nå](#), v/ Thomas Hisdal Eriksen og Harald Aulie, leder og nestleder Lyntogforum Gudbrandsdalen/Mjøsa.

28.09.2024, Sunnmørsposten [Gir ikke opp kampen om raske tog](#) «Ja til bærekraftig transport til fylket. Ja til større del av transportmidlene», sier Lyntogforum Møre og Romsdal i kronikken.

08.11.2024, Sunnmørsposten. [Ikke marked for lyntog i Norge?](#) Å avvise at det finnes grunnlag for lyntog i Norge er ganske fjernt fra virkeligheten, skriver Anders Lindbeck og Thor W. Bjørlo.

26.11.2024 i Stavanger Aftenblad om [Blir du med og tenker litt større om lyntog, Støre?](#), kronikk ved ledere og sekretær i Lyntogforum Vestlandsbanen

Det er også mye annet interessant i mediaoversikten, som f.eks. oppslaget 06.06.2024 med samferdselsministerens svar på Erling Wiborgs spørsmål om fylkesvis fordeling av samferdselsutbygginger de siste 15 år (79 % av nye jernbanekilometer til Østlandet) og 02.08.2024 i Railjournal.com om at spanske høyhastighetstog nå har en

markedsandel på over 85 % av markedet for tog og fly på nesten alle korridorer. Se mer om disse, og andre oppslag i vedlegget.

12. Møter

I møteoversikten nedenfor har vi tatt med møter knyttet til også andre strekninger, da de også medvirker til ei brei oppslutning om saken.

04.01. Tore Dyrendal (MDG), leder av samferdsels- og byutviklingskomiteen i Trondheim, Teams.

15.01. Deltakelse med innlegg og diskusjoner med flere organisasjoner på MDGs seminar om NTP, Stortinget

19.01. Gjermund Evanger, rådgiver i Troms fk, oppdatering etter høring KVV NN-banen, digitalt.

22.01. Anne Marie Sveipe, ny ordfører i Øyer, digitalt.

25.01. Orienteringsmøte for nyvalgt representant og vara for M&R fk i Lyntogforum M&R, Anders Lindbeck (SV) og Jonas Maas Nilsen (MDG), Ålesund.

31.01. Erling Moe (V), varaordfører i Trondheim, Teams.

09.02. Fylkesordfører i Innlandet Thomas Breen (Ap) og leder av samferdselsutvalget Iselin Vistekleiven (Ap), Teams

09.02. Ordfører i Oppdal, Elisabeth Hals (V), Teams

27.02. Statssekretær Cecilie Knibe Krogdahl (Ap) og fagdirektør i Baneseksjonen Sara Brøngel Grimstad, Oslo, Samferdselsdepartementet

29.02. Varaordfører i Trondheim, Erling Moe (V), Teams-

12.03. Deltakelse på Jernbanekonferansen 2024.

19.03. Seniorgruppa i Ålesund Høyre

27.05. – 29.05. Arbeidsmøter i kombinasjon med rundreise sammen med Seners prosjektleder Salvador Sanchis Lopez langs store deler av traseen for Vestlandsbanen.,

15.06. Miljøpolitisk utvalg i SV. Vi og Naturvernforbundet var invitert til presentasjoner og drøftinger om videre utvikling av jernbanen i Norge.

27.08. Linda Parr, leder i BKA

11.09. Fungerende leder i Høyres bystyregruppe, Hilde Karlsen, sammen med fungerende ordfører i Stavanger kommune og leder i Lyntogforum Rogaland, Henrik Halleland.

11.09. Foredrag for Stavanger og Hafrsfjord Rotary, Stavanger.

01.10. Foredrag for Foreningen Norden i Alta

5. – 6.10. Innlegg på Samferdselskonferansen til SU i Rogaland og Vestland samt deltakelse i paneldebatt sammen med andre innledere, Midtøya ved Hundsvåg i Stavanger kommune.

09.10. Jarle Gunnes og Marianne Langedal, rådgivere ved byrådsavdelingen for miljø, næring og samferdsel, Trondheim rådhus.

23.10. Innlegg på Transport- og kommunikasjonskomiteens høring om statsbudsjettet for 2025.

28.10. – 30.10. Norsk Bane har arbeidsmøter med prosjektleder Salvador Sanchis i Sener, i Oslo.

31.10. Deltakelse på Teamsmøte i regi av Troms fylkeskommune, der Marstrand gjennomgikk sin KS1 av KVV-ene om Nord-Norgebanen og Transportløsninger i Nord-Norge og svarte på spørsmål.

04.11. Innlegg og deltakelse i debatt på åpent folkemøte på utestedet Storgata Camping i Tromsø, arrangert av Tromsøregionens interkommunale politiske råd og Troms fylkeskommune

I tillegg kommer til sammen 21 Teamsmøter i de fem lyntogfora, møter som også inkluderer mange prosesser for lokal, regional og nasjonal oppfølging. 10 av disse er møtene var i Lyntogforum Vestland. Sekretær deltok også i flere møter i samferdselsgruppa til Besteforeldrenes klimaaksjon.

13. Organisasjon

Finansiering av arbeidet og informasjonstiltak er lagt opp som et bredt spleiselag mellom kommuner, fylkeskommunene og bedrifter/organisasjoner. Det er fylkesvise avdelinger i Telemark, Vestland og Rogaland, med Norsk Bane som faglig sekretariat. Kontingenten for kommuner og fylkeskommuner og avtalt godtgjørelse til sekretariatet reguleres årlig i hht. kommunal deflator.

Møtene har vært gjennomført som videomøter, for alle deltakerne fra kommuner og fylkeskommuner i forumet. Slik er det mulig for alle å kunne følge saken gjennom ei kontinuerlig oppdatering via jevnlig møter, saksdokument og eposter med aktuelle informasjon. Som ledere av de tre fylkeslagene er valgt: *Telemark*: Siri Blichfeldt Dyrland, ordfører i Midt-Telemark. *Rogaland*: Henrik Halleland, varaordfører i Stavanger. *Vestland*: Torgeir Næss, Ordfører i Kvam.

14. Økonomi

Lyntogforum Vestlandsbanen over Haukeli hadde i 2024 inntekter gjennom kontingenter på 1 236 890 kr, inklusive 62 840 kr overført fra 2023. Et svekket inntektsgrunnlag etter at Bergen kommune og Rogaland fylkeskommune gikk ut av lyntogforumet i 2024 gjør at inntektene for året ikke er nok til å dekke hele avtalt honorar til Norsk Bane for sekretariatstjenestene og for reiseutgiftene. Norsk Bane har i år tilbudt seg å dekke som egeninnsats det manglende beløp 319 240 kr, om det ikke lar seg dekke inn gjennom økte inntekter i seinere år.

Deltakende parter vil vurdere driftsgrunnlaget for 2026 og fremover i løpet av høsten 2025, med bakgrunn i bl.a. resultatene fra den nye utredningen fra Sener, hvilke muligheter den vil bidra til og andre aktuelle utviklingstrekk. Om resultatene fra utredningen til Sener blir positive, vil lyntogforum mobilisere for ny rekruttering til arbeidet vårt blant både tidligere og helt nye medlemmer. Det vil kunne gi en styrket økonomi, med handlingsrom til ytterligere aktiviteter.

Lyntogforum Vestlandsbanen over Haukeli, 19.05.2025

Siri Blichfeldt Dyrland
Leder i Lyntogforum Telemark

Henrik Halleland
Leder i Lyntogforum Rogaland

Torgeir Næss
Leder i Lyntogforum Vestland

Thor W. Bjørlo
Sekretær Lyntogforum Vestlandsbanen over Haukeli

Media. Vedlegg med hele mediaoversikten, inkludert utdrag og noen kommentarer, jf. sak 11:

02.01.2024, Bane NOR, [Så lyset i tunnelen – det gir stor miljøgevinst](#). En ny måte å bruke forinjeksjon på, for tetting ved bygging av tunnel, sparer betong, kutter CO2-utslippene med 80 prosent og halverer kostnadene viser erfaring fra fellesprosjekt mellom Bane NOR, Veidekke, SINTEF og NGI på den nye Hestnestunnelen ved Stange på Dovrebanen

Januar 2024, NRK, Dokumentarserie om store inngrep i norsk natur, gjennom bl.a. serien «Ombudsmannen» med Bård Tufte Johansen på NRK 1, Dagsrevyinnslag og flere oppslag, bl.a. <https://www.nrk.no/dokumentar/mener-regjeringen-kunne-reddet-naturen-over-natta-1.16706236> 08.01.2024.

18.01.2024, Bane NOR (og Aftenposten) [Det er lys i enden av togtunnelen](#), v/konsernsjef Thor Gjermund Eriksen i Bane NOR. Men her skriver han to ting som kan vise hvordan norsk tog-politikk fremstår som innebygd motsetningsfylt og lite realistisk. I starten og midten av kronikken skriver han: «Norsk jernbane har kun seks prosent nye dobbeltspor – 94 prosent er eldre infrastruktur med kun ett spor. Til sammenligning kan vi nevne at Sveits har 60 prosent dobbeltspor. Det betyr at langt flere tog kan gå i trafikk, og det gir høyere punktlighet og driftssikkerhet. Hvis et spor må stenges på grunn av en feil, kan trafikken ledes forbi i det andre sporet.» (...) «Med eldre og stort sett enkeltsporede anlegg må vi balansere ønsket om mange avganger mot målet om høy punktlighet. For mange tog, vil gjøre det umulig å nå punktlighetsmålet.»

Dette er helt rett, men følges dessverre ikke opp i avslutningen: «Derfor ønsker vi å bruke mer penger til vedlikehold og fornyelse av dagens jernbane. Det vil styrke punktligheten og gjøre oss bedre rustet mot klimaskapte endringer. Dette er vårt innspill til politikerne som skal behandle og vedta neste Nasjonale transportplan (NTP).»

24.01.2024, Dagsavisen: [Nesten ett av tre tog var ikke i rute i fjor – verste på ti år](#), 32,7 prosent av passasjertogene var forsinket eller innstilt i 2023, viser [en gjennomgang VG har gjort](#).

24.01.2024, TU, [Follobanen: Bane Nor stenger deler av Blixntunnelen fra april til oktober](#). Årsaken er at strømledningene i tunnelen skal skiftes ut pga. lekkasjer. Planen er å starte med å skifte ut strømledningen i nordgående løp. Når det er gjort, vil sørgående løp stenges for å få gjennomført den samme utskiftningen

30.01.2024, NRK, [Her er Norges største naturinngrep](#), Oppfølging av NRKs serie om arealinngrep/arealbruk. "Og av alle de 44.000 inngrepene er det ett som skiller seg ut, som soleklart størst i hele landet i perioden: motorveien E39 mellom Kristiansand og Mandal. Og selv om veien allerede er klart størst, er den langt ifra ferdig.»

01.02.2024, NRK Østfold, [Stanser jernbaneutbygging i Moss: – Det er alvorlig](#),

01.02.2024, Nettavisen, [Kundene raser mot Go-Ahead, men Bane Nor har skylden](#).

09.02.2024, Stavanger Aftenblad, [Hvem skal elske toget?](#), Kommentator Leif Tore Lindø: «Haha. Seriøst? Du skal ta toget fra Stavanger til Oslo? Men hvorfor?» «Vi kan fly til Oslo på 50 minutter, og snart kjøre til Kristiansand på under to timer. Hva i alle dager skal vi da med en snegle på skinner?» Kommentaren beskriver krasst og godt at skal toget bli brukt (og få miljø- og samfunnsmessig effekt), må det gjøres konkurransedyktig.

24.02.2024, NRK.no: [«Australiske «Twiggy» vil ha straumen vår](#)». Om planene for ammoniakkfabrikk i Svelgen i Bremanger og Hemnes i Nordland. «Dei vil lage ammoniakk som drivstoff til skip». «Dei lovar minst 35 jobbar. Kanskje det doble.» «Store mengder energi går tapt undervegs frå eit kraftverk til propellen på eit stort skip. Nesten 75 prosent av energien.» «Sintef Ocean seier fabrikkane i Bremanger og Hemnes kan ha bruk for til saman 4,6 TWh med straum årleg. Noreg produserer omlag 150 TWh i året.» «Smelteverket Elkem Bremanger har 228 tilsette, og brukar ein tredjedel så mykje straum som det Fortescue planlegg å bruke.» (Vår tilleggskommentar: Med hydrogen blir ca. 2/3 av energien «borte» på veien.)

07.03.2024, Aftenposten, [«Regjeringen skal få togene i rute. Det betyr at andre prosjekter blir satt på vent.»](#)

«Ifølge samferdselsminister Jon-Ivar Nygård (Ap) vil den nye NTP inneholde en historisk satsing på drift, vedlikehold og fornyelse av eksisterende jernbane..» (...) De vil samtidig bruke mindre til nye ytbyggingsprosjekt.

11.03.2024, FriFagbevelgsen.no, [Frp tar opp forslag om et Nye Baner i det dok 8-forslag i Stortinget](#).

30.05.2024, Nettavisen, [Flengende kritikk av norsk jernbane fra Riksrevisjonen](#). Hele 1 av 4 persontog forsinket eller innstilt – og det har blitt stadig verre de siste årene. For godstog er situasjonen enda verre. Forsinkelsene skyldes en lang rekke faktorer, men det er infrastrukturen som er hovedproblemet.

20.06.2024, Dagens Perspektiv, [Jernbanen – trollet med 11 hoder](#) Magne Lerø. Modellen med 11 instanser som skal samarbeide og holde hverandre ansvarlig inviterer til uklarhet og ansvarsfraskrivelse

06.06.2024, Stortinget, [Samferdselsministerens svar på Erling Wiborgs spørsmål om fylkesvis fordeling av samferdselsmidlene de siste 15 år](#). Ut ifra de tallene i tabellen i statsråd Nygårds svar har 79 % av nye jernbanekilometer de siste 15 år, blitt bygd på Østlandet. Av de resterende 20 % av jernbane-utbyggingene har 19 % skjedd rundt Stavanger og Bergen og 1 % ved Værnes. Resten av Norge står ikke igjen med noe, bortsett fra evt. noen kryssningsspor. (Vår tilleggskommentar: Når det gjelder investeringene i kroner, gikk nesten 90 % i de to foregående NTP-ene til Østlandet.)

19.06.2024, TU, [www.tu.no/artikler/entreprenoren-klar-ikke-a-tette-den-nye-mossetunnelen/548079](#)

24.06.2024, NRK, [Ny studie: Klimautslipp fra fly er mye høyere enn rapportert](#). «Vi har funnet ut at de reelle CO2-utslippene fra verdens luftfart er omtrent 50 prosent høyere enn det som er rapportert inn til FN, sier klimaforsker Helene Muri.» «Norge hadde et totalt CO2-utslipp fra luftfarten på omtrent 4,5 millioner tonn i 2019. Det setter oss på 34. plass av alle landene i studien.» (Det er nesten fire ganger mer enn de 1,2 millioner tonn CO2 fra innenriks flytrafikk som [SSB beregnet for 2019, men det er usikkert om tallet inkluderer også utenrikstrafikken](#)). «Nordmenn er likevel på tredje plass for klimautslipp fra luftfarten per innbygger. Vi ligger bare bak USA og Australia.» «Mye av luftfartsutslippene våre innenlands stammer fra flyreiser mellom de store byene, slik som Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim.» «Det sier litt om hvordan vi kan prøve å jobbe med å få ned utslippene. På disse strekningene kan man for eksempel ta toget, og dermed redusere mye av utslippet, sier Muri.» Kortbanenettet i Norge står bare for 5 prosent av utslippene innenlands. Så det er ikke nødvendigvis der vi må begynne å kutte. Vi må forstå hvor mye vi slipper ut og hvor utslippene skjer for å kunne legge om til grønn luftfart, sier Muri.»

22.07.2024, Energi og klima, [Elbilen grønnvasker bilkjøring, mener forfatterne av boka «Den store el-bilbløffen»](#). «Vi må snakke mye mer om planetens tålegrense og «økologisk bærekraft» og begynne å måle dette, slik man gjør for eksempel i «[The Sustainable Development Index](#)» (SDI). Her er Norge helt nede på 155. plass i verden med et *material-fotavtrykk* på 41,6 tonn per innbygger. Norge har gått fra å være lysegrønn i 1990 til mørkerød i 2022.» «De mest kritiske råmaterialene i elbilen har så godt som null(!) gjenvinning.» «Politikken er også svært kostbar med over 40 milliarder kroner i årlige subsidier. Indirekte fører grønnvaskingen til en voldsom satsing på mer bilvei.» (vår tilleggskommentar: I en rapport for NHO Transport har Stakeholders AS også beregnet klimautslippene i andre land for produksjon av nybilutsalget til Norge i 2021 til å være 2,5 millioner tonn CO2.)

02.08.2024, Railjournal.com, Takket være en kraftig trafikkvekst fra 2022 til 2023 har spanske høyhastighets-tog nå en [markedsandel på over 85 % av markedet for tog og fly på nesten alle korridorer](#). Se nederst i artikkelen for markedsandeler på noen spesifikke strekninger.

06.09.2024, nordnorskdebatt.no, [Realisering av jernbane i Troms må prioriteres nå](#), v/Kristina Torbergsen, fylkesordfører i Troms (Ap) og Nils Einar Samuelsen, leder av Arktisk jernbaneforum. «Da konseptvalgutredningen for Nord-Norgebanen ble levert fra Jernbanedirektoratet før årsskiftet ble vi skuffet.» «Skuffet, først og fremst fordi at transportvirksomheten gjennom sin leveranse hadde kastet bort muligheten til å faktisk få på plass et faglig godt grunnlag for realisering av et helhetlig jernbanetilbud i landet vårt. De faglige svakhetene. De åpenbart fordyrende valgene. Og de unødvendige valgene av traseer til områder en vet er særlig utfordrende for samiske rettighetshavere. Disse ble grundig påvist av fagfeller og flere av høringsinstansene i behandlingen av saken.» «Ja, hele prosessen har i ettertid lignet et bestillingsverk fra de som er motstanderne av å bruke av budsjettene i nord.» «Vi har derfor en forventning til at utredningsselskapet som har fått i oppdrag å

kvalitetssikre konseptvalgutredningen *retter opp* i de feilene som så tydelig ble påpekt.» «Mangel på jernbane gir konkurranseulempe. Med bakgrunn i de *kvalitetene* som jernbanen innehar, er jernbane en *sentral* del av det transportsystemet som vi trenger.»

11.09.2024, NRK Vestland, [Oppstartsmidler på plass for ny E16 og togtrasé Arna – Voss](#). Totalt skal prosjektet koste 40 milliarder kroner å bygge. – I statsbudsjettet så legger vi opp til å starte opp det prosjektet. Det betyr at vi sender fram en proposisjon til Stortinget på vårparten som gjør at dette blir point of no return, sier Nygård.

11.09.2024, Dagsavisen, Nettavisen med flere (NTB) [Støre sier nei til lyntog i Norge](#). «Om bord på et kinesisk tog i 350 km/t, sier statsminister Jonas Gahr Støre (Ap) at han ikke har tro på det samme i Norge.» (se svar fra Lyntogfora i kronikken 26.11.2024 i Stavanger Aftenblad om [Blir du med og tenker litt større om lyntog, Støre?](#))

11.09.2024 Gudbrandsdalen/Dagningen (og i HA), [Framtidsrettet satsning på Dovrebanen nå](#), v/ Thomas Hisdal Eriksen og Harald Aulie, leder og nestleder Lyntogforum Gudbrandsdalen/Mjøsa. «Å bygge moderne jernbane mellom de store byene i Sør-Norge er blant de mest effektive måtene vi kan kutte de store klimagassutslippene fra flytrafikk, trafikk med lastebiler og trafikk fra personbiler.» (...) «Men Bane Nor planlegger foreløpig å øke kapasiteten på dagens jernbane med å bygge flere og lengre kryssningsspor. Lyntogforum Gudbrandsdalen/Mjøsa mener at dette gjøres best ved å bygge dobbeltsporsparseller som (...) må plasseres og utformes slik at de kan inngå i en framtidig høyhastighetsjernbane mellom Oslo og Trondheim.»

13.09.2024, Nettavisen, [Rasende togpendler: Nå holder det. Det er nok nå. Nå må noen skjerpe seg](#)

18.09.2024, VG, [Nei, det går ikke alltid et tog!](#) «Myndighetene må erkjenne at togdriften i Norge er dysfunksjonell. Stortinget bør opprette en havarikommisjon som gjenspeiler alvoret i situasjonen», skriver Bård Larsen, togpassasjer og historiker i den liberale tankesmien Civita.

18.09.2024, Sunnmørsposten, [Norsk eksport og næringspolitikk](#). «Et nett av høyhastighetstog vil knytte hele Sør-Norge, på sikt også Nord-Norge, tett sammen», skriver siv. ing. Ivar Sætre, Stavanger. «Tilfeldigvis har det et selskap i Ålesund nøkkelen til dette: Norsk Bane.»

20.09.2024, Bane NOR, [Raumabanen fyller 100 år](#), En av verdens vakreste jernbanestrekninger fyller 100 år. Bane NOR og Jernbanedirektoratet inviterer til folkefest fredag 20. september.

25.09.2024, Nordnorsk debatt, [Hvorfor har vi ikke Kina-tog i Norge?](#) Thore Vestby, tidligere stortingsrepresentant (H) og Arild Vollan, partner i Arctic Development, lbestad/Oslo. «Snart har Kina bygd 50 000 kilometer med høyhastighets toglinjer. Bare det å reise med tog i Kina er en så stor opplevelse at det er verd et besøk. Dette er tog som er helt stillegående, med en komfort du finner på flyenes 1. klasse. En reiseopplevelse som er fortryllende og som må oppleves.» «De som ikke vil satse på tog i Norge sier at det blir for dyrt. Denne argumentasjonen ble også brukt i Kina, men her var det politikere som ikke tok hensyn til hva «transport-økonomer» mente. Politikken i Kina medfører at det må utbygges infrastruktur for å skape utvikling i et land.» «Hele landet har blitt utviklet og modernisert, med en velfungerende infrastruktur, som har skapt utvikling og arbeidsplasser, selv i Kinas utkanter.» «En studie fra 2020 viste at nettofordelen av høyhastighetsjernbanesystemet i Kina er omtrent 378 milliarder dollar. Det gir en årlig avkastning på investeringen på 6,5 %. Utbyggingen av høyhastighetstog har også medført at den innenlandske flytrafikken er blitt sterkt redusert.»

28.09.2024, Sunnmørsposten [Gir ikke opp kampen om raske tog](#) «Ja til bærekraftig transport til fylket. Ja til større del av transportmidlene», sier Lyntogforum Møre og Romsdal i kronikken. «EU vil tredoble trafikken på høyhastighetsbaner innen 2050, doble godstrafikk på bane og øke vegavgiftene kraftig. For eksportfylket Møre og Romsdal er dette viktige signaler å ta hensyn til. Og når 45 prosent av samferdselsmidlene i de siste nasjonale transportplanene har gått til jernbane, og 90 prosent av dette til Østlandet, har vi en jobb å gjøre også her. Jernbanemidlene må brukes til å bygge hele landet, ikke bare Østlandet.

01.10.2024, NTB/Dagsavisen, [SV vil ha lyntog mellom de største byene: – Dette er framtida](#), «– Med lyntog kan vi komme oss mellom Oslo og Bergen på to og en halv time. Dette er framtida, SVs nestleder og forhandlingsboss Torgeir Knag Fylkesnes (SV) til NTB. Han har ledet programkomiteen i SV,» ««Vi vil få fortgang i elektrifisering av gjenstående jernbanestrekninger, øke kapasiteten på store godslinjer, og planlegge bygging av lyntog med konkrete etapper i Sør-Norge og Nord-Norge», heter det i det splitter nye forslaget.» »Han viser til at kjøretøy, fly og fartøy samlet utgjør de største utslippene i Norge. Samtidig peker Fylkesnes på at flytrafikken har gått ned i land som har bygget ut lyntog». «Fylkesnes etterlyser en mer framoverlent holdning. – Vi kan ikke late som at vi om 30 år kan fortsette å fly og sende gods med semitrailere, som vi gjør i dag. Planleggingen av andre effektive transportmidler må starte nå, det kan ikke vente, sier han.» Det samme i mange andre medier, men med varierende overskrifter, som f.eks. [«SV vil ha fart på lyntogutbygging»](#) i Klassekampen 02.10.

02.10.2024, NRK, [Draumen om lyntoget](#), «– Med lyntog kan vi komme oss mellom Oslo og Bergen på to og en halv time. Dette er framtida, seier SV-nestleiar Torgeir Knag Fylkesnes. Franskmennene vedtok i fjor å forby all bruk av privatfly der ei togreise på to og en halv time gjer nytta.» «Da statsminister Jonas Gahr Støre reiste med lyntog mellom Beijing og Shanghai i [september](#), avviste han ideen: Vi er så få her i landet at lyntog kostar meir enn det smaker. Det same uttalte Høgre-leiar Erna Solberg da ho gjorde den same reisa i [2017](#)» «I 2009 leverte Deutsche Bahn ei utgreiing som sette døra på gløtt for høg fartstog i Noreg. Tre år seinare konkluderte Jernbaneverket med at klimagevinsten er stor, men at høg fartstog blir for kostbart. Ei ny utgreiing – denne gongen signert det spanske selskapet Sener – er varsla i [november](#).»

08.10. 2024, NRK, [Ombygging av togstasjoner blir 1,6 milliarder dyrere](#), Flere stasjoner i Oslo-området er for korte for de rundt 50 nye togene som skal innføres i 2026. Rundt 10 stasjoner må derfor bygges om.

09.10.2024, Energi og Klima [Gåte fra grønn bok: Hva er dyrt og dårlig, men som vi likevel skal doble bruken av for å nå Norges klimamål?](#) v/ redaktør Anders Bjartnes. «Svaret er biodrivstoff. Tross sterke faglige advarsler fra Miljødirektoratet: Klimaminister Tore O. Sandvik vil øke bruken av biodrivstoff kraftig. Vikarierende klimaminister Tore Sandvik leverer en lang rekke advarsler, men likevel er mer bruk av biodrivstoff det viktigste enkelttiltaket for å kutte utslipp mot 2030.»

12.10.2024, Bane NOR, [Hvorfor går det ikke flere tog?](#) «Kapasiteten er sprengt på flere strekninger, og det er rett og slett ikke plass til flere tog ute i sporene.» «.. hele 94 prosent av jernbanenettet vårt består av enkeltspor.»

17.10.2024, DN, [Det går aldri et lyntog](#), Men drømmene lever fortsatt hos SV.» v/ Frithjof Jacobsen, Politisk redaktør i Dagens Næringsliv.

18.10.2024, Aftenpostens leder, 18.10.2024, [Toget er gått for lyntoget](#), «Det er tåpelig av SV å blåse liv i et gammelt luftslott.»

18.10.2024, Dagbladet/NTB, [Rapport fraråder utbygging av Nord-Norgebanen](#) (KS1 av KVV om NN.banen)

18.10.2024, Nordnorsk debatt, [Jernbane-vraking basert på gårsdagens virkelighet](#), Geir Varvik, ordfører (H), Storfjord.

23.10.2024, Dagsavisen. [Bane Nor og Norske tog forklarer: Derfor går togturen til helvete](#). «Med mye gammel infrastruktur, over 90 prosent enkeltspor og så mange tog på skinnene, sprer en enkelt feil seg til flere tog og får ofte store konsekvenser.» «– Hadde banen vært bygd på den typen masser som dagens regelverk krever, ville trolig skader vært unngått eller raskere utbedret etter ekstremværet «Hans».

24.10, Dagbladet, [Dødelig togulykke: - Har varslet om strekningen](#), Det var en ansatt i SJ som omkom i ulykken. SJ kjører togene på Nordlandsbanen. Trolig var det et steinras som fikk toget til å spore av i Finneidfjord i Hemnes kommune i Nordland torsdag ettermiddag

28.10.2025, Fri Fagbevegelse. [Vi er ikke så ræva som enkelte skal ha det til.](#) «Det er litt forskjell på oss og Sveits som har dobbeltspor nesten overalt, slår Eriksen fast. Han mener Norge er i verdensklasse i å få mest ut av en enkeltsporet jernbane.» «De siste ti årene har det vært en enorm trafikkvekst på jernbanen. Bane Nor-sjefen sier vi på mange måter er blitt offer for egen suksess. For økt trafikk gir mer slitasje – og flere forsinkelser.»

28.10.2025, NRK Vestfold og Telemark. [Krever å få tilbake avganger: – Bane Nor tar oss ikke på alvor.](#) Fire ordførere fra Telemark har sendt et brev til stortingspolitikere der de kritiserer Bane Nor for å ha fjernet stopp på Sørlandsbanen, noe de mener har forverret punktligheten.

29.10.2024, Fri Fagbevegelse [Har ikke tid til å vente på bedre jernbane](#) «For når jernbanen er stengt tjener ikke godsselskapene penger. Samtidig løper utgiftene.» «80 prosent av kostnadene påløper når vi ikke får kjørt. Det er dramatisk når det er så mye nedetid som det er, sier Storås.

02.10.2024, Sunnmørsposten [Norsk verdiskaping og oljefondet](#) v/lvar Sætre i dette innlegget. «I motsetning til andre europeiske land har Norge en stor buffer i Oljefondet. Norge bruker i 2024 over 400 milliarder kroner, rundt 80.000 kroner pr. innbygger, direkte fra Oljefondet. Disse midlene går imidlertid ikke til norsk verdiskaping, men (til slutt) til innkjøp av varer og tjenester produsert i utlandet.» «Til slutt skal det her nevnes ett tiltak som midlene i Oljefondet burde blitt anvendt på: Et nett av høyhastighetstog vil knytte hele Sør-Norge, på sikt også Nord-Norge, tett sammen. Reisetiden blir 2-2,5 timer mellom Oslo og de største byene, og betydelig mindre fra mellomliggende stasjoner. Dette er det beste tiltaket for distriktsutbygging som kan gjennomføres i Norge. Hele landet kan tas i bruk, og det er ikke lenger noen forutsetning at gründere, og andre, trenger å bo i en større by.»

08.11.2024, Sunnmørsposten. [Ikke marked for lyntog i Norge?](#) Å avvise at det finnes grunnlag for lyntog i Norge er ganske fjernt fra virkeligheten, skriver Anders Lindbeck og Thor W. Bjørlo. «Vi har altså 4,3 ganger flere flyreisende enn Madrid–Sevilla og 3,3 ganger flere enn Paris–Lyon før de bygde lyntog der. Og i området til den planlagte lyntogtrekningen Oslo–Bergen/Haugesund/Stavanger er det nesten 5 millioner flyreisende. Ikke marked?» «Men lyntogforums arbeid har et videre perspektiv enn bare flytrafikken. Vi vil også inkludere regional- og godstrafikken. Den høye flytrafikken i Norge er på korte avstander, på under 50 mil mellom Oslo og de tre andre største byene. Det gir mulighet til mange stopp underveis og vil likevel være konkurransedyktig i forhold til fly. Med høy frekvens kan stoppmønsteret varieres (jf. Flytoget og Lillestrøm) og man kan inkludere rundt 20 stasjoner på strekningene. «Dobbeltspor, og fire spor i alle stasjonene, er med på å gi mange forbikjøringsmuligheter hvor persontog kan passere saktere godstog.» «Siden DBIs utredninger nå over 10 år gamle, inngikk Norsk Bane i 2023 en avtale med det spanske konsultantselskapet Sener om en ny og oppdatert utredning.» «De som er interessert i en rask og bærekraftig transportløsning for Norge og Møre og Romsdal får følge med.»

10.11.2024, TV2. [Omfattende skader etter brann.](#) Nationaltheatret stasjon er stengt og reisende må regne med forsinkelser og innstillinger.

12.11.2024, nordnorskdebatt.no, [Sårbare Nord-Norge v](#) Vidar Eng, Tromskomiteen for jernbane «Mens vi venter på Nord-Norgebanen, har Norge nord for Salten gjort seg helt avhengig av det svenske jernbanenettet.» «NRK Nordland meldte 30.10 at nå kan et nytt EU-direktiv stikke kjepper i hjulene for denne viktige godstrafikken.» «Disse nye tollreglene er også et forvarsel om noe vi jernbaneforkjempere har advart om i årevis. Denne gangen gjelder det tollregler, senere vil det gjelde miljøregler som straffer biltransport. Og hvem vet om svenske jernbanelinjer i all framtid har plass til norske godstog.»

13.11.2024, Nettavisen. [Nedslående tall: Hvert tiende tog er innstilt](#) Ifølge Kirkhusmo i Bane NOR vil det ta tid å nå målene for punktlighet. Så mye gammel infrastruktur som vi har på jernbanen i dag, og over 90 prosent enkeltspor, og så mange tog på skinnene, så fører en enkelt feil ofte til konsekvenser for flere tog.»

14.11.2024, nordnorskdebatt.no. [Nasjonsbygging eller -splitting](#). Hilde Sagland, Tromskomiteen for jernbane, Olsborg «Norge er delt geografisk og trafikalt. Og det aller farligste; langt på vei splittet også mentalt.» «Sveriges tidligere statsminister, Göran Persson, har proklamert: «Jeg har vært med på å sette i gang prosjekter som nesten alle mente ville være ulønnsomme. De tok feil. Vi klarer ikke alltid å se effekten av investeringene før de er gjennomført.»

14.11.2024. Nettavisen. [Det er kritisk behov for å bygge nye spor v/Kjell Erik Onsrud, leder, For Jernbane](#). «Ingen er uenig i at vedlikeholdet må kraftig opp, men det blir feil at det skal gå utover planlegging og bygging av morgendagens jernbane. Det samme skjer ikke for riksvei. Der vedlikeholder og bygger regjeringa like fullt.»

15.11.2024, NRK Vestland [Bergensbanen stengt i flere dager: Skader på tre kilometer med jernbane](#)

17.11.2024, Nationen. [Dårlig kapasitet på jernbanen står i veien for vekst og utvikling](#). v/ Anette Elseth (Frp), varaordfører Lillestrøm og Harald Johansen (H), varaordfører Nes, Jernbaneforum Kongsvingerbanen.

26.11.2024 i Stavanger Aftenblad om [Blir du med og tenker litt større om lyntog, Støre?](#), kronikk ved ledere og sekretær i Lyntogforum Vestlandsbanen. «Støre syntes det var fint å kjøre lyntog i Kina, med litt over fire timer for ei strekning nesten like lang som Oslo–Tromsø. Men han så ikke for seg å knytte Norge bedre sammen med høyhastighetsbaner. Her går nesten alle jernbanemidlene til det sentrale Østlandet. Markedet, mulighetene og behovene for raske, moderne tog i resten av landet har man tydeligvis vanskelig for å se.» «I Kina gikk 83 prosent av jernbaneinvesteringene i 2023 til et nasjonalt nett av lyntog. Spania har siden 1992 utviklet et nasjonalt høyhastighetsnett på nesten 400 mil. Og EU vil tredoble trafikken med høyhastighetstog innen 2050.» «Det var 940.000 flyreisende mellom Paris og Lyon året før de åpnet høyhastighetsbanen der, og 730.000 flyreiser på Madrid–Sevilla året før lyntog kom dit. Antall flyreisende langs den planlagte Vestlandsbanen over Haukeli (Oslo/Skien–Bergen/Haugesund/Stavanger på under to og en halv time) var nesten 5 millioner i 2019. Ikke et marked? Eller et marked man ikke klarer å se?»

27.11.2024, NRK Møre og Romsdal, [Toget som gjekk](#), «Fattige Noreg opna for hundre år sidan seks nye jarnbanar på 15 år. Rike Noreg har ikkje råd til å halde dei ved like.» «Bergensbanen stod ferdig i 1909, Dovrebanen til Trondheim i 1921, Raumabanen i 1924 og Sørlandsbanen til Kristiansand i 1938. Før krigen kom også Gjøvikbanen, Solørbanen, Bratsbergbanen, Ålgårdbanen, Sperillbanen, Namsosbanen, Hardangerbanen og Nordlandsbanen. Etter krigen stoppa det opp. Sist det blei bygd ny jarnbane i landet (Gardermobanen) er no 25 år sidan, om ein ser bort frå den 22 kilometer lange Follobanen.» «Det byggjast litt her og der, for at politikarane skal få geografisk spreidning. Og dei klattvise dobbeltspora er såpass spreidde at dei har liten effekt på reisetida. Og når det går 25 år mellom kvar togsatsing, blir det få rutinerte togingeniørar. Noreg ligg langt bak Sverige og fjellandet Sveits på reiste kilometer med tog jamført med veg.»

31.12.2024, Dagsavisen, [Historien om en varslet avsporing](#) v/kommentator Jo Moen Bredeveien «Det går alltid et tog», het det før. Nå må vi snart feire hvert tog som er i rute. «Jeg er en togentusiast. Likevel slås jeg stadig oftere av behovet for å bare brøle ut i frustrasjon: Kan vi ikke bare legge ned jernbanen i Norge?» «Det er jo så åpenbart at vi ikke får det til. Togene går ikke i tide og kommer fram altfor sent. Det innstilles og erstattes. Og nær 40 milliarder norske kroner på Follobanen ga oss en splitter ny jernbanetunnel som umiddelbart måtte delvis stenges for oppgraderinger.» «Punktligheten i år er dårligere enn i fjor, som var verre enn året før. I november var under 75 prosent av togene rundt Oslo i rute i rushtiden.» «Som for å sette et verdig punktum på nok et kriseår for jernbanen [stanset all togtrafikk i hele landet](#) 25. desember. Tydeligere kan det vel ikke understrekes: Jernbanen i Norge er en skandale.» «Det går ikke lenger nattog til Europa, og Sørlandsbanen går saktere enn for 30 år siden. Og talende nok for et land som ikke får det til å gå på skinner: Landets mest populære togrute er den som går til hovedflyplassen vår, og som gjør det mulig for oss nordmenn å fly dobbelt så mye som for 20 år siden.» «[riksrevisjonen har kritisert](#) Bane NOR ved [flere anledninger](#), uten at det hjelper. Samferdselsministeren har kalt inn til stort oppvaskmøte, men møter og prat har det vært mange nok av allerede. Problemet stikker dypere. Vi

klarer ikke frakte folk og gods med tog i Norge. Det betyr at landet ikke henger sammen på den måten vi liker å tro. Det er vanskelig å fatte og umulig å akseptere i et så rikt og moderne samfunn som vårt. Så ille var situasjonen i jula at folk som sto med billetten i hånda på Bergen stasjon, fikk tilbud om fly for tog. Det er et absurd knefall. Og et tilbud også jeg, som selverklært togelsker, tror jeg kommer til å slå til på stadig oftere.»

FO 8/25 Førespurnader
OS 17/25 Orientering frå Ordføraren
OS 18/25 Orientering frå Kommunedirektøren

Saksmappe: 2022/589
Sakshandsamar: HJA
Dato: 13.08.2025

Saksframlegg

Utv. Saksnr.	Utval	Møtedato
61/25	Formannskap	19.08.2025
84/25	Kommunestyret	28.08.2025

Årsrapport 2024 - Interkommunalt samarbeid om UNESCO-satsing i oppvekst i øvre Setesdal

Kommunedirektørens si tilråding

Kommunedirektør tek årsrapport 2024 for samarbeid om interkommunal UNESCO-satsing i oppvekst til orientering.

Formannskap si handsaming av sak 61/2025 i møte den 19.08.2025:

Handsaming

Kommunedirektøren si tilråding vart samrøystes vedteke

Vedtak

Kommune[styret] tek årsrapport 2024 for samarbeid om interkommunal UNESCO-satsing i oppvekst til orientering.

Saksutgreiing:

Samandrag/konklusjon

Det var god aktivitet i prosjektet 2024. Aktivitetar og tiltak knytt til Gorrlaus vart gjennomførde som planlagt. I tillegg tilsette vi Maija Lindaas i stillinga som interkommunal kulturskulelærer i folkemusikk fom. 01.08.2024.

Bakgrunn for saka

Valle, Bygland og Bykle kommunar vedtok hausten 2022 å samarbeide om ei heilskapleg satsing på UNESCO i øvre Setesdal. Satsinga er i første omgang organisert innaføre ei ramme på 3 år, i form av eit prosjekt innaføre oppvekstfeltet skuleåra 2023-2024, 2024-2025 og 2025-2026. Satsinga inneber ei vidareføring av det såkalla Gorrlaus-prosjektet og oppretting av interkommunal kulturskulestilling i folkemusikk. Valle kommune administrerer prosjektet.

Formelt grunnlag

Kommunestyret sak 118/22 den 20.10.2022:

Bykle kommune set av midlar i 2023, 2024 og 2025 til UNESCO-satsing innaføre oppvekstfeltet. Satsinga inneber ei vidareføring av Gorrlaus-prosjektet og oppretting av ei interkommunal stilling i kulturskulen. Midlane skal nyttast til opplæring i barnehage, skule og kulturskule, i første omgang organisert som eit felles 3-årig prosjekt for Bygland, Valle og Bykle kommunar. Endeleg finansieringsplan og fordeling av kostnadene vert avklart saman med samarbeidspartnarane haust 2022. Finansieringa av Bykle kommune sin del av prosjektet vert innarbeidd i budsjett for 2023 og økonomiplan for 2023-2026.

Vurderingar og konsekvensar

UNESCO-satsinga dette skuleåret har fått to nye delprosjekt, «Etablering av øvre Setesdal leikarring» og «Opplæring av pedagogisk personale i barnehagar og skular». Bakgrunnen for dette var at vi søkte om og fekk tildelt prosjektmidlar frå Agder fylkeskommune. For å ha kontroll på bruk av eksterne tilskotsmidlar versus egne budsjettmidlar, og med tanke på prosjektrapportering, fekk desse to delprosjekta egne prosjektnummer. Tilskota har medført at hovudprosjekta har mindre rekneskapsmessige utgifter enn i eit normalår (gjeld særleg Gorrlaus), fordi altså ein god del av aktivitetane der er delvis eller i stor grad finansiert av og ført på dei to underprosjekta.

Samarbeidsprosjektet er snart inne i sitt siste ordinære driftsår. Prosjektleder vil derfor melde inn ei politisk sak til kommunestyra, fylkestinget og styret i Setesdal Spelemannslag i september 2025, vedkomande vidare samarbeid om interkommunal UNESCO-satsing i oppvekstsektoren.

Det er heilt avgjerande at dei tre kommunane, som no er samla under eit felles Kulturarvråd – sikrar vidare forvaltning og vidareføring av UNESCO-statusen gjennom opplæring av den oppveksande generasjon.

Bykle,

kommunedirektøren

Vedlegg:

Vedlegg:

1 Årsrapport 2024 INTERKOMMUNAL UNESCO-SATSING I OPPVEKST.pdf

Melding om vedtak blir sendt til:

Rapport for 2024

Interkommunal UNESCO-satsing i oppvekst

Opplæring i folkemusikk – song, dans og spel –
i skular og barnehagar i Bygland, Valle og Bykle kommunar

Innhald

1. Bakgrunn - kort om prosjektet.....	2
1.1 Kva?	2
1.2 Korfor?	2
1.3 Korleis?	3
2. Aktivitetar i 2025	3
2.1 Gorrlaus:.....	3
2.2 Interkommunal kulturskulestilling:	4
3. Økonomi	5
3.1 Utgifter:.....	5
3.2 Finansiering:	5
4. Vegen vidare.....	6
4.1 Gorrlaus:.....	6
4.2 Interkommunal kulturskulestilling:	7
4.3 Sluttord	7

1. Bakgrunn - kort om prosjektet

1.1 Kva?

UNESCO-satsinga i oppvekst er sett saman av fleire element:

1. Gorrlaus, som omfattar

- Dommelidei – læremateriell og DKS-turné i barnehagane
- Gorrlaus – opplæring i 1.-10.trinn
- Setesdalsfolk – lokal DKS (Den lokale skolesekken) i 1.-10.trinn

2. Interkommunal kulturskulelærer i folkemusikk. Tilsett fom. 01.08.2024.

3. Fagdagar på Setesdalsmuseet for 6. og 10 klasse. Setesdalsmuseet teke satsinga inn i sitt årshjul, og arrangerer to interkommunale fagdagar i året for alle 6.klassane og for alle 10.klassane per skuleår. Dette er eit element i den lokale fagplanen i folkemusikk.

1.2 Korfor?

Formell forankring:

Vedtak i kommunestyra i Bygland, Valle og Bykle 2022:

Bygland/Valle/Bykle kommune set av midlar i 2023, 2024 og 2025 til UNESCO-satsing innføre oppvekstfeltet. Satsinga inneber ei vidareføring av Gorrlaus-prosjektet og oppretting av ei interkommunal stilling i kulturskulen. Midlane skal nyttast til opplæring i barnehage, skule og kulturskule, i første omgang organisert som eit felles 3-årig prosjekt for Bygland, Valle og Bykle kommunar.

Endeleg finansieringsplan og fordeling av kostnadene vert avklart saman med samarbeidspartnarane haust 2022.

Finansieringa av Bygland/Valle/Bykle kommune sin del av prosjektet vert innarbeidd i budsjett for 2023 og økonomiplan for 2023-2026.

Målsettingar, Gorrlaus:

- Lære elevar om eigen kultur, gjere dei stolte av eigen identitet og kulturarven vi forvaltar.
- Vere ein dørøpnar for å forstå andre kulturuttrykk.
- Dekkje kompetansemål i faga norsk, musikk, kroppsøving, og samfunnsfag, i tillegg til at det faglege innhaldet òg kan brukast til inspirasjon i andre fag som kunst og handverk, engelsk, tysk, naturfag.
- Verke positivt inn på det psykososiale miljøet i skulen, vere med på å styrke fellesskapet.
- Vere eit avbrekk i kvardagen for elevar og tilsette.

1.3 Korleis?

- Prosjekteigarar: Bygland, Valle og Bykle kommunar, Agder fylkeskommune ved Setesdalsfolk og Setesdal Spelemannslag.
- Prosjektansvarleg: Valle kommune ved Kommunedirektør.
- Prosjektleder: Leiar Kultur og fritid, Valle kommune.

Valle kommune er vertskommune for Gorrlaus med inntil 20 % stilling ved leiar Kultur og fritid Torunn Charlotte Nyberg, og har arbeidsgjevaransvar for den interkommunale kulturskulestillinga. Prosjektleder rapporterer til politisk nivå i eigarkommunane.

Det er essensielt at det eit godt samarbeid lokalt og regionalt, mellom kommune, fylkeskommune og det frivillige.

2. Aktivitetar i 2025

2.1 Gorrlaus:

Vår 2024:

- 1.-10.trinn
Veke 6: «Setesdalsfolk med Vegar» ved Vegar Vårdal
- 8.-10.trinn:
Veke 11: Gangarkurs ved Tor Espen Helle.
Veke 15-16: Munnharpekurs ved Vidar Frøysnes.
- 5.-7.trinn:
Veke 17-18: Munnharpekurs ved Vidar Frøysnes.
- Barnehagar og 1.-4.trinn:
Veke 15-17: «Dommelidei» ved Inger Lise Stulien og Anna Slaby Driel.

Haust 2024:

- 1.-10.trinn:
Veke 47: «Setesdalsfolk med Vegar» med Vegar Vårdal og Sigrid K. Jore.
Vekt på opplæring av ressurspersonar på skulane.

- Barnehagar og 1.-10.trinn:

Veke 41-49:

Sigrid Kjetilsdotter er tilsett i 20 % prosjektstilling for skuleåret 2024-2025, og i perioden september-november var ho regelmessig ute i både i barnehagar og skular, med hovudvekt på barnehage. Opplæringa retta seg både mot barn/elevvar og personale. Fødselspermisjon våren 2025.

Personalet i skulane:

- Presentasjon av ny lokal læreplan i folkemusikk, «Folkemusikk 1 – 2 – 3 – 4» for personalet ved alle skulane, ved Åse Løvland, Leiv Solberg og Annbjørg Lien.
- Kurs i song ved Kirsten Bråten Berg, gangar ved Tor Espen Helle og munnharpe ved Vidar Frøysnes, med utgangspunkt i den lokale læreplanen.

2.2 Interkommunal kulturskulestilling:

Det var 8 søkjarar til stillinga, og heile 5 kandidatar vart kalla inn til 2.gongintervju. Eit samla tilsetjingsutval med representantar frå alle kommunane, fylkeskommunen og tillitsvalde gjekk inn for å tilsetje amerikanske Maija Lindaas, som starta i stillinga 01.08.2024. Maija har på kort tid etablert eit stort nettverk, både innaføre det kommunale og ut i utøvarmiljøet og det frivillige. Ho er synleg og engasjert, og jobbar aktivt med rekruttering i barnehagar, SFO og skule. Undervising utgjer pr. 31.12. rett i underkant av 70 % av stillinga hennar.

Valle kulturskule administrerer inntak og tildeling av elevplassar.

Elevtal på folkemusikktilboda:

Pr. 31.12.2023	Pr. 31.12.2024
1 leikarring	3 leikarringar
10 hardingfele	12 hardingfele
1 munnharpe	8 munnharpe
0 kveding	2 kveding
	1 breiddetilbod
	1 piano folketonar

I tillegg kjøper Bygland, Evje og Hornnes kulturskule plass til ein elev frå Evje på hardingfele og munnharpe.

Det er ei utfordring for Maija å dele seg mellom tre kommunar, mykje tid går bort til køyring. Undervising utgjer dessutan ein større del av stillinga hennar enn forventa – noko som jo er svært positivt, men samtidig ei utfordring i høve å drive rekrutteringsarbeid innaføre dei aldersgruppene, tilboda og grendene der vi ser at det trengst.

Andre aktivitetar:

I løpet av 2024 har det vore ei rekkje aktivitetar som har bidrege til å fremje folkemusikk og folkedans i regionen:

- **Storkurs på Fevik (februar):** Fem familiar med barn, saman med instruktørar frå Valle leikarring, deltok på det årlege «Storkurset» arrangert av Aust-Agder ungdomslag.
- **Rekrutteringstreff (april og oktober):** Valle leikarring arrangerte to rekrutteringstreff for leikarring og folkemusikk, retta mot barn og unge frå heile Setesdal. Ei dansegruppe frå Bø deltok òg.
- **Nordlek i Arendal (juli):** Eit høgdepunkt i 2024 var deltakinga på den nordiske folkemusikkfestivalen Nordlek i Arendal. Ein stor kontingent setesdølar i alle aldrar deltok. Setesdal fekk æra av å gå først i prosesjonen gjennom byen og presenterte framsyninga *Setesdalsbryllup*.
- **Ladekappleik (august):** Under Setesdal Folkemusikkfestival vart det arrangert ein eigen «Ladekappleik», med god deltaking frå både lokale og tilreisande barn og unge.
- **Sjokoladekappleiken i Bø (november):** Deltakarar frå Valle leikarring vann Inspirasjonsprisen under Sjokoladekappleiken.

3. Økonomi

3.1 Utgifter:

Prosjektrekneskap er sendt til dei respektive kommunane – sjå vedlegg.

I 2024 vart utgift pr. kommune kr 206 768, altså vesentleg lågare enn kalkulert for den enkelte kommune (som også i 2023). Dette skuldast to forhold:

- Interkommunal kulturskulelærer starta ikkje før august 2024. Inntil då vart folkemusikkopplæring utført av nokre lærarar i små stillingar.
- Eksterne tilskot.

3.2 Finansiering:

Kommunane Bygland, Valle og Bykle deler på utgiftene til Gorrlaus og interkommunal kulturskulestilling.

Opphavleg budsjett:

Gorrlaus:	kr. 300 000
Kulturskulestilling:	kr. 870 000
<u>Totalt:</u>	<u>kr. 1 170 000</u>

I tillegg er det avtalt med skulane at dei legg inn midlar dei får til lokal DKS, totalt kr 105 000, som skal gå til eksterne produksjonar/turnear som til dømes Dommelidei og Setesdalsfolk. I 2024 fekk skulane behalde desse midla sjølve, ettersom det var opparbeidd driftsfond på Gorrlaus i «koronaåra» 2020-2021 då det var lite aktivitet.

Eksterne tilskot og bidrag:

1. Prosjektmidlar administrert av Agder fylkeskommune:
 - Opplæring pedagogisk personale: kr 150 000
 - Etablering Øvre Setesdal leikarring: kr. 75 000 (rekrutteringssamlingar, Nordlek).
2. Agder fylkeskommune dekkar vårturneen med «Setesdalsfolk med Vegar» med kr. 50 000.
3. Noko økonomisk støtte frå Setesdal Spelemannslag til enkelttiltak.

Merk at vedtak i kommunestyra om finansiering berre gjeld for 3 år (skuleåra 2023-2024, 2024-2025, 2025-2026).

4. Veggen vidare

4.1 Gorrlaus:

Grunnskule:

- Det kan framleis vere utfordrande å skaffe instruktørar, men i siste halvdel av 2024 og første halvdel av 2025 har dette fungert tilfredsstillande.
- Både tilbagemeldingar og prosjektleiar si vurdering peikar på at det er gunstig å samle opplæringa mest mogleg. Samstundes er det behov for å differensiere meir etter interesse og nivå. Dette kan løysast ved å organisere heile opplæringsdagane der elevane kan velje mellom ulike stasjonar.
- Ein ny runde med *Setesdalsfolk med Vegar* vil bli gjennomført i skuleåret 2025–2026, med hovudfokus på dans og rekruttering til deltaking på Landskappleiken 2026 på Hovden. Lokale ressurspersonar vil vere involverte i opplegget.

Barnehage:

- *Dommelidei* blir gjennomført 1–2 gongar i kvar barnehage årleg. Ved kapasitet bør barnehagane også få besøk når Gorrlaus er på besøk i grunnskulane.
- Barnehagane har meldt behov for meir intern opplæring, slik at dei tilsette blir tryggare på å bruke materialet i kvardagen. Dette vil bli prioritert i 2024.

Generelt:

- Det er variasjonar i interesse og engasjement mellom dei ulike barnehagane og skulane. Hovudintrykket er likevel at dei fleste ser positivt på satsinga på kulturarv, og det er ei merkbar haldningsendring blant elevane.
- Det er ønskjeleg at kvar kommune sikrar at Gorrlaus er godt forankra i barnehagar og skular. Forståinga av det sjølvstendige ansvaret kvar eining har for formidling og vidareføring av kulturarv bør styrkast.
- Det er avgjerande at pedagogisk personale og lærarar deltek aktivt i opplæringa, og at Gorrlaus blir integrert i skulekvardagen gjennom heile året. Dette gjer både elevar og vaksne trygge i lærestoffet.
- Opplæring av personalet i både barnehagar og skular har vore prioritert i 2024. Framover vil opplæringa bli meir tilpassa dei enkelte einingane sine behov og etterspurnad.

4.2 Interkommunal kulturskulestilling:

Interessa for folkemusikk og -dans blant barn og unge har auka, noko som har ført til fleire elevar på folkemusikk i kulturskulane, både på enkeltinstrument og leikarring. Dette vitnar om ei aukande forståing for kulturarv og eit styrkt fellesskap bygd på oppleving av felles identitet. Ei målsetting ved Gorrlaus er då også at satsinga skal gi ein sosial gevinst – at elevane skal oppleve seg som ein del av eit større fellesskap på tvers av kommunegrensene.

Samtidig er det krevjande å tilby kulturskuleundervisning på fem ulike stader, i tre kulturskular med eigne årshjul og arrangement, i tillegg til rekrutteringsarbeid i fem barnehagar og fire grunnskular. Ein kunne tenkje at det på sikt berre er naudsynt med ordinær kulturskuleundervisning, men erfaringane viser at det er av stor verdi at arbeidet i barnehage, grunnskule og kulturskule heng saman. Denne heilskapen gjer kulturarven levande og relevant, og skaper samanheng i kvardagen til elevane.

Våren 2025 vil fokuset vere å planleggje neste skuleår basert på erfaringane frå inneverande år, med mål om å organisere rekruttering og opplæring på ein mest mogleg føremålstenleg og effektiv måte.

4.3 Sluttord

Det er nødvendig med ei ny sak til kommunestyra og fylkestinget hausten 2025, for å sikre vidareføring av den interkommunale UNESCO-satsinga i oppvekstsektoren. Det er heilt avgjerande at dei tre kommunane – som no er samla under eit felles Kulturarvråd – sikrar vidare forvaltning og vidareføring av UNESCO-statusen gjennom opplæring av den oppveksande generasjonen.

Valle mai 2025,

for interkommunal UNESCO-satsing i oppvekst i Bygland, Valle og Bykle kommunar,

Torunn Charlotte Nyberg

Leiar Kultur og fritid, Valle kommune / prosjektleiar interkommunal UNESCO-satsing i oppvekst

Vedlegg: Rekneskap for 2024

142900 - Merverdiavgift som gir rett til mva kompensasjon IA Foreningen Ballade	40401 - Kulturskule	Jan/2024	12.01.24	AP	379		975,00	
142900 - Merverdiavgift som gir rett til mva kompensasjon IA Medler Og Ledelse AS	40401 - Kulturskule	Feb/2024	07.02.24	AP	630		435,00	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA AS Sætedglen	40401 - Kulturskule	Feb/2024	27.02.24	AP	1258		-1 395,00	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Subjekt AS	40401 - Kulturskule	Jan/2024	25.01.24	AP	377		-612,50	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Vreksfrolus AS	40401 - Kulturskule	Jan/2024	12.01.24	AP	378		-475,00	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Foreningen Ballade	40401 - Kulturskule	Jan/2024	12.01.24	AP	379		-475,00	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Medler Og Ledelse AS	40401 - Kulturskule	Feb/2024	07.02.24	AP	630		-435,00	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Aider-sen's Kolonial AS	40401 - Kulturskule	Mar/2024	31.10.24	AP	6023		-10,78	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Telenor Norge AS	40401 - Kulturskule	Mar/2024	31.10.24	AP	502		-10,78	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Telenor Norge AS	40401 - Kulturskule	Mar/2024	03.12.24	AP	4655		-19,00	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Senab Elektrisk Svk AS	40401 - Kulturskule	Sep/2024	24.09.24	AP	4713		-4 701,34	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Escorn AS	40401 - Kulturskule	Aug/2024	06.08.24	AP	3547		-3 747,34	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Atea AS	40401 - Kulturskule	Aug/2024	14.08.24	AP	3640		-1 266,75	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Atea AS	40401 - Kulturskule	Aug/2024	22.08.24	AP	3730		-51,50	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Andersen's Kolonial AS	40401 - Kulturskule	Apr/2024	30.04.24	AP	2065		-0,85	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Telenor Norge AS	40401 - Kulturskule	Mar/2024	03.12.24	AP	5602		-19,15	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Telenor Norge AS	40401 - Kulturskule	Sep/2024	03.09.24	AP	3917		-69,26	
172900 - Redusjon fra kommuner	40401 - Kulturskule	Des/2024	31.12.24	SO	258		-33 115,00	
44007 Opplæring pedagogisk personale (underprosjekt Gorriaus)							451 813,12	150604,4
Konto	Ansv�r	Prosjekt	Funksjon (K)	Period-Bilagsd BA	##	Tekst	Sum	
103001 - Lønn engasjement/prosjektarbeid	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	04r/2d	11.10.24 PR	76	Kj nr 868	27 353,43	
103001 - Lønn engasjement/prosjektarbeid	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	12.12.24 PR	83	Kj nr 874	13 908,52	
103001 - Lønn engasjement/prosjektarbeid	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	12.12.24 PR	92	Kj nr 882	13 908,52	
109001 - Arb givers andel SPK - pensjon	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	04r/2d	11.10.24 PR	76	Kj nr 868	3 211,58	
109001 - Arb givers andel SPK - pensjon	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	12.12.24 PR	83	Kj nr 874	1 633,01	
109001 - Arb givers andel SPK - pensjon	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	12.12.24 PR	92	Kj nr 882	1 633,01	
109001 - Arb givers andel SPK - pensjon	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	04r/2d	11.10.24 PR	96	Kj nr 1003	10 773,97	
109050 - Gruppel�rskning	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	12.12.24 PR	76	Kj nr 868	65,83	
109050 - Gruppel�rskning	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	12.12.24 PR	83	Kj nr 874	65,83	
109050 - Gruppel�rskning	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	12.12.24 PR	92	Kj nr 882	65,83	
109050 - Gruppel�rskning	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	04r/2d	11.10.24 PR	76	Kj nr 868	12,50	
109051 - U�kk�rskning	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	12.12.24 PR	83	Kj nr 874	12,50	
109051 - U�kk�rskning	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	12.12.24 PR	92	Kj nr 882	12,50	
109500 - Arbeidsgiveravgift	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	11.10.24 PR	76	Kj nr 868	3 248,20	
109500 - Arbeidsgiveravgift	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	12.12.24 PR	83	Kj nr 874	1 053,71	
109500 - Arbeidsgiveravgift	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	12.12.24 PR	92	Kj nr 882	1 053,71	
109900 - Arbeidsgiveravgift	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	11.10.24 PR	76	Kj nr 868	1 142,04	
111500 - M�rkeavgift	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	05.12.24 AP	5635		207,00	
112008 - Opholdsavgifter ved reise	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	11.11.24 AP	5306		3 339,20	
112008 - Opholdsavgifter ved reise	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	11.11.24 AP	5306		240,00	
112016 - Fakturagebyr	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	05.12.24 AP	5635		1 221,43	
127001 - Konsulentjenester	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Sep/2d	17.09.24 AP	5306		40,00	
127001 - Konsulentjenester	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Sep/2d	17.09.24 AP	4652		11 254,00	
127001 - Konsulentjenester	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	15.11.24 AP	5245		14 115,00	
127001 - Konsulentjenester	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	18.11.24 AP	5303		12 701,00	
127001 - Konsulentjenester	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	08.12.24 AP	5661		41 095,00	
135000 - Løp fra kommuner	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	17.12.24 AP	5894		3 320,55	
142900 - Merverdiavgift som gir rett til mva kompensasjon IA	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	11.11.24 AP	5306		146,57	
142900 - Merverdiavgift som gir rett til mva kompensasjon IA	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	05.12.24 AP	5635		146,57	
142900 - Merverdiavgift som gir rett til mva kompensasjon IA	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	05.12.24 AP	5894		830,14	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Bygland Kommune	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	11.11.24 AP	5306		-416,71	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Bygland Kommune	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Nov/2d	11.11.24 AP	5306		-146,57	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Revnes Hotell AS	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	05.12.24 AP	5635		-416,57	
172900 - Kompensasjon for merverdiavgift IA Revnes Hotell AS	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	05.12.24 AP	5894		-430,14	
195000 - Bruk av bindne driftsfond	40401 - Kulturskule	44007 - Gorriaus opplæring av ped personale (383 - Kulturskole	Des/2d	17.12.24 AP	3894		47 500,00	
44008 Øvre S�tedal leikarring (underprosjekt Interkommunal kulturskulestilling)							80 391,96	26797,32
Konto	Firma/person	Prosjekt	Funksjon (K)	Period-Bilagsd BA	##	Tekst	Sum	
112000 - Samlepost annet forbruksmateri�ll, været og tjenester	40401 - Kulturskule	44008 - Etablering �vre S�tedal leikarring (65 383 - Kulturskole	Aug/2d	07.08.24 AP	3539	Diresperke	19 039,00	
109900 - Arbeidsgiveravgift	40401 - Kulturskule	44008 - Etablering �vre S�tedal leikarring (65 383 - Kulturskole	Des/2d	12.12.24 PR	92	Kj nr 882	485,61	
102000 - V�rdsf�nd	40401 - Kulturskule	44008 - Etablering �vre S�tedal leikarring (65 383 - Kulturskole	Des/2d	12.12.24 PR	92	Kj nr 882	3 989,96	
109002 - Arb givers andel KLP - pensjon	40401 - Kulturskule	44008 - Etablering �vre S�tedal leikarring (65 383 - Kulturskole	Des/2d	12.12.24 PR	92	Kj nr 882	591,37	
127001 - Konsulentjenester	Kc L�yd Kj�llt Caroll's J�re	44008 - Etablering �vre S�tedal leikarring (65 383 - Kulturskole	Des/2d	30.12.24 AP	6153		5 550,00	
147000 - Overføring til andre (private)	S�tedal Sp�lmannsl�g	44008 - Etablering �vre S�tedal leikarring (65 383 - Kulturskole	Sep/2d	11.09.24 AP	6313		75 000,00	

195000 - Bruk av bundne driftsfond	Agder fylkeskommune	40401 - Kulturskule	44008 - Etablering Øvre Setedal leilarring (65 383 - Kulturskole) Des/24	130	Tilskot fra	-75 000,00	29 655,94	9885,313
------------------------------------	---------------------	---------------------	--	-----	-------------	------------	-----------	----------

Grunnlag fakturering INTERKOMMUNAL UNESCO-SATSING I OPPVEKST - GORRLAUS OG INTERKO

Konto	Ansvar	Funksjon	Prosjekt	Bykle	Bygland
175000	40401	383	44000	kr 19 481	kr 19 481
175000	40401	383	44009	kr 150 604	kr 150 604
175000	40401	383	44007	kr 26 797	kr 26 797
175000	40401	383	44008	kr 9 885	kr 9 885
				kr 206 768	kr 206 768

EIT SAMARBEID MELLOM

- DEI TRE KOMMUNANE VALLE, BYGLAND OG BYKLE I ØVRE SETESDAL
- AGDER FYLKESKOMMUNE
- SETESDAL SPELEMANNSLAG

FØREMÅL:

1. MÅLRETTA OG REGELMESSIG OPPLÆRING I FOLKEMUSIKK
- SONG, DANS OG SPEL - I BARNEHAGAR OG SKULAR

2. INTERKOMMUNAL STILLING I FOLKEMUSIKK I
KULTURSKULANE

Valle kommune
Postboks 4
4746 Valle

Sentralbord: +47 37 93 75 00
E-post: post@valle.kommune.no
www.valle.kommune.no

Saksmappe: 2025/377
Sakshandsamar: ESE
Dato: 21.08.2025

Saksframlegg

Utv. Saksnr.	Utval	Møtedato
85/25	Kommunestyret	28.08.2025

Innkjøpsreglement for Bykle kommune

Kommunedirektørens si tilråding

Vedlagde innkjøpsreglement vert vedteke som Bykle kommune sitt innkjøpsreglement.

Saksutgreiing:

Samandrag/konklusjon

Kommunestyret vedtok 30.01.2025, i sak 3/2025, eit nytt innkjøpsreglement for Bykle kommune. I same vedtak fekk administrasjonen i oppdrag å leggje fram forslag til endringar som kan gjere det enklare å gjennomføre lokale innkjøp. I det nye forslaget er det lagt inn fleire punkt og reglar som støttar opp om slike innkjøp, og eksisterande reglar som styrkjer dette er løfta tydelegare fram i sjølv reglementet

Bakgrunn for saka

Kommunestyret vedtok 30.01.2025, i sak 3/2025, eit nytt innkjøpsreglement for Bykle kommune. I same vedtak fekk administrasjonen i oppdrag å leggje fram forslag til endringar som kan gjere det enklare å gjennomføre lokale innkjøp.

Vedtaket andre og tredje avsnitt: *«Administrasjonen får i oppdrag å legge frem ny sak ila 2025 med forslag til endringar som kan gjere det lettere å gjere lokale innkjøp.*

Spesielt sett i ljøs av Totalberedskapsmeldinga, ny veileder "Oppskrift for mer lokalmat og lokal drikke", vedtak i sak ps 102/24 og målsettingar i kommuneplanens samfunnsdel.»

Vedtak i ps 102/24: *«Bykle kommune set fokus på landbruksnæringar og auka sjølvforsyning, og koplinga mellom landbruk og reiseliv i åra som kjem.*

Framover vil ein prioritere;

- *Kartlegging av dyrkingspotensial, tilstandsvurdering dyrkamark i dag.*
- *Konkretisere strategiar for aktivering av jordbanken i Bykle.*
- *Sjå på tilskotsordningane for nydyrking og om att-dyrking av gamal innmark.*
- *Sikre dyrkingspotensial for framtida gjennom ny arealdel av kommuneplan.*
- *Stimulere til generasjonsskifte gjennom å tilby ordning for vegvalsrettlegg og drøfting av ulik samdrift/utleige der aktive bønder kan nyttegjere seg ressursgrunnlag til landbruksproduksjon på gardar som ikkje er i aktiv bruk.*
Vurdere om det er grunnlag for eit pilotprosjekt for ny organisering og bruk av innmark i lag med eigarar av bruk som i dag ikkje er i aktiv drift.
- *Slutføre arbeid med Beitebruksplan for optimalisering av bruken av utmarksbeite.*
- *Stø opp om pilotprosjekt som aukar produksjon av nye/andre vekstar, produksjonsformer og å ta i bruk ny teknologi/ utstyr for å auke tilfanget av lokalmat og auka sjølvforsyning.*
- *Revidere innkjøpsreglementet slik at kommunen fremjar produksjon og etterspørsel etter stuttreist / lokalmat i sine innkjøp.*
- *Stø opp om prosjekt som koplar reiseliv og landbruk og synergjar mellom skjøtsel, opplevingar og lokal verdiskaping.»*

Lenker:

Landbruks- og matdepartementet (LMD): [Oppskrift for mer lokalmat og lokal drikke](#)

Bykle kommune – Kommuneplan samfunnsdelen: [bykle-kommune-kommuneplanens-samfunnsdel_020524_4-lav.pdf](#)

Formelt grunnlag

Krava til offentlege innkjøp er regulert i «lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven)», samt i «forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften)». Lova gjeld alle statlege organ og etatar, fylkeskommunane og kommunane, samt for offentlegrettslege organ, som til dømes underselskap/verksemdar som er eigd og kontrollert av ein kommune.

Det er viktig å understreke at det berre er lukka anbodskonkurransar for anskaffingar opp til 1,3 mill. ekskl. mva. kor kommunen kan velje leverandørane som skal vere med i konkurransen. Administrasjonen meiner at kommunen i dag, så godt som alltid, inviterer lokale verksemdar i lukka anbodskonkurransar, så lenge det finst bedrifter som kan levere dei tenestene eller varene som skal kjøpast inn.

Når verdien av anskaffinga er mellom nasjonal terskelverdi og EØS-terskelverdiar, får forskrifta del 1 og 2 verknad, som mellom anna vil seie at ein må følgje prosedyren for open anbodskonkurranse, som igjen vil seie at konkurransen vert kunngjort i Doffin (nasjonal database for kunngjering av offentlege anskaffingar). Her kan ikkje kommune sjølv velje kven som får levere tilbod (i all hovudsak).

Sjølv om anskaffingsprosessen delvis er underlagd omfattande regulering, har offentlege oppdragsgivarar høve til å leggje til rette for at lokale leverandørar kan vere konkurransedyktige i innkjøpsprosessen. Rettleiaren frå Landbruks- og matdepartementet peikar mellom anna på følgjande, som vi har lagt til grunn i vårt regelverk:

- ✓ Beredskap og forsyningstryggleik: Norske kommunar bør ta omsyn til matberedskap i offentlege innkjøp, sidan Totalberedskapskommisjonen har peika på at den nasjonale matberedskapen er utilstrekkeleg. Pandemi, ras og flaum kan påverke evna til å levere mat til eldre, institusjonar og sjukehus.

- ✓ Klima- og miljøomsyn: Frå 1. januar 2024 skal klima- og miljøomsyn vektast med minst 30 % i offentlege anskaffingar. Lokalproduserte varer kan gi lågare transportutslepp og norsk produksjon har generelt lågt forbruk av plantevernmiddel og lågare klimagassutslepp frå husdyrhald.
- ✓ Nasjonale kostråd: Offentlege innkjøp av mat og drikke bør ta utgangspunkt i dei nasjonale kostråda, og Helsedirektoratet har ein rettleiing som støttar dette.

Økonomiske vurderingar og konsekvensar

Å prioritere lokalproduserte varer/tenester i kommunale innkjøp kan medføre noko høgare kostnader, sidan prisnivået ofte er høgare enn hos større nasjonale og internasjonale leverandørar. Samstundes kan slike innkjøp styrkje det lokale næringslivet, skape arbeidsplassar og bidra til auka verdiskaping i kommunen, noko som på sikt kan gi positive ringverknader for lokal samfunnsutvikling.

I tillegg gir kortare transport lågare klimagassutslepp, og lokal produksjon har ofte lågare bruk av plantevernmiddel og betre dyrevelferd, noko som støttar kommunens klima- og miljømål. Støtte til lokale produsentar vil òg kunne styrkje den lokale matberedskapen og redusere sårbarheita ved kriser.

Samla sett kan dette føre til ein moderat auke i innkjøpskostnader, men med tydelege gevinstar for miljø, beredskap og lokal utvikling.

Tilhøve til kommuneplanen

Endringane i regelverket er i tråd med kommuneplanens samfunnsdel.

Kommuneplanen slår blant anna fast at Bykle ønskjer eit meir lønsamt landbruk, auka sjølvforsyning og satsing på lokalmat. Planen vektlegg grøne innkjøp og miljømessig berekraft, som gir eit tydeleg mandat til å prioritere lokale leverandørar. Beredskap og samfunnstryggleik får stor merksemd i planen.

Bykle,

kommunedirektøren

Vedlegg:

Vedlegg:

- 1 Forslag til nytt Innkjøpsreglement
- 2 Innkjøpsreglement vedteke 30 01 25.pdf

Melding om vedtak blir sendt til:

xx.xx.2025

Innkjøpsreglement for Bykle kommune

BYKLE KOMMUNE

Innhold

1. INNLEIING	3
2. INNKJØPSAVTALAR	3
3. LOKALT NÆRINGS LIV (Nytt)	3
4. FORMÅL OG OMFANG	3
5. KOMMUNEN SINE MILJØKRAV	4
6. FORHOLDET TIL LOV, FORSKRIFTER, PLANVERK, MV.	5
6.1 Lov, forskrifter og tilhøyrande rettleiarar	5
6.2 Grunnleggjande prinsipp for offentlege anskaffingar	5
6.2.1 Forholdsmessighetsprinsippet	6
6.2.2 Konkurransesprinsippet	6
6.2.3 Likehandsamings- og ikkje-diskrimineringsprinsippet	6
6.2.4 Prinsippa om forutsigbarhet og etterprøvbarhet	6
6.3 Hovudgrupper for offentlege anskaffingar	7
6.3.1 Kjøp av varer og tenester under kr 100.000 ekskl. mva.	7
6.3.2 Kjøp av varer og tenester mellom kr 100.000 og 1,3 mill. ekskl. mva.	7
6.3.3 Kjøp over nasjonal terskelverdi (1,3 mill.) og opp til EØS-terskelverdiar	8
6.3.4 Kjøp over EØS-terskelverdiar	8
6.4 Andre lover, reglement, planverk og rettleiarar som er relevante for innkjøp.....	8
7. GJENNOMFØRING AV ANSKAFFINGSPROSESSEN	9
7.1 Berekne verdien på anskaffinga	9
7.2 Prosedyrane open og avgrensa tilbodskonkurranse (kjøp over 1,3 mill. ekskl. mva.) 9	
7.3 Utarbeiding av konkurransegrunnlag	9
7.4 Utlysing og fristar	10
7.5 Innkjøpsprotokoll.....	10
7.6 Evaluering av tilbod, val av leverandør og eventuell klagehandsaming	10
7.7 Kontrakt	10
7.8 Offentlegheit og journalføring	11
7.9 Konsekvensar ved brot på innkjøpsregelverket	12
8 KVALITETSSIKRING	12
8.1 Innkjøpsfullmakt og -ansvar	12

8.2	Varemottak og kontroll.....	12
8.3	Attestasjon og tilvising	13
8.3.1	Attestasjon	13
8.3.2	Tilvising.....	13

1. INNLEIING

Dei allereie gjeldande lover, forskrifter, rettspraksis og tilhøyrande rettleiarar om offentlege innkjøp, dannar dei grunnleggjande krava for alle kommunen sine innkjøp. Dette reglementet er eit supplement til det eksisterande regelverket. Kommunestyret vedtek innkjøpsreglementet minst ei gong kvar kommunestyreperiode. Kommunen skal årleg offentleggjere ei liste over leverandørar som sel varer og tenester til kommunen for kr 100.000 ekskl. mva. eller meir.

2. INNKJØPSAVTALAR

Bykle kommune er medlem i OFA IKS (Offentleg fellesinnkjøp på Agder) og har innkjøpsavtalar på ei mengde varer og tenester. Det er viktig at tilsette med innkjøpsmynde kjenner til desse avtalane, både når det gjeld type varer og tenester og handlingsrommet utanfor avtalane. Før ein gjer eit innkjøp, skal det alltid undersøkast om Bykle kommune allereie har ein avtale for den aktuelle vara eller tenesta. Oppdatert avtaleportefølje finn du [her](#)¹.

3. LOKALT NÆRINGS LIV (Nytt)

Bykle kommune skal leggje til rette for dialogmøte med det lokale næringslivet på jamleg basis. Føremålet er å bli betre kjende med kvarandre, avklare kommunens behov, gjeldande regelverk og det lokale marknadspotensialet.

Kommunen bør, dersom det er føremålstenleg, ha dialog med den lokale leverandørmarknaden før ei konkret anskaffingsprosess blir gjennomført, så lenge dette ikkje gir enkelte leverandørar ein konkurransefordel eller medfører forskjellsbehandling i strid med regelverket.

Ved anskaffing av mat og drikke, til dømes til arrangement, skal kommunen ta utgangspunkt i rettleiaren frå Landbruks- og matdepartementet «[Oppskrift for meir lokalmat og lokal drikke](#)»² og kommuneplanens samfunnsdel. Desse dokumenta peikar på lokalmat og -drikke sin betydning for totalberedskap, nasjonale kostråd, klima- og miljøomsyn.

4. FORMÅL OG OMFANG

- a) Formålet med reglementet er å sikre at alle innkjøp (varer, tenester, bygge- og anleggskontraktar mv.) til kommunen vert utført i samsvar med gjeldande lover, forskrifter og retningslinjer om offentlege innkjøp.

¹ [Avtaleportefølje Arkiver - OFA IKS](#)

² [Oppskrift for mer lokalmat og lokal drikke](#)

- b) Innkjøpa til kommunen følgjer prinsippa om konkurranse, likehandsaming og ikkje-diskriminering, forutsigbarheit, etterprøvbarheit og forholdsmessigheit.
- c) Innkjøpa til kommunen skal gjennomførast på ein slik måte at kommunen sine interesser vert ivaretekne best mogeleg på kort og lang sikt.
- d) Innkjøpsordninga skal vere rasjonell og gi ein effektiv utnytting av kommunen sine ressursar, samt skape tillit hjå tilsette, leverandørar og innbyggjarar.
- e) Lokalt næringsliv vert prioritert så langt det er mogleg innanfor regelverket for offentlege anskaffingar, og så langt som det føreligg konkurransedyktige lokale alternativ, som har tilstrekkeleg kompetanse, f.eks. med omsyn tiltaksklassar etter plan- og bygningslova. Det er berre lukka anbodskonkurransar for anskaffingar opp til 1,3 mill. ekskl. mva. kor kommunen kan velje leverandørane som skal vere med i konkurransen. **Flytta opp frå k)**
- f) Innkjøpsordninga skal sikre at det er reell konkurranse på like vilkår ovanfor alle interesserte leverandørar.
- g) Kommunen sin internkontroll skal sikre at feil vert oppdaga og retta i tide.
- h) Kommunen skal vere transparent i forhold til alle offentlege innkjøp.
- i) Kommunen skal gjere innkjøp i tråd med god forretningsskikk, som igjen inneberer at den skal opptre profesjonelt, sakleg og forsvarleg, særleg med tanke på habilitet og konfidensialitet i forhold til Forvaltningslova. Her viser ein og til kommunen sine retningslinjer for habilitet.
- j) Eit innkjøp kan ikkje delast opp for å omgå regelverket for offentlege anskaffingar. Ved einsarta varer, tenester eller bygge- og anleggskontraktar som kan føre til fleire enkeltkontraktar, skal den samla verdien av desse leggjast til grunn. Ein gjer likevel merksam på at ein *funksjonell* oppdeling av større prosjekt kan vere hensiktsmessig for å tiltrekke fleire **og lokale** tilbydarar, så framt oppdelinga ikkje er gjort for å omgå regelverket.
- k) Under planlegging av det enkelte innkjøp skal det takast omsyn til livssyklusluskostnadar, universell utforming og miljømessige konsekvensar av innkjøp.
- l) Miljøaspektet og klimaaspektet vert teke omsyn til i samband med innkjøp.
- m) Beredskap og forsyningstryggleik bør vektleggjast der det er mogleg, og dette kan gje grunnlag for å prioritere lokale varer og leverandørar der regelverket opnar for det. **(Nytt)**

5. KOMMUNEN SINE MILJØKRAV

- a) Dei følgjande miljøkrava gjeld berre for anskaffingar over kr 100.000 ekskl. mva.
- b) Ved planlegging av den enkelte anskaffing vert det teke omsyn til anskaffinga sine livssyklusluskostnadar og miljømessige konsekvensar.
 - i. Lokalproduserte varer kan ha lågare klimagassutslepp frå transport og liknande. Dette bør vektleggjast der det er relevant og innanfor ramma av gjeldande anskaffingsregelverk. **(nytt)**
 - ii. I alle anskaffingar vert det stilt miljøbaserte kvalifikasjonskrav (leverandøren sine tekniske og faglege kvalifikasjonar). Dette kan dokumenterast i form av eit tredjepartsgodkjent miljøstyringssystem, eller ved at tilbydar svarar på ei miljøerklæring.

- iii. Miljøomsyn skal, der det er mogleg og relevant for anskaffinga, og der det er praktisk mogleg og ikkje medfører openbare ulemper, inngå som eit tildelingskriterium. Miljøkriteriet bør i så fall vektast med minimum 30 % av total vekting. Miljøkriteriet vert vurdert etter leverandøren sine utsleppsnivå.
- iv. Miljøkrav skal, der det er relevant for anskaffinga, innarbeidast i kravspesifikasjonar, normer og beskrivingar. Produkt med positiv miljømerking, miljøvaredeklarasjonar eller liknande skal omtalast der det er relevant.
- c) Miljøkrav skal vere leverandørutviklande og gi tydelege signal til leverandørane om at miljøtilpassing er eit kundekrav.
 - i. Bykle kommune stiller krav til leverandørane sine miljøkvalifikasjonar og prestasjonar, herunder miljøsertifiseringar, eventuelt svar på miljøerklæring.
- d) Bykle kommune skal tilstrebe kostnads- og miljøeffektive anskaffingar, det vil seie anskaffingar som gir høg grad av behovstilfredsstilling og samtidig låg miljøbelastning gjennom heile livsløpet. I tilfelle kor miljøomsyn ikkje vert innarbeida på grunn av budsjettmessige forhold, skal dette grunngjevast.
- e) Effekten av miljøtilpassa innkjøp skal kunne følgjast opp og målast. Dette skal skje ved årleg rapportering av nøkkeltal for miljøtilpassa innkjøp og ved evaluering av utvalde anskaffingar.
- f) Der det er praktisk og økonomisk mogleg vert det stilt krav om nullutsleppsløysingar og fornybare materialar.
- g) Planlegging og investeringar skal som hovudregel ta utgangspunkt i målet om å vere ein nullutsleppskommune i 2050.

6. FORHOLDET TIL LOV, FORSKRIFTER, PLANVERK, MV.

6.1 Lov, forskrifter og tilhøyrande rettleiarar

Krava til offentlege innkjøp er regulert i «lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven)», samt i «forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften)». Lova gjeld alle statlege organ og etatar, fylkeskommunane og kommunane, samt for *offentlegrettslege* organ, som til dømes underselskap/verksemdar som er eigd og kontrollert av ein kommune. Ein vil og vise til rettleiaren til forskrifta, som er eit nyttig verktøy som utdjupar og eksemplifiserer reglane i forskrifta.

6.2 Grunnleggjande prinsipp for offentlege anskaffingar

Anskaffingslova § 4 legg til grunn følgjande grunnprinsipp:

- Forholdsmessighetsprinsippet
- Konkurransprinsippet
- Likehandsamings- og ikke-diskrimineringsprinsippet
- Forutsigbarhetsprinsippet (forutberegnelighetsprinsippet)

- Etterprøvbarhetsprinsippet

6.2.1 Forholdsmessighetsprinsippet

Kommunen skal gjennomføre konkurransen på ein måte som står i forhold til anskaffinga sin art, omfang, verdi og kompleksitet. Med andre ord så vil krava til korleis kommunen skal gjennomføre konkurransen auke proporsjonalt med den berekna verdien på innkjøpet. F.eks. så bør kommunen kontakte fleire leverandørar viss den berekna verdien er kr 1 mill. ekskl. mva. enn om den er kr 100.000 ekskl. mva., sjølv om begge desse summene er innanfor del 1 i anskaffings-forskrifta.

6.2.2 Konkurransesprinsippet

Over terskelverdiane (1,3 mill. og over) vert konkurranseprinsippet teke omsyn til ved at kommunen kunngjer konkurransen. Under terskelverdiane (mellom kr 100.000 og 1,3 mill. ekskl. mva.) må kommunen sørge for konkurranse om kontrakten ved å gjere oppdraget kjent for eit rimeleg antal leverandørar, eksempelvis gjennom ein frivillig kunngjering av konkurransen, eller ved å hente inn tilbod frå minimum tre leverandørar (gjerne fleire enn tre, spesielt dess større anskaffinga er, eller dess meir kompleks den er).

6.2.3 Likehandsamings- og ikkje-diskrimineringsprinsippet

Kommunen skal sikre at alle leverandørar vert handsama likt gjennom heile anskaffingsprosessen (likehandsaming). Dette inneberer også at all informasjon som vert gjort tilgjengeleg for éin leverandør, også vert gjort tilgjengeleg for dei andre leverandørane, til same tid, for å unngå at leverandøren som fekk informasjonen først får eit konkurransefortrinn.

Kommunen skal ikkje handsame leverandørar ulikt på bakgrunn av nasjonalitet eller lokal tilhøyrsløse (ikkje-diskriminering). Prinsippet om ikkje-diskriminering er mest aktuelt for anskaffingar kor kommunen kunngjer konkurransen nasjonalt eller innanfor EØS (primært anskaffingar over 1,3 mill.), som igjen avgrensar kommunen sin moglegheit til å veile lokale leverandørar berre på bakgrunn av lokalt nærvær og/eller ønskje om å støtte lokalt næringsliv. Merk at det ikkje er slik for anskaffingar under terskelverdiane.

6.2.4 Prinsippa om forutsigbarhet og etterprøvbarhet

Prinsippet om *forutsigbarhet* inneberer at anskaffingsprosessen skal vere føreseieleg for leverandørane, og skal sikre openheit om alle stadium i prosessen. Prinsippet skal og gjere det mogleg for leverandørane å vurdere om dei vil delta i konkurransen, og at dei skal kunne stole på at dei angjevne opplysningane i konkurransen vert følgt. Dette fordrar at konkurransen er klar og tydeleg, særleg knytte til følgjande forhold:

- Kva anskaffinga gjeld.
- Korleis konkurransen vert gjennomført.
- Kva for krav som gjeld for leverandøren.
- Kva for kriterium som vert lagt til grunn for val av leverandør.
- Omfang og lengde på kontrakten.

Kravet om *etterprøvbarehet* tek i vare leverandøren sin rettssikkerheit og skal gjere det mogleg, både for leverandørar og eventuelle tredjepartar, å sjekke om kommunen har følgd reglane for konkurransen og dermed opptreidd på ein måte som forvaltar samfunnet sine ressursar effektivt. Dette inneberer og at kommunen må kunne dokumentere kva som har skjedd i anskaffingsprosessen og kva for avgjersler som er teke i den. Leverandørar, ålmenta eller tredjepartar, skal også kunne få innsyn i dokument som kan vise korleis anskaffingsprosessen er gjennomført, for å kontrollere at kommunen har følgd regelverket, gitt at reglane i offentleglova tilsei at dei har rett på innsyn.

6.3 Hovudgrupper for offentlege anskaffingar

Lova regulerer kjøp i følgjande hovudgrupper:

- Anskaffingar mellom kr 100.000 og 1,3 mill. ekskl. mva. (del 1 i forskrifta).
- Anskaffingar over kr 1,3 mill. ekskl. mva. opp til EØS-terskelverdiane (del 1 og 2 i forskrifta).
- Anskaffingar over EØS-terskelverdiane.

Desse gruppene, i tillegg til anskaffingar under kr 100.000, vert omtala i dei neste avsnitta. Viss terskelverdiane vert endra før dette reglementet vert oppdatert neste gong, får kommunedirektøren fullmakt til å gjere ei redaksjonell endring av beløpa utan at reglementet må opp til politisk handsaming.

6.3.1 Kjøp av varer og tenester under kr 100.000 ekskl. mva.

Lova gjeld ikkje når verdien på innkjøpet (varer, tenester, bygge- og anleggskontrakt mv.) er under kr 100.000 ekskl. mva. Likevel gjeld grunnprinsippa om at offentlege innkjøp skal vere rasjonelle, transparente og sikre like vilkår for interessentar.

Innkjøp mellom kr 15.000 og kr 100.000 ekskl. mva. (lokal regel)

For Bykle kommune skal ein, så framt det er føremålstenleg, undersøke prisar frå fleire leverandørar dersom den berekna verdien på innkjøpet overstig kr 15.000 ekskl. mva. Det er elles *ikkje* krav om protokoll eller anna dokumentasjon på slik prisinnhenting.

Innkjøp under kr 15.000 ekskl. mva.

For Bykle kommune er det ikkje eit krav å undersøke prisar frå fleire leverandørar dersom den berekna verdien på innkjøpet er under kr 15.000 ekskl. mva.

6.3.2 Kjøp av varer og tenester mellom kr 100.000 og 1,3 mill. ekskl. mva.

Når verdien på innkjøp(-et) overstig kr 100.000 får del 1 i forskrifta verknad. Dersom verdien overstig kr 100.000 skal det førast anskaffingsprotokoll (denne kan vere enkel, lenke til malar finn ein i delkapittel 5.5 i dette reglementet). Denne skal beskrive

alle vesentlege forhold og viktige avgjersler gjennom heile anskaffingsprosessen. Grunnen til dette er mellom anna at ein skal sikre konkurranse, som er eit av grunnprinsippa i lova. Ein er altså pliktig å innhente prisar og tilbod frå fleire leverandørar. Det er ikkje eit krav om kunngjering for innkjøp under nasjonal terskelverdi på 1,3 mill.

Dersom estimert verdi overstig 500.000,- må ein også innhente skatteattest (gjeld norske leverandørar). Det *kan* stillast miljøkrav, arbeidsmiljøkrav, krav om at verksemda har lærlingar og liknande. Det er og ein føresetnad at leverandøren har sentral godkjenning i aktuell tiltaksklasse, i dei tilfelle kor dette er relevant for anskaffinga. For meir detaljar om dette, viser ein til anskaffingsforskrifta (del 1) med tilhøyrande rettleiar (kap. 9).

6.3.3 Kjøp over nasjonal terskelverdi (1,3 mill.) og opp til EØS-terskelverdiar

Når verdien av anskaffinga er mellom nasjonal terskelverdi³ og EØS-terskelverdiar (sjå fotnote), får forskrifta del 1 og 2 verknad, som m.a. vil seie at ein må følgje prosedyren for open anbodskonkurranse, som igjen vil seie at konkurransen vert kunngjort i Doffin (nasjonal database for kunngjering av offentlege anskaffingar). Anskaffingsprotokoll er og eit krav, på lik linje som i del 1 i forskrifta. For meir detaljar om dette, sjå anskaffingsforskrifta (del 1 og 2) og tilhøyrande rettleiar (kap. 9 og 10).

6.3.4 Kjøp over EØS-terskelverdiar

Del I og III i lova får verknad når verdien overstig EØS-terskelverdiar. Her er det særleg strenge reglar, m.a. når det gjeld kunngjering. Konkurransen vert kunngjort i Doffin og TED (database for kunngjering av offentlege anskaffingar innanfor EØS).

6.4 Andre lover, reglement, planverk og rettleiarar som er relevante for innkjøp

- Rettleiar om etiske krav i offentlege innkjøp, 2009.
- Rettleiar for kontraktsoppfylging av offentlege anskaffingar.
- Regjeringa sin handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlege innkjøp.
- Offentleglova.
- Forskrift om løns- og arbeidsvilkår i offentlege kontraktar.
- Økonomireglement for Bykle kommune.
- Delegeringsreglement for Bykle kommune.
- Etikkreglement for Bykle kommune.
- Retningslinjer for habilitet for Bykle kommune.
- Kommuneplanen sin samfunnsdel for Bykle kommune.

³ Varer/teneste-kontraktar: mellom 1,3 mill., og 2,05 mill. ekskl. mva. Alle bygg- og anleggskontraktar: mellom 1,3 mill. og 51,5 mill. ekskl. mva.

- Handlings- og økonomiplan for Bykle kommune.
- Årsbudsjett for Bykle kommune.

7. GJENNOMFØRING AV ANSKAFFINGSPROSESSEN

Innleiingsvis vil ein vise til sjekkliste for anskaffingar over kr 100.000 på www.anskaffelser.no (ekstern lenke), som er Direktoratet for forvaltning og økonomistyring sine fagsider om offentlege anskaffingar.

7.1 Berekne verdien på anskaffinga

Kommunen må foreta ein forsvarleg vurdering av verdien på anskaffinga for å vurdere om anskaffinga kommer over eller under dei aktuelle terskelverdiane, og følgeleg kva for reglar som gjeld. Verdien vert berekna på grunnlag av den samla betalinga ekskl. mva. Den eksakte verdien vil ikkje være kjent på tidspunktet for berekninga, men viss kommunen er i tvil om verdien, bør den take høgde for det i fastsetjinga av anslaget. Om tilboda i etterkant ligger over terskelverdiane vil ikkje kommunen kunne klandrast, såframt den har utført ei forsvarleg skjønnsvurdering. Viss tilboda ligg høgt over anslaga, kan det likevel kunne bli reaksjonar. Det vil vere rasjonelt å bruke første verdianslag som utgangspunkt for summen som vert sett av i budsjettet til den aktuelle anskaffinga.

7.2 Prosedyrane open og avgrensa tilbodskonkurranse (kjøp over 1,3 mill. ekskl. mva.)

Ved ein open tilbodskonkurranse kan alle interesserte leverandørar gi tilbod. Dette er ein eitt-trinns prosedyre kor kommunen må vurdere og evaluere alle tilboda som kjem inn.

Ved ein avgrensa tilbodskonkurranse⁴ kan alle interesserte leverandørar levere førespurnad om å delta i konkurransen. Dette er ein to-trinns prosedyre kor kommunen første gjer ein prekvalifisering, kor berre dei leverandørane som oppfyller kvalifikasjonskrava, vert invitert av kommunen til å delta i konkurransen og kunne gi tilbod.

7.3 Utarbeiding av konkurransegrunnlag

Omfanget av konkurransegrunnlaget vil variere avhengig av type innkjøp og storleiken på innkjøpet. Lovverket setter klare premiss til kva konkurransegrunnlaget skal innehalde. Konkurransegrunnlag vert berre utarbeida for anskaffingar over kr 100.000 ekskl. mva.

⁴ Avgrensa tilbodskonkurranse må ikkje forvekslast med *lukka* tilbodskonkurranse, kor kommunen sjølv kontaktar utvalde leverandørar, noko som berre er aktuelt for anskaffingar under 1,3 mill. ekskl. mva.

7.4 Utlysing og fristar

Lov og forskrift om offentlege innkjøp gir reglar om korleis ein skal kunngjere innkjøp. Følgjande reglar gjeld:

Nasjonal kunngjering: Ved kjøp av varer og tenester over nasjonal terskelverdi (1,3 mill.), men lågare enn EØS-terskelverdiane (sjå § 5-3 i anskaffingsforskrifta), skal innkjøpet kunngjerast i Doffin.

EØS-kunngjering: Ved kjøp av varer og tenester over EØS-terskelverdiane, skal innkjøpet kunngjerast i Doffin- og TED-databasen.

7.5 Innkjøpsprotokoll

I samsvar med lov om offentlege innkjøp skal det førast ein innkjøpsprotokoll over alle kjøp over kr 100.000. Protokollen skal beskrive alle vesentlege forhold og viktige avgjersler som gjennom heile innkjøpsprosessen. Dette for å dokumentere at innkjøpet er basert på konkurranse, og at krava til etterprøvbarheit og forutsigbarheit er teke omsyn til.

Omfanget av protokollen vil variere ut frå om anskaffinga høyrer til del I, II eller III i regelverket. Malar for anskaffingsprotokollar finn ein her ([ekstern lenke](#)). Kommunen kan og velje å nytte eigne malar, såframt dei tilfredsstillar krava i regelverket.

7.6 Evaluering av tilbod, val av leverandør og eventuell klagehandsaming

Innkomne tilbod skal liggje uopna til tilbodsfristen har gått ut. Tilbodsopninga skal skje av minst to representantar ved tidspunkt oppgitt i konkurransegrunnlaget.

Tilbod som vert levert etter fristen vert avvist. Leverandørar som ikkje oppfyller kvalifikasjonskrava, vert avvist med grunngjeving.

Evaluering av innkomne tilbod skal skje i tråd med dei tildelingskriteria som er gjeve i konkurranse-grunnlaget, og etter den relative vektinga som er opplyst om der. Berre informasjon som gjeng fram av konkurransegrunnlaget kan danne grunnlag for val av leverandør.

Etter val av leverandør, skal det gis skriftleg melding med grunngjeving til alle deltakarane som har vore med i konkurransen, og opplyse om frist for å kome med klage eller be om grunngjeving for valet (karenstid). Kontrakt må ikkje signerast før karenstida er gått ut og eventuelle klagar er handsama. For del 3 i regelverket skal karenstida vere minimum 10 kalenderdagar, rekna frå dagen etter kunngjering om val av leverandør (anskaffingsforskrifta § 25-2). Kommunen vurderer at ein må ha same karenstid for del 1 og 2 i regelverket også.

7.7 Kontrakt

Inngåing av kontrakt er mest aktuelt for anskaffingar over kr 100.000 ekskl. mva. Det er ikkje krav om kontrakt om anskaffinga er mindre enn kr 100.000 ekskl. mva., med

mindre dette er føremålstenleg for den aktuelle anskaffinga. Når leverandør er valt vert det laga ei kontrakt på anskaffinga som regulerer avtaleforholdet mellom partane. Kontrakten vert arkivert i kommunen sitt arkiv. Rettleiaren for kontraktsoppfølging av offentlege anskaffingar, framhevar følgjande punkt som bør vere inkludert i ei offentlig kontrakt:

- Beskriving av ytinga: Kva skal leverandøren levere.
- Pris: Pris på vara/tenesta, berekning av pris etc.
- Betaling: Når og korleis skal oppdragsgjevar betale for vara/tenesta.
- Varigheit: Varigheit bør regulerast ved langvarige kontraktar. Ved store og/eller langvarige og komplekse kontraktar må det føreliggje ein framdriftsplan.
- Levering: Stad og tidspunkt for levering av vara/tenesta. Ved langvarige kontraktar kan det vere naturleg å leggje opp til trinnvise leveringar (ev. rapporteringar) i tråd med framdriftsplanen nemnt ovanfor.
- Klausul om løns- og arbeidsvilkår: I samsvar med forskrift om løns- og arbeidsvilkår §5 – berre aktuelt for kontraktar med verdi over 1,3 mill. ekskl. mva.
- Mislighald: Kva som skjer viss leverandøren ikkje leverer i tråd med kontrakten. Dette kan gjelde både om vara/tenesta er forseinka og om den ikkje held den avtalte kvalitet/omfang. Oppdragsgjevar vil kunne krevje erstatning, dagmulkt, etc., viss forseinkinga utelukkande skuldast forhold på leverandøren si side.
- Oppseiing: Om partane har rett til å seie opp kontrakten, og i så fall på kva for vilkår.

Merk at dette ikkje er ei uttømmande sjekkliste. Dette er snarare punkter som absolutt bør vere i ei kontrakt om offentlig innkjøp. På generelt grunnlag, så er det også veldig viktig at kontrakten er så presist og konkret formulert som mogleg. Det må og leggjast til at omfanget av kontrakten vil variere ut frå kompleksiteten på anskaffinga.

7.8 Offentlegheit og journalføring

Utgangspunktet er at dokumenta er offentlege, men det er tilgang til at tilbodsdocument og protokoll kan vere unntatt offentlegheit inntil val av leverandør er gjort. Etter dette er desse dokumenta offentlege, og unntak må ha særskilt heimel. Her kan for eksempel bestemmingane om teieplikt i § 13 i forvaltningslova, og/eller § 23, 1. ledd i offentleglova vere aktuelle heimlar. Merk at pris- og produktskjema er unnateke offentlig innsynsrett.

Det vil vere god forvaltningsskikk å la aktuelle leverandørar få uttale seg om kva for opplysningar dei meiner bør vere unntatt offentlegheit. Kommunen skal likevel gjere ei sjølvstendig vurdering av om opplysningane ikkje skal vere offentlege.

Eventuelle munnlege opplysningar gjeve i samband med anskaffingsprosessen, som er av betydning for gjennomføringa av anskaffinga, bør skrivast ned og journalførast. Dette er m.a. av omsyn til kravet om etterprøvarheit, god internkontroll og offentleglova.

7.9 Konsekvensar ved brot på innkjøpsregelverket

Klagenemnda for offentlege anskaffingar (KOFA), kan ileggje kommunen eit gebyr på inntil 15 % av verdien på anskaffinga viss nemnda vurderer det dit hen at kommunen har utført ei ulovleg direkte anskaffing. Ein kvar aktør kan melde mistanke om ulovleg direkte anskaffing inn for KOFA.

8 KVALITETSSIKRING

8.1 Innkjøpsfullmakt og -ansvar

Kommunedirektøren har det øvste ansvaret for kommunen sine innkjøp, og at dei til ei kvar tid skjer etter gjeldande regelverk. Kommunedirektøren definerer roller og avgjer plassering av innkjøpsrelatert myndigheit internt i organisasjonen. Tenesteleiarane har delegert innkjøpsansvar innan si resultateining. Vidare kan leiaren gje innkjøpsfullmakt til dei som treng det. Det skal utarbeidast ein skriftleg oversikt over kven som har innkjøpsfullmakt. Det skal likevel ikkje vere tvil om at det faktiske innkjøpsansvaret på ei eining ligg hjå tenesteleiarane. Eventuell inngåing og oppfølging av rammeavtalar per eining, er tenesteleiarane sitt ansvar, jf. administrativt delegasjonsreglement.

Kommunen sin innkjøpskontakt er, i tillegg til kommunen sitt kontaktpunkt inn mot OFA, kontaktpunkt mot andre relevante aktørar innanfor innkjøp som fagområde. Innkjøpskontakten er ikkje formelt involvert i alle kommunen sine innkjøp, men kan gje fagleg støtte ved behov.

Kommunedirektøren er ansvarleg for alle innkjøpsprosessar som gjeld driftskostnader og investerings-kostnader, med mindre anna er særskilt presisert i det enkelte prosjekt. For alle tilbodskonkurransar/ avtalar vil det vere utnemnt ein kontaktperson, f.eks. tenesteleiar, avdelingsleiar eller fagleiar. Denne personen har ansvar for ein stor del av konkurransen og oppfølging av den.

8.2 Varemottak og kontroll

Ved varemottak skal vara kontrollerast mot pakksetel og at vara ikkje har tydelege skader som kan gi grunnlag for reklamasjon. Ved kontroll av pakksetel skal det sjekkast at det er samsvar mellom levert, bestilt og oppført vare og mengde på pakksetel. Dersom leveransen har vesentlege feil eller manglar, skal leverandøren gjevast melding om dette så fort som mogleg.

Den som har tinga vara er ansvarleg for å kontrollere at faktura stemmer med pakksetel. I dei situasjonar der det ikkje er konkrete varer som levert, til dømes straum, telefon, skal det kontrollerast at fakturaen verkar rimeleg. Ved feil i fakturaen skal det utan opphald takast kontakt med leverandør slik at feilen skal rettast gjennom kreditnota eller ny korrigert faktura.

8.3 Attestasjon og tilvising

Det er kommunestyret som gjev kommunedirektør tilvisingsmynde for den kommunale forvaltninga. Kommunedirektøren har høve til å delegere denne mynde vidare.

Hovudregelen er at leiarane for einingane har tilvisingsmynde.

Alle som har tilvisingsmynde har automatisk attestasjonsmynde, men dei kan ikkje både attestere og tilvise på same billag. Ingen skal i noko høve attestere eller tilvise beløp til seg sjølv eller til andre som dei er i eit slikt forhold til som er omtala i forvaltningslovas § 6 (inhabilitet). I slike høve tilviser kommunedirektør for tenesteleiarar og ordføraren for kommunedirektøren.

8.3.1 Attestasjon

Attestasjon av ein faktura vil seie attestasjon av fakturaen i økonomisystemet og kontroll av at:

- Vara/tenesta er levert/utført og priskontrollert
- Originalfaktura ligg føre
- Vara/tenesta ikkje er betalt tidlegare
- Fakturaen er rett kontert.

Feilaktig innkjøp og utbetalingar som skyldast grov uaktsemd frå den som attesterer kan medføre økonomisk ansvar.

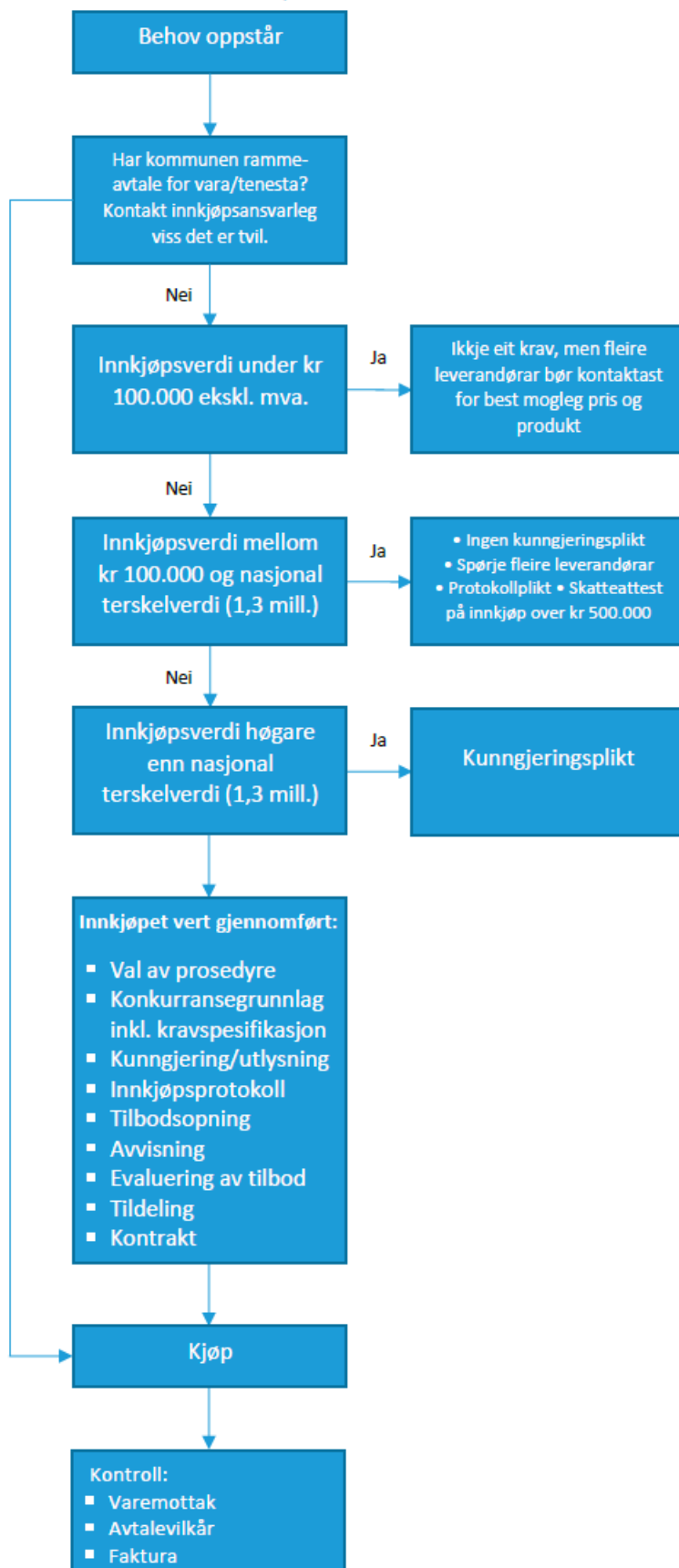
8.3.2 Tilvising

Tilvising av ein faktura vil seie kontroll av at:

- Det er budsjettdekning for summen (innanfor netto ramma)
- Beløpet er rett i forhold til avtalar, kontraktar, bestillingar osv.
- Fakturaen er tilstrekkeleg dokumentert, f.eks. i form av fakturagrunnlag/vedlegg
- Nødvendig attestasjon er utført
- Alle rutinar er fylgd.

Feilaktig innkjøp og utbetalingar som skyldast grov aktløyse frå den som tilviser kan medføre økonomisk ansvar.

VEDLEGG: FLYTSKJEMA INNKJØP

Innkjøpsreglement for Bykle kommune

Innhold

1	INNLEIING	3
2	INNKJØPSAVTALAR	3
3	FORMÅL OG OMFANG	3
4	KOMMUNEN SINE MILJØKRAV	4
5	FORHOLDET TIL LOV, FORSKRIFTER, PLANVERK, MV.	4
5.1	Lov, forskrifter og tilhøyrande rettleiarar	4
5.2	Grunnleggjande prinsipp for offentlege anskaffingar	4
5.2.1	Forholdsmessigheitsprinsippet	5
5.2.2	Konkurranseprinsippet	5
5.2.3	Likehandsamings- og ikkje-diskrimineringsprinsippet	5
5.2.4	Prinsippa om forutsigbarheit og etterprøvarheit	5
5.3	Hovudgrupper for offentlege anskaffingar	6
5.3.1	Kjøp av varer og tenester under kr 100.000 ekskl. mva.	6
5.3.2	Kjøp av varer og tenester mellom kr 100.000 og 1,3 mill. ekskl. mva.	6
5.3.3	Kjøp over nasjonal terskelverdi (1,3 mill.) og opp til EØS-terskelverdiar	6
5.3.4	Kjøp over EØS-terskelverdiar	7
5.4	Andre lover, reglement, planverk og rettleiarar som er relevante for innkjøp	7
6	GJENNOMFØRING AV ANSKAFFINGSPROSESSEN	7
6.1	Berekne verdien på anskaffinga	7
6.2	Prosedyrane open og avgrensa tilbodskonkurranse (kjøp over 1,3 mill. ekskl. mva.)	7
6.3	Utarbeiding av konkurransegrunnlag	8
6.4	Utløysing og fristar	8
6.5	Innkjøpsprotokoll	8
6.6	Evaluering av tilbod, val av leverandør og eventuell klagehandsaming	8
6.7	Kontrakt	9
6.8	Offentlegheit og journalføring	9
6.9	Konsekvensar ved brot på innkjøpsregelverket	9
7	KVALITETSSIKRING	10
7.1	Innkjøpsfullmakt og -ansvar	10
7.2	Varemottak og kontroll	10
7.3	Attestasjon og tilvising	10
7.3.1	Attestasjon	10
7.3.2	Tilvising	11
	VEDLEGG: FLYTSKJEMA INNKJØP	12

1 INNLEIING

Dei allereie gjeldande lover, forskrifter, rettspraksis og tilhøyrande rettleiarar om offentlege innkjøp, dannar dei grunnleggjande krava for alle kommunen sine innkjøp. Dette reglementet er eit supplement til det eksisterande regelverket.

- **Kommunestyret vedtek innkjøpsreglementet minst ei gong kvar kommunestyreperiode.**
- Kommunen skal årleg offentleggjere ei liste over leverandørar som sel varer og tenester til kommunen for kr 100.000 ekskl. mva. eller meir.

2 INNKJØPSAVTALAR

Bykle kommune har innkjøpsavtalar på ei mengde varer og tenester. Kommunen er medlem i OFA (Offentleg fellesinnkjøp på Agder). Det er viktig at tilsette med innkjøpsmynde kjenner til desse avtalane, både med tanke på type varer/tenester samt handlingsrommet utanfor avtalane. Det er viktig å alltid undersøke om Bykle kommune har ein innkjøpsavtale på den aktuelle vara eller tenesta ein planlegg å kjøpe inn.

3 FORMÅL OG OMFANG

- a Formålet med reglementet er å sikre at alle innkjøp (varer, tenester, bygge- og anleggskontraktar mv.) til Bykle kommune vert utført i samsvar med gjeldande lover, forskrifter og retningsliner om offentlege innkjøp.
- b Innkjøpa til kommunen følgjer prinsippa om konkurranse, likehandsaming og ikkje-diskriminering, forutsigbarheit, etterprøvbarheit og forholdsmessigheit.
- c Innkjøpa til kommunen skal gjennomførast på ein slik måte at kommunen sine interesser vert ivaretekne best mogeleg på kort og lang sikt.
- d Innkjøpsordninga skal vere rasjonell og gi ein effektiv utnytting av kommunen sine ressursar, samt skape tillit hjå tilsette, leverandørar og innbyggjarar.
- e Innkjøpsordninga skal sikre at det er reell konkurranse på like vilkår ovanfor alle interesserte leverandørar.
- f Kommunen sin internkontroll skal sikre at feil vert oppdaga og retta i tide.
- g Kommunen skal vere transparent i forhold til alle offentlege innkjøp.
- h Kommunen skal gjere innkjøp i tråd med god forretningsskikk, som igjen inneberer at den skal opptre profesjonelt, sakleg og forsvarleg, særleg med tanke på habilitet og konfidensialitet i forhold til Forvaltningslova. Her viser ein og til kommunen sine retningsliner for habilitet.
- i Eit innkjøp kan ikkje delast opp for å omgå regelverket for offentlege anskaffingar. Ved einsarta varer, tenester eller bygge- og anleggskontraktar som kan føre til fleire enkeltkontraktar, skal den samla verdien av desse leggjast til grunn. Ein gjer likevel merksam på at ein *funksjonell* oppdeling av større prosjekt kan vere hensiktsmessig for å tiltrekke fleire tilbydarar, så framtid oppdelinga ikkje er gjort for å omgå regelverket.
- j Under planlegging av det enkelte innkjøp skal det takast omsyn til livssyklus-kostnader, universell utforming og miljømessige konsekvensar av innkjøp.
- k Miljøaspektet og klimaaspektet vert teke omsyn til i samband med innkjøp.
- l Lokalt næringsliv vert prioritert så langt det er mogleg innanfor regelverket for offentlege anskaffingar, og så langt som det føreligg konkurransedyktige lokale alternativ, som har tilstrekkeleg kompetanse, f.eks. med omsyn tiltaksklassar etter plan- og bygningslova. Det er berre lukka anbodskonkurransar for anskaffingar opp til 1,3 mill. ekskl. mva. kor kommunen kan velje leverandørane som skal vere med i konkurransen.

4 KOMMUNEN SINE MILJØKRAV

- a Dei følgjande miljøkrava gjeld berre for anskaffingar over kr 100.000 ekskl. mva.
- b Ved planlegging av den enkelte anskaffing vert det teke omsyn til anskaffinga sine livssyklus kostnader og miljømessige konsekvensar.
 - i. I alle anskaffingar vert det stilt miljøbaserte kvalifikasjonskrav (leverandøren sine tekniske og faglege kvalifikasjonar). Dette kan dokumenterast i form av eit tredjepartsgodkjent miljøstyringssystem, eller ved at tilbydar svarar på ei miljøerklæring.
 - ii. Miljøomsyn skal, der det er mogleg og relevant for anskaffinga, og der det er praktisk mogleg og ikkje medfører openbare ulemper, inngå som eit tildelingskriterium. Miljøkriteriet bør i så fall vektast med minimum 30 % av total vekting. Miljøkriteriet vert vurdert etter leverandøren sine utsleppsnivå.
 - iii. Miljøkrav skal, der det er relevant for anskaffinga, innarbeidast i kravspesifikasjonar, normer og beskrivingar. Produkt med positiv miljømerking, miljøvaredeklarasjonar eller liknande skal omtalast der det er relevant.
- c Miljøkrav skal vere leverandørutviklande og gi tydelege signal til leverandørane om at miljøtilpassing er eit kundekrav.
 - i. Bykle kommune stiller krav til leverandørane sine miljøkvalifikasjonar og prestasjonar, herunder miljøsertifiseringar, eventuelt svar på miljøerklæring.
- d Bykle kommune skal tilstrebe kostnads- og miljøeffektive anskaffingar, det vil seie anskaffingar som gir høg grad av behovstilfredsstilling og samtidig låg miljøbelastning gjennom heile livsløpet. I tilfelle kor miljøomsyn ikkje vert innarbeida på grunn av budsjettmessige forhold, skal dette grunngjevast.
- e Effekten av miljøtilpassa innkjøp skal kunne følgjast opp og målast. Dette skal skje ved årleg rapportering av nøkkeltal for miljøtilpassa innkjøp og ved evaluering av utvalte anskaffingar.
- f Der det er praktisk og økonomisk mogleg vert det stilt krav om nullutsleppsløysingar og fornybare materialar.
- g Planlegging og investeringar skal som hovudregel ta utgangspunkt i målet om å vere ein nullutsleppskommune i 2050.

5 FORHOLDET TIL LOV, FORSKRIFTER, PLANVERK, MV.

5.1 Lov, forskrifter og tilhøyrande rettleiarar

Krava til offentlege innkjøp er regulert i «*lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven)*», samt i «*forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften)*». Lova gjeld alle statlege organ og etatar, fylkeskommunane og kommunane, samt for *offentlegrettslege* organ, som til dømes underselskap/verksemdar som er eigd og kontrollert av ein kommune. Ein vil og vise til rettleiaren til forskrifta, som er eit nyttig verktøy som utdjupar og eksemplifiserer reglane i forskrifta.

5.2 Grunnleggjande prinsipp for offentlege anskaffingar

Anskaffingslova § 4 legg til grunn følgjande grunnprinsipp:

- Forholdsmessigheitsprinsippet
- Konkurransesprinsippet
- Likehandsamings- og ikkje-diskrimineringsprinsippet
- Forutsigbarheitsprinsippet (forutberegnelighetsprinsippet)
- Etterprøvbarheitsprinsippet

Desse er omtala i dei neste avsnitta.

5.2.1 Forholdsmessigheitsprinsippet

Kommunen skal gjennomføre konkurransen på ein måte som står i forhold til anskaffinga sin art, omfang, verdi og kompleksitet. Med andre ord så vil krava til korleis kommunen skal gjennomføre konkurransen auke proporsjonalt med den berekna verdien på innkjøpet. F.eks. så bør kommunen kontakte fleire leverandørar viss den berekna verdien er kr 1 mill. ekskl. mva. enn om den er kr 100.000 ekskl. mva., sjølv om begge desse summene er innanfor del 1 i anskaffings-forskrifta.

5.2.2 Konkurransesprinsippet

Over terskelverdiane (1,3 mill. og over) vert konkurransesprinsippet teke omsyn til ved at kommunen kunngjer konkurransen. Under terskelverdiane (mellom kr 100.000 og 1,3 mill. ekskl. mva.) må kommunen sørge for konkurranse om kontrakten ved å gjere oppdraget kjent for eit rimeleg antal leverandørar, eksempelvis gjennom ein frivillig kunngjering av konkurransen, eller ved å hente inn tilbod frå minimum tre leverandørar (gjerne fleire enn tre, spesielt dess større anskaffinga er, eller dess meir kompleks den er).

5.2.3 Likehandsamings- og ikkje-diskrimineringssprinsippet

Kommunen skal sikre at alle leverandørar vert handsama likt gjennom heile anskaffingsprosessen (likehandsaming). Dette inneberer også at all informasjon som vert gjort tilgjengeleg for éin leverandør, også vert gjort tilgjengeleg for dei andre leverandørane, til same tid, for å unngå at leverandøren som fekk informasjonen først får eit konkurransefortrinn.

Kommunen skal ikkje handsome leverandørar ulikt på bakgrunn av nasjonalitet eller lokal tilhøyrslø (ikkje-diskriminering). Prinsippet om ikkje-diskriminering er mest aktuelt for anskaffingar kor kommunen kunngjer konkurransen nasjonalt eller innanfor EØS (primært anskaffingar over 1,3 mill.), som igjen avgrensar kommunen sin moglegheit til å veile lokale leverandørar berre på bakgrunn av lokalt nærvær og/eller ønskje om å støtte lokalt næringsliv. Merk at det ikkje er slik for anskaffingar under terskelverdiane.

5.2.4 Prinsippa om forutsigbarheit og etterprøvbarheit

Prinsippet om forutsigbarheit inneberer at anskaffingsprosessen skal vere forutsigbar for leverandørane, og skal sikre openheit om alle stadium i prosessen. Prinsippet skal og gjere det mogleg for leverandørane å vurdere om dei vil delta i konkurransen, og at dei skal kunne stole på at dei angjevne opplysningane i konkurransen vert følgt. Dette fordrar at konkurransen er klar og tydeleg, særleg knytte til følgjande forhold:

- Kva anskaffinga gjeld.
- Korleis konkurransen vert gjennomført.
- Kva for krav som gjeld for leverandøren.
- Kva for kriterium som vert lagt til grunn for val av leverandør.
- Omfang og lengde på kontrakten.

Kravet om etterprøvbarheit tek i vare leverandøren sin rettssikkerheit og skal gjere det mogleg, både for leverandørar og eventuelle tredjepartar, å sjekke om kommunen har følgt reglane for konkurransen og dermed opptreidd på ein måte som forvaltar samfunnet sine ressursar effektivt. Dette inneberer og at kommunen må kunne dokumentere kva som har skjedd i anskaffingsprosessen og kva for avgjersler som er teke i den. Leverandørar, ålmenta eller tredjepartar, skal også kunne få innsyn i dokument som

kan vise korleis anskaffingsprosessen er gjennomført, for å kontrollere at kommunen har følgd regelverket, gitt at reglane i offentleglova tilsei at dei har rett på innsyn.

5.3 Hovudgrupper for offentlege anskaffingar

Lova regulerer kjøp i følgjande hovudgrupper:

- Anskaffingar mellom kr 100.000 og 1,3 mill. ekskl. mva. (del 1 i forskrifta).
- Anskaffingar over kr 1,3 mill. ekskl. mva. opp til EØS-terskelverdiane (del 1 og 2 i forskrifta).
- Anskaffingar over EØS-terskelverdiane.

Desse gruppene, i tillegg til anskaffingar under kr 100.000, vert omtala i dei neste avsnitta. Viss terskelverdiane vert endra før dette reglementet vert oppdatert neste gong, får kommunedirektøren fullmakt til å gjere ei redaksjonell endring av beløpa utan at reglementet må opp til politisk handsaming.

5.3.1 Kjøp av varer og tenester under kr 100.000 ekskl. mva.

Lova gjeld ikkje når verdien på innkjøpet (varer, tenester, bygge- og anleggskontrakt mv.) er under kr 100.000 ekskl. mva. Likevel gjeld grunnprinsippa om at offentlege innkjøp skal vere rasjonelle, transparente og sikre like vilkår for interessentar.

Innkjøp mellom kr 15.000 og kr 100.000 ekskl. mva. (lokal regel)

For Bykle kommune skal ein, så framt det er føremålstenleg, undersøke prisar frå fleire leverandørar dersom den berekna verdien på innkjøpet overstig kr 15.000 ekskl. mva. Det er *ikkje* krav om protokoll eller anna dokumentasjon på slik prisinnhenting.

Innkjøp under kr 15.000 ekskl. mva.

For Bykle kommune er det ikkje eit krav å undersøke prisar frå fleire leverandørar dersom den berekna verdien på innkjøpet er under kr 15.000 ekskl. mva.

5.3.2 Kjøp av varer og tenester mellom kr 100.000 og 1,3 mill. ekskl. mva.

Når verdien på innkjøp(-et) overstig kr 100.000 får del 1 i forskrifta verknad.

Dersom verdien overstig kr 100.000 skal det førast anskaffingsprotokoll (denne kan vere enkel, lenke til malar finn ein i delkapittel 5.5 i dette reglementet). Denne skal beskrive alle vesentlege forhold og viktige avgjersler gjennom heile anskaffingsprosessen. Grunnen til dette er mellom anna at ein skal sikre konkurranse, som er eit av grunnprinsippa i lova. Ein er altså pliktig å innhente prisar og tilbod frå fleire leverandørar. Det er ikkje eit krav om kunngjering for innkjøp under nasjonal terskelverdi på 1,3 mill.

Dersom estimert verdi overstig 500.000,- må ein også innhente skatteattest (gjeld norske leverandørar). Det *kan* stillast miljøkrav, arbeidsmiljøkrav, krav om at verksemda har lærlingar og liknande. Det er og ein føresetnad at leverandøren har sentral godkjenning i aktuell tiltaksklasse, i dei tilfelle kor dette er relevant for anskaffinga.

For meir detaljar om dette, viser ein til anskaffingsforskrifta (del 1) med tilhøyrande rettleiar (kap. 9).

5.3.3 Kjøp over nasjonal terskelverdi (1,3 mill.) og opp til EØS-terskelverdiar

Når verdien av anskaffinga er mellom nasjonal terskelverdi og EØS-terskelverdiar¹ (sjå fotnote), får forskrifta del 1 og 2 verknad, som m.a. vil seie at ein må følgje prosedyren for open anbodskonkurranse,

¹

- Varer/teneste-kontraktar: mellom 1,3 mill., og 2,05 mill. ekskl. mva.
- Alle bygg- og anleggskontraktar: mellom 1,3 mill. og 51,5 mill. ekskl. mva.

som igjen vil seie at konkurransen vert kunngjort i Doffin (nasjonal database for kunngjering av offentlege anskaffingar). Anskaffingsprotokoll er og eit krav, på lik linje som i del 1 i forskrifta. For meir detaljer om dette, sjå anskaffingsforskrifta (del 1 og 2) og tilhøyrande rettleiar (kap. 9 og 10). kap. 9).

5.3.4 Kjøp over EØS-terskelverdiar

Del I og III i lova får verknad når verdien overstig EØS-terskelverdiar. Her er det særleg strenge reglar, m.a. når det gjeld kunngjering. Konkurransen vert kunngjort i Doffin og TED (database for kunngjering av offentlege anskaffingar innanfor EØS).

5.4 Andre lover, reglement, planverk og rettleiarar som er relevante for innkjøp

- Rettleiar om etiske krav i offentlege innkjøp, 2009.
- Rettleiar for kontraktsoppfylging av offentlege anskaffingar.
- Regjeringa sin handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlege innkjøp.
- Offentleglova.
- Forskrift om løns- og arbeidsvilkår i offentlege kontraktar.
- Økonomireglement for Bykle kommune.
- Delegeringsreglement for Bykle kommune.
- Etikkreglement for Bykle kommune.
- Retningslinjer for habilitet for Bykle kommune.
- Kommuneplanen sin samfunnsdel for Bykle kommune.
- Handlings- og økonomiplan for Bykle kommune.
- Årsbudsjett for Bykle kommune.

6 GJENNOMFØRING AV ANSKAFFINGSPROSESSEN

Innleiingsvis vil ein vise til [sjekkliste for anskaffingar over kr 100.000 på www.anskaffelser.no](http://www.anskaffelser.no) (ekstern lenke), som er Direktoratet for forvaltning og økonomistyring sine fagsider om offentlege anskaffingar.

6.1 Berekne verdien på anskaffinga

Kommunen må foreta ein forsvarleg vurdering av verdien på anskaffinga for å vurdere om anskaffinga kommer over eller under dei aktuelle terskelverdiane, og følgeleg kva for reglar som gjeld. Verdien vert berekna på grunnlag av den samla betalinga ekskl. mva. Den eksakte verdien vil ikkje være kjent på tidspunktet for berekninga, men viss kommunen er i tvil om verdien, bør den take høgd for det i fastsetjinga av anslaget. Om tilboda i etterkant ligger over terskelverdiane vil ikkje kommunen kunne klandrast, såframt den har utført ei forsvarleg skjønnsvurdering. Viss tilboda ligg høgt over anslaga, kan det likevel kunne bli reaksjonar.

Det vil vere rasjonelt å bruke første verdianslag som utgangspunkt for summen som vert sett av i budsjettet til den aktuelle anskaffinga.

6.2 Prosedyrane open og avgrensa tilbodskonkurranse (kjøp over 1,3 mill. ekskl. mva.)

Ved ein open tilbodskonkurranse kan alle interesserte leverandørar gi tilbod. Dette er ein eitt-trinns prosedyre kor kommunen må vurdere og evaluere alle tilboda som kjem inn. Ved ein avgrensa tilbodskonkurranse² kan alle interesserte leverandørar levere *førespurnad* om å delta i konkurransen. Dette er ein to-trinns prosedyre kor kommunen første gjer ein prekvalifisering, kor berre dei

▪ Særlege tenester (t.d. kjøp frå vekst- og attføringsverksemdar): mellom 1,3 mill. og 7,2 mill. ekskl. mva.

² Avgrensa tilbodskonkurranse må ikkje forvekslast med *lukka* tilbodskonkurranse, kor kommunen sjølv kontaktar utvalte leverandørar, noko som berre er aktuelt for anskaffingar under 1,3 mill. ekskl. mva.

leverandørane som oppfyller kvalifikasjonskrava, vert invitert av kommunen til å deltake i konkurransen og kunne gi tilbod.

6.3 Utarbeiding av konkurransegrunnlag

Omfanget av konkurransegrunnlaget vil variere avhengig av type innkjøp og storleiken på innkjøpet. Lovverket setter klare premiss til kva konkurransegrunnlaget skal innehalde. Konkurransegrunnlag vert berre utarbeida for anskaffingar over kr 100.000 ekskl. mva.

6.4 Utlysing og fristar

Lov og forskrift om offentlege innkjøp gir reglar om korleis ein skal kunngjere innkjøp. Følgjande reglar gjeld:

Nasjonal kunngjering: Ved kjøp av varer og tenester over nasjonal terskelverdi (1,3 mill.), men lågare enn EØS-terskelverdiane (sjå [§ 5-3](#) i anskaffingsforskrifta), skal innkjøpet kunngjerast i Doffin.

EØS-kunngjering: Ved kjøp av varer og tenester over EØS-terskelverdiane, skal innkjøpet kunngjerast i Doffin- og TED-databasen.

6.5 Innkjøpsprotokoll

I samsvar med lov om offentlege innkjøp skal det førast ein innkjøpsprotokoll over alle kjøp over kr 100.000. Protokollen skal beskrive alle vesentlege forhold og viktige avgjersler som gjennom heile innkjøpsprosessen. Dette for å dokumentere at innkjøpet er basert på konkurranse, og at krava til etterprøvarheit og forutsigbarheit er teke omsyn til.

Omfanget av protokollen vil variere ut frå om anskaffinga høyrer til del I, II eller III i regelverket. Malar for anskaffingsprotokollar finn ein [her](#) (ekstern lenke). Kommunen kan og velje å nytte eigne malar, såframt dei tilfredsstillar krava i regelverket.

6.6 Evaluering av tilbod, val av leverandør og eventuell klagehandsaming

Innkomne tilbod skal liggje uopna til tilbodsfristen har gått ut. Tilbodsopninga skal skje av minst to representantar ved tidspunkt oppgitt i konkurransegrunnlaget.

Tilbod som vert levert etter fristen vert avvist. Leverandørar som ikkje oppfyller kvalifikasjonskrava, vert avvist med grunngjeving.

Evaluering av innkomne tilbod skal skje i tråd med dei tildelingskriteria som er gjeve i konkurransegrunnlaget, og etter den relative vektiga som er opplyst om der. Berre informasjon som gjeng fram av konkurransegrunnlaget kan danne grunnlag for val av leverandør.

Etter val av leverandør, skal det gis skriftleg melding med grunngjeving til alle deltakarane som har vore med i konkurransen, og opplyse om frist for å kome med klage eller be om grunngjeving for valet (karenstid). Kontrakt må ikkje signerast før karenstida er gått ut og eventuelle klagar er handsama. For del 3 i regelverket skal karenstida vere minimum 10 kalenderdagar, rekna frå dagen etter kunngjering om val av leverandør (anskaffingsforskrifta § 25-2). Kommunen vurderer at ein må ha same karenstid for del 1 og 2 i regelverket også.

6.7 Kontrakt

Inngåing av kontrakt er mest aktuelt for anskaffingar over kr 100.000 ekskl. mva. Det er ikkje krav om kontrakt om anskaffinga er mindre enn kr 100.000 ekskl. mva., med mindre dette er føremålstenleg for den aktuelle anskaffinga. Når leverandør er valt vert det laga ei kontrakt på anskaffinga som regulerer avtaleforholdet mellom partane. Kontrakten vert arkivert i kommunen sitt arkiv. Rettleiaren for kontraktsoppfylging av offentlege anskaffingar, framhevar følgjande punkt som bør vere inkludert i ei offentlig kontrakt:

- Beskriving av ytinga: Kva skal leverandøren levere.
- Pris: Pris på vara/tenesta, berekning av pris etc.
- Betaling: Når og korleis skal oppdragsgjevar betale for vara/tenesta.
- Varigheit: Varigheit bør regulerast ved langvarige kontraktar.
 - Ved store og/eller langvarige og komplekse kontraktar må det føreliggje ein framdriftsplan.
- Levering: Stad og tidspunkt for levering av vara/tenesta.
 - Ved langvarige kontraktar kan det vere naturleg å leggje opp til trinnvise leveringar (ev. rapporteringar) i tråd med framdriftsplanen nemnt ovanfor.
- Klausul om løns- og arbeidsvilkår: I samsvar med forskrift om løns- og arbeidsvilkår § 5 – berre aktuelt for kontraktar med verdi over 1,3 mill. ekskl. mva.
- Mislighald: Kva skjer viss leverandøren ikkje leverer i tråd med kontrakten? Dette kan gjelde både om vara/tenesta er forseinka og om den ikkje held den avtalte kvalitet/omfang. Oppdragsgjevar vil kunne krevje erstatning, dagmulkt, etc., viss forseinkinga utelukkande skuldast forhold på leverandøren si side.
- Oppseiing: Har noen av partane rett til å seie opp kontrakten, og i så fall på kva for vilkår?

Merk at dette ikkje er ei uttømmende sjekkliste. Dette er snarare punkter som absolutt bør vere i ei kontrakt om offentlig innkjøp. På generelt grunnlag, så er det også veldig viktig at kontrakten er så presist og konkret formulert som mogleg. Det må og leggjast til at omfanget av kontrakten vil variere ut frå kompleksiteten på anskaffinga.

6.8 Offentlegheit og journalføring

Utgangspunktet er at dokumenta er offentlege, men det er tilgang til at tilbodsdokument og protokoll kan vere unntatt offentlegheit inntil val av leverandør er gjort. Etter dette er desse dokumenta offentlege, og unntak må ha særskilt heimel. Her kan for eksempel bestemmingane om teieplikt i § 13 i forvaltningslova, og/eller § 23, 1. ledd i offentleglova vere aktuelle heimlar. Merk at pris- og produktskjema er unnateke offentlig innsynsrett.

Det vil vere god forvaltningsskikk å la aktuelle leverandørar få uttale seg om kva for opplysningar dei meiner bør vere unntatt offentlegheit. Kommunen skal likevel gjere ei sjølvstendig vurdering av om opplysningane ikkje skal vere offentlege.

Eventuelle munnlege opplysningar gjeve i samband med anskaffingsprosessen, som er av betydning for gjennomføringa av anskaffinga, bør skrivast ned og journalførast. Dette er m.a. av omsyn til kravet om etterprøvarheit, god internkontroll og offentleglova.

6.9 Konsekvensar ved brot på innkjøpsregelverket

Klagenemnda for offentlege anskaffingar (KOFA), kan ilægge kommunen eit gebyr på inntil 15 % av verdien på anskaffinga viss nemnda vurderer det dit hen at kommunen har utført ei ulovleg direkte anskaffing. Ein kvar aktør kan melde mistanke om ulovleg direkte anskaffing inn for KOFA.

7 KVALITETSSIKRING

7.1 Innkjøpsfullmakt og -ansvar

Kommunedirektøren har det øvste ansvaret for kommunen sine innkjøp, og at dei til ei kvar tid skjer etter gjeldande regelverk. Kommunedirektøren definerer roller og avgjer plassering av innkjøpsrelatert myndigheit internt i organisasjonen.

Tenesteleiarane har delegert innkjøpsansvar innan si resultateining. Vidare kan leiaren gje innkjøpsfullmakt til dei som treng det. Det skal utarbeidast ein skriftleg oversikt over kven som har innkjøpsfullmakt. Det skal likevel ikkje vere tvil om at det faktiske innkjøpsansvaret på ei eining ligg hjå tenesteleiarane. Eventuell inngåing og oppfølging av rammeavtarar per eining, er tenesteleiarane sitt ansvar, jf. administrativt delegasjonsreglement.

Kommunen sin innkjøpskontakt er, i tillegg til kommunen sitt kontaktpunkt inn mot OFA, kontaktpunkt mot andre relevante aktørar innanfor innkjøp som fagområde. Innkjøpskontakten er ikkje formelt involvert i alle kommunen sine innkjøp, men kan gje fagleg støtte ved behov.

Kommunedirektøren er ansvarleg for alle innkjøpsprosessar som gjeld driftskostnadar og investeringskostnadar, med mindre anna er særskilt presisert i det enkelte prosjekt. For alle tilbodskonkurransar/avtarar vil det vere utnemnt ein kontaktperson, f.eks. tenesteleiar, avdelingsleiar eller fagleiar. Denne personen har ansvar for ein stor del av konkurransen og oppfølging av den.

7.2 Varemottak og kontroll

Ved varemottak skal vara kontrollerast mot pakksetel og at vara ikkje har tydelege skader som kan gi grunnlag for reklamasjon. Ved kontroll av pakksetel skal det sjekkast at det er samsvar mellom levert, bestilt og oppført vare og mengde på pakksetel. Dersom leveransen har vesentlege feil eller manglar, skal leverandøren gjevast melding om dette så fort som mogleg.

Den som har tinga vara er ansvarleg for å kontrollere at faktura stemmer med pakksetel. I dei situasjonar der det ikkje er konkrete varer som levert, til dømes straum, telefon, skal det kontrollerast at fakturaen verkar rimeleg. Ved feil i fakturaen skal det utan opphald takast kontakt med leverandør slik at feilen skal rettast gjennom kreditnota eller ny korrigert faktura.

7.3 Attestasjon og tilvising

Det er kommunestyret som gjev kommunedirektør tilvisingsmynde for den kommunale forvaltninga. Kommunedirektøren har høve til å delegere denne mynde vidare. Hovudregelen er at leiarane for einingane har tilvisingsmynde.

Alle som har tilvisingsmynde har automatisk attestasjonsmynde, men dei kan **ikkje** både attestere og tilvise på same bilag. Ingen skal i noko høve attestere eller tilvise beløp til seg sjølv eller til andre som dei er i eit slikt forhold til som er omtala i forvaltningslovas § 6 (inhabilitet). I slike høve tilviser kommunedirektør for tenesteleiarar og ordføraren for kommunedirektøren.

7.3.1 Attestasjon

Attestasjon av ein faktura vil seie attestasjon av fakturaen i økonomisystemet og kontroll av at:

- Vara/tenesta er levert/utført og priskontrollert
- Originalfaktura ligg føre
- Vara/tenesta ikkje er betalt tidlegare

- Fakturaen er rett kontert.

Feilaktig innkjøp og utbetalinger som skyldast grov uaktsemd frå den som attesterer kan medføre økonomisk ansvar.

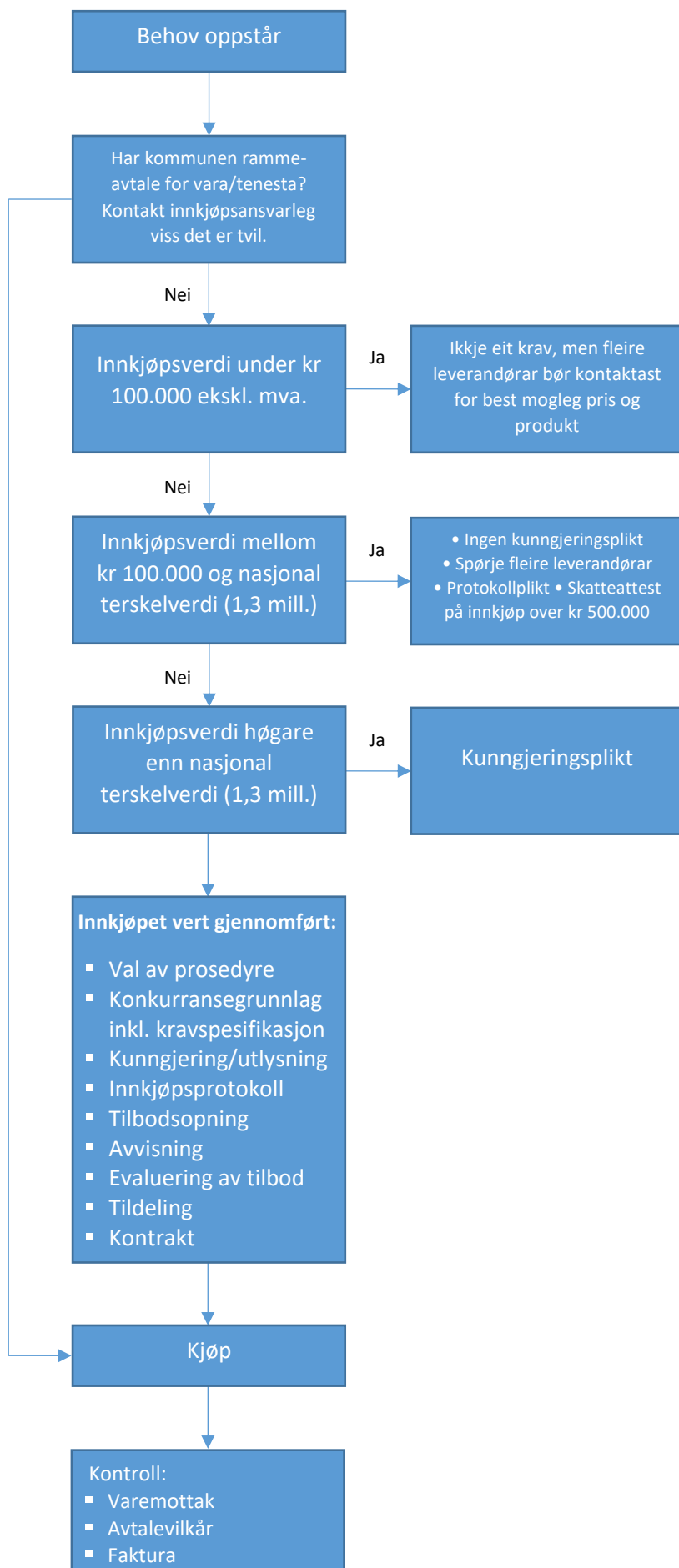
7.3.2 Tilvising

Tilvising av ein faktura vil seie kontroll av at:

- Det er budsjettdekning for summen (innanfor netto ramma)
- Beløpet er rett i forhold til avtalar, kontraktar, bestillingar osv.
- Fakturaen er tilstrekkeleg dokumentert, f.eks. i form av fakturagrunnlag/vedlegg
- Nødvendig attestasjon er utført
- Alle rutinar er fylgd.

Feilaktig innkjøp og utbetalinger som skyldast grov aktløyse frå den som tilviser kan medføre økonomisk ansvar.

VEDLEGG: FLYTSKJEMA INNKJØP

Saksmappe: 2020/339
Sakshandsamar: EIT
Dato: 21.08.2025

Saksframlegg

Utv. Saksnr.	Utval	Møtedato
86/25	Kommunestyret	28.08.2025

Omgjering av vedtak om Levekårsråd

Kommunedirektørens si tilråding

Levekårsutvalet er avslutta frå 30.06.25. Vedtaket i PS 73/25 frå 26.06.25 vert oppheva

Saksutgreiing:

Bakgrunn for saka

I kommunestyresak PS 73/25 26.06.25 vart det gjort følgjande vedtak:

«Levekårsutvalet blir avslutta som eit hovudutval 30.06.2025. Levekårsutvalet fortsetter som levekårsråd ut denne kommunestyreperioden med same medlemmar som tidlegare hovudutval. Rådet skal brukast som ei sparringpartner og politisk råd for administrasjonen i spørsmål som gjeld levekår-, oppvekst- og kulturområdet. Leiar av rådet skal ha godtgjering på lik linje med andre rådsleiarar og rådet skal ha antal møte som står i høve til antal saka som fremmast frå rådet sjølv og administrasjonen. Reglementet for levekår må oppdaterast. Kommunestyret ønsker å evaluere rådet i junimøte 2027.»

Det er juridiske utfordringar ved oppretting av råd som er bakgrunnen for denne saka

Formelt grunnlag

[Kommunelova §§ 5-1, 5-2 og 5-7](#)

Vurderingar og konsekvensar

Kommunelova §§ 5-1 og 5-2 gir ei uttømmende oversikt over kva organ ein kommune kan opprette som folkevalde organ, eller andre kommunale organ. Eit levekårsutval er eit folkevald organ etter § 5-1 andre ledd bokstav d. Råd som er nemnt i § 5-2 andre ledd bokstav er lovpålagte medverknadsorgan: eldreråd, råd for personar med nedsett funksjonsevne og ungdomsråd. Lovkommentaren til §§ 5-1 og 5-2 presiserer at det ikkje er åtgang til å etablere andre typar folkevalde organ enn dei som går fram av disse to bestemmingane, verken som avgjerande, rådgjevande eller konsulterande organ. Ein omdanning frå levekårsutval til levekårsråd vil derfor måtte vurderast nøye opp mot lovens krav til organisering og namngjeving.

Fyrste del av vedtaket i sak PS 73/25 26.06.25 om avslutning av Levekårsutvalet som hovudutval kan bli ståande. Andre del, om oppretting av levekårsråd må anten strykast eller få anna innhald.

Om kommunestyret ønskjer å ha eit ståande levekårsorgan så må det organiserast som utval i lova etter §5-1 andre ledd bokstav d og §5-7 (om man ikkje skal innføre kommunestyrekomitear etter §5-9, men det betyr ein omfattande omorganisering av den politiske styringa av kommunen).

I forarbeidet til kommunelova ([Proposisjon 46 L \(2017-2018\)](#)) står det òg at «*organene skal ha navn som inkluderer lovens betegnelse*». Dette kjem igjen i [retteleieren til konstituerande møte](#) med teksten: «*alle utval i kommunen skal heite noko med utval for eksempel planutval og oppvekstutval*». Eit eventuelt nytt levekårsorgan vil da bli heitande utval, dømesvis Levekårsutvalet, men det kan da vere eit utval med nytt innhald og anna verksemd enn det som har vore tidlegare.

Om administrasjonen skal fremme eit forslag til organisering og reglement for eit nytt levekårsutval så må vedtaket frå 26.06.25 endrast. Kommunedirektøren si tilråding er at det ikkje vert oppretta eit nytt fast levekårsutval, men om det er ønska så kan eit alternativ vedtak vere:

«Vedtaket i PS 73/25 er oppheva. Levekårsutvalet er avslutta som hovudutval. Kommunedirektøren legg fram eit forslag til nytt levekårsutval etter intensjonen i vedtaket i PS 73/25.

Utvalet skal ha med møteverksemd som står i høve til antal sakar som fremmast frå utvalet sjølv og administrasjonen.

Kommunestyret skal evaluere utvalet i junimøte 2027»

Kvifor ikkje erstatte Levekårsutvalet med eit nytt utval

Utval vert oppretta for politisk styring. Kommunestyret har ikkje brukt Levekårsutvalet for politisk styring, til å lage politikk, eller fremme saker. Det er heller ikkje delegert noko myndigheit til utvalet. Administrasjonen kan heller ikkje sjå av vedtaket i sak PS 73/25 at det er ment å endre seg med oppretting av eit nytt politisk organ for levekår.

Det er gjort forsøk på å nytte Levekårsutvalet. Kommunestyret har i fleire omgangar vedteke å auke møtefrekvens til utvalet for å samsvare meir med frekvensen til dei andre utvala og kommunestyret.

Det har òg vert lagt ned arbeid med utvalet for å gjere det meir relevant. Levekårsutvalet hadde to halve dagar (12. juni og 6. november) saman med Jan Inge Tungesvik frå KS, med mål om å kome med konstruktive forslag til delegasjon. Utvalet sitt innspel finn de i saka PS 147/24

Jan Inge Tungesvik summerer i etterkant at det vil handle mykje om kva for ein arbeidsform ein vel, meir enn delegasjon. Han peikar og på at heimkommunen i større grad enn Bykle har gjennomgåande representasjon mellom Kommunestyret og utvalet.

Det er ikkje forventa at eit nytt levekårsutval vil auke produktiviteten frå den som har vore. [Ref. Saksframlegg PS 73/25](#)

Ein mogleg veg vidare

Kommunestyret kan når som helst opprette utval for eit avgrensa tema eller særskild oppgåve og dei lovpålagte medverknadsråda for ungdom eldre og personar med nedsett funksjonsevne dekkjer fleire av tema Levekårsutvalet har hatt. Det er ikkje forventa at eit nytt levekårsutval vil auke produktiviteten frå den som har vore.

Kommunestyret kan fastsette eit gitt antal møter i Eldreråd og Råd for personar med nedsett funksjonsevne på lik linje med Ungdomsrådet, for å auke møtefrekvensen til dei råda. Møteplanen vert lagt fram til handsaming i desember.

Bykle,

kommunedirektøren

Saksmappe: 2024/388
Sakshandsamar: SSH
Dato: 13.08.2025

Saksframlegg

Utv. Saksnr.	Utval	Møtedato
62/25	Formannskap	19.08.2025
87/25	Kommunestyret	28.08.2025

Planstrategi Bykle kommune 2025-2028

Kommunedirektørens si tilråding

I medhald av [Plan- og bygningslova § 10-1](#) blir Planstrategi for Bykle kommune 2025-2028 vedteken med endringar som omtalt i sak og i revidert utkast som følgjer saka.

Formannskap si handsaming av sak 62/2025 i møte den 19.08.2025:

Handsaming

Saka vart drøfta

Kommunedirektøren si tilråding vart samrøystes vedteke

Vedtak

I medhald av Plan- og bygningslova § 10-1 blir Planstrategi for Bykle kommune 2025-2028 vedteken med endringar som omtalt i sak og i revidert utkast som følgjer saka.

Saksutgreiing:

Samandrag/konklusjon

Kommunestyret vedtok i møte 20.03.2025 å legge forslag til planstrategi ut på høyring. Det er kome nokre uttaler som er omtalt i saka. Utkastet til planstrategi er revidert med einskilde endringar som framkjem i saka. Kommunedirektøren innstiller på vedtak med endringane som nemnt i saksutgreiing/vedlegg.

Bakgrunn for saka

Formelt grunnlag

Kommunestyret skal vedta planstrategi for kvar valperiode, i utgangspunktet innan eitt år frå valet. Som opplyst tidlegare har det ikkje vore kapasitet til å få gjennomført dette før no, grunna mellom anna eit omfattande arbeid med ny samfunnsdel til kommuneplan og oppstart av arbeid med ny arealdel til kommuneplan. Planstrategien får såleis ein noko kortare horisont enn ønskjeleg.

Økonomiske verknader og andre vurderingar og konsekvensar

Planstrategien gir føringar for revisjon og utarbeiding av nye planar dei komande åra. Dei fleste vil venteleg bli utarbeidd med eigne ressursar og innafor driftsbudsjettet til ulike tenesteområde. Dersom ein treng ekstra middel vil det bli lagt fram eigen politisk sak i framkant av arbeidet med nye planar.

Mottekne høyringsuttaler, vurdering og tilråding i høve oppfølging mv.

Resymé av innspel (alle uttaler følgjer i si heilheit som vedlegg til saka) med kommunedirektøren si vurdering av oppfølging / endring osb.:

Statens vegvesen (SVV): SVV meiner at planstrategien gir god framstilling av planer og ei god oversikt over utfordringar og planbehov i åra som kjem. Dei har ikkje merknadar til strategien.

Kommunedirektøren sin kommentar: Innspelet blir teke til orientering.

Direktoratet for mineralforvalting (Dirmin): Dirmin opplyser at dei ikkje har hatt samfunnsdelen til høyring. Dei ber kommunen difor vurdere om ein i tilstrekkeleg grad har plangrunnlag for å sikre god og langsiktig forvalting av mineralressursane i kommunen. Dei syner til innspel til planprogrammet for arealdelen der ein peikar på ønskje om meir variert næringsliv, og at det kan vere næringsinteresser knytt til utnytting av mineralressursar, med tanke på masseuttak, og indirekte for indistriell vidareforedling av ressursar, tilgang på byggeråstoff til utbyggingstiltak, utvinning av mineralressursar og bruk av overskotsmasser for redusere trongen for massetak og forlenging av tilgang til grus- og pukkførekomstar for å redusere trongen for massetransport.

Dei tilrår at mineralressursar blir teke med i neste rullering av arealdelen, med overordna føringar for mineralske ressursar og mineralverksemd før neste rullering av arealdelen. I samfunnsdelen bør kommunen gjere greie for tilgangen til byggråstoff og korleis mineralressursane skal forvaltast lokalt.

Kommunedirektøren sin kommentar: Innspelet er aktualisert i høve dialog med Eyde-klynga og av mogleg pumpekraftverksplanar, og i utkastet til Strategisk næringsplan. Ein tilrår at det blir lagt inn ei føring for å arbeide med eit strategisk notat kring mineralressursar og råstoff-forvalting i planstrategien.

Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE): NVE går igjennom og gir råd i høve planstrategien når det gjeld risiko- og sårbarheit, kunnskapsgrunnlag, klimatilpassing og arealbruk, vassdragsmiljø, verna vassdrag og rikspolitiske liner mv.

I høve klima- og energiplanlegging viser dei til nye nasjonale forventingar til reigonal og kommunal planlegging som mellom anna peiker på at kommunane skal leggje til rette for meir fornybar energiproduksjon, særleg i område med kraftkrevjande næringsutvikling. Dei peikar på at det er viktig å sikre god balanse mellom meir fornybar energi og miljøomsyn, og at tilgang på kraft og tilhøyrande infrastruktur er premiss for planarbeid knytt til etablering av nye næringsareal. NVE gir fagleg råd om at ein i kommunalt planarbeid vurderer korleis ein kan leggje til rette for ny

fornybar kraftproduksjon, samlokalisering av verksmed med overskotsvarme med aktivitet som har trong for varme og effektiv energibruk i bygningar og sektorar.

NVE viser til sentrale føringar for vidare arbeid med planarbeid og planstrategi, og i sær på at samfunnstryggleik og avklåring av behov for oppdatering og utarbeiding av planar i ljøs av forventa klimaendringar og uønskte hendingar, og behov for revisjon / oppheving av gjeldande planer.

Kommunedirektøren sin kommentar: Det blir justert inn noko i plan for klima- og miljø med sideblikk på NVE si uttale. Det blir lagt inn nye moment i høve kraftinfrastruktur og utvikling av kraftkrevjande næringar og vekselverknadar av verksemdar som kan ha synergjar av samlokalisering.

Agder fylkeskommune (AFK): AFK gir uttrykk for at det er ein godt gjennomarbeida planstrategi. Dei oppmodar kommunen til å sjå på om ein treng alle planane eller om dei kan slåast saman der det kan vere overlapp, og om ein eventuelt kan legge samfunnsdelen til grunn og berre utarbeide handlingsdel t.d. innafor klimapolitikken.

AFK syner til nye mål og føringar frå Regionplan Agder 2030 med mål om reduserte klimagassutslepp, mål i høve sirkulær økonomi og ombruk av ressursar.

AFK er positive til plan for kultur, idrett og fysisk aktivitet / nærmiljøanlegg og viser til den regionale planen for same tema.

AFK er og positive til revisjon av kulturminneplanen med utvida perspektiv til ein plan for kulturarv og opplevingar. Fylkeskommunen viser til Riksantikvaren sin klimastrategi for kulturmiljøforvaltning 2021-2030 og dei sin strategi for by- og stadutvikling når det gjeld bevaringsstrategi. Dei opplyser og at det vil starte arbeid med regional strategi for kulturarv 2030- og at ein ser til denne når den kjem i gong.

Kommunedirektøren sin kommentar: Råd vedrørande å berre arbeide med tiltaksplan for klimatiltak er i motstrid med andre innspel frå regionale og nasjonale aktørar. Arbeid med ein eigen klima- og energiplan blir føreslege oppretthalde i planstrategien. AFK sine andre innspel og råd er innarbeidd i revidert forslag til planstrategi.

Statsforvaltaren i Agder (SFA): SFA stør i det vesentlege kommunen sine prioriteringar for planarbeid. Påpeiker at dei ønskjer meir tydleg omtale av at samfunnsdelen skal følgjast opp gjennom den årlege handlings- og økonomiplanen, og at prioriteringane i samfunnsdelen er førande for budsjettarbeidet. SFA oppfattar at det kan vere overlapp på ein del planar og etterspør om nokre bør slåast saman eller at ein klargjer samanheng mellom desse.

SFA er positive til prioritering av plan/strategi for berekraftig hyttebygging, og at kommunen tek eigne grep for denne utviklinga.

Oppmodar til at ROS Agder blir teke inn som regional føring.

SFA vurderer at Folkehelseoversikta har manglar og at einsemd og sosialt utanforskap bør takast meir tak i. Dei sakar at lokale tilhøve blir meir adressert og at ein arbeider med konkrete og målbare tiltak i tema – og handlingsplanar. SFA tilrår at det ikkje blir ein lausriven folkehelsestrategi – og at ein vurderer å innarbeide den som del av heilskapleg planfor oppvekst.

SFA er positiv til bustadsosial plan og viser til den nye Bustasosiallova frå 2023 med føringar for innhaldet i planen.

SFA opplyser at Folkeshelsestrategien for Agder er gått ut og at ein heller bør vise til Regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024-2034 og Regional plan for likestilling, inkludering og mangfald på Agder 2015-2027 som regionale føringar.

SFA tilrår at ein ser heile kommunen si samla helseteneste i ein heilskap og at helse- og omsorg bør vere i ein plan for kommunen, sjølv om det er eit interkommunalt samarbeid i helsetenesta. Men, at kommunen står fritt til å avgjere dette sjølv.

Avslutningsvis syner SFA til vektlegging av demografi, klima, beredskap og redusert nedbygging av nye naturareal, og gir råd om at kommunen har det med seg i arbeidet med ny arealdel og andre sentrale planar framover.

Kommunedirektøren sin kommentar: Statsforvaltaren sine innspel og merknadar er søkt innarbeidd i revidert planstrategi med m.a. tydeleggjering av

kopling frå kommuneplan til økonomiplan og budsjett, innarbeiding av ROS-Agder og Bustadsosiallova for som føringar. Rådet om å legge folkehelsestrategien i samla plan for oppvekst er føreslege følgd. Basert på rådet om å utarbeide ein plan for samla helse omsorgstenester for Bykle blir også tilrådd følgd.

Oppsummering:

Kommunedirektøren syner til gjennomgangen av innkomne innspel og revidert planstrategi i tråd med vurderingane ovanfor, og tilrår at denne blir godkjent slik.

Tilhøve til kommuneplanen

Planstrategien er lagt opp for å understøtte utpeikte satsingsområde og ulike tema som del er lovpålagte og der ein ser trong for å setje fokus på moglegheiter for utvikling og forbetringar.

Bykle,

kommunedirektøren

Vedlegg:

Vedlegg:

- 1 Svar på høring av forslag til planstrategi for Bykle kommune..pdf
- 2 Fråsegn til høyring av kommunal planstrategi for Bykle kommune.PDF
- 3 uttale til planstrategi - NVE
- 4 Bykle kommune - Uttale til høring - forslag til planstrategi for Bykle kommune.PDF
- 5 Uttalelse - høring - Bykle - planstrategi 2025 - 2028.pdf

Melding om vedtak blir sendt til:

PLANSTRATEGI – BYKLE KOMMUNE
PERIODEN 2025-2028

Revidert etter høyring

Innhald

Innleiing	5
Kva er ein planstrategi?	5
Heimelsgrunnlag:	7
Innhaldskrav:	7
Verknad:	7
Prosess:	7
Vurdering av planbehovet i valperioden:	7
Nasjonale forventingar til regional og kommunal planlegging	8
Regionale føringar og forventingar – Regionplan Agder 2030	8
Andre sentrale regionale føringar / planar er:	9
Regional struktur for samhandling –#vårt Agder	9
Megatrender – tenkje globalt – handle lokalt	10
Kommuneplanen for Bykle – samfunnsdelen	11
Kunnskapsgrunnlaget og sentrale utviklingstrekk	11
Samandrag av situasjon og utviklingstrekk	11
Samandrag av kunnskapsdelen i Bykle kommunes samfunnsdel:	12
Samandrag av satsingsområda i ny samfunnsdel	13
Operasjonalisering – plannivå/ -type	14
PLANSTRATEGI FOR BYKLE KOMMUNE 2025-2028	15
Plansystem	15
Planressursar	15
Planoversikt og forslag til planstrategi	15
Omtale av dei ulike planane i planstrategien	18
INTERKOMMUNALE PLANAR	18
Digitaliseringsstrategi	18
Interkommunal ruspolitisk handlingsplan	18
ROS Setesdal	18
OVERORDNA KOMMUNALE PLANAR	18
Kommuneplan samfunnsdel med arealstrategi	18
Kommuneplan arealdel	19
Sti- og løypeplan	19
Handlingsprogram / økonomiplan og budsjett	19
Samfunnstryggleik - risikoanalyse for kommunal beredskap	19
Kommunal beredskapsplan	19
Plan for kommunal kriseleiing	20

Strategisk næringsplan	20
Plan for reiseliv og besøksforvalting.....	20
Heilskapleg plan for oppvekst	20
Helse- og omsorgsplan	21
Plan for helsemessig og sosial beredskap	21
Pandemi og smittevernplan	21
Alkoholpolitisk retningslinje	21
Plan for miljøretta helsevern	21
Kommunedelplan for kultur, idrett og fysisk aktivitet.....	21
Kulturarv, kulturminneplan og opplevingar	22
Hovudplan kommunale vegar	22
Plan for kommunale bygg og anlegg	22
Klima og energiplan.....	22
Trafikksikkerheitsplan.....	22
Arbeidsgjevarstrategi	23
Eigarskapsmelding.....	23
Eigarstrategi.....	23
HMS og internkontroll	23
STRATEGISKE NOTAT	24
Bustadpolitikk og bustadsosial plan	24
Landbruksstrategi.....	24
Beitebruksplan.....	24
Digitalisering- og innovasjonsstrategi.....	24
Strategi for utvikling av nettkapasitet og kraftkrevjande etableringar	24
Strategi for meir berekraftig hyttebygging.....	25
Offentlege innkjøp - varer og tenester	25
Kommunikasjonsstrategi	25
Strategi for mineralressursar og ressursforvalting	25
TILTAKSPLANAR	25
Handlingsplan for idrettsanlegg, kulturbygg og nærmiljøanlegg	25

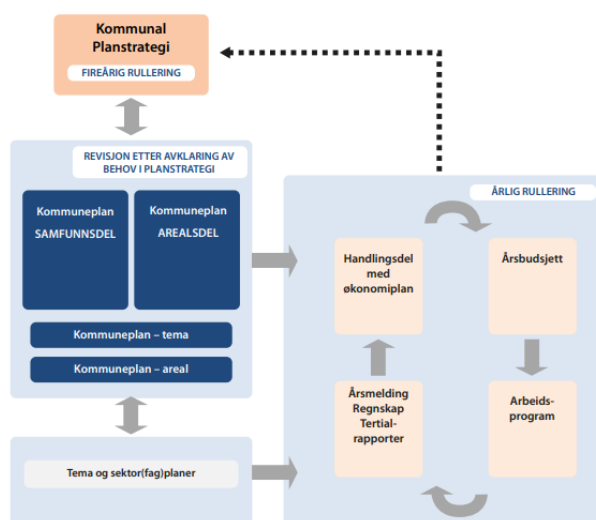
Innleiing

Kommunedirektøren legg fram forslag til kommunal planstrategi basert på nyleg vedteken samfunnsdel av kommuneplan og kunnskapsgrunnlaget som vart utarbeidd i 2024.

Behovet for nye planar og revisjon av planverk har utgangspunkt i kommuneplanen, og regionale, nasjonale føringar og forventingar – og ikkje minst ytre faktorar og megatrendar som kommunen ønskjer å ha eit proaktivt forhold til.

Kommunen er ein generalistkommune - nokre planer gjeld berre eigen kommune, og andre omhandlar interkommunale tema og tenester.

Kva er ein planstrategi?

Figur 1. Kommunal planstrategi i det kommunale plansystemet.

Kommunestyret skal gjennom kommunal planstrategi ta stilling til om kommuneplanen heilt eller delvis skal bli revidert i valperioden.

Planstrategien er eit verktøy for å vurdere kommunen sitt plansystem, planressursar og samla planbehov knytt til kommunedelplanar, tema- og sektorplanar.

Den kommunale planstrategien er retningsgjevande for arbeidet i kommunen i åra framover. Kva utviklingstrekk ser vi, og kva behov leier utviklinga til? Kva planverk treng kommunen for å møte framtida?

Planstrategien er ikkje ein plan i seg sjølv, men syner kort sagt kva planverk kommunen treng for å møte utfordringar og moglegheiter i Bykle i åra som kjem.

For ikkje å gjere planleggingsarbeidet meir omfattande enn ønskt er det også viktig å ha eit kritisk blick på kva planar vi faktisk treng. Behovsstyrt planlegging føreset at vi veit noko om dagens situasjon i kommunen, kva utvikling som er venta og kva politikk som er ønskt.

Figur 1 henta frå heftet; Kommunal planstrategi - rettleiar Miljøverndepartementet. Figur 2 er henta frå Lom kommune sin planstrategi

Heimelsgrunnlag: Kommunal planstrategi er forankra i Plan- og bygningslova (pbl) § 10.1:

Kommunestyret skal minst ein gang i kvar valperiode, og seinast innan eit år etter konstituering, utarbeide og vedta ein kommunal planstrategi. Grunna kapasitetsutfordringar kjem den litt forsinka – og ein får såleis litt kortare varigheit (resten av valperioden).

Innhaldskrav: Kommunen skal ta stilling til og vedta om gjeldande kommuneplan eller delar av han rullerast – og ha eit underlag som viser føresetnadane for vurdering av planbehov. Planstrategien bør omfatte drøfting av kommunens strategiske val knytt til samfunnsutvikling, mellom anna langsiktig arealbruk, miljøutfordringar, sektorane si verksemd og vurdering av kommunen sitt planbehov i valperioden.

Verknad: Vedteken planstrategi er retningsgjevande for kommunen si prioritering av planoppgåver.

Prosess: Kommunen innhentar synspunkt frå nabokommunar og regionale styresmakter som del av arbeidet. Forslaget til vedtak i kommunestyret skal vere gjort kjent minst 30 dagar før kommunestyret si handsaming og vedtak av planstrategien.

Vurdering av planbehovet i valperioden: I den kommunale planstrategien er det fleire moment knytt til kommunen sitt plansystem og andre planer som det er aktuelt å vurdere:

Tema og sektor(fag)planer - lovpålagte og ikkje lovpålagte. Kven skal vidareførast, utgå eller må/bør ein utarbeide som nye i kommunestyreperioden?

Kommunedelplanar, tematiske og/eller geografiske / areal -delar av kommunen. Kva/kven skal bli vidareførte, inngå i arealdelen eller utgå i kommunestyreperioden?

Når skal vi utarbeide tematiske kommunedelplanar? Er det særleg viktige politikkområde eller tema med behov for sterk grad av medverknad frå befolkning og rørte myndigheiter?

Er det større reguleringsplanar (områderegulering) /kommunedelplanar (areal) som kommunen skal utarbeide sjølv eller i samarbeid med andre myndigheiter / nabokommunar eller private.

Er det interkommunale og regionale planer der kommunen skal bidra med planinnsats i kommunestyreperioden?

Ein kan og vurdere kommunen sitt samla plansystem og om vi kan gjere forenklingar og forbetringar i plansystemet.

Nasjonale forventingar til regional og kommunal planlegging

Regjeringa legg kvart fjerde år fram nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging for å fremme en berekraftig utvikling i hele landet, jf. plan- og bygningsloven §§3-5 og 6-1.

For perioden 2023-2027 har regjeringa vektlagt fem hovudområdet:

- Samordning og samarbeid i planlegginga
- Trygge og inkluderande lokalsamfunn
- Velferd og berekraftig verdiskaping
- Klima, natur og miljø for framtida
- Samfunnstryggleik og beredskap

Andre sentrale statlege/nasjonale føringar og retningslinjer

- Statleg planretningsline for arealbruk og mobilitet (2025)
- Statlege planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing (2018)
- Statlege planretningslinjer for samordna bustad-, areal- og transportplanlegging (2014)
- Rikspolitiske retningslinjer for barn i planlegging

Samla oversikt over Nasjonale føringar og planoppgåver finn ein [her](#).

Regionale føringar og forventingar – Regionplan Agder 2030

Regionplan Agder 2030 Regionplan Agder 2030 er eit overordna strategisk styringsdokument for utviklinga av heile Agder. Planen skildrar dei viktigaste utfordringane og moglegheitene for landsdelen, eit ønska framtidsbilete for 2030 og kva som skal til for å nå konkrete mål.

Hovudmålet til planen er å utvikle Agder til ein miljømessig, sosialt og økonomisk og berekraftig region i 2030. Det inneber:

- å bruke heile Agder, og sørge for at utviklinga kjem alle delar av Agder til gode.
- å samarbeide om å nå FN sine berekraftsmål på regionalt og lokalt nivå.
- arbeide kunnskapsbasert og målretta for å forbetre levekåra gjennom langsiktig og heilskapleg levekårssatsing.
- redusere klimautslepp på Agder med minst 45% innan 2030.
- nytte moglegheitene som digitalisering gir.

Regionplan Agder 2030 har 5 satsingsområde:

- Attraktivt og miljøvenleg Agder
- Berekraftig verdiskaping
- Utdanning, kompetanse og deltaking
- Mobilitet
- Kultur

Andre sentrale regionale føringar / planar er:

- Regional plan for mobilitet
- - Regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024-2034
 - Regional plan for likestilling, inkludering og mangfald på Agder 2015-2027
- Frivilligstrategi for Agder 2022-2030
- Regional plan for likestilling, inkludering og mangfald på Agder 2015-2027
- Regional plan for vassforvaltning i vassregion Agder 2022-2027
- Energiplan for Agder
- Regional plan for innovasjon og berekraftig verdiskaping Agder 2015-2030
- Kompetansestrategi Agder 2030.
- ROS Agder

Fylkeskommunen si heimeside har samla oversyn over [regionale planar og strategiar](#).

Regional struktur for samhandling –#vårt Agder

Målet er å etablere fleire arbeidsplassar, betre levekåra for utsette grupper og å lykkast med omstillinga til eit samfunn med lågare utslipp av skadelege klimagassar. Vi kallar det #VårtAgder. Samhandlingsstruktur og korleis ein skal operasjonalisere dette ligg [her](#).

Det er og samarbeidsavtale mellom Fylkeskommunen og den einskilde kommune som peikar ut sentrale tiltak og tema ein vil arbeide med i fellesskap komande år.

Agder fylkeskommune er regional planmynde og kan gje faglege råd, og har høve til å gripe gjennom motsegn på utvalde tema innafor fortløpande arealplanlegging i kommunane, dersom ein ikkje ivaretek nasjonale eller regionale interesser.

Megatrender – tenkje globalt – handle lokalt

På globalt og nasjonalt nivå møter storsamfunnet ei rekke «megatrender» som påverkar måten vi lever, jobbar og tenkjer. Det er:

- demografiske endringar som påverkar aldersberekvna i samfunnet
- klima- og naturutfordringar som påverkar arealbruk, naturmangfald og beredskap
- energiutfordringar som påverkar tilgang på kraft og straumprisar
- sosial ulikskap som påverkar tilgang til og bruk av offentlege tenester
- mindre økonomisk handlerom som krev tøffare prioriteringar.

På lokalt nivå speglar desse trendane seg i form av utfordringar knytt til lokalisering og leveranse av offentlege tenester, kompetanse og rekruttering, fleire eldre og eit behov for tilgjengelege bustader i sentrumsområda, næringsutvikling og tilgang på kraft og ein større del menneske med behov for komplekse helsetenester.

Alle utfordringane påverkar korleis ein skal prioritere i økonomi- og handlingsplan, og handlingsrommet til andre satsingar eller ønska prosjekt.

Kommunen sin økonomi og evne til å løyse oppgåver i samspel med lokalsamfunnet, nabokommunar og myndigheiter er ein viktig del av ei berekraftig utvikling for Bykle.

Eit godt planverk vil danne viktige styringsgrunnlag for arbeid i ønskja retning.

Kommuneplanen for Bykle – samfunnsdelen

Denne bolken gir eit resymé av kommuneplanen. Heile planen finn du [her](#)

Visjon: “Bykle ser langt”

Bykle kommune legg langsiktige perspektiv til grunn for samfunnsutvikling og tenesteproduksjon.

I det ligg m.a. att:

- Bykle kommune har eit langsiktig perspektiv på forvaltning av dei store naturområda og -verdiane i kommunen av omsyn til framtidige generasjonar.
- Bykle kommune sikrar ein berekraftig økonomi med inntekter frå lokal verdiskaping basert på lokale fortrinn i tillegg til kraftinntekter
- Bykle kommune har eit langsiktig perspektiv på lokalsamfunnsutvikling og tenesteyting som gjer det attraktivt og godt å bu i Bykle heile livet
- Bykle kommune vil samarbeide og samskape

Kunnskapsgrunnlaget og sentrale utviklingstrekk

Med utgangspunkt i at kommunen i første år av valperioden har arbeidd ut ny samfunnsdel til kommuneplan har ein eit oppdatert kunnskapsgrunnlag som peikar både på viktige utfordringar og mogleheitsrom ein har peika på som viktig framover.

Samandrag av situasjon og utviklingstrekk

- **Sosial berekraft:** Positiv folketalsutvikling, men utfordringar med små einingar og utanforskap.
- **Økonomisk berekraft:** Solide inntekter fra vasskraft, men press på kraftinntektene.
- **Natur og miljømessig berekraft:** Store naturverdiar og utfordringar med hyttebygging og reiseliv.

Bykle kommune fokuserar på langsiktig utvikling, berekraft og samarbeid for å sikre et godt samfunn for både fastbuende og tilreisande.

Samandrag av kunnskapsdelen i Bykle kommunes samfunnsdel:

Sosial berekraft

- **Positiv folketalsutvikling:** Auke i både fødselsoverskott og netto tilflytting.
- **Gode oppvekstvilkår:** Ungdata-undersøkelser viser gode forhold for barn og unge.
- **Utfordringar:** Små eininga kan føre til utanforskap og einsemd. Fallande forventa levealder for menn. Auke i tal eldre, behov for velferdsteknologi og lokal mobilisering.

Økonomisk berekraft

- **Kraftkommune:** Solide inntekter fra vannkraft, men press på inntektene.
- **Næringsliv:** Høg sysselsettingsgrad, men sårbarheit i reiseliv og bygg/anlegg.
- **Arbeidsmarknaden:** Høg andel tilsatte i privat sektor, men utfordringer med rekruttering og kompetanse.

Natur og miljømessig berekraft

- **Store naturverdiar:** 63% av arealet er varig verna, i tillegg har ein viktige villreinområde.
- **Hyttebygging:** Viktig for næringsliv, men aukende fokus på bærekraftige løysninger.
- **Klimautfordringar:** Auka risiko for ekstremvær, behov for robust infrastruktur og god arealplanlegging.

Samfunnstryggleik og beredskap

- **Klimaendringar:** Auka fare for flom og skred/ras, behov for betre overvannshandtering.
- **Infrastruktur:** Sårbarheit knytt til digital infrastruktur og samfunnskritiske tenester.
- **Hyttebygging:** Krev koordinering mellom utbygging/arealplanlegging og teknisk infrastruktur.

Samandrag av satsingsområda i ny samfunnsdel

I kommuneplanen har kommunestyret peika ut desse 4 satsingsområda for åra som kjem:

1. **Kvalitet i kommunale tenester:**

- Styrke kvaliteten i primæroppgåver og lovpålagte tenester.
- Fokus på faglege kvalifikasjonar og profesjonsutdanningar ved rekruttering.
- Prioritere systematisk folkehelsearbeid og tidleg innsats for barn og unge.

2. **Stadutvikling i Bykle:**

- Utvikle Bykle kyrkjebygd med vekt på bustadattraktivitet og næringsutvikling.
- Sikre rimelege bustader og eldretilpassa einingar i sentrum.
- Utvikle lågterskel møteplassar og sambruk av bygg.

3. **Destinasjons- og sentrumsutvikling på Hovden:**

- Utvikle Hegni og aktivitetsaksen langs elva opp til sentrum og skisenteret.
- Samarbeide med Statens vegvesen for å utvikle eit trygt og gåvennleg Hovden sentrum.

4. **Eit meir variert næringsliv:**

- Strategisk arbeid for å styrke næringslivet og legge til rette for nyetableringer.
- Utnytte bransjeeffekten av å være kraftkommune.
- Vidareutvikling av fjellandbruket med nisjeproduksjon tilpassa klimaendringar.

Arealstrategiar

- **Sosial berekraft:** Vidareutvikling av Bykle kyrkjebygd og Hovden med bustader, handel og møteplassar.
- **Økonomisk berekraft:** Legge til rette for næringsareal og kraftkrevjande etableringar.
- **Miljømessig berekraft:** Forvalte areala i et generasjonsperspektiv og sikre miljømessig berekraftige utbyggingsformer.

Operasjonalisering – plannivå/ -type

Med utgangspunkt i nasjonale og regionale føringar og ny samfunnsdel av kommuneplanen føretek ein vurdering om korleis dei nye satsingsområda kan bli følgd opp med tiltak i handlingsdelen (økonomiplan/budsjett), eller om det er behov for nye eller endra strategiar eller temaplanar.

Operasjonalisering av samfunnsplanlegging kan bli iverksett både gjennom eigne planar og på verksemdsnivå i kommunen.

Meir eintydig definisjon av plantypar kan gi meir effektivitet i planprosessar og lette diskusjonane omkring kva slags planverktøy som er det mest nyttige for å løyse den aktuelle utfordringa.

Følgjande definisjonar blir lagt til grunn for tematisk samfunnsplanlegging framover:

Temaplan er det mest omfattande planverktøyet og skal både ha mål og tiltak, og kan ha strategiar og/eller satsingsområde. Temaplan vil gjennom definerte tiltak ha meir direkte økonomiske konsekvensar enn strategiane. Kommunedelplanar følgjer plan- og bygningslova sine prosesskrav til høyring og medverknad. Andre temaplanar kan ha enklare opplegg for medverknad og høyring.

Strategi tek tak i ei konkret utfordring eller eit tema ein ønskjer meir kunnskap om og aktuelle vegval. Strateginotat vil normalt vere meir overordna enn temaplanar, og skal vise retning for ønskt utvikling eller konkretisering av satsingsområde/tiltak innafor eit avgrensa tema.

Handlingsplan er definert som ein plan som berre omhandlar tiltak for oppfølging av ein vedteke strategi eller plan, eller delar av desse. Eller det kan gjelde oppfølging av samfunnsområde der utfordringar og mål er klarlagde gjennom politiske vedtak eller andre overordna føringar, f.eks. kommuneplanen sin samfunnsdel eller delar av denne. Handlingsplanar vil derfor i hovudsak bli vedteke av hovudutval eller formannskap.

Retningsline er tilrådingar for praksis som gjev støtte til avgjerder, og dei skal vere basert på beste tilgjengelege kunnskap.

Rutine beskriv oppgåver eller aktivitetar i ein prosess. Skildringa inneheld formål, omfang, ansvar, beskriving av aktiviteten samt eventuelle fristar.

PLANSTRATEGI FOR BYKLE KOMMUNE 2025-2028

Plansystem

Bykle kommune har i dag ikkje samla oversikt over gjeldande og vedtekne planar på heimesida.

Alle arealplanar ligg tilgjengeleg på arealplaner.no og det er lenke til heimesidene i samband med høyring av nye reguleringsplanar og kommuneplan mv.

Planressursar

Bykle kommune vil ha eige fagmiljø for utarbeiding og handsaming av eigne planar i perioden.

Kommunen vil auke kapasitet med rekruttering og vidareføre supplering av kompetanse og kapasitet gjennom tenestekjøp etter behov.

Ein er open for samarbeid med nabokommunar om styrking av fagmiljø med kompetanse og kapasitet.

Planoversikt og forslag til planstrategi

Oversikta viser eigne vedtekne og gjeldande planar og styringsdokument og planar ein har slutta seg til gjennom interkommunale samarbeid. Arealplanar (utover kommuneplanen sin arealdel) er ikkje omtalt nedanfor – men alle gjeldande reguleringsplanar finn ein i planoversikta arealplaner.no

Plannemning	vedteke	gjeldande til	Årstal oppstart -revisjon/ rullering/ endring oppstart
Interkommunale planar			
Digitaliseringsstrategi Setesdal	2019	2025	(?)
Interkommunal ruspolitisk handlingsplan for Bykle og Valle	2024	2027	2027
Alkoholpolitiske retningslinjer i Setesdal	2024	2027	
Risiko- og sårbarheit Setesdal (ROS Setesdal)	2020		2025
Overordna kommunale planar			
Planstrategi	2019	2023	2025
Kommuneplan samfunnsdel med arealstrategi	2024	2034	2028
Kommuneplan arealdel	2018	2030	2025
Sti- og løypeplan (del av arealdel)	2018	2030	2025
Handlingsprogram/ økonomiplan og budsjett	2024	2025-2028	årleg
Plan for kommunal kriseleing	2023		2025
Samfunnstryggleik - ROS og beredskapsplan	2020		2025
Plan for helsemessig og sosial beredskap	2017		2025
Temaplanar / kommunedelplanar			
Strategisk næringsplan	-		2025
Plan for reiseliv og besøksforvaltning	-		2026

Plannemning	vedteke	gjeldande til	Årstal oppstart -revisjon/ rullering/ endring oppstart
Heilskapleg plan for oppvekst Inkludert folkehelsestrategi	-		2025
Helse, pleie og omsorgsplan - Bykle	-		2025
Beredskapsplan helse Bykle og Valle	2019		
Pandemiplan	2016		
Smittevernplan	2014		
Tuberkuloseplan	2017		
Plan for kommunal atomulykkeberedskap	Usikker		2027
Kommunedelplan for kultur, idrett og fysisk aktivitet /nærmiljøanlegg	-	-	2026
Kulturarv og opplevingar, kulturminneplan	2016	2019	2026
Hovudplan for kommunale vegar	-		2026
Hovudplan for vatn og avlaup	2025	2034	2025
Plan for kommunale bygg og anlegg	-		2025
Berekraft – klima og energiplan,	-		2026
Trafikktryggleiksplan	2021	2025	2026
Arbeidsgjevarstrategi / Personalpolitisk plan	2024 2013	2030	2026
Eigarskapsmelding og eigarstrategi	2021		2025
HMS og internkontroll			kontinuerleg
Strategiske notat			
Bustadpolitikk og bustadsosial-plan			2026
Landbruksatsing og auka sjølvforsyning	2024	2027	
Beitebruksplan	starta		2025
Digitaliserings- og innovasjonsstrategi			2026
Nettkapasitet, nye næringar og etablering av større kraftkrevjande verksemdar,			2026
Berekraftig hyttebygging			2026
Offentlege innkjøp – varer og tenester			2026
Kommunikasjonsstrategi			2025
Kartlegging av mineralressursar, grus og pukkførekomstar, og ressursforvalting, utnytting og potensial for foredling.			
Tiltaksplanar			
Handlingsplan for idrettsanlegg, kulturbygg og nærmiljøanlegg. (Spelemiddel-prioritering)	2025	2029	årleg
Plansystem			
Alle tematiske og politisk vedtekne planar skal leggst på heimesida til kommunen.			2026

Plannemning	vedteke	gjeldande til	Årstal oppstart -revisjon/ rullering/ endring oppstart
Arealplanar – skal vere tilgjengelege på kartinnsynsløysing/ planportal.			Fortløpande

Omtale av dei ulike planane i planstrategien

INTERKOMMUNALE PLANAR

Digitaliseringsstrategi

Kommunal digitaliseringsstrategi må basere seg på den nasjonale digitaliseringsstrategien, som legg vekt på brukarvennlege tenester, betre dataflyt, innovasjon og tryggleik. Vi må utvikle digitale løysingar som er enkle, effektive og sikre, samtidig som samarbeid mellom offentlege aktørar blir styrka. For å lukkast må kommunen investere i teknologi, kompetanse og infrastruktur. Dette krev langsiktig økonomisk planlegging, der ein balanserer investeringar med effektiviseringsgevinstar. Digitalisering kan gi kostnadsreduksjonar på sikt, men krev ressursar til utvikling og omstilling i starten. Ei berekraftig digital omstilling føreset gode økonomiske prioriteringar, der kommunen sikrar både økonomisk kontroll og framtidsretta tenester. Ein har ikkje drøfta om digitaliseringsstrategien i Setesdal skal reviderast i fellesskap. Kommunane har nyleg gått inn i IKT-Agder, og ein bør eventuelt sjå til tilsvarande planverk og kommunane i IKT-Agder-samarbeidet og den nasjonale strategien som er kome i mellomtida. Digitaliseringsstrategien må eventuelt samordnast med samarbeidet vi er del av no

Interkommunal ruspolitisk handlingsplan

En interkommunal rikspolitisk handlingsplan er et samarbeid mellom fleire kommunar for å handtere rusmiddelproblematikk på ein heilskapleg og effektiv måte. Planen inneheld strategiar og tiltak for å førebyggje og redusere rusmiddelmisbruk, samd å gi støtte og behandling til dei som trenger det.

ROS Setesdal

NY ROS Setesdal blir lagt fram i lag med dei andre kommunane i 2025.

OVERORDNA KOMMUNALE PLANAR

Kommuneplan samfunnsdel med arealstrategi

Kommuneplanen er den viktigaste planen for Bykle kommune og ligg til grunn for all anna planlegging. Samfunnsdelen gir retning for langsiktig utvikling av Bykle og definerer satsingsområde som skal ha særleg prioritet i valperioden.

Samfunnsdelen skal følgjast opp gjennom årleg handlings- og økonomiplan, prioriteringane i samfunnsdelen er og førande for budsjettarbeidet årleg.

Kommunen leverer tenester og utfører forvaltningsoppgåver på ei rekke område. Satsingsområda i samfunnsdelen erstattar ikkje det løypande arbeidet kommunen gjer på alle desse områda, men peiker på kva område som skal ha særskilt prioritet i denne planperioden. Arealstrategiane i samfunnsdelen gir bestilling til oppfølging av samfunnsdelen i arealplanane, først og fremst til rullering av kommuneplanens arealdel.

Kommuneplan arealdel

Arealdelen i kommuneplanen skal bygge på mål og strategiar frå samfunnsdelen i kommuneplanen. Samfunnsdelen av kommuneplanen blir vedteken hausten 2024, og vil difor gje viktige føringar for arbeidet med arealdelen. Gjeldande arealdel vart vedteken i februar 2019. I åra etter har det kome nye signal både frå statleg og lokalt hald, mellom anna i høve til klima- og naturkrisa. Dette vil vere med å prege planprosessen. Ny planperiode vil vere 2025-2035. Arbeidet er starta, planprogram er vedteke, og det er varsla oppstart.

Sti- og løypeplan

Arbeidet med sti- og løypeplan er del av revisjonen av kommuneplanen sin arealdel og følgjer som egen del/ vedlegg. Kommunen vil også samhandle med Fylkeskommunen om pilot i Agder innanfor besøksforvaltning saman med destinasjonsselskap, verneområdeforvaltinga mv.

Handlingsprogram / økonomiplan og budsjett

Kommunen utarbeider fireårige økonomiplanar og årlege budsjett. Kommuneplanen sin samfunnsdel er førande for desse.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vedtakast med økonomisk balanse, og byggje på realistiske forventningar om utviklinga i inntekter og utgifter. Kommunelova er heimelsgrunnlag.

Økonomiplanlegging skal bidra til ressursane blir nytta på best mogleg måte, og er grunnlaget for at tenestetilbodet tilpassa utviklinga i innbyggjarane sine behov og kommunen sitt økonomiske handlingsrom.

Samfunnstryggleik - risikoanalyse for kommunal beredskap

Ei overordna risikoanalyse gir kommunen eit grunnlag for å identifisere og vurdere truslar og sårbarheiter som kan påverke tryggleik og samfunnsfunksjonar. Analysen omfattar både naturfarar, teknologiske hendingar, helseutfordringar og menneskeskapte truslar. Målet er å forstå risikoar, prioritere førebyggjande tiltak og sikre god beredskap. Dette krev tverrfagleg samarbeid, oppdaterte risikovurderingar og klare handlingsplanar for å redusere konsekvensane av uønskte hendingar. Økonomisk må kommunen finne ei balansert tilnærming mellom investeringar i førebygging og kostnader knytt til krisehandtering. God risikostyring kan redusere skadeomfang og spare ressursar på lang sikt.

Kommunal beredskapsplan

Kommunal beredskapsplanlegging følgjer lovverk som sivilberedskapslova og smittevernlova, og har som hovudmål å vere budd og sikre befolkninga si tryggleik ved å handtere uønskte hendingar som naturkatastrofar og pandemiar og ulike kriser. Planen kartlegg sannsynet for ulike hendingar og deira påverknad, og utviklar tiltak for å redusere risiko og konsekvensar. Den inkluderer prosedyrar for krisehandtering, ressursoversikt, varslingslister, evakueringsplanar og informasjon til befolkninga. Samarbeid med nødetatar og regelmessig øving er avgjerande for ein rask og koordinert respons. Øvingar og oppdatering av planen er avgjerande for å sikre rask og koordinert respons. Økonomisk må kommunen balansere investeringar i førebygging og beredskap med andre samfunnsbehov. Tidlege tiltak kan redusere framtidige kostnader og sikre ein meir robust og motstandsdyktig kommune.

Plan for kommunal kriseleiing

Planen for kriseleiing er ein overordna plan for beredskapen i kommunen som, saman med underliggjande beredskapsplanar, skildrar korleis kommunen skal handtere uønska hendingar. Kommunen sitt ansvar i ein krisesituasjon er å delta i arbeidet med skadeavgrensande tiltak for å sikre menneskjer, miljø og økonomiske verdiar. Det kan også vere situasjonar der kommunen sjølv er ansvarleg for å handtere hendingar t.d. ved smitteutbrot e.l. Det vil venteleg bli behov for oppdatering av planen i sameheng med revisjonen av ROS-Setesdal

TEMAPLANAR / KOMMUNEDELPLANAR

Strategisk næringsplan

Strategisk næringsplan tek utgangspunkt i samfunnsdelen av kommuneplan for Bykle, som har større breidde i næringslivet som eitt av fire satsingsområde. Næringsplanen skal operasjonalisere mål og føringar og korleis ein best kan løyse desse oppdraga. Via eit kunnskapsgrunnlag vil kommune trekke opp overordna og strategiske val for korleis kommunen vil arbeide med næringsutvikling framover. Det bør gi ein føreseieleg næringspolitikk, skildre mål og tiltak i planperioden, og gir føringar for bruk av næringsmidlar. I tillegg gjere tydleg kommunen si rolle i arbeidet med næringsutvikling framover.

Plan for reiseliv og besøksforvaltning

Reiselivet brukar fellesgode som natur, kultur og levande lokalsamfunn for å skape opplevingar og verdiar. Besøksforvaltning handlar om kva reiselivet skal bidra med for utviklinga av reisemålet, . kva som er rett besøk, på rett stad og til rett tid. Målet er å finne heilskaplege løysingar som sikrar at som tek omsyn til lokale interesser og bidreg positivt til utviklinga av staden, innanfor grensene til det naturen, landskapet og miljøet tålar, samtidig som det gir grunnlag for sunn næringsdrift og lokal verdiskaping og styrkt besøksattraktivitet.

Heilskapleg plan for oppvekst

Heilskapleg plan for oppvekst skal være eit overordna styringsdokument for oppvekstområdet i Bykle kommune. Hovudformålet er å sikre oppfølging av kommuneplan sin samfunnsdel, sentrale føringar og reformer. Planen skal ha fokus på samhandling og førebyggjande arbeid og dekke heile løpet frå «første 1000 dagar» og til fylte 18 år. Planen skal og ivareta lovkravet om førebyggjande plan etter barnevernlovgivinga.

signeEtter råd frå Statsforvaltar blir Folkehelsestrategi ein integrert del av denne planen, og den skal konkretiserer korleis kommunen vil arbeide systematisk med folkehelsearbeidet.. Den kan og peike på korleis satsingane skal operasjonaliserast i anna planverk og i ulike tenester med særleg fokus på levkår, frivilljugheit, folkehelse, mangfald og inkludering i denne og andre temaplanar det er aktuelt. Det må og arbeidast med tiltak og ein handlingsdel for folkehelsefeltet som del av dette.

Helse- og omsorgsplan

Helse- og omsorgsplan skal være eit overordna styringsdokument for helse- og omsorgsområdet i Bykle kommune. Planen skal sikre føreseielegheit for brukarar og tilsette, struktur, tilpassing til framtidige behov, kvalitetsforbetring, ressursfordeling og medverking. Planen gir retning for utvikling og levering av tenester, hjelpe med å møte framtidige utfordringar- som aldrande befolkning og auka behov for helse og omsorgstenester. Planen skal setje mål for kvalitetsforbetring, prioriterer ressursbruk og involverer innbyggjarane i utforminga av tenestene. Eigne delplanar kan vere aktuelle for spesifikke tenester.

Plan for helsemessig og sosial beredskap

Lov om helsemessig og sosial beredskap pålegg kommunane å utarbeide beredskapsplan for helse- og sosialtenestene dei er ansvarlege. Forskrift frå Sosial- og helsedepartementet har utfyllande krav til beredskapsplanlegginga og beredskapsarbeidet. Føremålet er å verne befolkninga sitt liv og helse og medverke til at nødvendig helsehjelp og sosiale tenester blir ivareteke under krig og ved kriser og katastrofar i fredstid. Planen frå 2017 har trong for revisjon.

Pandemi og smittevernplan

Pandemiplanen er frå 2016 og smittevernplanen er frå 2014. Både har trong for revisjon.

Alkoholpolitisk retningslinje

Alkoholpolitiske retningslinjer er ein del av den heilskaplege rusmiddelpolitiske handlingsplanen for kommunen. Desse skal gje rammer for handsaming av saker etter alkoholova og gje politikarar, innbyggjarar og næringsdrivande oversyn over kva som vert lagt til grunn ved handsaming og vedtak i slike saker. Kommunen skal forvalte tildeling og oppfølging av sal- og skjenkeløyve på forsvarleg måte. Dokumentet er kommunen sine retningslinjer for handsaming av sals- og skjenkeløyve og er bindande for all sakshandsaming av søknader om sals- og skjenkeløyve.

Plan for miljøretta helsevern

Følgjer av lovpålagte plan- og tilsynsstrategiar. Plan for miljøretta helsevern har som føremål å fremje folkehelse og medverke til gode miljømessige forhold, og å sikre befolkninga mot faktorar i miljøet.

Kommunedelplan for kultur, idrett og fysisk aktivitet

Kultur, idrett og fysisk aktivitet er viktige faktorar for livskvalitet, folkehelse, samfunnsutvikling og identitet. Vi ønskjer å vidareutvikle eit attraktivt, inkluderande og berekraftig kultur- og fritidstilbod for innbyggjarar og besøkjande. Planen byggjer på tidlegare satsingar, men speglar òg nye behov, og satsingar. Planen skal setje mål for anleggsutbygging og sikring av areal til fysisk aktivitet/nærmiljøanlegg. Den vil innehalde statusoversikt, vurdere behov på kort og lang sikt, lokalisering av anlegg og aktivitetsområde skal visast på kart. Andre anlegg som kommunen er involvert i eller samarbeider med og som er viktige for å sikre levande kultur- og idrettsarenaer som arbeidar for mangfald, trivsel og vekst i lokalsamfunnet kan og bli omtalte.

Kulturarv, kulturminneplan og opplevingar

Kulturminneplanen gir kommunen oversikt over viktige kulturminne og kulturmiljø, og planlegg forvaltninga av desse. Kulturminna er spor etter tidlegare menneske. Kulturarv omfattar både immaterielle og materielle minne. Kulturmiljø er område med fleire kulturminne, inkludert naturelement med kulturhistorisk verdi. Kulturminna - arven byggjer identitet og stadkjensle, og er viktige for reiselivet. Samarbeid mellom ulike næringar, inkludert kulturfeltet, er viktig for å utvikle gode produkt og opplevingar som også bidreg til verdiskaping lokalt. Planen skal omhandle dette. Planen skal ha sideblikk på regional strategi for kulturarv Agder 2030, og Riksantikvaren sin strategi for kulturmiljøforvaltning og bevaringsstrategien under by- og stadutvikling.

Hovudplan kommunale vegar

Hovudplan for kommunale vegar skal synleggjere status på kommunale vegar og behovet ein ser for utbetring framover. Planen skal vere eit styringsdokument for å gjere dei rette investeringane til rett tid. Planen skal også innehalde handlingsplan med planlagde tiltak i åra framover med tilhøyrande budsjett.

Hovudplan vatn- og avlaup

Hovudplan VA skal synleggjere dagens anlegg, behov for utbetring av desse, og tiltak for å auke kapasitet og leveringstryggleik på kort og lang sikt. Planen skal vere eit styringsdokument for å gjere rette investeringar og utbetringar til rett tid. Inkludert i hovudplanen ligg også handlingsplanar med opplisting av planlagde tiltak i åra framover med tilhøyrande budsjett.

Plan for kommunale bygg og anlegg

Bykle kommune har ein omfattande bygnings- og anleggsmasse. Denne planen skal gi kommunen ein oversikt over desse bygga og anlegga og status på desse. Planen er eit styringsdokument for kortsiktig og langsiktig vedlikehald. Planen skal også omfatte ein handlingsplan med tiltak i åra framover med tilhøyrande budsjett.

Klima og energiplan

Statleg planretningslinje for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing gir føringar for arbeidet. Klima- og energiplanen vil omfatte kunnskap om klimagassutslepp fordelt på kjelder med direkte utslepp av klimagassar og sektorar i kommunen. Den skal og gi informasjon om energisystem, energiforsyning og forbruk av energi, og tilgangen på energiresursar. Framskriving av utsleppa for ti år, mål for utsleppsreduksjon, mål for effektiv energibruk og miljøvennleg energiomlegging vil vere ein del av planen. Tema som risiko- og sårbarheit, klimaendringar, klimatilpassing og arealbruk, samfunnstryggleik og miljø vil bli omtalt der det ikkje fell innanfor andre planer. Det vil og vere ein tiltaksdel.

Trafikksikkerheitsplan

Det følgjer og av folkehelselova og plan- og bygningslova at kommunen har eit ansvar for å førebyggje skader og ulykker lokalt. Trafikktryggingsarbeid handlar om å redusere risikoen for skadar og ulykker blant alle trafikanter i alle aldrar, auke trafikktryggleiken og bidra til å nå nasjonale mål. Kommunen har særleg ansvar for kommunalt vegnett og trafikktryggleiken langs desse vegane. Trafikktryggleik handlar om å kunne bevege seg trygt på vegane og i nærmiljøet, anten ein er fotgjengar, syklist eller bilist. Planen dannar grunnlaget for fysiske tiltak, opplæring og haldningsskapande arbeid.

Arbeidsgjevarstrategi

Arbeidsgjevarstrategien gir retning for kommune sin arbeidsgjevarpolitikk fram mot 2030

Den skildrar konkrete mål, innsatsområde og forventningar til utvikling og ivaretaking av rollene som organisasjon, arbeidsgjevar og arbeidstakar. Strategien skal være dynamisk og vert endra ved behov. Bykle kommune prioriterer desse områda: arbeidsmiljø, kompetanse, rekruttere og behalde kompetanse medarbeidarar , partsamarbeid, god leiing, nyskaping og utvikling. Personalpolitisk-plan er del av arbeidsgjevarstrategien – denne skal reviderast. Ein del av reglementa er frå 2013 og treng oppdatering.

Eigarskapsmelding

Bykle kommune skal i medhald av kommunelova § 26-1 minst ei gong i valperioden utarbeide ei eigarskapsmelding som kommunestyret skal vedta. Eigarutgreiinga omfattar alle kommunen sine heil- og deleigde aksjeselskap, interkommunale føretak, vertskommunesamarbeid og andre verksemdar. Føremålet med eigarskapsmeldinga er å vere open om kommunen si verksemd, gje oversyn over eigarinteresser og prinsipp for styring, og etterleve kommunelova. Meldinga skal vere det overordna politiske styringsinstrumentet. Ein grunnleggjande føresetnad for ei aktiv eigarstyring, er at kommunen har klare prinsipp for eigarstyring og følgjer opp selskapa på ein god måte.

Eigarstrategi

Ein eigarstrategi kan innehalde forventningar og mål for eigenkapital, lønsemdskrav, oppfølgings- og investeringsbehov, resultatkrav, rolleavklaringar, retningslinjer for styresamansetjing og samhandling, rutinar ved val av revisor, og forventningar til samfunnsansvar og berekraft. Eigarstrategiane skal sikre at selskapa oppfyller eigarane sine mål og legg grunnlaget for god styringsdialog. Kommunestyret fastset og reviderer eigarstrategiane i kvar valperiode.

HMS og internkontroll

Arbeidsgjevaren er ansvarleg for eit forsvarleg arbeidsmiljø i samsvar med arbeidsmiljølova, og skal ivareta helse, miljø og tryggleik (HMT) for arbeidstakarane. Arbeidstakarane skal også aktivt medverke. HMT-arbeidet omfattar rettar og plikter for både partar. Arbeidsgjevaren skal ha kunnskap om krav og sikre systematisk HMT-arbeid i samarbeid med tilsette og verneombod. HMT-handboka gir oversikt over mål og systematisk arbeid i Bykle kommune, inkludert rutinar og retningslinjer. Kommunen nyttar elektronisk HMT-handbok og Compilo kvalitetshandbok/internkontrollsystem for lokale rutinar og retningslinjer. Systemhandboka omfattar retningslinjer, rutinar, skjema og rettleiingar, og korleis internkontroll av HMT blir utført.

STRATEGISKE NOTAT

Bustadpolitikk og bustadsosial plan

Kommunen har regulerte bustadfelt, og stor utbod av utleigebustader. Kommunen påverkar samla bustadmarknad og det er behov for fleire leilegheiter for andre enn kommunalt tilsette. Kommunen har trong for ein bustadpolitikk som drøftar bustadtype (einebustad/konsentrert utbygging med fleirmannsbustader), aldersvennlege bustader, ungdomsbustader og meir konsept som fremjar sosial interaksjon og fellesskap mellom generasjonar, og gjerne berekraftig byggeri i både sentra. Ein bør og drøfte ulike konsept for spreidd bustadbygging - småbruksprosjekt eller liknande som fremjar meir miljøvennlege løysingar for dei som vil bu nær på natur og ha høve til sjølvhushald og dyrking/husdyrhald. Bustadsosial-lova av 2023 gir føringar for innhaldet i planen.

Landbruksstrategi

Kommunestyret vedtok i 2024 ein eigen strategi for landbruksnæringane, auka sjølvforsyning og kopling mellom landbruk og reiseliv i åra som kjem. Strategien tek både opp dyrkings- og beiteressursar, tilskottsordningar, aktivering av samla ressursgrunnlag på bruk som ikkje er i drift, og pilotsatsingar for auka produksjon av nye /andre vekstar, produksjonsformer og å ta i bruk ny teknologi og utstyr for å auke tilfanget av lokalmat og auka sjølvforsyning. I strategien ligg og føringar for meir fokus på innkjøp av kortreist mat.

Beitebruksplan

Beitebruksplanen er ein presentasjon av beiteareala i kommunen og bruken av desse til beiting med husdyr. Den dokumenterar omfang og verdi av noverande bruk, historisk bruk og gir føringar for framtidig bruk. Beitebruksplanen syner verdien utmarksbeite i Bykleheiane har for norsk matproduksjon og kulturlandskap i innmark og utmark. Planen synleggjer viktige og naudsynte omsyn kommunen må ha med seg opp i framtidig arealforvaltning, opp mot andre interesser og brukarar av utmarka framover.

Digitalisering- og innovasjonsstrategi

Kommunane må kontinuerleg vurdere nye måtar å løyse oppgåver på. Innovasjon kan vere nye eller endring i tenester, arbeidsprosessar eller kommunikasjonsmatar. Gjennom ein eigen strategi kan ein setje fokus og skape handlingsrom, utvikle kultur for innovasjon, og legge føringar for raskt og innovasjon og digitalisering innafor prioriterte område. Samarbeid, automatisering og kunstig intelligens vil vere del av dette .

Strategi for utvikling av nettkapasitet og kraftkrevjande etableringar

For å få eit breiare arbeidsliv vil kommunen setje fokus på lokale fortrinn med mykje kraftproduksjon og kompetansemiljø relatert til dette. Kommunen vil gjennom samarbeid med regionale og nasjonale aktørar styrke attraktiviteten for slike etableringar gjennom å auke tilrettelegging av nettkapasitet og utvikling av næringsareal for slike etableringar av nye kraftkrevjande verksemdar. Strategien må peike ut retningar for korleis ein skal innrette arbeidet framover i lag med kraftselskap, netteigar og regionale styresmakter og verkemiddelapparat. Synergjar av samlokalisering i samband med tilrettelegging for meir fornybar energiproduksjon og utvikling av nye næringsområde vil bli ein del av dette.

Strategi for meir berekraftig hyttebygging

Det er mange tema og tiltak som er aktuelle å gå inn i for meir berekraftig utvikling av fritidsbustader i kommunen. Det vere seg krav og tilpassingar til landskap og omgjevnader- og forhold til stadutviklinga bygg og arkitektur, fellesskap og organisering, energi/ressursbruk, infrastruktur/veg/vatn/straum, mobilitet/transport, arealbruk/økologi og prinsipp for framtidig hyttebygging i kommunen.

Offentlege innkjøp - varer og tenester

Dei allereie gjeldande lover, forskrifter, rettspraksis og tilhøyrande rettleiarar om offentlege innkjøp, dannar dei grunnleggjande krava for alle kommunen sine innkjøp. Dette reglementet er eit supplement til det eksisterande regelverket. Bykle kommune har innkjøpsavtalar på ei mengde varer og tenester. Kommunen er medlem i OFA (Offentleg fellesinnkjøp på Agder). Det er viktig at tilsette med innkjøpsmynde kjenner til desse avtalane, både med tanke på type varer/tenester samt handlingsrommet utanfor avtalane. Det er viktig å alltid undersøke om Bykle kommune har ein innkjøpsavtale på den aktuelle vara eller tenesta ein planlegg å kjøpe inn.

Kommunikasjonsstrategi

Kommunelova gir kommunen ansvar for å informere om den kommunale verksemda. Kommunikasjonsstrategien følgjer statlege prinsipp for offentlig kommunikasjon og er forankra i grunnlova § 100 om ytringsfridom og rett til tilgang til offentlig informasjon. Kommunikasjonsstrategien gir retning for utviklinga av kommunen sin kommunikasjon og omdømmebygging. Kommunikasjonsstrategien bygger på offentliglova, personalpolitisk plattform, etisk standard og politisk reglement. Nye plattformar og nye media overtek i stadig større grad for tradisjonell massekommunikasjon og informasjon. Kommunikasjon må også tilpassast innbyggjarane sine krav til informasjon og føretrekte kanalar.

Strategi for mineralressursar og ressursforvaltning

Det synest å vere trong for å setje fokus på potensialet som ligg i mineralressursar, grus og pukkførekomstar, og ressursforvaltning, utnytting og potensial for foredling med sideblikk på innspel i høyringa, utkast til strategisk næringsplan og dialog med ulike aktørar.

TILTAKSPLANAR

Handlingsplan for idrettsanlegg, kulturbygg og nærmiljøanlegg

Handlingsprogrammet for utbygging, kostnadsoversikt for drift og vedlikehald, og ei uprioritert liste over langsiktige behov skal også vere med følgjer opp kommunedelplanen for kultur, idrett og fysisk aktivitet. Handlingsplanen rullerer kvart fjerde år, men kan reviderast årleg for å tilpasse nye prosjekt og prioriteringar. I Bykle har kommunestyret praksis med årleg revisjon av handlingsplan for idrettsanlegg, kulturbygg og nærmiljøanlegg i samband med budsjett og økonomiplan.

Prioriteringane avgjer kva for prosjekt og område som kan få støtte. Desse prioriteringane ligg til grunn for tildeling av spelemidlane frå Norsk Tipping.

VEDLEGG 1:

Planar som gjeld innanfor tenestene skule og barnehage;

Årsplan for Bykle og Fjellgardane barnehage (årleg)

Handlingsplan med rutinar for eit trygt og godt psykososialt barnehagemiljø for alle barnehagebarn i Bykle kommune (årleg?)

Kompetanseutviklingsplan for barnehagane i Bykle (2023-2027)

Verksemdsplan for barnehagane i Bykle kommune (årleg)

Plan for overgang barnehage – skule i Bykle kommune (årleg)

Handlingsplan for eit trygt og godt skulemiljø i grunnskulen i Bykle (årleg)

Rettleiar for eit godt skulenærvær i grunnskulen i Bykle kommune (årleg)

Kompetanseutviklingsplan for grunnskulane i Bykle kommune (2004-2006)

Verksemdsplan for Fjellgardane skule (årleg)

Verksemdsplan for Bykle barne- og ungdomsskule (årleg)

I tillegg har vi fem lokale forskrifter;

- Forskrift om hovudmål
- Forskrift om permisjon frå grunnskuleopplæringa
- Forskrift om skulefritidsordninga
- Forskrift om skulereglar og organisering av skuledemokrati
- Forskrift om skulerute

Vi har og eit sett med vedtekter;

- Vedtekter for barnehagane i Bykle kommune

Statens vegvesen

BYKLE KOMMUNE

Sarvsvegen 14

4754 BYKLE

Behandlande eining:
Transport og samfunn

Sakshandsamar/telefon:
Marita Schei Beisland /
47442271

Vår referanse:
25/101859-2

Dykkar referanse:
2024/388-3

Vår dato:
09.05.2025

Svar på høyring av forslag til planstrategi for Bykle kommune.

Vi viser til brev med høyring, datert 08.04.2025.

Saken gjeld rullering av kommunens planstrategi

Kommunal planstrategi er eit viktig verktøy for å klargjere områder der kommunen skal sette inn sine ressursar for å ta kommunen i ønska retning i åra som kjem. Den kommunale planstrategien er ikkje ein plan, men eit hjelpemiddel for kommunestyret til å avklare kva planoppgåver kommunen skal prioritere i valperioden for å møte kommunens behov.

Planstrategien er også eit eigna verktøy for å vurdere kommunens plansystem, planressursar og samla planbehov i kommunestyreperioden knytt til kommunedelplanar, tema- og sektor(fag)planar.

Behovet for nye planar og revisjon av planverk er basert på kommuneplanen, regionale og nasjonale føringar og forventingar, samt ytre faktorar og megatrender som kommunen ønskjer å ha eit proaktivt forhold til.

I møte 20.03.2025 vedtok kommunestyret at forslag til planstrategi for Bykle kommune 2025–2028 skal leggjast ut på høyring i medhald av plan- og bygningslova § 10–1. Kommunestyret bad også høyringsinstansane vurdere behovet for ein heilskapleg plan for pleie og omsorg, samt ein eigen plan for helsetenesta.

Statens vegvesen si rolle i planlegginga

Statens vegvesen har ansvar for at føringar i Nasjonal transportplan (NTP), statlege planretningslinjer for arealbruk og mobilitet, vegnormalane og andre nasjonale og regionale arealpolitiske føringar blir ivaretekne i planlegginga.

Postadresse
Statens vegvesen
Transport og samfunn
Postboks 1010 Nordre Ål
2605 LILLEHAMMER

Telefon: 22 07 30 00
firmapost@vegvesen.no
Org.nr: 971032081

Kontoradresse
Langsævn 4
4846 ARENDAL

Fakturaadresse
Statens vegvesen
Fakturamottak DFØ
Postboks 4710 Torgarden
7468 Trondheim

Vi skal bidra til å følgje opp FNs berekraftsmål retta mot transportsektoren gjennom oppfølgingar av NTP-måla der hovudmålet er eit effektivt, miljøvennleg og trygt transportsystem i 2050. Under er det fem likestilte mål;

- Enklare reisekvardag og auka konkurranse for næringslivet
- Bidra til oppfyljing av Noregs klima- og miljømål
- Nullvisjon for drepne og hardt skadde i trafikken
- Effektiv bruk av ny teknologi
- Meir for pengane

Vi uttalar oss på vegne av staten som forvaltar av riksveg og etaten sine eigne kulturminne, og som statleg fagmynde med sektoransvar innanfor vegtransport. Vårt sektoransvar for vegnettet inneber eit overordna ansvar for at trafikktryggleik, klima- og miljøomsyn, og heilskapleg bypolitikk blir ivareteke i alle planforslag som vedkjem samferdsel. Gjennom vårt sektoransvar skal vi bidra til samarbeid mellom aktuelle myndigheiter, næringsliv og innbyggjarane med mål om ei berekraftig utvikling.

Statens vegvesen si rolle i denne saka er som statleg fagmyndigheit, og som vegeigar og forvaltar av riksveg 9.

Våre merknadar til planforslaget

Statens vegvesen meiner at planstrategien gir ei god framstilling av dei planane som inngår i strategien, dei utfordringane kommunen står overfor, og dei satsingsområda som skal prioriterast dei kommande åra. Dokumentet er ryddig, strukturert og lett å lese.

Bykle har to tettstader, og kommunen vil leggje til rette for vidareutvikling av både Bykle kyrkjebygd og Hovden med bustader, handel, møteplassar og gå venlege sentrum. For Bykle kyrkjebygd skal ein leggje vekt på bustadattraktivitet, nærings- og attraksjonsutvikling. Dette inkluderer sikring av rimelege bustader og eldretilpassa einingar i sentrum, samt utvikling av lågterskel møteplassar og sambruk av bygg. For Hovden er det planlagt å utvikle Hegni og aktivitetsaksen langs elva opp til sentrum og skisenteret.

Konsentrert bygging på mindre stader vil leggje til rette for meir sykling og gåing til kvardagslege gjeremål, noko som også er positivt frå eit folkehelseperspektiv. Der det blir lagt til rette for spreidd bustadbygging, vil det vere viktig å ivareta trafikktryggleiken og sikre trygge skulevegar, i tråd med måla i Nasjonal transportplan om at barn og unge skal kunne bevege seg trygt i nærmiljøet og kunne gå og sykle til skulen på trygge skulevegar.

Dokumentet gir etter vår meining ei god oversikt over utfordringane i kommunen og dei planane kommunen prioriterer i åra som kjem. Kommuneplanens samfunnsdel blei vedteken 15. oktober 2024, og set mål for dei viktigaste utfordringane kommunen står overfor.

Arbeidet med revisjon av arealdelen for kommuneplanen er i gang. Vi har gitt innspel til oppstart av arealdelen med vårt brev datert 20. desember 2024, og til høyring av samfunnsdelen med vårt brev datert 27. juni 2024.

Vi har ingen vesentlege merknader til kommunal planstrategi.

Med helsing

Erling B. Jonassen
Seksjonsleiar

Marita S. Beisland

Dokumentet er godkjent elektronisk og har difor ingen handskrivne signaturar.

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmeisteren for Svalbard

Bykle kommune
Rådhuset
4754 BYKLE

Dato: 08.05.2025
Vår ref: 25/02431-2
Dykkar ref: 2024/388-3

Fråsegn til høyring av kommunal planstrategi for Bykle kommune

POST- OG BESØKSADRESSE
Ladebekken 50
7066 Trondheim

TELEFON + 47 73 90 46 00
E-POST post@dirmin.no
WEB www.dirmin.no

GIRO 7694.05.05883
SWIFT DNBANOKK
IBAN NO5376940505883
ORG.NR. NO 974 760 282

SVALBARDKONTOR
TELEFON +47 79 02 12 92

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmeisteren for Svalbard (DMF) viser til ovannemnde sak, datert 8. april 2025.

DMF er statens fagorgan og sektormyndigheit for mineralressursar og mineralverksemd. DMF skal bidra til auka verdiskaping gjennom å leggje til rette for ein langsiktig ressurstilgang basert på ein forsvarleg og berekraftig utvinning og tilverking av mineral. Vi forvaltar lov om erverv og utvinning av mineralske ressursar (minerallova), og har i tillegg som sektormyndigheit eit særleg ansvar for at mineralressursar blir tekne omsyn til i saker etter plan- og bygningslova.

Om planen

Kommunal planstrategi for Bykle kommune 2025-2028 er lagt ut til høyring. Planstrategien byggjer på samfunnsdelen til kommuneplanen, som vart vedteke i oktober 2024, og har som mål å understøtte satsingsområda som er vedteke der. Bykle kommune fokuserer på langsiktig utvikling, berekraft og samarbeid for å sikre eit godt samfunn for både fastbuande og tilreisande.

Fråsegn frå DMF

DMF har ikkje hatt kommuneplanen sin samfunnsdel for Bykle på høyring, og har dermed ikkje gitt innspel til den planen. I arbeidet med planstrategien bør det gjerast ei vurdering av om eksisterande plangrunnlag i tilstrekkeleg grad bidreg til å sikre god og langsiktig forvaltning av kommunen sine mineralressursar.

Det vart i oktober 2024 varsla om oppstart av rullering av kommuneplanen sin arealdel for Bykle kommune. Arealdelen er eit viktig verktøy for å synleggjere viktige mineralressursar og mineraluttak i tråd med nasjonale mål og forventningar. DMF ga fråsegn til oppstartsvarelet og høyring av planprogrammet til arealdelen, 12.12.2024, der vi viste til nasjonale føringar for mineralressursar i planarbeid, oversikt over registrerte mineralførekomstar i kommunen samt oversikt over masseuttak i drift og områder sett av til råstoffutvinning. Vi ser at planstrategien viser til megatrendar, der ein skal tenkje globalt og handle lokalt når det gjeld blant anna klima, natur og arealbruk. Kommunen ønsker og eit meir variert næringsliv. Slik vi òg la til grunn i uttale til arealdelen, kan det vere næringsinteresser knytt til utnyttinga av mineralressursar, både direkte ved det enkelte masseuttak og indirekte ved ulike typar industriell vidareforedling av ressursane. Tilgang på byggeråstoff er nødvendig for å kunne realisere planlagde utbyggingstiltak. Ved større utbyggingssjorsjekt er det viktig

at mineralske massar av god kvalitet blir vunne att som byggeråstoff framfor å bli permanent deponert. Auka bruk av overskotsmassar kan redusere behovet for å opne nye masseuttak, forlenge varigheita av tilgangen til grus- og pukkførekomstar og redusere behovet for massetransport. Vi ser at *Forvaltningsrevisjonen for Bærekraft i Agder fylkeskommune*, tek opp masseforvaltning med fokus på gjenbruk av overskotsmassar og relevansen av å utarbeide masseforvaltingsplanar på tvers av prosjekter. Dette kan vere nyttige verkemiddel for å avklare moglegheiter og rammar for ein meir sirkulær bruk av mineralressursar.

Planstrategien gjer greie for at det er planlagt oppstart av ny revisjon av samfunnsdelen i 2028. DMF tilrår at temaet mineralressursar blir teke med ved rullering av neste samfunnsdelen, slik at det blir lagt overordna føringar for mineralske ressursar og mineralverksemd før neste rullering av arealdel. Kommunen bør i samfunnsdelen gjere greie for tilgangen til byggeråstoff og korleis mineralressursane skal forvaltast lokalt.

For nærmare informasjon om minerallova med tilhøyrande forskrifter, sjå heimesida vår på www.dirmin.no. Her finn du òg vår digitale kartløysning, som er eit nyttig verktøy for oppdatert informasjon om mineraluttak, bergrettar m.m., supplert med relevante kartdata frå andre etatar.

Med helsing

Dragana Beric Skjøstad
seksjonssjef

Karoline Walsøe Egholm
seniorrådgjevar

Dokumentet er elektronisk signert og har difor ikkje handskrivne signaturar.
Sakshandsamar: Karoline Walsøe Egholm

Vedlegg:

Fråsegn til høyring av kommunal planstrategi for Bykle kommune

Mottakarar:

Bykle kommune

Rådhuset

4754 BYKLE

Kopi til:

BYKLE KOMMUNE
Sarvsvegen 14

4754 BYKLE

Vår dato: 08.05.2025

Vår ref.: 202508876-2 Oppgi ved kontakt

Dykkar ref.: 2024/388-3

Sakshandsamar: Astrid Flatøy,
22959768, asfl@nve.no

NVEs uttale - Offentleg ettersyn - Forslag til planstrategi for 2025-2028 - Bykle kommune

Vi viser til brev datert 08.04.2025. Saka gjeldt høyring av forslag til planstrategi for Bykle kommune for perioden 2025-2028.

Om NVEs oppgåver og sektorinteresser

Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE) er nasjonalt sektormyndede med motsegnkompetanse innanfor saksområda flaum-, erosjon- og skredfare, allmenne interesser i vassdrag og grunnvatn, og anlegg for energiproduksjon og framføring av elektrisk kraft. NVE har òg ansvar for å hjelpe kommunane med å forebygge skader frå overvatn gjennom kunnskap om avrenning i tettbygde strøk (urbanhydrologi). NVE gir råd og rettleiing om korleis desse saksområda skal takast omsyn til ved utarbeiding av arealplanar etter plan- og bygningslova (pbl.).

NVEs rolle i kommunal planlegging er i hovudsak knytt til arealbruk, og rammene for NVEs forvaltningsoppgåver går fram av rettleier [2/2017 - Nasjonale og vesentlege regionale interesser innan NVEs saksområde i arealplanlegging](#). Det er viktig at kommunen forankrar viktige omsyn for arealbruken i kommunal planstrategi.

NVEs råd og innspel til planstrategien

NVE har utarbeidd ein [kartbasert veileder for kommuneplanens arealdel](#) som går stegvis gjennom våre fagområde. Rettleiaren kan vere eit nyttig hjelpemiddel for å få oversikt over kva forhold som må avklårast vidare.

ROS og oppdatert kunnskapsgrunnlag

I samband med planprosessen, skal kommunen utføre overordna ROS-analyse for heile kommunen. Gode risiko- og sårbarheitsanalysar (ROS) er grunnleggjande for kommunen sitt arbeid med samfunnssikkerheit. Vi føreset at kommunen i ROS-arbeidet sikrar at ny og oppdatert kunnskap om fare for flaum, skred, erosjon og overvatn blir nytta, og at dette blir lagt til grunn for arealplanlegginga.

NVE oppmodar kommunen til å vurdere om tidlegare vedtekne arealplanar som med dagens kunnskap om klimaendringar, naturfare og vassdragsmiljø ikkje ville blitt godkjent for utbygging. Kommunen bør ta stilling til om desse tidlegare vedtekne arealplanane skal opphevast eller endrast.

Klimatilpassing og arealbruk

Det er viktig å ta omsyn til klimaendringar og klimatilpassing i samfunnsplanlegginga. Tilstrekkeleg sikkerheit mot naturfarar som flaum, skred og overvatn er viktig i den samanhengen. Klimaendringane aukar sjansane for ekstremvêr og naturfare. Det blir utfordringar knytte til både for mykje og for lite vatn. Vi må særleg førebu oss på meir styrtregn og overvatn, fleire og større regnflaumar, høgare havnivå og fleire jord-, flaum- og sørpeskred.

Den beste måten å førebygge skadepotensialet av flaum og skred på er gjennom kartlegging, god arealplanlegging og sikring i kommunane. Det er viktig at kommunen har god kunnskap om område som er sårbare for flaum og skred, og at de har gode lokale beredskapsplanar. Det er viktig at kommunen ikkje bygger ned naturlege flaumvegar, og ikkje aukar andelen tette overflater ved utbygging.

I utbyggingsområde bør overvatn handterast på overflata. Vi tilrår at det blir teke utgangspunkt i dei naturlege vassvegane. Det må setjast av store nok samanhengande areal i utbyggingsområde til å vareta trygg bortleiing av overvatnet på overflata i framtida.

Arealstrategien bør vere tydeleg på at bekker ikkje skal lukkast og sjå på moglegheiter for å opne lukka bekker.

Sikring mot naturfare og god overvass- og vassdragsforvaltning er eit viktig bidrag for å oppnå fleire av FNs berekraftmål, som berekraftige byar og lokalsamfunn, og stoppe klimaendringane.

Vassdragsmiljø

I «kampen om areala» erfarer NVE at det nokre gonger vert planlagt utfylling i vassdrag. Oftast ved planlegging og utføring av infrastrukturtiltak, men også ved fortetting og transformasjon i sentrumsområde.

NVE meiner at arealstrategiar bør ha mål om å unngå utfylling og inngrep i vassdrag. I tillegg til å redusere nedbygging av vassdragsnatur bør arealstrategien omtale restaurering av vassdrag og spesielt opning av vassdrag (elver, bekker).

Vassdraga er viktige transportårar for vatnet si reise mot havet, både i periodar med lite (tørke) og mykje avrenning (flaum), og klimaendringane styrkar trongen for ei heilskapleg forvaltning av vassdraga.

Både små og store vassdrag med tilhøyrande randsone har viktige funksjonar som leve- og ferdselsområde for mange plante- og dyreartar. Inngrep i og langs vassdrag kan gi store tap av habitat, og svekke dyre- og planteliv, økosystem og landskapsverdiar.

Verna vassdrag

Det er verna vassdrag i kommunen: [021/1 Njardarheim - NVE](#), og delvis: [016/3 Dalåi - NVE](#) og [019/6 Åmdalsvassdraget ovf. Borsæ og Foluvatnet - NVE](#).

[Dei rikspolitiske retningslinene](#) for verna vassdrag skal leggjast til grunn når kommunen skal fastsette føresegner til planen. Ein skal unngå inngrep som reduserer verdien for landskapsbilde, naturvern, friluftsliv, vilt, fisk, kulturminne og kulturmiljø. Retningslinene gjeld hovudelv, sideelvar, større bekker, sjø og tjern og eit område på inntil 100 m bredde på sidene av desse. Tiltak må ikkje kome i konflikt med vernegrunnlaget for vassdraget. Verna område kan visast som omsynssone *bandlegging etter anna lovverk*.

Energianlegg og energibruk

Klima- og energiplan i kommunen skal etter planstrategien rullerast/endrast i 2026.

I [Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023-2027](#) er det fleire forventningar knytt til klima og energi. Mellom anna skal kommunane leggje til rette for meir fornybar energiproduksjon, særleg i område med kraftkrevjande næringsutvikling. Det er viktig å sikre god balanse mellom meir fornybar energi og miljøomsyn (forventning nr. 32). Tilgang på kraft og tilhøyrande infrastruktur er ein premiss for planarbeid knytta til etablering av nye næringsareal.

NVE oppmodar kommunane til å vurdere korleis kommunalt planarbeid kan leggje til rette for:

- Ny fornybar kraftproduksjon
- Samlokalisering av verksemd med overskotsvarme med aktivitet som har behov for varme
- Effektiv energibruk i bygningar og andre sektorar

Vi ser òg nytta av at kommunen merker av energianlegg i kommuneplanens arealdel. På [NVE Temakart](#) kan de søkje opp utbygde og planlagde nettanlegg, vasskraftanlegg, vindkraftanlegg og solkraftanlegg. I NVEs kartbaserte rettleiar er det berre nettanlegg som er synlege.

Det vart i 2023 lagt fram ein [Handlingsplan for energieffektivisering i alle deler av norsk økonomi - regjeringen.no](#). Rolla til kommunane vert framheva i handlingsplanen.

Kommunen har ei sentral rolle i arbeidet for meir energieffektivitet og meir fleksibel energibruk gjennom rolla som planmyndigheit, innkjøpar, byggherre, tilretteleggjar og koordinator. Val som vert gjort i arealplanlegginga vil leggje grunnlaget for energibruk òg framover i tid.

Forslag til statlege planretningslinjer for klima og energi som har vore på [høyring](#) våren 2024 inneheld fleire konkrete retningslinjer knytt til samfunns- og arealplanlegginga i kommunen.

Viktige føringar i arbeidet med planstrategien

Kommunen viser til FNs berekraftsmål og [Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023–2027 \(regjeringen.no\)](#) som viktige føringar i arbeidet med arealplanlegging. Det er positivt at kommunen legg desse nasjonale forventningane og berekraftsmåla til grunn for planarbeidet.

NVE vil òg vise til [Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag - Lovdata](#) og [Klimaprofil Agder - Norsk klimaservicesenter](#) som viktige føringar i arbeidet med arealplanlegging.

Vi viser til [Rundskriv H-5/18 Samfunnssikkerhet i planlegging og byggesaksbehandling](#). Kapittel 2.6 gir rettleiing til korleis omsyn til samfunnstryggleik kan innarbeidast i den kommunale planstrategien. I kapittel 2.12 er det peika på at det er viktig med oppdaterte planar.

I [Statlig planretningslinje for klimatilpasning](#) kap. 4.3 står det mellom anna at:
«Kommunal og regional planstrategi skal omtale behovet for oppdatering av eksisterende eller utarbeiding av nye planer, i lys av forventede klimaendringer og tidligere uønskede naturhendelser. I planstrategien skal det gjøres en vurdering av om hensynet til et endret klima innebærer et behov for oppheving eller revisjon av gjeldende planer.»

I Stortingsmeldinga [Meld. St. 26 \(2022-2023\) Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn](#) er det fleire stader peika på at det er viktig med oppdaterte arealplanar, mellom anna på s. 49-50.

[Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023-2027](#) skal følgjast opp i arbeidet med planstrategiar. Der er det også retta merksemd på oppdaterte planar som viktig verkemiddel. Regjeringa har forventning om at planer må være oppdaterte (forventing nr. 2, 4 og 47).

Regjeringa viser fleire tydelege forventningar knytt til klima, natur og miljø for framtida, og samfunnstryggleik og beredskap (forventing nr. 59, 63, 65, 66 og 67).

Regjeringa har òg tydelege forventningar på energifeltet, mellom anna i forventing nr. 31, 32 og 46.

Vi tilrår at føringane blir lagde til grunn for det vidare arbeidet med planstrategien.

Meld inn fareutgreiingar

Naturfareutgreiingar som er tinga etter 01.01.2025 skal meldast inn til NVE i samsvar med [pbl § 2-4](#) og [Forskrift om pliktig innmelding av grunnundersøkelser og naturfareutredninger](#). Vi ynskjer også å få inn naturfareutgreiingar tinga før denne datoen. Geotekniske grunnundersøkingar skal leverast inn til NGU via NADAG. Informasjon finnast her: [Meld inn naturfareutredninger - NVE](#).

Naturfarerapporter som er registrert hos NVE finn de her: [Bykle kommune - NVE](#).

Meir informasjon

Fleire nyttige rettleiarar og verktøy finst på NVEs internettsider for [arealplanlegging](#). Her er informasjonen og rettleiinga lagd opp etter plannivå. Vi vil spesielt nemne [kartbasert rettleiar for kommuneplanen sin arealdel](#) og [kartbasert rettleiar for reguleringsplan](#). Desse nettsidene blir oppdaterte når nye verktøy ligg føre. Vi viser mellom anna til nytt [aktsemdkart for snøskred 2023](#). Dette har ei ny og betre modellering, og er landsdekkjande.

På nettsida [NVEs naturfarewebinar](#) finn de webinar om flaum og skred i kommuneplanar.

Kommunen kan søkje NVE om [økonomisk støtte](#) til kartlegging og sikring mot naturfare. Støtta til kartlegging og sikring gjeld område der det i dag finst eksisterande busetnad.

Nettsida [Enkel planlegging](#) gir god rettleiing til strategisk kommuneplanlegging for distriktskommunar.

Ta gjerne kontakt på e-post eller telefon ved konkrete spørsmål om NVEs saksområde.

Med helsing

Øyvind Leirset
seksjonssjef

Astrid Flatøy
seniorrådgivar

Dokumentet blir sendt utan underskrift. Det er godkjend etter interne rutinar.

Mottakarar:

BYKLE KOMMUNE

Kopimottakarar:

STATSFORVALTEREN I AGDER

BYKLE KOMMUNE
Sarvsvegen 14
4754 BYKLE

Dato: 06.05.2025
Vår ref: 25/14395-3
Dykkar ref: 2024/388-3
Saksbeh.: Silje Utne Bjørke

Bykle kommune - Uttale til høring - forslag til planstrategi for Bykle kommune

Syner til oversending frå 08.04.25.

Bykle kommune har oversendt forslag til kommunal planstrategi for Bykle 2025-2028.

Forslag til planstrategi er godt gjennomarbeida og eit oversiktleg dokument. Planstrategien er basert på nyleg vedteke samfunnsdel til kommuneplanen og kunnskapsgrunnlaget som vart utarbeida i 2024. Det står at det er viktig å ha eit kritisk blikk på kva for nokre planar ein faktisk treng i planstrategien.

Som nemnd har kommunen nyleg vedteke samfunnsdelen, og legg opp til ein revisjon med oppstart i 2028. Dette vil vere eit godt grep for å sikre forankring hos de nye kommunestyret. Kommunen har nyleg varsla oppstart av arbeidet med revisjon av arealdelen. Vi syner til innspel til saka i eige uttale.

Det generelle inntrykket er at det er svært mange planer som planleggast, også nye planer de neste åra. Nokre av planane har til dels overlappende tema, og vi ber kommunen vurdere om nokre av planane med fordel kan slåast saman.

Berekraft – klima og energiplan

Kommunen legg opp til å utarbeida ny plan for Berekraft – klima og energi med oppstart i 2026. Dersom Bykle kommune vurderer at samfunnsdelen gir tilstrekkeleg retning for den kommunale klimapolitikken, kan det være tilstrekkeleg (og mest nyttig) å utarbeide ein konkret handlingsplan. Handlings- og økonomiplanen med klimabudsjett kan være eit godt verktøy for å følge opp klimapolitikken i kommunen.

Nye mål og føringar i Regionplan Agder 2030

Regionplan Agder 2030 med regional planstrategi ble vedteke i oktober 2024. Føremålet med planen er å utvikle Agder til ein miljømessig, sosialt og økonomisk berekraftig region i 2030 – eit attraktivt lavutsleppssamfunn med gode levekår. Den oppdaterte planen inneheld nokre nye mål og føringar. Konkret syner vi til desse:

- 1.9. I 2030 har Agder redusert direkte klimagassutslipp med 55 prosent i forhold til referanseåret 2017, og i 2050 er Agder et lavutslippssamfunn der direkte klimagassutslipp

Besøksadresse:
,
Postadresse:
Postboks 788 Stoa, 4809 Arendal

Telefon:

E-post:

Org.nr.:
921 707 134
Nettstad:
Web

- er redusert med over 90 prosent. (2024).
- 2.6. Agder er omstilt til en mer sirkulær økonomi, der gjenbruk og ombruk av ressurser prioriteres. (2024)

Kommunedelplan for kultur, idrett og fysisk aktivitet/nærmiljøanlegg

Fylkeskommunedirektøren er positiv til revisjon av kommunedelplanen. Ved revisjon av kommunedelplanen bør kommunen sjå til Regional plan for fysisk aktive liv på Agder 2024 – 2034.

Kulturarv og opplevingar – kulturminneplan

Kommunen har ein eigen kulturminneplan frå 2016 som inkluderer mesteparten av kulturminne som er i kommunen. Fylkeskommunedirektøren meiner det er positivt at kommunen legger opp til ein revisjon av planen i denne planperioden.

I arbeidet anbefaler vi at Riksantikvarens klimastrategi for kulturmiljøforvaltning 2021-2030, Riksantikvarens strategi, faglige anbefalinger for by- og stedsutvikling blir lagt til grunn og riksantikvarens bevaringsstrategi.

Fylkeskommunen arbeidet med ny regional strategi for kulturarv 2030. Det er uklart når strategien vil være ferdig, men vi ber om at planarbeidet blir sett i samanheng med den regionale strategien.

Med helsing

Silje Utne Bjørke
rådgjevar
Samfunn, plan og miljø

Brevet er godkjend elektronisk.

Kopi til: STATSFORVALTEREN I AGDER
STATENS VEGVESEN

BYKLE KOMMUNE

Sarvsvegen 14
4754 BYKLE

Saksbehandlar, innvalstelefon

Dag Petter Sødal, 38 17 61 81

Statsforvaltarens uttale til forslag til planstrategi 2025 – 2028 for Bykle kommune

Vi viser til brev datert 08.04.2025 om høyring av forslag til planstrategi 2025 – 2028 for Bykle kommune.

Overordna vurdering

Som kommunen sjølv peikar på, er Bykle noko seint ute med dette arbeidet. Samstundes gjev det nyleg slutførte arbeidet med ny samfunnsdel til kommuneplanen eit godt grunnlag for arbeidet med planstrategien. Det er fint at Bykle refererer til kunnskapsgrunnlaget, satsingsområda og arealstrategien frå samfunnsdelen i planstrategien. Dersom det kunne gis ei meir direkte grunngeving for at dei planane som no prioriterast i strategien også er dei som best svarer på måla i samfunnsdelen, hadde dette styrka kommunens arbeid enda meir. Statsforvaltaren ser at mange kommunar nå vedtar noko kortare planstrategiar etter valet, med vekt på de mest overordna planane. Så blir dette følgt opp ved å ha eit fullstendig planregister som vedlegg til den årlege handlings- og økonomiplanen, som oppdaterast årleg. Bykle kan vurdere å gå i denne retninga til neste revisjon.

Vi kan i det vesentlege støtte kommunen sine prioriteringar for planarbeidet. Det er fint at Bykle legg opp til ny rullering av samfunnsdelen etter neste kommuneval. Revisjon av arealdelen er i gang, og ulike beredskapsorienterte planer er prioritert for revisjon i 2025. Det bør kome tydeleg fram i planstrategien at samfunnsdelen skal gjennomførast ved hjelp av den årlege handlings- og økonomiplanen, og at prioriteringane i samfunnsdelen er førande for budsjettarbeidet.

Kommunen har mange planar med tilgrensande tema, og kan vurdere om det er mogeleg å slå saman nokon av desse, eller tydeleggjere korleis dei heng saman til eit samla oversiktleg planverk.

Vi meiner det er positivt og viktig at Bykle vil prioritere arbeidet med berekraftig hyttebygging i 2026. Dei nye planretningslinjene gir strammare rammer for hyttebygging framover. Det synest rimeleg sikkert at ein kommune som Bykle vil vere tent med å vere tidleg ute og ta eigne grep om denne utviklinga. Målet må vere å sikre næringsaktivitet på sikt utan å bygge ned ny natur i noko omfang.

Som ein konkret merknad til oversikten over statlege og regionale føringar på side 6, vil vi be om at ROS Agder tas med som regional føring. Det er og vedteke nye «*Statlige planretningslinjer for klima og energi*» i 2024, som erstattar dei frå 2018. Vi minner også om at kommunen sin overordna beredskapsplan skal være oppdatert til ei kvar tid, og reviderast minimum årleg.

Nærare vurdering av arbeidet med folkehelse

Bykle kommune har ei [folkehelseoversikt](#) frå 2024. I dokumentet blir det gitt ei god innføring i folkehelse som tema, og dessutan hensikta og formål med oversikta.

Oversikta dekkjer mange av dei lovpålagde tema. Det er eit tydeleg fokus på sosial ulikskap i helse, og lesaren blir gitt ein innføring i samanhengane mellom ulike faktorar og utvikling av helse. Men oversikta har fleire manglar, og det blir vist statistikk for nokre tema utan at funna blir beskrivne eller vurderte. Dette gjeld spesielt for faktorar under tema oppvekst og levekårsforhald, og helserelatert åtferd. Det er i liten grad gjort ei tolking av årsaksforhold og potensielle konsekvensar av funna. Prosessen med å samle inn, arbeide med og vurdere data skal føra til at kommunen identifiserer folkehelseutfordringane sine. Dette skal vera utgangspunktet for kommunen sine vidare prioriteringar i folkehelsearbeidet.

Bykle skil seg markant frå Agder og landet elles med talet på ungdom som oppgjer å bli mobba minst kvar 14. dag. Likevel er det inga vurdering av mogleg årsaksfaktorar eller potensielle konsekvensar som kjem fram av oversikta. Det same gjeld for delen ungdom som oppgjer å ha stole. Her skil Bykle seg også markant frå Agder og landa elles, i negativ retning. Sjølv om det er eit lite elevtal som kan føra til store utslag i statistikken, er dette funn som bør vurderast. Utfordringar med sosial utanforskap og mobbing i Bykle er kjend både gjennom media og klagesaker til Statsforvaltaren. Dette er eit viktig folkehelse tema som i større grad bør omtalast i oversikta.

Det er positivt at Bykle har hatt eit folkemøte om folkehelse som har gitt innbyggjarane høve til å seia noko om kva som er viktig for dei. Ettersom einsemd og utanforskap var dei faktorane som flest meinte hemmar folkehelsa i Bykle under folkemøtet om folkehelse i 2023, er dette utfordringar kommunen bør prøva å finna data på, slik at ein kan følgja utviklinga over tid. Kommunen kan generelt bruka fleire datakjelder og innhenta meir informasjon i oversikta si.

Dokumentet folkehelseoversikt minner innleiingsvis meir om ein folkehelsestrategi enn ei oversikt. Det blir vist til tilrådde tiltaksområde som skal komma fram av ein eigen folkehelsestrategi. Det er ikkje direkte feil å ha dette i folkehelseoversikta, men oversikta skal leggja grunnlaget for val av mål, strategiar og tiltak for folkehelsearbeidet. Dette skal vera ein tverrfagleg og tverrsektoriell prosess og bør forankrast politisk. Dette følgjer av rettleier for systematisk folkehelsearbeid ([Systematisk folkehelsearbeid - Helsedirektoratet](#)).

Kommunen drøftar i liten grad funna frå folkehelseoversikta i [planstrategien](#). Det kjem fram av folkehelseoversikta at utanforskap og einsemd var dei faktorane som flest meinte hemma folkehelsa i Bykle, under folkemøtet om folkehelse i 2023. Dette får likevel lite merksemd. Det blir i planstrategien peika på gode forhold for barn og unge. Funna som viser mobbing og utfordringar i det sosiale miljøet blir i liten grad adressert. I samfunnsdelen har kommunen som mål å prioritera systematisk folkehelsearbeid, tverrfagleg samhandling og tidleg innsats for barn og unge, og å utvikla lågterskel møteplassar, m.a. gjennom samlokalisering og sambruk av bygg. Statsforvaltaren legg til grunn at desse måla vil bli følgde opp med konkrete og målbare tiltak i tema- og handlingsplanane.

Kommunen har plan om å utarbeida ein folkehelsestrategi. Det er ikkje eit krav å ha ein eigen strategi eller plan for folkehelsearbeidet. Det kan likevel vera fordelar ved å ha ein eigen strategi, men det er samstundes viktig at folkehelseaspektet blir integrert i dei andre kommunale planane, slik at strategien ikkje blir ein lausriven del av det heilskaplege arbeidet i kommunen.

Vi tilrår vidare at folkehelsestrategien sjåast i samanheng med kommunens nye Heilskapleg plan for oppvekst, som kommunen planlegg å utarbeida i 2025. Bykle har også utarbeidd Handlingsplan for eit trygt og godt skulemiljø i grunnskulen i 2024/2025, som ikkje er med i oversikten i forslaget til planstrategi. Statsforvaltaren meiner det uansett er viktig at kommunen held fram med eit målretta arbeid mot mobbing, og at dette vert med i den nye planen. Det er elles bra at heilskapleg plan for oppvekst fokuserer på de 1000 første dagane, og til fylte 18 år. Planen skal også ivareta lovkravet om en forebyggande plan etter barnevernlovgivinga.

Det er positivt at det blir lagt opp til å utarbeida ein bustadsosial plan, der kommunen ønskjer å drøfta bustadtype, aldersvennlege bustader, ungdomsbustader og konsept som fremjar sosial interaksjon og fellesskap mellom generasjonar. Statsforvaltaren ønskjer i den samanheng å minna om ny Bustadsosial lov frå 2023, som stiller krav til innhaldet i planen.

Vi vil også gjera kommunen merksame på at folkehelsestrategien for Agder, som det blir vist til blant sentrale regionale føringar, er gått ut. Denne er langt på veg erstatta av Regional plan for fysiske aktive liv i Agder 2024-2034, og Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder 2015-2027 (Lim-planen).

Til det konkrete spørsmålet i høringsbrevet om innretting av planane på helsefeltet, har vi landa på at det mest fornuftige er å sjå heile kommunens helseteneste i en heilskap. Difor heller vi mot at helse og omsorg bør være i same plan, sjølv om det er eit interkommunalt samarbeid om helsetenesta. Her er sjølv sagt kommunen fri til sjølv å velje eigne løysingar, eller ta kontakt med vår helseavdeling om det er ting å drøfte nærare.

Avslutning

Statsforvaltaren har nyleg gitt Bykle skriftlege innspel til både oppstart og høyring av samfunnsdelen, og vi har delteke i nettverksmøter med fleire kommunar og fylkeskommunen om arbeidet med samfunnsdelen dei siste to åra. Vi reknar difor med at Bykle er vel informert om Statsforvaltarens vektlegging på overordna nivå av tema som demografi, klima, beredskap og ikkje minst arbeidet for redusert nedbygging av nye naturareal. Vi gjev derfor ikkje nye omfattande innspel her, men viser til vanleg kontakt i arbeidet med ny arealdel, og ev. andre sentrale planar.

Vi ønsker Bykle lukke til med det vidare planarbeidet. Vi er opne for kontakt undervegs i prosessane så langt kapasiteten rekk.

Med helsing

Thomas Christian Kiland-Langeland (e.f.)
fung. seksjonsleder plan
Miljøvern avdelingen

Dag Petter Sødal
spesialrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Agder fylkeskommune

Postboks 788 Stoa

4809

ARENDAL

Saksmappe: 2021/292
Sakshandsamar: SSH
Dato: 19.08.2025

Saksframlegg

Utv. Saksnr.	Utval	Møtedato
63/25	Formannskap	19.08.2025
88/25	Kommunestyret	28.08.2025

Revidert utkast strategisk næringsplan - høyring

Kommunedirektørens si tilråding

Utkast til strategisk næringsplan blir lagt ut til høyring. Det blir lagt opp til to grendemøte, eitt på Hovden og eitt i Bykle i samband med høyringa.

Formannskap si handsaming av sak 63/2025 i møte den 19.08.2025:

Handsaming

Saka vart drøfta

Kommunedirektøren si tilråding vart samrøystes vedteke

Vedtak

Utkast til strategisk næringsplan blir lagt ut til høyring. Det blir lagt opp til to grendemøte, eitt på Hovden og eitt i Bykle i samband med høyringa.

Saksutgreiing:

Samandrag/konklusjon

Arbeidet med strategisk næringsplan har gått over tid.

Bakgrunn for saka

Kommunestyret la premissane for utforminga av næringsplan i sak 53/21, vedtak 29.04.2021. Eit utkast til plan var ute på høyring våren 2023, men kom ikkje til politisk slutthandsaming.

Etter vedtak av ny samfunnsdel av kommuneplan i 2024, er arbeidet med næringsplan teke opp att med sideblikk på ny kommuneplan. Revidert planforslag er supplert med eit kunnskapsgrunnlag for å kunne peike ut forslag til grep og tiltak, og det er snevra inn til å gjelde meir konkret næringstematikk. Kommunedirektøren innstiller på at revidert planforslag blir lagt ut til høyring.

Formelt grunnlag

Kommunestyret vedtok oppstart av planarbeidet i 2021. Planarbeidet har gått over tid og med skifte i bemanning, og planprosessen er tilpassa at det i mellomtida er vedteke ny samfunnsdel av kommuneplan. I framlegg til ny planstrategi 2025-2029 er det lagt til grunn at næringsplanen skal vedtakast som temaplan.

Kommunedirektøren føreslår at det blir gjennomført to grendemøte i samband med høyringa. Endeleg planutkast blir handsama i etterkant av høyringa.

Økonomiske vurderingar og konsekvensar

Sjølve planen medfører ikkje konkrete økonomiske forpliktingar, men vil vere utgangspunkt for økonomiske prioriteringar og drøftingar i komande års budsjett- og økonomiplan-arbeidet.

Tilhøve til kommuneplanen

Strategisk næringsplan er lagt opp med sideblikk på nyleg vedteken samfunnsdel av kommuneplanen. Næringsplanen tek utgangspunkt i satsingsområda frå denne – samtidig som det blir føreslegne gjennomgåande og eigne tema innafor næringsutviklingsarbeidet for å understøtte dei overordna målsettingane for kommunen si utvikling.

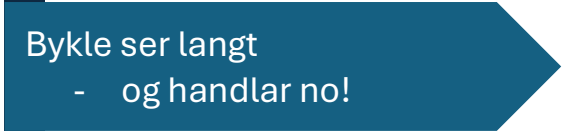
Bykle,

kommunedirektøren

Vedlegg:

Vedlegg:

- 1 Strategisk næringsplan - handlingsdel Strategisk næringsplan - høyringsutkast 2025

Bykle ser langt
- og handlar no!

Strategisk næringsplan for Bykle kommune

2025-2035

Høyringsutkast

Innleiing

Den nye kommuneplanen har som eitt av fire satsingsområde å utvikle eit breiare næringsliv!

Gjennom samanstilling av eit kunnskapsgrunnlag om næringsliv, moglegheiter og utfordringar, kjem det fram at det vil vere viktig å gjere næringslivet lokalt meir robust framover.

Bykle kommune sitt fokus innanfor næringsutvikling vil difor vere; omstilling, auka lønsemd og vekst i eksisterande næringsliv, samt vekst gjennom tilrettelegging for nye bransjar/etableringar og nye næringar. som tek utgangspunkt i dei fortrinna som finst her. Tilgjengeleg kraft er sentralt. I tillegg kjem klima, natur, kultur og geografisk plassering.

Næringsstøtte blir føreslege meir retta inn mot eksisterande verksemdar med vekstpotensial, strategiske nyetableringar og fellestiltak som styrkar attraktiviteten.

Bykle kommune har ambisjonar om å vere framoverlente og gode på å legge til rette for næringsutvikling. For å lukkast er det viktig å være tett på næringslivet, tilpasse seg raskt og sørge for kort veg mellom idé og handling.

Vi håpar næringsplanen blir eit godt verktøy, og at vi bruker fellesskapet sine ressursar til beste for å sikre berekraftig vekst og verdiskaping framover!

Innleiing.....	1
Samandrag	3
Forming av næringsplan.....	4
Kunnskapsgrunnlaget i kortversjon	5
Privat næringsliv i kommunen	5
Agder fylkeskommune – næring og verdiskaping	8
Korleis rigge seg best på næringsutvikling?	8
Gode råd frå ekspertpanelet!	9
Kommuneplanen sin samfunnsdel	10
Strategisk næringsplan - handlingsdel.....	10
Kvalitet i kommunale tenester tilpassa framtida	10
Eit meir variert næringsliv	11
Stadutvikling i Bykle	11
Destinasjons- og sentrumsutvikling på Hovden	12
Vidareutvikling av fjellandbruket	12
Organisatorisk grep i arbeidet med næringsutvikling.....	13
Bruk av økonomiske verkemiddel til næringsutvikling.....	14
Rekruttering, kompetanse og arbeidskraft	15
Infrastruktur og mobilitet	16
Næringsareal, tomter og lokale	17
Resultat-/ effektmål - næringsarbeidet innan 2035.....	18

Samandrag

Bykle har tre store hjørnesteinsverksemdar både i omsetning og tal arbeidsplassar. Ein av desse er knytt til besøksnæringane. Store delar av næringslivet kommunen er og knytt til omgrepet besøksattraktivitet gjennom utbygging og vedlikehald av fritidsbustader, overnatting, aktivitetar og handel mot dei besøkande. Dette er næringar som tradisjonelt har varierende lønsemd. Næringane gir sårbarheit for konjunktursvingingar og manglande heilårs besøksattraktivitet. Med ein så stor del av næringslivet retta mot den lokale besøksattraktiviteten må dette naturleg også ha fokus i det vidare næringsarbeidet.

Landbruksnæringane har ein særleg posisjon basert på at dei er stadbundne og nyttar lokale naturressursar, og har potensial for å auke sjølvforsyninga av mat lokalt framover.

Kraftverksbransjen er også viktig for kommunen i form av verdiskaping direkte og indirekte – og i høve lokale arbeidsplassar.

Det har vore nokre mindre etableringar av verksemdar i kommunen dei siste åra – men det har ikkje gitt vesentleg vekst i tal arbeidsplassar. Dei fleste etableringane sel varer og tenester til lokalmarknaden, såleis er vekstpotensiale avgrensa.

Gjennomgang av verkemiddelbruken syner at ein har hatt lite kommersielt fokus i tildelingane og lite vekt på effekt i tal arbeidsplassar og verdiskapingspotensial. Dette gir grunnlag for dreining mot meir effektiv og målretta bruk av næringsramma framover.

Kommunar som er gode på å leggje til rette for næringsutvikling, bidreg til at verksemdar får viktige konkurransefortrinn. For å lukkast er det viktig å være tett på næringslivet, tilpasse seg raskt og sørge for kort veg mellom idé og handling og å vidareutvikle ein samskapingsskulturen med ulike ansvar, roller og aktørar.

Kommuneplanen har som mål å gjere næringslivet i Bykle meir robust gjennom å auke breidda. Det kan vere å understøtte vekst og auka lønsemd i det eksisterande næringslivet. Dei som har størst vekstpotensial har gjerne marknad utover kommunegrensene. Ein ser også trong for å initiere og leggje til rette for nye etableringar som kan medverke til større breidde i næringslivet. For å oppnå dette må kommunen dreie sitt næringsarbeid til meir rådgjeving og formidling av regionale og nasjonale ordningar og apparat til dei som ønskjer vekst og styrkt lønsemd. Kommunen ser også at ein har ei tilretteleggjarrolle i høve innovasjon og attrahere nye større etableringar på område der kommunen har særlege fortrinn – som kraftkrevjande verksemdar.

Handlingsdelen er lagt opp for å stø opp under satsingsområda i kommuneplanen, konkretisere og utdjupe korleis kommunen vil arbeide med næringsutvikling framover.

Bykle kommune sitt hovudfokus i arbeidet med næringsutvikling framover vil vere å leggje til rette for vekst i lokale verksemdar med vekstpotensial, innovasjon og nye etableringar innanfor nye framveksande næringar.

Forming av næringsplan

Kommunestyret la premissane for utforminga av næringsplan i sak 53/21, vedtak 29.04.2021. Eit utkast til plan var ute på høyring våren 2023, men kom ikkje til politisk slutthandsaming.

Etter vedtak av ny samfunnsdel av kommuneplan i 2024, er arbeidet med næringsplan teke opp att med sideblikk på denne. Revidert planforslag er supplert med eit kunnskapsgrunnlag for å kunne peike ut forslag til grep og tiltak, og det er snevra inn til å gjelde meir konkret næringstematikk.

Næringsplanen tek utgangspunkt i satsingsområda i kommuneplanen og skildrar tiltak som inneber eit meir heilskapleg og langsiktig arbeid for å nå målsettingane.

Det er gjennomført 2 politiske verkstader med kommunestyret, og ein dag med eit ekspertpanel i 2024/2025, for å kome fram til føreslegne prioriteringar, grep og ordlyd i handlingsdelen slik ein no legg den fram.

Næringsplanen har som ambisjon om å omsetje dette til handling innafor næringsarbeidet i kommunal regi. Det blir føreslege å vri fokus og ressursbruk mot eit langsiktig arbeid for å skape vekstgrunnlag for vekst og auka lønsemd, og tilrettelegging for nye næringar og etableringar som ikkje finst i dag.

Gjennom en heilskapleg plan, utettervendt arbeidsform, tydelege retningslinjer for lokale støtteordningar og samarbeid med andre virkemedelaktørar skal kommunen ta initiativ og koordinere innsats for næringslivet framover.

Kunnskapsgrunnlaget i kortversjon

Kunnskapsgrunnlaget i si heilheit med tabellar og talgrunnlag og utdjupande tekst følgjer som uttrykt vedlegg.

Privat næringsliv i kommunen

Arbeidsliv og sysselsetting

Trass i sterke nasjonale trendar som dreg folk og arbeid ut av distrikta, står det bra til med befolkningsutviklinga og arbeidslivet i Bykle.

Sysselsetjinga er høg og deltaking i arbeidslivet i Bykle fungerer godt også sett i forhold til samanliknbare kommunar og distrikt. Bykle har høgare del tilsette i privat sektor enn snittet for Agder. Dette er eit positivt utgangspunkt som ein må søkje å vidareføre og vidareutvikle.

Frå 2016 til 2023 har det vore ein auke på 37 arbeidsplassar, tilsvarande 5,9 % auke

Flest arbeider innanfor bygg og anlegg, dernest overnatting, servering, varehandel og Industri. Dei største private verksemdene er Hovden hytteservice AS, Hovden Alpin Resort AS og Bykle Vindu AS.

Det er 28% innpendling og 20% utpendling til og frå kommunen. Ein har felles bu- og arbeidsmarknad med Valle og øvre Telemark (sterkt påverka av ei entreprenørverksemd).

Føretaksform, arbeidsplassar, lønsemd og lokalisering

Det er 419 registrerte verksemder i Bykle. Av desse er 135 aksjeselskap (AS), 7 verksemder med delt ansvar (DA), 107 enkeltpersonføretak (ENK) og 17 kommersielle under-einingar.

I følgje «Proff forvalt» er det sidan 2019 etablert 93 AS og ENK verksemder i Bykle kommune. 13 av dei har pr i dag (2023) tilsette og 20 av dei har pr i dag omsetting. Alle har eit, i all hovudsak, lokalt marknadsfokus. Det er altså ikkje etablert verksemder i denne perioden med et marknadsfokus ut av kommunen/regionen.

Verksemdene som er organisert som aksjeselskap sysselset flest – med om lag 114 i og kring Bykle og 299 i og kring Hovden.

Det er tre gangar så mange tilsette i privat verksemd på Hovden som det er i resten av Bykle.

Dei fleste landbruksverksemdene er organisert som enkeltpersonføretak og ligg i midtre og nedre del av kommunen

Lønsemda for verksemdene i nedre del av kommunen, viser positiv utvikling gjennom dei siste 4 åra. Verksemdene med adresse Hovden, viser nedgang i lønsemd dei siste to åra, og har høgare variasjon. Dette kan nok knytast til at store delar av omsetninga er knytt til besøkande, turistar og hyttebuar. Omsetnad og lønnsamheit vil i denne marknaden vere meir konjunkturutsett.

Bransjar og næringsstruktur

Store delar av næringslivet Bykle kommune er knytt til omgrepet besøksattraktivitet gjennom utbygging og vedlikehald av fritidsbustader og overnatting, aktivitetar og handel mot dei besøkande. Dette er næringar som tradisjonelt har varierende lønsemd og lågt lønnsnivå. Næringane gir sårbarheit for konjunktursvingingar og i høve sysselsetjing.

I privat næringsliv er bygge og anleggsverksemd den største enkelt bransjen, men slår en saman handel, tenesteyting, hotell og servering så utgjer det til saman ein omtrent like stor kategori.

Bygg og anlegg, (med unntak for Hovden Hyttetervice AS), handel, tenesteyting, overnatting og servering har alle sin marknad lokalt. Dei er helt avhengige av besøksattraktivitet.

Hjørnesteinsverksemdene

Bykle vindu AS er den viktigaste enkeltverksemd i Bykle når det gjeld både omsetnad og tal tilsette.

Hovden Hyttetervice AS er den viktigaste enkelt verksemd på Hovden når det gjeld omsetnad. Både verksemdene rettar seg mot marknader som i all hovudsak går ut av kommunen. Det er ei viktig erkjenning av at verksemdar med marknad utover eigen kommune er viktig for vekst og stabilitet.

Hovden Alpin Resort AS er et konsern som driv med mange aktivitetar retta mot eigedomsutvikling og besøkande. Dei representera den viktigaste verksemda på Hovden i tal tilsette og er sentral for utvikling av Hovden som destinasjon og reisemål.

Lokalt – eksternt marknadsfokus

Verksemdar med ei besøksrelatera marknad har stor tyding for næringslivet på Hovden. I tillegg leverer fleire av verksemdene i Bykle også til den besøksrelatera marknaden både i Bykle og på Hovden. Sett bort frå bygg og anleggsverksemdene er det knytt varierende til svak lønsemd til dei besøksrelatera verksemdene.

Bygg og anleggsverksemdene er avhengig av ein fortsett utbygging av fritidseiningar for å oppretthalde tal tilsette og lønsemd.

Felles for alle verksemdar som har ein lokal og besøksrelatera marknad er at auke i tal besøkande og ytterlegare utvikling mot heilårsdestinasjon venteleg vil medføre auka omsetning og lønsemd.

Disponering av kommunale ressursar til lokalt næringsarbeid

Disponibel ramme næringsutvikling blir nytta til å dekke drift av næringskontor, kontingentar interesseorganisasjonar (som t.d. LVK og USS), tilskott til jordbruk, skogbruk og næringsutvikling og ymse søknadar til prosjekt, arrangement, destinasjonsmarknadsføring, aktivitetar i regi av næringslag og ulike organisasjonar. Kommunen nyttar næringsramma til eit breitt tilfang av tiltak som har fått støtte. Nokon faste og mange enkelståande tiltak og søknadar knytt til verksemdar og arrangement.

Næringsramma til næringsutvikling er disponert som følgjer:

Strategisk næringsplan 2025-2035

Område	2025	2026	2027	2028
Ramme næringsutvikling	22 600	17 400	16 900	17 600
herav Destinasjon Hovden	2 333	2 333	2 333	2 333
herav Løypekjøring	4 288	4 288	4 300	4 300
herav Hovden skigymnas AS	7 500	7 500	7 500	7 500
herav Setesdal interkommunale politiske r	1 300	1 300	1 300	1 300
Disponibel ramme næringsutvikling	7 179	1 979	1 467	2 167

Tal i 1000.

Oppstillinga viser at det meste av næringsmidlane er bundne opp. Ramma er kvart år gjenstand for politisk handsaming og vil kunne variere frå år til år. Økonomiplanen legg opp til å redusere ramma i forhold til tidlegare år ytterlegare i åra som kjem.

Ambisjonar og lokalt handlingsrom for næringsarbeidet må ta utgangspunkt i økonomiske realitetar, og ev politiske prioriteringar/omprioriteringar.

Effekt av kommunal næringsstøtte

I forhold til bruk av næringsstøtte til nye etableringar er det eintydig at støtte til AS gir høgast avkastning og størst sannsynlegheit for vekst i tal tilsette. Det synast som om lønsemd er betre i selskap som ikkje har motteke støtte knytt til etablering. Her må ein samstundes nemne at tal i tabellen er låge og tilfældigheiter kan fort gi utslag som ikkje er representative.

I Bykle kommune er etableringshyppigheita god, men som i det større bildet for Norge har vi for få verksemdar som veks seg store, og som bidrar til auka breidde i næringsstrukturen.

Det er ikkje etablert verksemdar med eit marknadsfokus ut av kommunen dei seinare åra.

Av lokal og regional næringsretta støtte har mesteparten historisk vore løyvd til landbruk, reiselivet, og eksisterande næringsliv i form av støtte til enkelt verksemdar, næringslaga, marknadsrådet og arrangement. Kommunen har prioritert lågterskeltilbod og 1.line for søknadar som ikkje fell innfor regionale og nasjonale ordningar, der det er høgare krav til vekst, lønsemd og innovasjon. Det er og avgrensa midlar tilgjengeleg til etableringsstøtte for nye verksemdar.

I arbeidet med utarbeiding av kunnskapsgrunnlaget tyder det på at støtte til nye næringsetableringar ikkje har gjeve stor effekt i høve tal arbeidsplassar eller vekst i eksisterande verksemdar. Det er heller ikkje noko som tyder på at det har gitt monaleg effekt for auka breidde i næringslivet, men det er gjerne etablert supplerande tenester og utvida lokale tilbod til eksisterande næringsstruktur.

Skal ein oppnå auka bredde i næringslivet i kommunen så må innsats leggjast inn mot å auke innovasjonsevna, og arbeide for å tiltrekke seg etablering av ny type verksemd.

Truleg vil det og vere viktig å rettleie gründerar inn på Innovasjon Norge sporet for å løfte ambisjonsnivået til fleire i startfasen.

For å auke effekten av lokale løyvingar bør ein truleg prioritere vekst verksemdar med potensiale til auka sysselsetting og lønsemd, og arbeid /støtte til nye etableringar av strategisk tyding – nye næringar for å breidde ut og få eit meir robust næringsliv over tid.

Ringverknadsanalyse – hyttebygging

Basert på ringverknadsanalysen for hyttebygging utarbeidd av Oxford Reserach AS, er det eintydig på at hyttebygging har monaleg tyding og næringsmessige ringverknadar for heile næringslivet i kommunen. Ho slår og fast at hyttebygginga styrker den lokale økonomien, skapar arbeidsplassar og genererer inntekter,

og at omfanget er relatert til val av utbyggingstakta framover. Dette må ein ta politisk stilling til og avstemme mot ulike berekraftsomsyn m.a. i samband med ny arealdel og omfang på byggeområde til fritidsbustadar i komande periode.

NHO - kommunebarometer

Bykle kjem godt ut av denne rangeringa i NHO sitt kommunebarometer på næringsliv. Kommunen skil seg ut på nokre parametarar som:

- Næringsliv. Det er liten variasjon i næringslivet og kommunens sitt kjøp av tenester frå private i prosent av brutto driftsutgifter er låg.
- Kompetanse. Vi har relativt låg del med fagbrev, men relativt høgt m.o.t til del med høgare utdanning, Innanfor kategorien teknisk og naturvitskapleg utdanning er scoren høg.
- Kommuneøkonomi. Med høgast administrasjonskostnad pr person av alle kommunar i fylket kjem me dårleg ut i denne kategorien.

På alle andre indikatorar for kommuneøkonomi kjem Bykle kommune ut blant dei aller beste.

Agder fylkeskommune – næring og verdiskaping

Agder fylkeskommune arbeider for vekst og sysselsetting og berekraftig verdiskaping, med fokus på samhandling og kompetansedeling.

Fylkeskommunen har fem plantema ein vil arbeide med framover:

- Entreprenørskap, næringsutvikling og nyskaping
- Forsking og utvikling
- Reiseliv
- Landbruk og marine næringar
- Innovasjon i offentleg sektor

Alle dei fem satsingsområda er relevante for Bykle, og ein må peike på nokre satsingar der ein kan få regional drahjelp då lokale prosjekt kan understøtte ønskja utvikling i alle / fleire delar av Agder.

Korleis rigge seg best på næringsutvikling?

Ulike utgreiingar syner at ein må ha felles oppfatning av kvar næringsarbeidet skal gå ut på, og lukke gapet mellom forventingane til næringslivet og kva dei kan vente av kommunale bidrag og oppfølging framover.

Ein merkar seg og tydinga av å ha ein optimistisk utviklingsorientert kultur, og at kommune kan vere initiativtakar og ta i ei rolle i høve mobilisering.

Undersøkingar gir grunnlag for å vurdere å innrette verkemiddelbruken sterkare mot verksemder og etableringar med eit vekstfokus og eit vekstpotensial.

Kommunen kan medverke til næringsutvikling, men hovudoppgåva fell til verksemder og gründerar sjølve.

Kommunen kan drive med aktiv tilrettelegging, støtte og bistand knytt til prosessar, etablering, innovasjon og vekst. Næringsavdelinga kan og drive med rettleiing og kopling til kompetanse og kapital.

Bykle kommune vil samarbeide og samskape.

Basert på dette synest det aktuelt å:

- Fokuserer meir på entreprenørar med stort kommersialiserings- og vekstpotensial, framfor fokus på tal nyetableringar.
- At næringsutviklingsrolla blir meir koordinering av møteplassar og som tilretteleggjar og dørøpnar mot aktørar som kan hjelpe lokale verksemder til å vekse gjennom kunnskapsdeling, - utvikling og ikkje minst innovasjon gjennom å legge til rette for samskaping med større eksterne drivarar.

Gode råd frå ekspertpanelet!

I arbeidet med næringsplan inviterte vi til eit ekspertpanel og eit dagsmøte med dei. I etterkant har vi festa oss særleg med følgjande råd:

1. Folk er vår viktigaste ressursen for vekst og utvikling. Gjer kvarandre gode gjennom framsnakk. Arbeid aktivt med ein positiv samhandlingskultur mellom næringsliv og kommunen. Løft gjerne næringsforeiningane som talerøyr inn.
2. Mobilisering og rask handling gir utviklingskraft! Syn fram resultat av gjennomføring og samhandlingsdynamikken!
3. Auk effekten av det vi alt har investert i av infrastruktur. Styrk det vi har av næringsliv, og legg til rette for meir differensiert arbeidsliv framover.
4. Ver tydelege på kvar vi vil og ta nasjonal posisjon på område der vi har særlege fortrinn både innafor kraft og naturressursar, og kulturarv.
5. Sats på vidareutvikling av reiselivet, landbruk og lokalmat og meir nytting av lokale ressursar.
6. Sats på det ein alt er sterk på og spiss pengebruken til færre og større prosjekt. Invester i det som kan utløyse meir! Sats på «mindre» store nye etableringar – dei er store i vår målestokk.
7. Jakt gjerne nye næringar og etableringar – men ikkje gløym dei vi alt har!
8. Styrk kunnskapen om støtteregulverk og ordningar. Bruk handlingsrommet for lokale innkjøp ved offentlege anskaffingar. Følg opp dei som mottok støtte og om utviklinga går som ønskjeleg!
9. Bruk nærleik, små forhold og korte liner for involvering som eit fortrinn. Felles rekruttering i Bykle og Valle vil tene oss i same lokale arbeidsmarknad.
10. Ver særeigen og synleg for å styrke attraktiviteten både for arbeide, bu og vitje kommunen.

Kommuneplanen sin samfunnsdel

Kommuneplanen sin samfunnsdel vart vedteke 15. oktober 2024.

Kommunen sin visjon er; «Bykle ser langt»!

Dei prioriterte satsingsområda i kommuneplanen er:

- Kvalitet i kommunale tenester tilpassa framtida
- Eit meir variert næringsliv
- Stadutvikling i Bykle
- Destinasjons- og sentrumsutvikling på Hovden

Satsingsområdet; eit meir variert næringsliv, vart utdjupa med konkretisering/ prioritering av:

- Strategisk arbeid med korleis kommunen mest målretta kan nytte sin innsats for å styrke næringslivet og legge til rette for nyetableringar.
- Utnytte bransjeeffekten av å vere kraftkommune
- Pådrivar for å få forsterka nettkapasitet og tilgang til energi frå dagens lokale kraftproduksjon for å legge til rette for kraftkrevjande næring
- Pådrivar og fasilitator for vidareutvikling og organisering av fjellandbruket med nisjeproduksjon tilpassa klimaendringar, ny teknologi, nydyrking og bruk av areal som er gått ut av produksjon.
- Pådrivar for gul stripe til Haukeli for å understøtte RV9 som transportkorridor med tilknytning til E134 og framtidig høgfartsbane

Strategisk næringsplan - handlingsdel

Handlingsdelen tek utgangspunkt i kunnskapsgrunnlaget og byggjer opp om dei strategiske målsettingane frå kommuneplanen og drøftingane i politiske verkstader i planprosessen.

Tiltaksdelen er omfattande og langsiktig. Grepa innafor næringsutviklingsområdet er forsøkt knytt til dei enkelte satsingsområda i kommuneplanen der det er naturleg, nokon av tiltaka er felles og er skildra som eigne satsingar, eller meir gjennomgåande tema.

Kvalitet i kommunale tenester tilpassa framtida

Kommunens næringsarbeid skal vere tufta på kunnskap om kva som gir størst moglegheit for å få mest att for ressursbruken. Vekst blir skapt i og av næringslivet. Kommunen kan hjelpe som initiativtakar, koordinator og gjennom å leggje til rette. Dialog og samhandling er heilt sentralt for å bidra til vekstkultur og dynamikk mellom kommunen og dei private aktørane.

Tiltak

1. Verksemdsbesøk som rullerande aktivitet. Representasjon og deltaking i lag med verksemdar på viktige arrangement og arenaer.
2. Lett tilgjengeleg informasjon og oppdaterte lokale støtteordningar, med digital søkeside. Styrkt fokus på kvalitet og rutinar i sakshandsaming og i tenestene vår. Meir krav til søknadar og formalitetar, og meir vekt på kommersiell vurdering / prioritering.
3. Styrkt fokus på rolle og funksjon på rettleiing, kompetanseformidling, og aktivitetar som aukar bruken av regionale og nasjonale støtteordningar og verkemiddelapparatet.

Bykle kommune vil samarbeide og samskape.

4. Kurs og arrangement for næringslivet med sikte på kompetanseheving som er aktuelt. T.d. offentlege innkjøp, miljøsertifisering, HMT og kvalitetssystem.
5. Etablere «Bykle-konferansen» som årleg møteplass for lokalt næringsliv, politikarar, og eksterne kommersielle interessantar / ressursmiljø, FOU / akademia og regionalt verkemiddelapparat.
6. Årleg brukarundersøking – om næringslivet si oppfatning av næringsarbeidet til kommunen.
7. Årleg politisk temamøte om næringsutvikling der ein tek utgangspunkt i spørjeundersøking, rapport over tiltak og effektar gjennom året.
8. Landbruksnæringane skal følgjast opp med relevant kompetanse og rådgjeving tilpassa fjell-landbruket og måla om auka sjølvforsyning.
9. Etablere «lokal doffin» for utlegging av oppdrag for å fremje lokale handel av varer og tenester.

Eit meir variert næringsliv

Eit meir variert næringsliv inneber fleire verksemder og gründerar med eit marknadsfokus ut av kommunen, fleire kompetansesarbeidsplassar og meir vekst og gjerne nyskaping hjå eksisterande næringsliv. Vi må spille på våre særegenheit og styrkar for å tiltrekke oss nye verksemder gjennom samskaping med lokale og eksterne aktørar. Vekst blir skapt i og av næringslivet. Kommunen kan hjelpe som initiativtakar, koordinator og tilretteleggjar. Det er viktig å finne ein tenleg lokal struktur og arbeidsform i næringsutviklingsarbeidet som første line og tilretteleggjar.

Tiltak

1. Næringsarbeidet skal bidra til å skape meir innovasjon, vekst og variasjon i næringslivet, gjennom vidareutvikling av ein samskapingskultur med hjørnesteinsverksemdene og ulike bransjar i kommunen, og med eksterne aktørar, regionalt verkemiddelapparat, FOU-miljø og finansieringsaktørar.
2. Arbeide aktivt for å tiltrekke seg nye verksemder som kan nyttiggjere seg dei fortrinna me har i kommunen. Skape eit breiare næringsliv – gjennom etableringar og nye type verksemder/næringar som ikkje finst lokalt i dag, som kraftkrevjande verksemder og nye framveksande næringar
3. Arbeidet med heile næringslivet i kommunen for styrkt robustheit og lønsemd i ulike bransjar, men med eit særleg fokus på følgjande områder: Eksisterande næringsliv; turisme/besøksnæringen, bygg og anleggsbransjen, kraftbransjen og landbruket.
4. Rekruttere fleire kompetansesarbeidsplassar til kommunen gjennom å ha møteplassar, og revitalisere co-works lokalitetane og stimulere til eksterne (hytte-Byklarar og statlege regionale offentlege verksemder andre) medverkar til at fleire kan bu og arbeide lokalt.
5. Samskaping og relasjonsbygging med eit breitt kontaktnett for å styrke samarbeidet mellom lokale aktørar og eksterne ressursar og miljø.
6. Kompetanseformidling: gjennom eigne tilsette og i samarbeid med eksterne aktørar frå akademia, næringsliv og offentlege aktørar formidle spisskompetanse og relevante fagmiljø til lokale verksemder.
7. Arbeide langsiktig og med kontinuitet for å sikre at involverte i prosessar har insitamant og motivasjon for å delta på heile reisa, og at kommunen følgjer på tilsvarande.
8. Etabler eit næringsfond som risikoavlasting og investering i nye verksemd, eller ved utviding av eksisterande verksemder, for å sikre og utløyse vekst i verksemder av strategisk tyding. Formidle eventuelle case /lokale verksemder i utviklingsprosessar til privat investorar etter avtale.

Stadutvikling i Bykle

Bykle bygd på rein kraft er næringslaget sitt slagord, men og eit omgrep kommunen vil stø opp om. For å auke utviklingstakta i kyrkjebygda må kommunen ta ei meir aktiv rolle. Dette inneber mellom anna å prioritere arbeid med følgjande tiltak:.

Tiltak

1. Leggje til rette for auka nærings- og bustadattraktivitet med eit sentrumsbygg med næringslokale og bueiningar
2. Målretta prosjektarbeid for besøksattraktivitet med utgangspunkt i utvikling av landbruks- og reiselivs relaterte opplevingar og dei stadbundne natur- og kulturressursane;

Bykle kommune vil samarbeide og samskape.

- a. kulturarv- og besøksattraksjonar med spikarmatte-/stoppeffekt,
 - b. turveggar, kultursti, badeplass/ badstoge, fiskeplassar m.v.
3. Ha ei pådrivar og koordinerande rolle for etablering av fleire kraftkrevjande verksemdar og eit større næringsareal kring Bykjilsmoen.
4. Ilag med Otra Kraft AS, Å energi AS, Statnett og Glitre nett, arbeide for å skape eit lokalt økosystem for innovasjon og nyetableringar innanfor kraftteknologi og kraftkrevjande nye verksemdar.
5. Involvere lokale entreprenørar, kapital, og akademia om innovasjonar og etablering av nye verksemdar.
6. Medverke til attraksjonsutvikling – med kraftopplevingsstader, og formidle kunnskap om kva produksjon av fornybar kraft har betydd og betyr i det grønne skiftet.
7. Koordinering av ulike prosjekt som gir auka styringsfart og positive næringsmessige ringverknadar.

Destinasjons- og sentrumsutvikling på Hovden

Reiselivsnæringa er den største næringa i kommunen i omsetning og tal arbeidsplassar, og har store lokale ringverknadar for beslektede næringar. Næringane har og høg verdi for bu- og besøksattraktiviteten. Vekst i reiselivsnæringa framover må skje innfor rammene av nasjonale føringar og forventningar til natur og arealbruk. Auka besøksattraktivitet må vere tufta på ivaretaking av natur, dyreliv, kultur og miljø og lokalbefolkninga si "tolegrense". Det inneber at reiselivet må utviklast med vekt på sosial, økonomisk og miljømessig berekraft og innfor tolegrensene til både befolkning og villrein. Reisemålsutviklinga må og understøtte ønskja bidrag til samfunnsutviklinga, og at reiselivet blir meir robust med styrkt lønsemd. Utjamning av sesongsvingingar og styrke heilårs sysselsetting kan vere stikkord. Andre kan vere destinasjonsleiing, strategisk reisemålsutvikling, og marknadsutvikling for morgondagens turistnæring med høg økonomisk verdi og lågt klima-avtrykk. Ein vil leggje vekt på at det er «kassapunkt» knytt til nye tilretteleggingstiltak og tilbod.

Tiltak

1. Utarbeide ein reiseliv/-målsstrategi for Hovden som heilårs destinasjon og heile kommunen som turistkommune. I dette ligg mellom anna;
 - a. Utvikling av aktivitet og opplevingsstilbod, besøksattraksjonar og nye reisemålsprodukt.
 - b. Besøksforvaltning - opplevingsutvikling og kanalisering av ferdsle
 - c. Utvikle Bykle som arrangementskommune
 - d. Arbeide for at private aktørar etablerer bubil-camping og tilhøyrande tilbod
 - e. Sentrumsutvikling med handel og småbutikkar og ulike sentrumstilbod
2. Innovasjon i reiselivsnæringane - marknadsutvikling.
3. Utvikling av Hegni som portal til Hovden og sentrum og ulike infrastrukturtiltak som offentleg toalett og parkeringsplassar ved viktige utfartspunkt.

Vidareutvikling av fjellandbruket

Dei stadbundne næringane nyttar lokalt ressursgrunnlag. Framtidas landbruk (jord- og skogbruk) er berekraftig og bidreg til auka sjølvforsyning i kommunen.

Tiltak

1. Følgje opp strategi for landbruksnæringane med m.a.:
 - a. Stø opp om å utvikle landbruket og oppmuntre til nye nisjenæringar som utnyttar potensialet i dei stadbundne ressursane på ein berekraftig måte, gjennom kompetanseutvikling om nye driftsmetoder og implementering av ny teknologi.
 - b. Stø opp om pilotprosjekt som aukar produksjon av nye/andre vekstar, produksjonsformer og bruk av teknologi for å auke tilfanget av lokalmat og auka sjølvforsyning Iverksette prosjekt og rådgjeving for meir aktiv beiteforvaltning, stimulere til generasjonsskifte for å ha aktiv bruk av all innmark, sikre dyrkingspotensial og dyrkamark i dag, og konkretisere strategiar for aktivisering av jordbanken framover. Fremje forsøk med ulik organisering der aktive bønder kan nytte seg ressursgrunnlag i landbruksproduksjon på gardar som i dag ikkje er i aktiv bruk/hevd.

- c. Stø opp om prosjekt som koplar reiseliv, anna næringsliv og landbruk, synergjar mellom skjøtsel, opplevingar og lokal verdiskaping, og deltaking i lokalmatsatsingar og regionale matprosjekt.
- d. Halde på, og vidareutvikle gode tilskotsordningar til landbruket.

Organisatorisk grep i arbeidet med næringsutvikling

Aktørar, roller og samskapingskultur

Fellesnemnaren for å oppnå vekst, auka variasjon i næringslivet, fleire kompetansearbeidsplassar og fleire nye etableringar med eit marknadsfokus ut av kommunen, er fornying og utvikling. Kommunen må arbeide målretta og langsiktig for å skape betre grunnlag for innovasjon. I det ligg også å byggje eit samskapingsmiljø med ulike kompetanse, kontaktnett, kapital, kontinuitet og kultur for vekst. Samla utviklingskapasitet er summen av samskapinga ein får til med ulike offentlege og private aktørar, og at det er god samhandling mellom politisk og administrativt nivå.

Kommuneleiinga – politisk og administrativt vil vidareføre etablert praksis med bedriftsbesøk jamleg for å avdekke behov og idear til vekst i ulike verksemder.

Omdømebygging og synlegheit eksternt er viktig for å vere ein attraktiv distriktskommune som trekker til seg nye etableringar og verksemder. Kommunen kan ta ei slik rolle framover.

I kunnskapsgrunnlaget peika ein på rolla som produsentar og entreprenør har, og som er særleg viktig at kommunar i distrikta nytta meir aktivt. I det kommunale næringsarbeidet er det særleg rolla som 1.line næringsavdelinga dekkar. Det blir ytt tenester med rådgjeving, koordinering og tilrettelegging og sakshandsaming knytt til næringssaker. Ein peika og på det samla tilbodet av verkemiddelapparat regionalt (som Driv Agder, Innovasjon Noreg, Pågang næringshage, Kompetansefonda i Agder, Agder fylkeskommune, SIVA osv) som kapasitet til å drive rettleiing og formidling av kompetanse og ordningar. Tenestekjøp og bruk av næringshagar, og utviklingsselskap kan vere supplement til lokal 1.line.

Det kommunale næringsarbeidet blir føreslege dreia til meir fokus på arbeid med samla utviklingskapasitet, og meir aktiv bistand til små verksemder med rådgjeving og aktiv oppfølging av utviklingsprosjekt i verksemdene.

Ein legg og opp til meir formidlings-rolle for kompetanseutvikling for næringslivet som felles kurs og fagtilbod og arrangement, og innretta mot enkeltverksemder, verkemiddelapparat og ordningar. Kommunen skal aktivt formidle ordningar som Skattefunn, IFU og OFU-avtalar, SMB-program og -kursrekker for dei dette kan vere aktuelt for.

Kommunen vil invitere til og gjennomføre infomøter for næringslivet lokalt 3 gongar i året framover med aktuelt fagleg program. Det er eit mål at verkemiddelapparatet medverkar til å stø opp om og gjere etablerte verksemder meir robuste – og at råd og rettleiing kan vere nyttig. I tillegg vil det vere viktig å arbeide for å breie ut arbeidsmarknaden og at veksten kjem i privat sektor, og at ein utløyser synergjar og ringverknadar gjennom å stimulere til rekruttering og samhandling mellom ulike verksemder som treng fleire hender.

Ein ser og at lågtterskeltilbodet i kommunen kan bli meir viktig framover, og at næringsavdelinga meir aktivt kan bistå mindre verksemder med rådgjeving i arbeid med forretningsplan og dokumentarbeid slik at dei treff i høve eksterne støtteordningar. Det kan vere nyttig for verksemder å få bistand med tilrettelegging og koordinering av dialogen i høve det regionale verkemiddelapparatet med såkalla «Jungel-hjelp» både for nyetableringar og eksisterande verksemder. Samstundes som ein vil fasilitere og hjelpe er det viktig at det ligg kommersielle prinsipp og at ein har kritisk blick på støttenivået når det gjeld økonomiske verkemiddel frå kommunen si side. Der kommunen ikkje har relevant bransjekunnskap kan ein vurdere tenestekjøp for å bistå aktørar effektivt.

Det kommunale selskapet Bykle og Hovden Vekst (BHV) har allereie i dag mandat og en vedteken strategi som underbygger dei sin posisjon i arbeidet med næringsutvikling i kommunen. BHV er i dag ein viktig aktør til gjennomføring av eigedomsutvikling, gjennomføre store prosjekt, styre kommunale verksemder, og bidra med profesjonalitet i utvikling av større verksemder i kommunen. BHV ein aktør som eventuelt kan tilleggjast eit utvida oppdrag i næringsarbeidet framover. Kommunen og styret i BHV har god eigardialog.

Bykle kommune vil samarbeide og samskape.

Strategisk næringsplan 2025-2035

Ein ser det som aktuelt å løfte ulike satsingar / prosjekt framover i regi av BHV og/ eller kommunen sjølv, som:

- Arbeid med å auke innovasjonsevna hjå næringslivet
- Attrahere kompetansearbeidsplassar til kommunen og stimulere til nyetableringar i lag med kommunal tilrettelegging av areal og infrastruktur.
- Drive fram eit prosjekt med tanke på etablering av kraftkrevjande verksemdar og ei klynge rund rein kraft.
- Forvalte eventuelt lokalt investeringsfond / risikokapital til investeringar i lokale verksemdar og satsingar på vegne av kommunen.

Bruk av økonomiske verkemiddel til næringsutvikling

I frå drøftinga av kunnskapsgrunnlaget legg ein til grunn ønske om at næringsramma framover blir disponert etter desse føringane:

- Støtte til næringsutvikling skal verte tufta på ei kommersiell fagleg vurdering:
 - Prioritering av støtte til eksisterande verksemdar med potensial til vekst og auka verdiskaping, inkludert å oppretthalde gode lokale ordningar for vidareutvikling av landbruksnæringane.
 - Søkningar som ikkje har eit kommersielt føremål skal ikkje prioriterast
 - Oppdaterte retningslinjer som er målretta for å spisse bruken av næringsramma, der ein trekker ut kostnader til omsetteleg lausøyre, og innarbeide føringar for ev tilbakebetaling ved opphøyr / tak for samla støtte og andre relevante vilkår.
- Tydlegare differensiering til ulike satsingar og næringsområde, og mellom nyetableringar og verksemdar med vekstkraft og vekstpotensial, og fellessøknadar til arrangement og prosjekt. Balansere og vurdere om spiremiddelordning skal vidareførast eller om ein skal meir kommersielle organisasjonsformer (AS) og verksemdar med mål om fleire tilsette. Vurdere om ein skal øyremerke delar av ramma mellom bransjar.
- Kommunen framover vil legge til rette for å ta ei rolle i høve risiko-avlasting med utgangspunkt i at verksemdar i distrikt har eit svakare kommersielt utgangspunkt enn meir sentralt plasserte verksemdar som treng investorkapital og/eller bankfinansiering. Det er eit mål å avsette øyremerke midlar til langsiktige innsatsområde / prosjekt for større etableringar og satsingar.
- Avstemme samla innsats på reiselivsrelaterte løyvingar og drifta av fellesgode-infrastruktur opp mot andre næringar og langsiktig ønskjer om breiare næringsliv / omstilling til andre og nye framveksande næringar.
- Vurdere endra prioritering/innsats i dei ulike kommunale selskapa for å frigjere middel til nye og andre satsingar/investeringar.
- Lage einskaplege føringar for eigeninnsats/dugnadsinnsats som del av kostnadsgrunnlag ved støtte til arrangement – Vektlegge påreknelege næringsmessige ringverknadar i vurderinga av støtte.
- Vurdere om omdømebygging bør vere ei satsing for å styrke attraktivitet og rekruttering i komande år.
- Nytte kommunen si innkjøpsmakt og handlingsrom til å understøtte og ettersørje lokale varer og tenester, og slik auka lokal berekraft.
- Arbeide meir med å utløyse regionale verkemiddel og ordningar før ein nyttar lokal næringsramme.

Næringsavdelinga skal bistå slik at dei regionale verkemiddelordninga blir nytta før søknad til kommunen . Støtte til ny etablering skal prioriterast mot verksemd med vekstpotensial, auka verdiskaping og sysselsetting, og eit marknadsfokus ut av kommunen.

Grunnlaget i kompetansedelen talar for å vri den kommunale verkemiddelbruken mot tiltak av nytte for heile næringslivet for å skape eit felles og betre grunnlag for vekst og nyskaping. For å stø opp under endra fokus i arbeidet med næringsutvikling der fleire av tiltaka inneber prosess og prosjektarbeid over fleire år. Det kan skje innafor driftsramma til næringsavdelinga og ev øyremerka prosjekt i næringsramma framover.

I arbeidet med å skape innovasjon, vekst og nye etableringar vurdere ein at det er trong for meir risikokapital til etableringar. Risikokapital bør komme frå både kommunen og private aktørar. Slike investeringar bør gjerast basert på en kommersiell vurdering og etter strategiske og politiske føringar.

Bykle kommune vil samarbeide og samskape.

Tiltak:

1. Avstemme hovudprinsipp for fordeling / bruk av næringsfondet og disponering til næringsutvikling/næringsramme.
2. I framtidige budsjett føreslår ein at næringsramma blir tydlegare med fordeling av ramme til ulike innsatsområde innafor næring og øymerke rammer til prosjekt og satsingar relatert til føringane frå strategisk næringsplan. Vurdere ein forholdsmessigheit mellom rammer og bransjar i fordeling av poster.
3. Avspegle innsatsområda frå strategisk næringsplan sin handlingsdel med å plukke/prioritere tiltak med prosjektramme i årlege budsjett.
4. Utarbeidast og revidere alle ulike tilskottsreglement for disponering og løyvingar frå næringsramma, slik at dei understøtter føringane frå strategisk næringsplan. Innarbeide tak og reglar for støttenivå og samla støtte til einskildpersonar og føretak, jf. EØS-støtteregulverk. Innarbeide vilkår for varigheit og eventuell tilbakebetaling ved sal/oppheving innafor ei periode etter støttmottak.
5. Arbeide med å etablere eit fond for risikoavlasting – investering i lokale større etableringar/utviding av verksemdar.
6. Revidere kommunalt innkjøpsreglement med tanke på lokal innkjøp av varer og tenester så langt konkurranseregelverket tillèt, og slik fremjar produksjon og etterspørsel etter stuttreist / lokalmat i sine innkjøp. Vurdere etablering av lokal-Doffin-side for å fremje lokal verdiskaping og kjøp av varer og tenester.

Rekruttering, kompetanse og arbeidskraft

Trass låg arbeidsløyse har Bykle kommune også utfordringar knytt til utanforskap. Gjennom «Brynje prosjektet» er det et sterkare fokus på å hindre fråfall frå skole og styrke menneskers moglegheit for å kome inn i, eller tilbake til lønna arbeid og arbeidslivet. Dette arbeidet er viktig og vi må nytta forventet vekst til å få fleire ut av utanforskapet.

Samtidig opplev næringslivet utfordringar med å skaffa arbeidskraft, kvantitativt og kvalitativt. I kommunen skårar me lågt på lærlingar og yrkesfagleg kompetanse, medan me med fordel kan få fleire med høgare utdanning, særleg innan tekniske fag. Det er og låg del kvinner i tradisjonelle mannsdominerte bransjar som bygg og anlegg. Me må samarbeida på tvers for å sikre tilgang til tilstrekkeleg og riktig kompetanse.

Tiltak

1. «Heimte». I samarbeid med ungdomsrådet skal kommunen bidra til et årleg arrangement for utflytta ungdommar og dei som fortsett bur i kommunen der fokus er på arbeidsmoglegheiter og bulyst.
2. Bykle kommune skal i samarbeid med næringslivet og Setesdal interkommunale politiske råd arbeide for å ta imot minst 1 nye trainee kvart år.
3. Samarbeide med næringslivet om å utvikle en felles profilering av bo- og arbeidsattraktivitet i Bykle. Delta på arrangement for studentar, karrieredagar, utdanningsmesser og rekruttering saman med lokalt næringsliv for å sikre relevant fagkompetanse og arbeidskraft. Vurdere felles rekrutteringsportal og stillingsbank innanfor bu- og arbeidsmarknadsregionen for kommunane og lokalt næringsliv.
4. Auke tal nye lærlingar i kommunen og fremje lærlingordningane for næringslivet. Bykle kommune skal utgreie behovet for felles bustadtilbod for lærlingar i lag med lokale næringsaktørar. Eventuelt vurdere butilbod for unge og yngre tilflyttarar for skape godt bumiljø og inkludering.
5. Fremje lokalt næringsliv og arbeidsliv med tanke på rekruttering og relevante utdanningsval. Fokuserer fagbrevsutdanningar som sal, service og matfag i lag med lokalt næringsliv med unge stolte ambassadørar på utdanningsmesser osb. Vere aktiv med å tilby praksisplassar for studentar ved samarbeidande universitet som UIA og NMBU som innsal og langsiktig rekruttering til småkommunar.
6. Leggje til rette for auka bruk av samlingsbaserte og fleksible – ev. desentralisert utdanningstilbod på høgskole/universitetsnivå saman med UIA og andre institusjonar. Formidling av relevante kurs og sertifiseringar for lokalt næringsliv.
7. Nytte stipendordning til målretta stimulering til utdanning relatert til lokalt næringsliv sitt behov.

Bykle kommune vil samarbeide og samskape.

8. Alle verksemdar skal få informasjon og kunnskap om regelverk og støtteordningar knytt til å ta i bruk personar som er i utanforskap, samt oppmode arbeidsgjevar til å nytte moglegheitsrommet i eksisterande verkemidlar. Setje fokus på innsats for at flyktningar sin arbeidsressurs blir utløyst i meiningsfylt arbeid.
9. Leggje til rette for kjennskap til lokalt arbeidsliv og kunnskap om næringslivet og lokale moglegheiter i grunnskulen, og fremje grunderskapsopplæring med ungt entreprenørskap.
10. Vurdere lokal studielån- ordning – på nivå med staten og kommunar i Nord-Noreg.

Infrastruktur og mobilitet

Velfungerande infrastruktur fremjar gode kommunikasjons- og logistikk-løysningar, trygg og effektiv transport for næringslivet og andre. Det er avgjerande for bu- og besøksattraktivitet, men og for næringsattraktivitet.

Spele på dei stadbundne ressursane og fortrinna med lokal kraftproduksjon – og få til etableringar nær produksjonsstaden. I dag er mangel på tilgjengeleg kraft og tilhøyrande nettkapasitet ei utfordring som ein må finne moglege løysingar på for å kunne tiltrekke seg nye verksemdar.

Satsing på utsleppsfrie løysingar for maskiner, utstyr og transport er ein del av det grønne skiftet. Betre og meir miljøvennleg kollektivtilbod og transportløyser vil venteleg understøtte berekraftssatsingar.

Transportkorridorar og reiseruter til og frå kontinentet og mellom sør- aust- og vestlandet vil styrke kommunen sin attraktivitet som reisemål og som stad for nye næringsetableringar.

Tiltak

1. Vidareføre påverknadsarbeidet med gul midtstripe på RV 9 frå Hovden til Haukeli.
2. Stø opp om i arbeidet med transportkorridoren E 134 mellom Oslo og Bergen og knutepunkt Haukeli.
3. Stø opp om ulike reiseruter og transportkorridorar av tyding for vegtrafikanter i og gjennom kommunen, som Dalen – Brokke- Suleskard og Rv 42 Arendal- Evje – Tonstad.
4. Gang-sykkelvegar og sykkelrute 3-satsing vil vere viktig for reiselivet framover.
5. Tilgong til straum er føresetnad og kritisk for nyetableringar. Samarbeide med Glitre Nett, Statnett og andre om løysningar for straumtilførsel som sikrar moglegheit for vekst og utvikling av nye etableringar og vekst lokalt.
6. Arbeide for meir utsleppsfril transport og stø opp om alternative transportløyser som lyntog Bergen-Haukeli – Oslo for å avlaste biltrafikk.
7. Arbeide for ein kontinuerleg utvikling av robuste føringsvegar for fiber og nettkapasitet som sikrar framtidens behov.
8. Kommunen vil fokusere på samkøring av arbeidsreiser og tenestereiser (haik-ordning) for eigne tilsette, og vurdere fellestransport mellom Hovden og Bykle tilpassa arbeidstider, og vidareutvikle infrastruktur som styrker kollektivtransportmoglegheiter internt i kommunen.
9. Tilrettelegging og arealdisponering som reduserer transportbehov internt i kommunen.
10. Samarbeid med fylkeskommunen og Agder kollektivtrafikk (AKT) og andre om eit best mogleg kollektivtilbod i døme frekvens, komfort, pris og tilgjengelegheit, korrespondanse med ekspressbuss-ruter (RV9-E134) Hovden- Haukeli – Kristiansand, med korresponderande kollektivtilbod til Oslo, Bergen og Haugesund/Stavanger..
11. I samarbeid med fylkeskommunen og AKT, etablere gode lokale pendlartilbod /bestillingsordning «Bygderute» for ulike målgrupper mellom Bykle og Hovden, inkludert skibuss/ nattbuss (helg). Alternativt etablere lokal transportteneste, minibuss/taxi-ordning som del av «ambulerande vaktmeister og sjåførteneste» for eldre. Kartlegge behov og kostnader for ulike driftsmodellar og eventuell regional med-finansiering.
12. Kommunen vil ta ei leiande rolle i å leggje om til utsleppsfril biler og maskiner i eiga verksemd. Ved utskifting av eldre materiell, skal mest mogleg av nye bilar skal vere utsleppsfril.
13. Kommunen skal også fremje og etterspørje varer og tenester med fokus på miljø i sine innkjøp.
14. Stimulere til bruk av utsleppsfril teknologi – maskiner og utstyr i næringslivet.

Næringsareal, tomter og lokale

Næringslivet treng føreseielegheit. God dialog og rask tilbakemelding er viktig. Ferdig regulerte næringsareal og attraktive næringslokale er blant dei største konkurransefortrinna ein kommune kan ha for å sikre nye etableringar.

Tiltak

1. Tilstrekkelege næringsareal ferdig regulert og eigna næringsområde for lokale verksemder, og for unne tiltrekkje seg nye etableringar.
2. Vurdere reguleringsendringar i sentrumsområda med tanke på å fortette/transformere eksisterande og optimalisere næringsareal og tilgjengelegheit og lokalisering av verksemder innanfor handel, sal, servering, kontor og servicenæringar. Ein ønskjer meir posehandel i sentrumskjernen i Hovden, og at det blir krav om næringslokale i 1.etasje i nye sentrumsbygg / nye reguleringar i Hovden sentrum.
3. Lett tilgjengeleg oversikt over ledige næringsareala og -lokalar med kontaktinformasjon
4. Jamleg og god dialog med næringslivet om deira behov for areal.
5. Påverke til at private aktørar og grunneigarar regulerer næringsområde i medhald av kommuneplanen sin arealdel til eigen bruk og eventuell utleige av næringsareal i ulike bransjar.
6. Samarbeide med næringsaktørane om kartlegging av behov for ulike bu-tilbod (etterspurnad / pris / standard/ storleik) for sesongarbeidskraft med gjennomgangsbustadar for å kunne rekruttere arbeidskraft og vurdere sambruk med annan utleige utanom sesong. Vurdere etablering av fleire eige-for-leige prosjekt ved behov.
7. Etablere større næringsareal for store etableringar og industri på eigna stader, og aktivt medverke til at ulike type etableringar blir lokalisert på eigna stad og utanfor bustadområde.
8. Regulere og opparbeide areal for kraftkrevjande etableringar nær produksjonsstaden – i Nordbygda.
9. Synleggjere etablerte næringsområde / -næringsparkar med gode informasjonsskilt.
10. Revitalisere og synleggjere Coworx-fasilitetar og kontorfellesskap med fellesfunksjonar og tilbod for fleire.
11. Aktiv påsjå at næringsområda, som Harteavatn industriområde, framstår ryddige og ordna – og følgje opp kommunale leigeavtaler ved misleghald.
12. Vurdere etterbruk av «gråareal» som framtidige næringsområde i samband med ny arealdel av kommuneplan. Ein bør og drøfte areal til nye næringar som helseturisme / helseinstitusjonar og lokaliseringsskriteria.
13. I og rundt Hovden sentrum ventar ein at private aktørar kan ta ei sterkare rolle med regulering av næringsareal til ulike føremål, medan ein tilsvarande ser at kommunen må ta ei meir aktiv rolle i og rundt Bykle, og at kommunen må vurdere etablering av råbygg med tanke på framtidige leigetakarar i nedre del av kommunen.
14. Kommunen er attraktiv for ulike beredskapsorganisasjonar som øvingsområde og trening i felt. Ein bør også vurdere lokalisering / øvingsanlegg som kan skape ny aktivitet i kommunen.

5 Resultat-/ effektmål - næringsarbeidet innan 2035

Kommunar som legg godt til rette for næringsutvikling bidreg til at verksemder får viktige konkurransefortrinn. For å lukkast er det viktig å være tett på næringslivet, tilpasse seg raskt og sørge for kort veg mellom idé og handling. I samskapinga må alle gjere godt arbeid kvar dag for å få ønskja resultat.

For kommunen er det også ønskeleg å kunne rapportere og evaluere effektane av arbeidet. Kommunen vil framover legge inn i si rapportering vurdering av måloppnåing mot følgjande resultatmål.

Innan 2035 skal kommunen ha medverka til:

- Auka tilfredsheit med det kommunale næringsarbeidet.
- 10 nye verksemder med marknadsfokus utover kommunen. I dette ligg;
 - Nye næringar(koder) som ikkje finnes i Bykle pr nå for å auka variasjon i næringslivet.
 - Nye etableringar av kraftkrevjande verksemder
 - Nye produkt/prosessar/verksemder som spring ut av innovasjonsarbeid i eksisterande verksemder.
- 50 nye arbeidsplassar i privat sektor. I dette ligg;
 - 15 nye kompetansearbeidsplassar.
- Lokalt landbruk er i vekst, tilfanget av lokalmat er aukande, og graden av sjølvforsyning i kommunen er på 50 %.
- Samanlikna med 2024-tala – 10 % auka samla omsetning og resultat, og 7 % auka sysselsetting i eksisterande verksemder
- Kvar år skal kommunen har gjennomført 3 temadagar/samlingar for lokalt næringsliv og vitja minst 10 verksemder.
- Alle løyvingar og aktørar /næringssatsingar skal vere promotert og synleggjort for å understøtte omdømebygginga av ein næringsattraktiv kommune.

Saksmappe: 2025/313
Sakshandsamar: SSH
Dato: 13.08.2025

Saksframlegg

Utv. Saksnr.	Utval	Møtedato
66/25	Formannskap	19.08.2025
89/25	Kommunestyret	28.08.2025

Søknad om støtte - Elvate AS

Kommunedirektørens si tilråding

Bykle kommune løyver 25 % av kostnadar til marknadsføring og opplæring av personell som omsøkt med inntil kr 1.051.250 til Elevate AS. Løyvinga blir ytt på vanlege vilkår og med inndekking frå næringsramma og med tilleggskrav om forretningsadresse i kommunen, jf. saka.

Formannskap si handsaming av sak 66/2025 i møte den 19.08.2025:

Handsaming

Saka vart drøfta

Tilleggsforslag frå Hedda Helene Schaanning AP:

"Tilleggssetning til innstilling: Kommunen kan krevje tilbake midlane om firmaet bytter

adresse ut av kommunen innen 5 år og ønsker dette prinsippet innarbeidd i reglementet."

Kommunedirektøren si tilråding vart samrøystes vedteke

Tilleggsforslaget frå Hedda Helene Schaanning vart samrøystes vedteke

Vedtak

Bykle kommune løyver 25 % av kostnadar til marknadsføring og opplæring av personell som omsøkt med inntil kr 1.051.250 til Elevate AS. Løyvinga blir ytt på vanlege vilkår og med inndekking frå næringsramma og med tilleggskrav om forretningsadresse i kommunen, jf. saka.

[...] Kommunen kan krevje tilbake midlane om firmaet bytter adresse ut av kommunen innen 5 år og ønsker dette prinsippet innarbeidd i reglementet.

Saksutgreiing:

Samandrag/konklusjon

Elevate er eit nytt selskap med utspring i gamle Nesland Anlegg AS. Elevate ønskjer å akselerere det grønne skiftet innafor anleggsbransja med import av heilelektriske anleggsmaskiner. Selskapet har store ambisjonar om å ta ein posisjon for å fremje omstilling og bidra til reduserte utslepp innafor anleggssektoren, i første omgang i Noreg og Sverige. Dei har inngått avtale om import frå maskinprodusenten XCMG.

Bakgrunn for saka

Eigarane av Hovden hytteservice har etablert Elevate som ei re-etablering / nytt selskap etter gamle Nesland Anlegg AS. Eigarane vil ta ein nasjonal posisjon og akselerere det grønne skiftet i anleggssektoren gjennom import og sal av heilelektriske anleggsmaskinar. Dei søker om støtte til marknadsføring og opplæring av personell i den nye verksemda, med ca 25 % av budsjetterte kostnadar til dette.

Formelt grunnlag

Formannskapet har fullmakt til løyvingar inntil kr. 500.000 i medhald av delegeringsreglementet. Søknadar /løyvingar utover dette blir avgjort av kommunestyret sjølv.

Økonomiske og andre vurderingar og konsekvensar

Elevate AS har store ambisjonar om høg omsetting og vekst i ein ny marknad.

Dei ønskjer å etablere ny lokal kompetanse baset på ny teknologi og utvikle eit nytt og unikt kompetansefelt i Bykle. Vekstambisjonane er 10-20 arbeidsplassar og høg omsetning allereie første driftsår, med monalege verknader for kommunen i form av arbeidsplassar og skatteinntekter direkte og indirekte.

Elevate AS ønskjer å gå i front med å tilby løysingar (maskiner og kompetanse) som bidreg til at miljøavtrykk frå bransjen blir monaleg redusert framover.

Kommunedirektøren syner til gjennomgangen av virkemiddelbruk innanfor næring, og arbeidet med ny strategisk næringsplan. Ein har kartlagt at etablert praksis med mange små løyvingar har liten effekt både med tanke på auka lokal verdiskaping og sysselsetting. Gjennomgang syner at ein har hatt lite kommersielt fokus i tildelingane. I ordskiftet har ein drøfta at det er grunnlag for dreining mot meir effektiv og målretta bruk av næringsramma framover.

I kommuneplan sin samfunnsdel har kommunen signalisert ei dreining og prioritering av innsats mot å utvikle eit meir variert næringsliv, meir satsing på bransjeutvikling og spin-off av å vere ein kraftkommune, og spele på lag med våre fortrinn med mykje rein energi.

I utkast til ny strategisk næringsplan er kommunen sitt hovudfokus i arbeidet med næringsutvikling framover å leggje meir til rette for vekst i lokale verksemdar med vekstpotensial, innovasjon og nye etableringar innanfor nye framveksande næringar. Ein har og føreslege at næringsramma framover skal bli disponert meir basert på kommersiell fagleg vurdering, og at ein skal prioritere søknadar som har potensial for vekst og verdiskaping. Under satsingsområdet infrastruktur og mobilitet er det eit eige tiltak som heiter:

14. Stimulere til bruk av utsleppsfrí teknologi – maskiner og utstyr i næringslivet.

Kommuneplanen er vedteken, medan strategisk næringsplan ikkje formelt handsama/vedteken per no.

Kommunen står likevel fritt til å endre praksis uavhengig av dette, og basert på konkret vurdering av einskildsaker og tydinga av saka.

Kommunedirektøren vurderer at dette er ei slik sak som både understøtter ønskja dreining innanfor næringsutvikling, og i seg sjølv er så vidt viktig i høve potensial og påreknelege verknadar for sysselsetting, verdiskaping og ringverknadar for kommunen har stor tyding.

Kommunedirektøren legg og vekt på eigarane sine solide bransjekunnskap og posisjon i høve anleggssektoren og at dei har dugleg kommersiell tyngde, og tydeleg lokal forankring.

Ut i frå ei konkret vurdering av det kommersielle potencialet og ovanfor nemnte tilhøve innstiller kommunedirektøren positivt til disponere monaleg løyving av rest-ramma for 2025 i denne saka. Ein gjer samstundes merksam på at det då i praksis vil vere lite att til eventuelle andre små søknadar resten av året.

I nye retningslinjer for næringsstøtte vil kommunedirektøren føreslå at det blir nytt vilkår til alle om at dei som mottek slik støtte skal ha forretningsadressa i Bykle kommune, og at ev flytting / avvikling dei neste åra kan medføre krav om heil eller delvis tilbakebetaling av støtte. dei neste fem åra. Ein legg dette til grunn og i denne saka.

Tilhøve til kommuneplanen

Etableringa understøtter mål og strategiar om breiare næringsliv mv.

Bykle,

kommunedirektøren

Vedlegg:

Vedlegg:

- 1 Søknad om tilskudd til etablering av Elevate AS i Bykle kommune.pdf
- 2 Cost Report Market 2025 2026.pdf
- 3 Presentation Elvate Agder.pdf
- 4 Firmaattest Elvate AS.pdf

Melding om vedtak blir sendt til:

SERVICE

Elvate AS strävar efter att ha ett omfattande och välutvecklat servicenätverk som täcker stora delar av Norge.

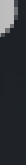
Vårt dedikerade team med produktchef och certifierade servicetekniker finns tillgängliga över hela landet för att säkerställa snabb och effektiv service direkt på plats.

Oavsett var i Norge du arbetar, kan du lita på att vi finns där för att minimera driftstopp och maximera produktivitet.

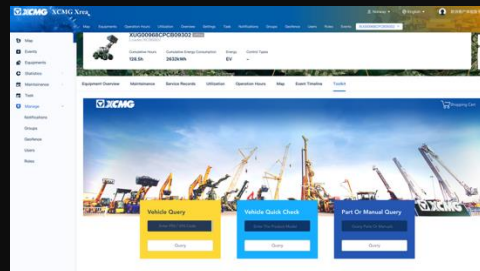
Vi ser även möjligheter att certifiera vissa av våra större kunder för att säkerställa att man kan ha egen kontroll över sin flotta enligt gällande direktiv från maskinleverantören.

A row of various Komatsu excavators, including large crawler models and smaller skid steer models, all in green and black. The large crawler excavators are positioned in the foreground, while the smaller skid steer models are in the background. The Komatsu logo is visible on the arms of the larger machines.

1

GARANTIER

Våra nya maskiner levereras med en omfattande 5-års garanti eller 10 000 timmar beroende på vad som inträffar först.

Detta ger dig trygghet och säkerhet i ditt maskinköp, samtidigt som det minskar dina ägandekostnader och risker för oväntade reparationer.

Garantiärenden hanteras och prövas via ett väl dokumenterat arbetssätt och rutiner för att säkerställa den eventuella bristen eller kvaliteten i produkten.

INNOVATION

Elvate AS är ständigt i framkant när det gäller att utveckla och förbättra vår eftermarknad.

Vi använder innovativa metoder och digitala verktyg för att optimera service, underhåll och reservdelshantering.

Vår strävan är att alltid ligga ett steg före och erbjuda de bästa lösningarna för våra kunder.

Våra medarbetare genomgår kontinuerlig kompetensutveckling för att hålla sig à jour med den senaste teknologin och serviceprocedurerna.

Detta garanterar att du alltid får support från kunniga experter som är uppdaterade på de senaste innovationerna inom XCMG och elektriska maskiner.

TELEMATIC

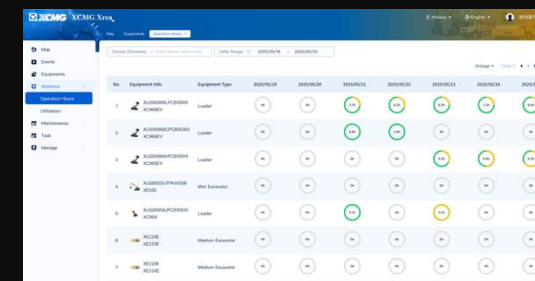
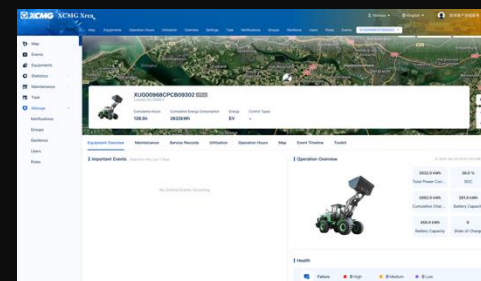
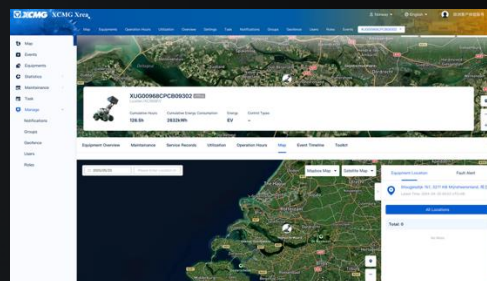

Vår avancerade molnlösning gör det möjligt för dig att övervaka och kontrollera alla maskiner i realtid.

Du kan enkelt se maskinstatus, utnyttjandegrad, batteristatus och felkoder via en användarvänlig plattform.

Denna digitala tjänst ger dig full kontroll och möjliggör proaktivt underhåll, vilket ytterligare förbättrar maskinernas tillgänglighet och lönsamhet.

Man tar enkelt ut en komplett miljörapport med den data man vill rapportera.

XCMG

XE19-EV
2,2 ton

XE27CREV
2,7 ton

XE215-EV
25 ton

XE270-EV
30 ton

XC908-EV

2,8 ton

XC918-EV

7 ton

XC948-EV

14 ton

XC968-EV

20 ton

XC975-EV

24 ton 279

XC988-EV

29 ton

XC9108-EV

35 ton

XCMG

XDR80-EV
44 ton
80 ton lastkapacitet

GR350EP
35 ton

EV Modeller som kommer under 2025

Minigrävare XE60-EV (6,5 ton)

Bandgrävare XE135-EV (15 ton)

Bandgrävare XE380-EV (38 ton)

Hjulgrävare XE155-EV (16 ton)

Organisasjonsnummer: 998 276 764

Organisasjonsform: Aksjeselskap

Stiftelsesdato: 17.04.2012

Registrert i
Foretaksregisteret: 21.04.2012

Foretaksnavn: ELVATE AS

Tidligere foretaksnavn: NESLAND ANLEGG AS

Forretningsadresse: Røyrvikvegen 6
4755 HOVDEN I SETESDAL

Kommune: 4222 BYKLE

Land: Norge

Telefon: 37 93 95 51

E-postadresse: post@hovdenhytteservice.no

Aksjekapital NOK: 60 000,00

Daglig leder: Jo Breivegen

Styre:
Styrets leder: Jo Breivegen
Løyningsvegen 31
4754 BYKLE

Styremedlem: Yngve Breivegen

Signatur: Styrets leder og ett styremedlem i fellesskap.

Revisor: Godkjent revisjonsselskap
Organisasjonsnummer 965 820 310
IREVISJON AS
Skippergata 2A
4611 KRISTIANSAND S

Vedtektsfestet formål: Entreprenørvirksomhet innen bygg og anlegg, transportvirksomhet, kjøp og salg av stein og sandmasse, kjøp og salg av maskiner og driftsmidler, utleie av maskiner og driftsmidler, samt deltakelse i andre selskaper.

Brønnøysundregistrene

Foretaksregisteret, Postboks 900, 8910 Brønnøysund
Organisasjonsnummer: 974 760 673
Internett: <http://www.brreg.no>

Firmaattest

Telefon: 75 00 75 00

Firmaattesten inneholder opplysninger registrert i Foretaksregisteret om et bestemt foretak identifisert med organisasjonsnummer.

Opplysningene omfatter forhold som er registrert i Foretaksregisteret pr. utskriftsdato.

Meldepliktige forhold som ikke er meldt, og som er i strid med det som er registrert, kan ikke gjøres gjeldende overfor tredjemann, med mindre denne kjente til eller burde kjent forholdet, jf foretaksregisterloven § 10-1.

Enhver har rett til å gjøre seg kjent med det som er registrert i Foretaksregisteret. Dette gjelder imidlertid ikke fødselsnummer.